

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

EX. A
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:48
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1945 ÅRS
UNIVERSITETSBEREDNING
IV.

STUDENTERNAS SOCIALA URSPRUNG,
BETYG I STUDENTEXAMEN, VIDARE UTBILDNING,
YRKESVAL M. M.

En statistisk undersökning av 1930, 1937 och 1943 års studentårgångar

UTARBETAD AV

SVEN MOBERG OCH CARL-ERIC QUENSEL

S T O C K H O L M
1 9 4 9

Statens offentliga utredningar 1949

Kronologisk förteckning

1. Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. Idun. 303 s. Jo.
2. Norrlandskommitténs principbetänkande. Andra delen. Särskilda utredningar. Idun. 194 s. Jo.
3. Norrlandskommitténs principbetänkande. Tredje delen. Utåtanden och förslag i vissa frågor. Idun. 163 s. Jo.
4. Utredning med förslag om lösdruvarlagens upphävande m. m. Marcus. 213 s., bil. 1 73 s., bil. 2 106 s. I.
5. Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. Beckman. 122 s. K.
6. Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning angående skyddsarbetets organisation m. m. Marcus. 140 s. Ju.
7. Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. Beckman. 80 s. S.
8. Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Norstedt. 105 s. Ju.
9. 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande angående beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. Marcus. 168 s. Fi.
10. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras räkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. K.
11. Betänkande om sinnesslövarden. Katalog och Tidsskriftstryck. 248 s., 1 karta. I.
12. Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. Idun. 94 s. S.
13. 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. Beckman. 83 s. Fi.
14. Bilagor till 1942 års järnvägskostnadsutrednings betänkande. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. Promemorior. Av A. Sjöberg. Beckman. 269 s. K.
15. P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. Beckman. 23 s. H.
16. Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. Beckman. 75 s. F6.
17. Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. Idun. 277 s. Ju.
18. Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. Kihlström. 265 s., 16 pl. H.
19. 1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. Idun. 188 s., 26 pl. S.
20. Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. Marcus. XLVIII, 390 s. Ju.
21. Svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 318 s. K.
22. Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. Hægström. 232 s. F6.
23. Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. Norstedt. 28 s. Ju.
24. Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. Idun. 84 s. I.
25. 1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. Norstedt. 220 s. H.
26. 1945 års försäkringsutredning. 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring. Norstedt. 160 s. H.
27. Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. Katalog och Tidsskriftstryck. 237 s. Fi.
28. Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgivet av folkbibliotekssakkunniga. Gummesson. 173 s. E.
29. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:3—4. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras räkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Uppsala län och Södermanlands län. Beckman. 57 s. K.
30. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. Av K. Åmark. Idun. 382 s. Fo.
31. Social upplysning. Idun. XVI, 175 s., 89* s. S.
32. Yrkesutbildning för varubud m. fl. Norstedt. 66 s. E.
33. En generalplan för rikets farleder och hamnar. Bilaga 2 till SOU 1949:21 om svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 242 s. K.
34. Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. Gernandt. 66 s. Jo.
35. Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissions principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. Hægström. 404 s. E.
36. Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. Marcus. 67 s. Fo.
37. Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försufliga försörjare och störande understödstagare. Beckman. 206 s. S.
38. Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. Gummesson. 67 s. Ju.
39. Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. Marcus. 231 s. E.
40. Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. Katalog och Tidsskriftstryck. 98 s. E.
41. Betänkande och förslag angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. Beckman. 103 s. E.
42. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:1—2. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras räkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Stockholms stad och Stockholms län. Beckman. 38 s. K.
43. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Beckman. 365 s. I.
44. Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. Beckman. 102 s. H.
45. Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. Marcus. 85 s. Ju.
46. Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. Katalog och Tidsskriftstryck. 293 s. F6.
47. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. Idun. 332 s. Fi.
48. 1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. Idun. 320 s. E.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet. Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:48
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1945 ÅRS
UNIVERSITETSBEREDNING

IV.

STUDENTERNAS SOCIALA URSPRUNG,
BETYG I STUDENTEXAMEN, VIDARE UTBILDNING,
YRKESVAL M. M.

En statistisk undersökning av 1930, 1937 och 1943 års studentårgångar

UTARBETAD AV

SVEN MOBERG OCH CARL-ERIC QUENSEL

STOCKHOLM 1949

IDUNS TRYCKERIAKTIEBOLAG, ESSELTE AB

916610

1917

THE NATIONAL BUREAU OF STANDARDS

WASHINGTON, D. C.

STANDARD GRADE

STANDARD GRADE

STANDARD GRADE

THE NATIONAL BUREAU OF STANDARDS

1917

STANDARD GRADE

1917

STANDARD GRADE

1917

STANDARD GRADE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Skrivelse till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet	11
<i>KKap. I. Antalet studentexamina under de senaste årtiondena</i>	13
<i>KKap. II. Undersökningens omfattning och materialinsamlingen</i>	18
<i>KKap. III. Studentexamina 1930, 1937 och 1943</i>	22
Fördelningen på vår- och hösttermin och på linje	22
Åldern vid studentexamen	24
Betygen i studentexamen	24
Ämnen i studentexamen	30
<i>KKap. IV. Studenternas hemort och sociala ursprung</i>	33
Hemort	33
Faderns yrke	43
Hemort och faderns yrke	53
Genomsnittligt medelbetyg och hemortstyp	56
Genomsnittligt medelbetyg och faderns yrke	57
Genomsnittligt medelbetyg och ålder	58
Genomsnittligt medelbetyg efter ålder, hemortstyp och faderns yrke	60
<i>KKap. V. Utbildningen efter studentexamen</i>	66
Inledning	66
Val av utbildningslinje	68
a. Huvudutbildning — s. 68, b. Förberedande eller kompletterande utbildning — s. 72, c. Antalet inskrivna vid de akademiska utbildningslinjerna — s. 75, d. Planerad och förverkligad studieinriktning s. 78.	
Hemort och val av utbildning	80
a. Studenterna fördelade efter landsdel — s. 80, b. Studenterna fördelade efter hemortstyp — s. 82.	
Faderns yrke och val av utbildningslinje	85
Genomsnittligt medelbetyg och val av utbildning	95
Val av huvudutbildning för olika hemorts- och yrkesgrupper med hänsyn till olikheter i betyg	101
Tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande	107
Examina vid olika utbildningslinjer	113
Examina i komb. med medelbetyg, hemort, socialt ursprung m. m.	115
<i>KKap. VI. Studenterna vid universitet och fria högskolor</i>	122
Inledning	122
De studerande vid universiteten och de fria högskolorna	123
Hemort vid studentexamen och val av utbildningsort	125
Val av fakultet och faderns yrke (män)	128

Tidpunkten för studiernas påbörjande vid universitet och fria högskolor ..	131
Medelåldern för studerande vid skilda fakulteter	131
Totalantalet inskrivna vid universitet och fria högskolor	132
Medelbetyg och utbildning vid universitet och fria högskolor	141
Examina vid universitet och fria högskolor	147
Studietidens längd för studerande vid universitet och fria högskolor (män) ..	151
<i>Kap. VII. Studenterna vid fackhögskolorna</i>	155
Antalet studerande med huvudutbildning	155
Hemorten för studerande vid fackhögskolorna	157
Fördelningen efter faderns yrke för studerande vid fackhögskolorna	159
Tidpunkten för studiernas påbörjande	161
Ålder vid studentexamen	162
Totalantalet inskrivna vid fackhögskolorna	162
Medelbetyg för studerande vid fackhögskolorna	168
Avbrottsfrekvensen	172
Examina vid fackhögskolorna	174
<i>Kap. VIII. Studenterna vid övriga utbildningslinjer</i>	177
Inledning	177
Gymnastiska centralinstitutet	177
Folkskoleseminarierna	178
Socialinstitutet i Stockholm	179
Handelsgymnasierna	180
Statliga verk	181
Officersutbildningen	182
Socialt ursprung	184
Medelbetyg	187
<i>Kap. IX. Studenterna utan utbildning</i>	190
<i>Kap. X. Privatisternas utbildning</i>	196
<i>Kap. XI. Examina inom filosofiska fakulteten: 1937 års studenter (män)</i>	199
<i>Kap. XII. Kompletteringar av studentbetygen: 1943 års läroverksstudenter</i>	204
<i>Kap. XIII. Resultatlösa ansökningar: 1943 års läroverksstudenter</i>	216
Ansökningar och utbildning efter studentexamen	218
Ansökningar och medelbetyg	224
Ansökningar och kompletteringar	225
<i>Kap. XIV. Val av vidare utbildning: Sammanfattning för årgång 1943</i>	228
<i>Kap. XV. Betyg i skilda ämnesgrupper och val av utbildning: 1943 års läroverksstudenter (män)</i>	231
Inledning och definition	231
Genomsnittsbetyg i ämnesgrupperna	235
Specialbegåvningens art	235
Specialbegåvningens styrka	236
Specialbegåvning och val av utbildning	239
Specialbegåvning och socialt ursprung	247
<i>Kap. XVI. Studenternas nuvarande samhällsställning</i>	251
A. Inledning	251
a. Icke återfunna — s. 252, b. Avlidna — s. 252, c. I utlandet — s. 253.	

B. Männen i årgång 1930	254
Yrke och utbildning	254
Inkomst och utbildning	259
Flyttningar	267
Civilstånd	269
Barnantal	273
Privatisterna	276
C. Studentkor av årgångarna 1930 och 1937	277
Civilstånd	277
Vigselår	279
Barnantal	282
Yrke och utbildning	288
Yrke, utbildning och inkomster	290
a. Egna inkomster — s. 291, b. Mannens inkomster — s. 295.	
Flyttningar	297
Kvinnliga privatister	298

Tabellbilagor

A. Fördelningen av samtliga vitsord i studentexamen på ämne och betyg bland läroverksstudenter åren 1930, 1937 och 1943	299
B. Hemortstyp och yrkesgrupp (fadern) i kombination för läroverksstudenter åren 1930, 1937 och 1943	308
C: 1. Männen i studentårgång 1930 efter yrke i detalj	314
C: 2. Kvinnorna i studentårgångarna 1930 och 1937 efter yrke i detalj	318

TABELLFÖRTECKNING

1. Antalet studentexamina i Sverige 1920—1947	14
2. a. Fördelningen av läroverksstudenter och privatister 1930, 1937 och 1943 efter kön och linje	23
2. b. Läroverksstudenternas relativa fördelning efter kön och linje	23
3. Åldersfördelningen samt median- och medelåldern på olika linjer för läroverksstudenter och privatister	25
4. a. Fördelningen efter medelbetyg i studentexamen för läroverksstudenterna	29
4. b. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenterna	29
5. Antalet utdelade vitsord i relation till antalet studenter för varje ämne bland 1943 års studenter	31
6. Medelantal vitsord per student bland 1943 års studenter	32
7. Läroverksstudenternas fördelning efter hemortslän samt efter landsdelar ..	34
8. Antalet läroverksstudenter per 100 jämnåriga i olika landsdelar	35
9. Läroverksstudenternas fördelning efter hemortstyp	36
10. Antal läroverksstudenter per 100 jämnåriga i olika hemortstyper	37
11. Befolkningens (exklusive jordbruksbefolkningen) fördelning i % på olika näringsgrenar (huvudyrkesgrupper) inom olika stadstyper	39
112. Läroverksstudenternas relativa fördelning på olika gymnasielinjer inom skilda hemortsgrupper	40
113. De inackorderades andel (i %) av läroverksstudenter från olika hemorter (landsdelar)	41

14. De inackorderades andel (i %) av läroverksstudenter från tre olika hemortsgrupper	442
15. Läroverksstudenternas fördelning på faderns yrke	445
16. Relativ fördelning av läroverksstudenter på huvudgrupper av faderns yrke	446
17. Relativ fördelning på 3 huvudgrupper efter faderns yrke av samtliga hemmavarande studenter år 1930 (enl. Wahlund) och av 1930 års manliga läroverksstudenter	447
18. Läroverksstudenternas relativa fördelning på olika gymnasielinjer för skilda yrkesgrupper	448
19. Relativ fördelning av gymnasister i linje R IV 1915 och i hela gymnasiet 1924 (enl. Dahl) och av de manliga läroverksstudenterna på huvudgrupper av faderns yrke samt på socialgrupper	449
20. Sambandet mellan yrkes- och socialgruppsindelning enligt alternativ A och B	560
21. Fördelning av läroverksstudenterna på skilda socialgrupper enligt alternativ A och B	551
22. Antalet tjugoåringar samt antalet läroverksstudenter åren 1930, 1937 och 1943 bland barnen till officerare, läkare och präster (enl. matriklar)	552
23. Läroverksstudenternas relativa fördelning på faderns yrke och socialgrupp inom skilda hemortsgrupper. a. Män, b. Kvinnor	554
24. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från skilda hemortsgrupper	566
25. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från olika grupper av faderns yrke	577
26. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från skilda socialgrupper	588
27. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från skilda gymnasielinjer inom olika åldersgrupper	599
28. Genomsnittliga medelbetyg för olika åldersgrupper från skilda yrkes- och hemortsgrupper. Årgång 1930. Män	622
29. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter 1943 från skilda yrkes- och hemortsgrupper. Män	655
30. Läroverksstudenternas absoluta och relativa fördelning på olika utbildningslinjer	700
31. Antalet läroverksstudenter med fördelning på skilda huvudutbildningslinjer i promille av den jämnåriga befolkningen	733
32. Läroverksstudenterna 1930 och 1937, med kompletterande utbildning, fördelade på huvudutbildning och förberedande utbildning i kombination ..	744
33. Jämförelse mellan abiturienternas planer på fortsatta studier och läroverksstudenternas val av huvudutbildning	799
34. Relativ fördelning på skilda utbildningslinjer av läroverksstudenter från olika landsdelar	811
35. Läroverksstudenterna från olika hemortsgrupper fördelade efter huvudutbildningslinje	833
36. Läroverksstudenterna från olika yrkesgrupper fördelade efter huvudutbildning.	
a. Män	866
b. Kvinnor	877
37. Läroverksstudenterna från olika socialgrupper fördelade efter huvudutbildning	911
38. Det procentuella antalet studenter som valt teologisk, juridisk, medicinsk utbildning etc	944

39.)	Genomsnittliga medelbetyg inom skilda utbildningslinjer, dels för samtliga studenter, dels för studenter vilkas fäder ha samma utbildning (yrke)	96
40.)	Läroverksstudenternas genomsnittliga medelbetyg med fördelning på skilda utbildningslinjer	96
411.	Läroverksstudenternas fördelning på skilda medelbetygsklasser inom olika utbildningslinjer.	
	a. Män	98
	b. Kvinnor	99
422.	Indextal för övergången till akademiska utbildningslinjer för studenter från skilda hemorts- och yrkesgrupper efter eliminering av olikheter i betygsfördelningen	103
433.	Antalet studenter med akademisk utbildning efter faderns yrke och medelbetyg	105
444.	Läroverksstudenternas fördelning efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande för olika utbildningslinjer	108
455.	Läroverksstudenter, med kompletterande utbildning, fördelade efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande samt deras andel av samtliga studenter med utbildning	110
466.	Läroverksstudenter med kompletterande utbildning och med huvudutbildning vid de akademiska utbildningslinjerna, fördelade efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande samt deras andel av samtliga studenter med utbildning	111
477.	Medelantalet år mellan studentexamen och huvudutbildningens påbörjande för läroverksstudenterna 1943 med fördelning på hemort och faderns yrke. Män	112
488.	Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenterna med fördelning på tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande	113
499.	Antalet läroverksstudenter av årgång 1930 och 1937 med avlagd examen (fullföljd utbildning) efter huvudgrupper av utbildning	113
500.	Antalet studenter med avlagd akademisk examen i relation till antalet inskrivna studenter (%) i olika medelbetygsklasser	116
511.	Standardberäkning för examensfrekvensen efter faderns yrke och socialklass vid universitet och fria högskolor	117
522.	Standardberäkning för examensfrekvensen efter faderns yrke och socialklass vid fackhögskolor	118
533.	Standardberäkning för akademiska examinas avläggande bland samtliga studenter oavsett utbildning efter faderns yrke och socialklass	120
544.	Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och lärosäte	124
555.	Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och hemort	126
566.	Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och faderns yrke och socialgrupp. Procentuell fördelning. Män	129
577.	Antalet läroverksstudenter med någon utbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet	133
588.	Medelbetygsfördelning och genomsnittligt medelbetyg för läroverksstudenter med någon utbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet	142
599.	Antalet studenter med »misslyckade» studier samt avbrottsfrekvensen bland läroverksstudenter med någon utbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och socialgrupp	146

60. Antalet läroverksstudenter med examen i huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter examenstyp	148
61. Studietiden (medianen) enl. vår undersökning samt enl. SOU 1943:17 för studerande vid universitet och fria högskolor efter examenstyp	152
62. Studietiden (medianen) inom olika medelbetygsklasser för läroverksstudenter med examina vid universitet och fria högskolor efter examenstyp	154
63. Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid de skilda fackhögskolorna	156
64. Antalet manliga läroverksstudenter med huvudutbildning vid de tekniska högskolorna fördelade efter linje	156
65. Antalet läroverksstudenter vid fackhögskolorna efter hemort vid studentexamen	158
66. Antalet läroverksstudenter vid fackhögskolorna fördelade efter faderns yrke och socialgrupp. Procentisk fördelning	160
67. Inskrivna läroverksstudenter vid fackhögskolorna med särskiljning på huvudutbildning och kompletterande utbildning m. m	163
68. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter med huvudutbildning vid fackhögskolorna	169
69. Genomsnittliga medelbetyg för studerande vid fackhögskolor efter huvudutbildning (med eller utan examen) och kompletterande utbildning	171
70. Antalet läroverksstudenter med »misslyckade» studier samt avbrottsfrekvens vid fackhögskolor efter medelbetyg. Män	173
71. Antalet läroverksstudenter med »misslyckade» studier samt avbrottsfrekvens vid fackhögskolor efter socialgrupp. Män	174
72. Antalet läroverksstudenter med examen vid fackhögskolorna, fördelade efter examenstyp	175
73. Antalet läroverksstudenter med utbildning vid folkskoleseminarierna	179
74. Antalet läroverksstudenter med utbildning vid handelsgymnasierna	180
75. Antalet läroverksstudenter, som genomgått de statliga verkens utbildningskurser	181
76. Antalet läroverksstudenter med officersutbildning	183
77. Antalet officerare på aktiv stat inom skilda vapenslag bland läroverksstudenterna	184
78. Antalet läroverksstudenter med utbildning vid skilda kortare utbildningslinjer efter socialgrupp	185
79. Antalet läroverksstudenter med utbildning vid skilda kortare utbildningslinjer efter medelbetygsklasser	188
80. Antalet läroverksstudenter 1937 och 1943 »utan utbildning» efter verksamhet enligt kamratuppgifter. Män	192
81. Antalet läroverksstudenter 1937 och 1943 »utan utbildning», fördelade på verksamhet och socialgrupp. Män	192
82. Antalet läroverksstudenter »utan utbildning», fördelade på verksamhet och medelbetygsklass. Män	193
83. Privatisternas val av huvudutbildningslinje	197
84. Läroverksstudenterna 1937 med lägre och högre filosofiska examina, fördelade efter ämneskombination i lägre examen. Män	200
85. Läroverksstudenterna 1937 med lägre filosofisk examen, fördelade efter ämneskombination och antalet ämnen utöver de obligatoriska i ämneskombinationen. Män	202
86. Antalet ämnen, som kompletterats med framgång, fördelade efter kön och linje samt vitsordet i studentexamen	206

87. Beräknat slutbetyg efter kompletteringarna för skilda vitsord i studentexamen	207
88. Antalet vitsord, som framgångsrikt kompletterats, fördelade på ämne (ämnesgrupp) efter kön och linje	208
89. Kompletteringarnas fördelning på skilda medelbetygsklasser.....	209
90. Antalet »omskolningskompletteringar», fördelar efter kön och linje	210
91. Antalet personer med kompletteringar efter faderns yrke	210
92. Antalet kompletterande studenter efter huvudutbildningslinje	212
93. De kompletterande, fördelade efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande	214
94. Antalet studerande vid skilda utbildningslinjer med resultatlösa ansökningar, fördelade efter ansökningarnas art och antal	219
95. Antalet resultatlösa ansökningar till skilda utbildningslinjer, fördelade efter de sökandes huvudutbildning	222
96. Genomsnittliga medelbetyg för studenter med ansökningar jämfört med samtliga studenter	224
97. Kompletteringar av studentbetygen för studerande med ansökningar, efter huvudutbildningslinje	226
98. Studenterna i årgång 1943 efter huvudutbildningslinje i kombination med kompletteringar, ansökningar och förberedande utbildning	229
99. a. Korrelationskoefficienterna för sambandet mellan studentbetygen i muntliga ämnen för reallinjens studenter.....	232
99. b. Korrelationskoefficienterna för sambandet mellan studentbetygen i muntliga ämnen för latinlinjens studenter.....	232
100. Studenternas fördelning på skilda utbildningslinjer efter medelbetygsklass och specialbegåvningens styrka	238
101. Studenternas fördelning på skilda utbildningslinjer efter specialbegåvningens art och styrka.....	240
102. Det relativa antalet studenter med akademisk huvudutbildning efter studentexamenslinje samt efter genomsnittsbetyget i olika ämnesgrupper	240
103. Studenternas fördelning på huvudutbildningslinje i kombination med linje i studentexamen och specialbegåvningens styrka och art	242
104. Genomsnittliga betyg samt differenser mellan ämnesgruppernas genomsnittsbetyg efter linje och faderns yrke	248
105. Studenternas relativa fördelning på grupper av specialbegåvningens styrka m. m. inom skilda yrkes- och socialgrupper	249
106. Läroverksstudenterna fördelade efter kön, årgång, utbildning och resultat av efterforskningarna av hemort, yrke m. m	254
107. Läroverksstudenter av årgång 1930 efter huvudutbildning och yrke år 1946. Män.....	257
108. Utbildnings- och yrkesgrupp i kombination med inkomst år 1946. Läroverksstudenterna av årgång 1930. Män	261
109. Korrelations- och regressionskoefficienter för sambandet mellan medelbetyg och inkomst m. m. för läroverksstudenter av årgång 1930. Män	264
110. Läroverksstudenterna av årgång 1930 efter hemortstyp år 1930 och hemortstyp år 1947. Män	267
111. Läroverksstudenterna av årgång 1930 efter hemortstyp 1930 och 1947 i kombination. Män	268
112. Civilståndsfördelningen vid slutet av år 1946 för läroverksstudenter av årgång 1930 efter huvudgrupp av utbildning. Män.....	270

113. Procentantalet gifta bland läroverksstudenter av årgång 1930 vid olika tidpunkter mellan studentexamen och år 1946 efter huvudgrupper av utbildning. Män	270
114. Giftn läroverksstudenter av årgång 1930 efter tidsavståndet mellan examensår och vigselår efter huvudgrupper av examen. Män	272
115. Relativa antalet ogifta bland läroverksstudenterna av årgång 1930, efter utbildning och nettointkomst. Män	273
116. Giftn läroverksstudenter av årgång 1930 fördelade efter vigselår (äktenskapets duration) samt efter antal barn. Män	275
117. Index över medelbarnantalet bland giftn läroverksstudenter av årgång 1930, efter utbildning och inkomst. Män	275
118. Studentkor av årgång 1930 och 1937 efter civilstånd 1946 i kombination med utbildning	278
119. Det relativa antalet giftn (inkl. förut giftn) vid slutet av olika år till och med år 1946 bland studentkor av årgång 1930 och 1937 samt bland jämnåriga kvinnor	280
120. Det procentuella antalet giftn studentkor 1930 och 1937 vid olika tidpunkter efter huvudgrupper av utbildning	281
121. Giftn studentkor av årgång 1930 och 1937 efter antal barn och civilstånd 1946	283
122. Medelbarnantalet i skilda vigselårgångar bland studentkorna 1930 och 1937	283
123. Indextal över medelbarnantalet bland giftn studentkor fördelade efter utbildning	284
124. Indextal över medelbarnantalet bland giftn studentkor i årgång 1930 fördelade efter mannens inkomst	285
125. Civilståndsfördelning och index över medelbarnantalet bland studentkor i årgång 1930 och 1937 efter medelbetyg i studentexamen	286
126. Studentkorna i årgång 1930 och 1937 efter yrke år 1946 i kombination med utbildning	289
127. Medianinkomsten år 1946 för studentkor i årgång 1930 och 1937 efter civilstånd och utbildning	291
128. a. Studentkorna av årgång 1930 efter inkomst, examen och yrke	293
128. b. Studentkorna av årgång 1937 efter inkomst, examen och yrke	294
129. Medianinkomsten för männen till de giftn studentkorna i årgång 1930 och 1937 efter hustruns och egen utbildning	295
130. Inkomsterna för männen till de giftn studentkorna i årgång 1930 och 1937 efter hustruns utbildning och förvärvsarbete	297

DIAGRAMFÖRTECKNING

I a. Totalantalet studentexamina i Sverige 1920—1947	15
I b. Antalet studenter i ‰ av antalet 20-åriga män och kvinnor 1920—1947	16
II. Antalet studenter i ‰ av antalet 20-åriga män och kvinnor i skilda städer efter storleksgrupp och på landsbygden	38
III. Relativa antalet studenter som påbörjat högskoleutbildning i skilda medelbetygsgrupper	100
IV. Relativa antalet studenter som påbörjat högskoleutbildning efter faderns yrke och efter medelbetyg	106

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Efter framställning från 1945 års universitetsberedning uppdrog chefen för ecklesiastikdepartementet den 16 september 1946 åt professorn vid universitetet i Lund C.-E. Quensel att för beredningens räkning utföra en statistisk undersökning rörande studenternas sociala och ekonomiska förhållanden i enlighet med en av Quensel uppgjord plan.

Ifrågavarande undersökning har utförts vid Lunds Universitets Statistiska Institution av Quensel och assistenten vid institutionen, *politices* magistern S. Moberg gemensamt. Delar av undersökningens resultat ha under arbetets gång överlämnats till 1946 års utredning om den högre utbildningens demokratisering — student-sociala utredningen.

Sedan undersökningen nu slutförts, får universitetsberedningen härmed vördsamt överlämna densamma som sitt betänkande IV.

Stockholm den 5 november 1949.

På universitetsberedningens vägnar:

GEORG ANDRÉN.

/Erik Lönnroth.

The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem. It is shown that the problem is well-posed in the sense of Hadamard. The second part is devoted to the construction of the solution. The third part is devoted to the study of the properties of the solution. The fourth part is devoted to the study of the stability of the solution. The fifth part is devoted to the study of the convergence of the solution. The sixth part is devoted to the study of the error of the solution. The seventh part is devoted to the study of the numerical solution. The eighth part is devoted to the study of the application of the solution. The ninth part is devoted to the study of the conclusion. The tenth part is devoted to the study of the references.

GEOMETRICAL OPTICS

The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem. It is shown that the problem is well-posed in the sense of Hadamard. The second part is devoted to the construction of the solution. The third part is devoted to the study of the properties of the solution. The fourth part is devoted to the study of the stability of the solution. The fifth part is devoted to the study of the convergence of the solution. The sixth part is devoted to the study of the error of the solution. The seventh part is devoted to the study of the numerical solution. The eighth part is devoted to the study of the application of the solution. The ninth part is devoted to the study of the conclusion. The tenth part is devoted to the study of the references.

KAPITEL I.

Inledning.

Antalet studentexamina under de senaste årtiondena.

Antalet studentexamina har under detta århundrade ökat nästan oavbrutet år från år. Medan tidigare studentexamen nästan enbart avlades av män, har under de sista årtiondena även kvinnor börjat taga studentexamen i större omfattning, särskilt efter 1927 års gymnasiereform och inrättandet av statliga läroverk för flickor.

Det totala antalet studentexamina under åren 1920—1947 redovisas i tabell 1 samt i diagram I a.¹

I tabellen anges även studenternas andel av hela landets manliga resp. kvinnliga befolkning i motsvarande åldersklasser.²

I diagram I b återgivas dessa siffror grafiskt.

Studentantalet steg kraftigt under perioden 1920—1944. Fr. o. m. 1945 tycks en stagnation ha inträtt. Ökningen har under hela perioden varit störst, såväl absolut som relativt, för studentskorna. 1930 utgjorde kvinnorna 21 % av samtliga studenter för att 1947 utgöra 35 %. Diagram I b visar att studenternas andel av den manliga jämnåriga totalbefolkningen under hela perioden är ca 20 ‰ större än studentskornas andel av motsvarande kvinnliga totalbefolkning. Det kan påpekas, att i början av 1940-talet studentskorna utgjorde lika stor del av alla kvinnor i 20-årsåldern som de manliga studenterna av samtliga män i 20-årsåldern under perioden före 1930.

1939 och 1940 äro promilletalen lägre än omgivande år. Detta torde få ses i samband med de stora födelsekullarna omedelbart efter första världskriget. Det ökade barnantalet följdes ej av en däremot svarande utvidg-

¹ Siffrorna äro hämtade ur Statistisk Årsboks olika årgångar. Siffror för perioden före 1920 finnas även i »Betänkande m. m. i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena» (Stat. Off. Utr. 1935: 52).

² Den folkmängd, med vilken studenterna jämföres, är hälften av åldersklasserna 19—21 år. Huru en exakt beräkning med hänsyn till studenternas åldersfördelning kan göras framgår av en uppsats av C.-E. Quensel i Statsvetenskaplig Tidskrift 1936. Skillnaden i resultat om man använder den exakta eller approximativa metoden är dock obetydlig, varför i detta sammanhang den approximativa metoden ansetts fullt användbar.

Tabell 1. Antalet studentexamen i Sverige 1920—1947.

Student- exams- år	Läroverksstudenter (inkl. militärstudenter fr. o. m. 1929)						P r i v a t i s t e r						Realstudenternas andel av samtliga läroverksstudenter i %		Studenternas andel av samtliga tjugåringar i ‰	
	M ä n			K v i n n o r			M ä n			K v i n n o r			Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
	Real	Latin	Samtliga	Real	Latin	Samtliga	Real	Latin	Samtliga	Real	Latin	Samtliga	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
1920—24	920	720	1 640	50	286	336	36	35	71	4	29	33	56,1	14,9	31,1	6,9
1925—29	899	936	1 835	75	466	541	23	32	55	2	20	22	49,0	13,9	33,0	10,1
1930...	751	974	1 725	60	408	468	22	24	46	—	9	9	43,5	12,8	30,7	8,6
1931...	726	1 006	1 732	68	433	501	20	35	55	—	5	5	41,9	13,6	30,9	9,1
1932...	725	935	1 660	84	508	592	18	30	48	3	18	21	43,7	14,2	29,6	11,1
1933...	818	904	1 722	102	553	655	26	40	66	4	21	25	47,5	15,6	31,5	12,5
1934...	889	898	1 787	95	588	683	44	47	91	—	7	7	49,7	13,9	34,1	13,0
1935...	1 021	902	1 923	157	751	908	32	40	72	4	18	22	53,1	17,3	37,0	17,9
1936...	1 215	1 100	2 315	216	744	960	37	48	85	1	25	26	52,5	22,5	44,5	19,0
1937...	1 268	985	2 253	233	833	1 066	53	41	94	2	14	16	56,3	21,9	44,1	21,1
1938...	1 388	920	2 308	216	852	1 068	40	40	80	—	22	22	60,1	20,2	45,6	21,6
1939...	1 391	957	2 348	286	940	1 226	51	53	104	10	25	35	59,2	23,3	42,6	22,8
1940...	1 587	909	2 496	297	906	1 203	58	42	100	16	24	40	63,6	24,7	42,9	21,3
1941...	1 660	788	2 448	334	889	1 223	68	47	115	6	23	29	67,8	27,3	46,0	23,2
1942...	1 655	703	2 418	395	894	1 289	74	57	131	9	30	39	68,4	30,6	48,3	26,0
1943...	1 789	791	2 580	502	978	1 480	88	40	128	26	28	54	69,3	33,9	52,6	30,9
1944...	1 869	731	2 600	519	962	1 481	85	43	128	16	34	50	71,9	35,0	54,6	31,7
1945...	1 880	656	2 536	555	874	1 429	108	40	148	18	27	45	74,1	38,8	55,5	31,5
1946...	1 822	670	2 492	610	867	1 477	80	51	131	20	34	54	73,1	41,3	56,6	34,2
1947...	1 924	658	2 582	628	840	1 468	105	46	151	17	19	36	74,5	42,8	60,1	34,1

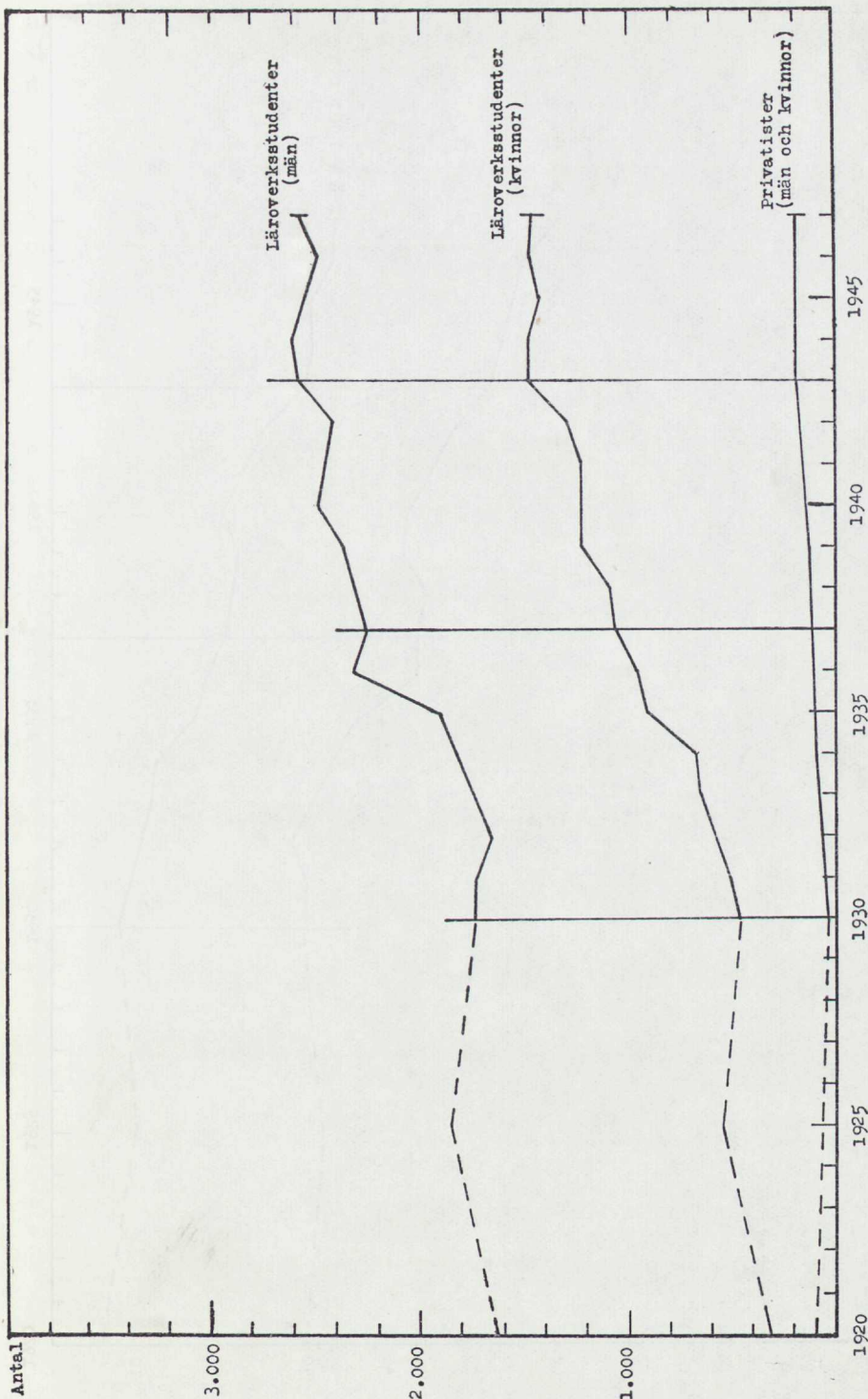
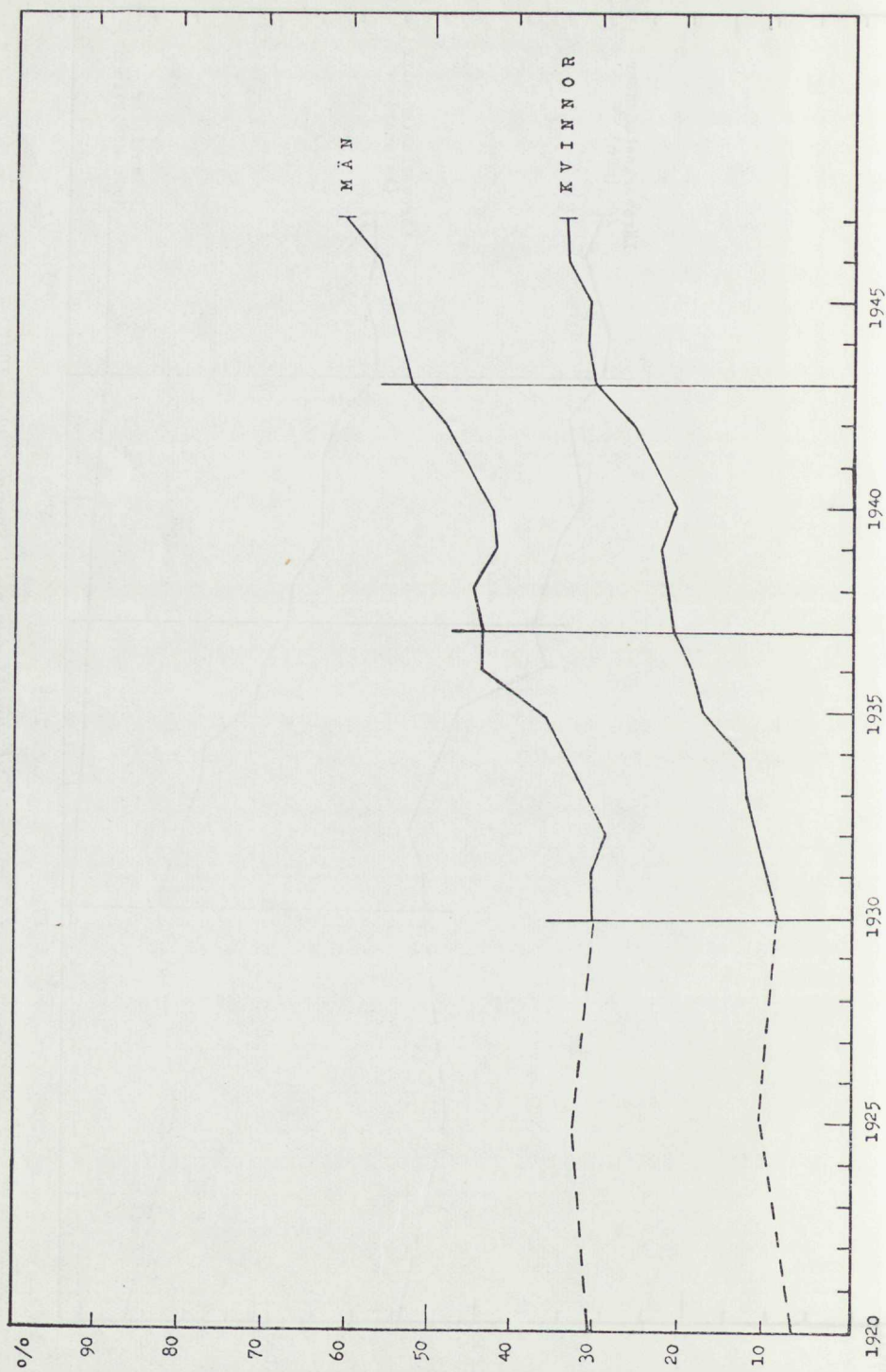

Diagram I a. Totalantalet studentexamen i Sverige 1920—1947.

ning av det högre skolväsendet. Starkare intagningsbegränsningar vid real-skolor och gymnasier på grund av bristande utrymme ha bidragit till att det relativa antalet studenter åren 1939 och 1940 sjönk.

Antalet studenter, utexaminerade på reallinjen, har alltsedan år 1930 ökat kraftigt på bekostnad av antalet på latinlinjen. Detta gäller för båda könen. Fördelningen på real- och latinlinje är för kvinnorna densamma som för männen 20 år tidigare — d. v. s. samma förhållande som i fråga om studenternas andel av den jämnåriga totalbefolkningen.

Privatisternas antal är ganska obetydligt under hela perioden, om än sakta stigande. De manliga privatisterna utgöra större andel av samtliga manliga studenter än de kvinnliga privatisterna av samtliga studentskor.

Ökningen av studentantalet under 1930- och 1940-talen har aktualiserat en rad problem. Man kan härvid å ena sidan särskilja problemen, som gälla själva studentexamen och tillströmningen till gymnasierna samt å andra sidan problemen, som sammanhånga med studenternas val av vidare utbildning.

Medan tidigare undersökningar om studenternas utbildningsförhållanden efter studentexamen främst berört enbart universitets- och högskolestudenterna, berör efterföljande undersökning *samtliga personer, som avlagt studentexamen* och deras val av utbildningslinje. Detta val har i undersökningen genomgående ställts i relation till studenternas sociala och regionala ursprung samt till vitsorden i studentexamen. Förhållandena under gymnasietiden beröras icke alls, medan däremot förhållandena i studentexamen behandlas i de första kapitlen, även om framställningen där är ganska summarisk.

KAPITEL II.

Undersökningens omfattning och materialinsamlingen.

Studentexamen avlägges i Sverige vid de statliga läroverken, vid privata skolor med studentexamensrätt, vid militärläroverken (fr. o. m. 1929) samt av privatister. Man kan, och så sker också i fortsättningen, tala om *läroverksstudenter*, i motsats till *militärstudenter* och *privatister*. Dessutom avlägges studentexamen av annan typ numera även vid de tekniska läroverken och vid handelsgymnasierna. *Föreliggande undersökning omfattar samtliga läroverksstudenter och privatister, utexaminerade något av åren 1930, 1937 och 1943.* Däremot behandlas ej i något sammanhang övriga studentkategorier. Så aktuella data som möjligt ha eftersträfvats, men någon senare årgång än 1943 har icke kunnat väljas. Till följd av militärtjänst, kompletteringsstudier m. m. måste nämligen minst två, helst tre år ha förflutit efter studentexamen, innan man någotsånär kan bedöma hur många av studenterna som sökt eller vunnit inträde vid olika högre utbildningsanstalter.

Årgång 1937 har valts för att belysa icke endast inträde vid högre utbildningsanstalter utan även studieresultaten. 9—10 år efter studentexamen torde det utom i undantagsfall framgå, vilka som fullföljt sin vidare utbildning till åtminstone en lägre examen. En bidragande orsak till valet av årgång 1937 har varit att ett centralt register över studerande vid landets universitet och högskolor upplades fr. o. m. höstterminen 1937. Registret har i hög grad underlättat materialinsamlingen.

Årgång 1930 har valts dels för att få ett jämförelsematerial till årgångarna 1937 och 1943, dels för en undersökning över studenternas familjebildning och ställning i samhället vid en ålder av mellan 35 och 40 år. Deras levnadsbana kan i stort sett bestämmas, även om deras ställning i samhället i många fall icke är definitiv.

De i Kungl. Skolöverstyrelsens arkiv förvarade protokollen och betygstabellerna rörande muntlig studentexamen för studentårgångarna 1930, 1937 och 1943 bilda det egentliga utgångsmaterialet för undersökningen. Betygstabellerna äro uppställda läroverksvis och uppdelade på linje. Särskilda förteckningar finnas för höstterminsstudenterna. Privatisterna äro ordnade efter den plats (skola), där studentexamen avlades.

Betygstabellerna innehålla förutom uppgift om namn uppgifter om *läroverk, linje, termin, vitsord i samtliga ämnen* samt uppgift om examen blivit godkänd eller icke. Ett särskilt kortregister upplades med utgångspunkt härifrån över samtliga med godkänd examen.

Materialet kompletterades i första hand med data från läroverkskataloger, såsom *födelsedata, hemort* vid tiden för studentexamen samt *faderns* (målsmans) *yrke*. I den mån läroverkskatalogerna helt eller delvis saknade dessa data, erhöles uppgifterna genom förfrågningar hos läroverken. Uppgiften om målsmans yrke måste stundom hämtas från läroverkens inskrivningsmatriklar.

För privatisterna erhöles motsvarande uppgifter (dock ej målsmans yrke) från de av Kungl. Skolöverstyrelsen förvarade anmälningshandlingarna.

Uppgifter om fortsatt utbildning efter studentexamen erhöles i regel genom förfrågningar hos de skilda högre läroanstalterna samt genom det vid Kungl. Statistiska Centralbyrån förda studiekortsregistret. För universitet och fria högskolor erhöles nominativa uppgifter om inskrivna studenter av de tre årgångarna samt *inskrivningsår* och *studieinriktning*. För årgångarna 1930 och 1937 insamlades jämväl uppgifter om *examina* samt år härför.

Uppgifter om *ansökningar*, godtagna eller avslagna, *vid de medicinska fakulteterna* för 1937 och 1943 års studenter erhöles från Universitetskanslersämbetet.

För specialhögskolorna erhöles nominativa uppgifter dels om inskrivna studenter, dels om studenter, som ansökt men ej antagits, ävensom om examina för årgångarna 1930 och 1937.

Snarlika uppgifter införskaffades från folkskoleseminarier med studentavdelningar, handelsgymnasier, Socialinstitutet i Stockholm och Gymnastiska Centralinstitutet.

Från Statens affärsdrivande verk (post, telegraf och järnväg) samt från Tullverket begärdes uppgifter om sådana studenter av de tre årgångarna, som genomgått eller förgäves ansökt om inträde till de utbildningskurser, som anordnas vid dessa verk.

Slutligen erhöles från militära förband uppgifter beträffande dem, som påbörjat och sedan fullföljt eller avbrutit utbildning till officerare på aktiv stat.

Stor vikt lades vid uppgifterna beträffande ansökningar om inträde vid utbildningsanstalter med spärr. Då emellertid ansökningshandlingarna i åtskilliga fall icke arkiverats utan återsänts till vederbörande, var det icke alltid möjligt att erhålla kompletta uppgifter härom. För 1943 års studenter ha emellertid uppgifterna om ansökningar i det närmaste blivit fullständiga, varför bearbetningar över ansökningar ha kunnat ske för denna årgång men ej för de två tidigare.

Utöver dessa för de tre årgångarna gemensamma utbildningsuppgifterna ha vissa andra uppgifter insamlats.

För 1943 års studenter erhöles från Kungl. Skolöverstyrelsen uppgifter om *kompletteringar av studentbetygen* t. o. m. våren 1946. Vidare utsändes beträffande 1943 års manliga studenter till några elever i varje studentklass förfrågningar beträffande de studentkamrater, för vilka uppgifter om fortsatt utbildning saknades. Förfrågningarna gällde enbart utbildning eller ev. annan levnadsbana (yrke). Svar erhöles i stor utsträckning och innehöllo mestadels uppgifter om kortare utbildning såsom handelskurser, lägre ingenjörutbildning o. d. eller om anställningar på skilda håll (bank, kontor, affärsverksamhet) samt om dödsfall. I ett mindre antal fall erhöles uppgifter om påbörjad utbildning vid högre läroanstalt, ehuru så ej framgått av tidigare uppgifter, bl. a. till följd av namnbyten.

För 1937 års studenter införskaffades från studiekortsregistret förutom ovan nämnda examensuppgifter även uppgifter om *ämneskombinationer i filosofiska examina*. Dessutom företogs för 1937 års manliga studenter liknande förfrågningar som för 1943 års studenter. Resultaten blevo i stort sett desamma. Svarsprocenten var dock högre för 37-orna än för 43-orna.

För 1937 års kvinnliga studenter samt för 1930 års samtliga studenter efterforskades *nuvarande yrke* och *bostadsort* samt *inkomst* och *familjeförhållanden*. Härvid tillskrevos i första hand några studenter från varje läroverk med förfrågan om studentkamraternas nuvarande yrke, bostadsort, civilstånd samt ev. namnbyte. Speciellt för årgång 1930 erhöles goda svar, även om det var tydligt, att sammanhållningen mellan kamraterna varierade rätt kraftigt från läroverk till läroverk. De, för vilka nuvarande bostadsort ej kunde erhållas genom dessa kamratuppgifter eller på annat sätt (matriklar m. m.), efterforskades via pastorsämbetena. Hemortsför-samlingen vid tidpunkten för studentexamen tillfrågades härvid om utflyttningensort och tidpunkt för utflyttningen, varefter vederbörande följdes från församling till församling fram till årsskiftet 1946—47.

Uppgifterna om namn, födelsedatum och bostadsort lågo därefter till grund för en efterforskning vid de nyupprättade folkbokföringsavdelningarna vid länsstyrelserna. Vid folkbokföringsavdelningarna finnes ett nominativt register över länets totala befolkning, ordnat efter födelsedata, innehållande uppgift om eget yrke, ev. makes yrke, civilstånd, ev. giftermålsdag samt mantalsskrivningsadress. Med ledning av den sistnämnda erhöles slutligen från mantals- och taxeringslängderna uppgift om ev. barn, deras födelseår samt vissa inkomstdata.

Vid denna efterforskning hos länsstyrelserna visade det sig, att åtskilliga kamratuppgifter voro felaktiga beträffande bostadsorten, framför allt beroende på en kraftig omflyttning. Förnyad efterforskning skedde då i regel via pastorsämbetena.

Drygt 90 % av 1937 års kvinnliga studenter samt mer än 95 % av 1930

års studenter återfunnos vid dessa efterforskningar. Endast nödvändigheten att i rimlig tid slutföra undersökningen hindrade fullföljandet av efterforskningarna till praktiskt taget 100 %.

De efter hand erhållna uppgifterna för de tre studentårgångarna infördes i det upplagda individualkortsregistret och överfördes senare på hålkort för den statistiska bearbetningen.

I materialet finnas sålunda följande data för varje student:

studentexamensläroverk, linje samt examenstermin (vt eller ht);

födelsedatum;

kön;

hemort vid studentexamen;

studentbetyg i varje enskilt ämne;

faderns yrke;

inträde vid universitet, högskola eller annan utbildningsanstalt jämte tidpunkt härför.

Därjämte för somliga årgångar:

kompletteringar av studentbetygen (1943);

ansökningar om inträde till spärrade läroanstalter (1943);

examina jämte tidpunkt härför (1930 och 1937);

ämneskombination i filosofisk examen (1937 års män);

yrke, familjedata, mantalsskrivningsort år 1947 samt data om 1946 års inkomster (1930 båda könen, 1937 kvinnor).

KAPITEL III.

Studentexamina 1930, 1937 och 1943.

Ehuru utredningen icke direkt vill belysa skolförhållandena, framlägges här dock en kortare redogörelse för studenternas fördelning på examenslinje, betyg m. m. i studentexamen med huvudvikten lagd på betygen.

Fördelningen på vår- och hösttermin och på linje.

I tabell 2 a och b redovisas för de tre studentårgångarna fördelningen av läroverksstudenter och privatister på kön, linje i studentexamen samt tidpunkten för examens avläggande.¹

Höstterminsstudenterna utgjorde år 1930 6 % av de manliga läroverksstudenterna, år 1937 3 % och 1943 4 %. Nedgången från år 1930 till 1937 kan sammanhänga med minskningen i de krav på godkända skrivingar, som har skett under mellantiden, vilka lättnader kunna innebära minskad kuggningsprocent och minskat antal abiturienter under höstterminen. Den ökade möjligheten till bortval inverkar säkerligen också.

Motsvarande procenttal för kvinnorna visa inga egentliga variationer.

Bland privatisterna äro höstterminsstudenterna betydligt flera, 30—40 %, vilket sammanhängar med de fria studierna och (ev.) införandet av delad examen.

Fördelningen mellan real- och latinstudenter har berörts i inledningskapitlet. Till latinlinjen räknades därvid även den numera förekommande nyspråkliga linjen. I tabell 2 a och b redovisas denna särskilt.

Tabellen visar även fördelningen på det treåriga och fyraåriga gymnasiet. Förskjutningen mellan den tre- och den fyraåriga linjen under den period, som här avses, beror till stor del på skolorganisationens utbyggnad och endast delvis på fullständigt fria val av eleverna. År 1930 tillhörde endast några få studenter den treåriga linjen. År 1937 tillhörde däremot 48 %

¹ »Militärstudenterna» redovisas varken här eller i fortsättningen, varför tabellens siffror för manliga studenter icke överensstämmer med siffrorna i tabell 1. För 1943 redovisar tabell 2 a 2 kvinnor mer än (de officiella siffrorna i) tabell 1. Vidare redovisas i tabell 2 a för år 1930 11 studenter mer på reallinjen och 11 studenter mindre på latin- inkl. nyspråkliga linjen än i tabell 1.

Tabell 2 a. Fördelningen av läroverksstudenter och privatister 1930, 1937 och 1943, efter kön och linje.

Linje	1930		1937		1943	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Läroverksstud.						
R IV	686	47	460	61	700	172
R III	45	24	800	172	1 067	328
R Lyc.....	—	—	—	—	4	—
Summa Real	731	71	1 260	233	1 771	500
L IV	922	270	676	477	509	690
L III	33	120	260	294	187	250
L Lyc.....	—	—	4	—	36	—
Summa Latin	955	390	940	771	732	940
Nyspr.....	28	7	29	62	28	38
Totalt.....	1 714	468	2 229	1 066	2 531	1 478
därav ht.....	110	10	70	21	109	34
Privatister						
Real.....	22	—	53	2	90	26
Latin.....	24	9	41	14	39	28
Totalt	46	9	94	16	129	54
därav ht	13	7	36	9	54	20

Tabell 2 b. Läroverksstudenternas relativa fördelning efter kön och linje.

Linje	1930		1937		1943	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
R IV	40	10	21	6	28	12
R III	3	5	36	16	42	22
R Lyc.....	—	—	—	—	1	—
Summa Real	43	15	57	22	71	34
L IV	54	58	30	45	20	47
L III	2	26	12	28	7	17
L Lyc.....	—	—	—	—	1	—
Summa Latin	56	84	42	73	28	64
Nyspr.....	1	1	1	5	1	2
Totalt	100	100	100	100	100	100
därav ht	6	2	3	2	4	2

Anm.: Äro de absoluta talen angivna i tabeller eller i tablåer redovisas procenttalen utan decimal. I annat fall lämnas procenttalen i regel med en decimal, varjämte även den absoluta totalsumman står utsatt för att möjliggöra beräkning av de absoluta delsummorna.

Summan av relativtalen står alltid angiven med 100 även om delsummorna på grund av avrundningarna skulle giva någon hundradel högre eller lägre värde.

av männen och 44 % av kvinnorna den treåriga linjen. År 1943 uppgingo dessa tal till 49 % resp. 39 %, varför procentuellt sett antalet har stigit för männens men sjunkit för kvinnornas vidkommande.

Större olikheter föreligga dock i detta avseende mellan real- och latinlinjen än mellan könen. Bland realstudenterna dominerar den treåriga linjen åren 1937 och 1943 för både män och kvinnor, medan den fyraåriga linjen är den förhärskande bland latinstudenterna av båda könen.

Åldern vid studentexamen.

Av de officiella siffrorna i Statistisk Årsbok framgår, att medelåldern vid studentexamen stigit från 19,8 till 20,2 år mellan 1930 och 1943. Siffrorna i Statistisk Årsbok redovisa dock endast medelåldern för samtliga studenter, och någon uppdelning på kön eller särskiljande av privatisterna sker icke.

Av tabell 3 framgår emellertid, att medianåldern¹ för manliga läroverksstudenter ökat med 0,4 år under åren 1930—1943, medan den varit oförändrad för kvinnliga läroverksstudenter. För privatisterna har medianåldern ökat med 0,3 år för männen och 1,7 år för kvinnorna. Medelåldern (aritmetiska mediet) har för de manliga läroverksstudenterna ökat med 0,3 och 0,2 år för de kvinnliga. För privatisterna har medelåldern stigit med 1,1 år bland männen och 3,0 år bland kvinnorna.

Mediansiffrorna för olika utbildningslinjer visa, att de som gått den fyraåriga linjen äro något yngre än de som gått den treåriga. Detta är helt naturligt, då en del av de senare har ett år längre skolgång bakom sig. Vägen via folkskolans sjätte klass, realexamen vid en mellanskola och treårigt gymnasium är ett år längre än tre- eller fyraårig folkskola, fem- eller fyraårig realskola till och med realskolans näst högsta klass och fyraårigt gymnasium.

Skillnaderna bland männen äro större på latinlinjen än på reallinjen, medan bland kvinnorna skillnaderna äro ungefär desamma för de båda linjerna. Värdena för år 1930 ha mindre intresse, då vid denna tidpunkt det treåriga gymnasiet ännu hade mycket ringa omfattning.

Betygen i studentexamen.

Studentbetygen i de enskilda ämnena ha erhållits från betygstabellerna över muntlig studentexamen. Samtliga betyg utom uppförande- och ordningsbetyg (vilka praktiskt taget alltid äro de högsta) ha medtagits, sålunda även betyg, erhållna vid flyttning till näst högsta ringen. För den statistiska bearbetningen utmärktes dessa dock på särskilt sätt.

Betyg, erhållna i folkskollärarexamen, som för privatisternas vidkommande i vissa fall infördes i studentbetygstabellerna, ha icke medtagits, ej

¹ I motsats till vad fallet är i den officiella statistiken har vid bestämningen av medelåldern medianen använts; detta emedan det varje år förekommer ett antal relativt gamla studenter. Medianåldern är den ålder hälften av studenterna understiger och hälften överstiger.

Tabell 3. Åldersfördelningen samt median- och medelåldern på olika linjer för läroverksstudenter och privatister.

Ålder vid studentexamen	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Läroverksstudenter						
16.....	—	—	—	—	1	—
17.....	8	23	3	4	5	2
18.....	304	313	185	35	74	63
19.....	578	787	803	178	368	451
20.....	482	640	872	164	477	670
21.....	203	293	403	68	103	210
22.....	73	85	163	14	21	58
23.....	29	41	55	3	8	11
24.....	13	17	16	1	4	5
25.....	9	11	8	1	1	3
26 och över.....	15	14	17	—	3	3
Obekant.....	—	5	6	—	1	2
Summa	1 714	2 229	2 531	468	1 066	1 478
Medianålder:						
Samtliga.....	19,4	19,5	19,8	19,8	19,7	19,8
R IV.....	19,5	19,3	19,7	19,4	19,6	19,8
R III.....	19,4	19,5	19,9	19,8	19,7	19,9
L IV.....	19,4	19,4	19,6	19,6	19,6	19,7
L III.....	20,0	20,5	20,4	19,8	19,9	20,1
Nyspr.....	19,1	19,6	19,9	(19,1)	19,3	20,1
Medelålder (samtl.)	19,7	19,7	20,0	19,7	19,7	19,9
Privatister						
16.....	—	—	—	—	—	—
17.....	—	1	1	—	—	2
18.....	5	4	5	1	1	—
19.....	9	9	8	1	4	3
20.....	5	19	24	2	3	6
21.....	6	16	28	3	2	6
22.....	7	5	19	1	1	10
23.....	5	8	6	1	2	9
24.....	3	9	6	—	1	1
25.....	—	6	6	—	2	8
26 och över.....	6	17	24	—	—	9
Obekant.....	—	—	2	—	—	—
Summa	46	94	129	9	16	54
Medianålder.....	21,2	21,3	21,5	(20,8)	20,5	22,5
Medelålder.....	21,7	22,7	22,8	(20,6)	21,1	23,6

Anm.: Basera sig medelvärden på högst 10 observationer sättes värdet inom parentes.

heller betyg, erhållna i realexamen, vilka i några fall stodo upptagna bland studentbetygen.

Valet av utbildning efter studentexamen, resultaten av de högre studierna samt senare uppnådd ställning i samhället ses i denna undersökning mot bakgrund av studentbetygen, dessas summa i vissa ämnesgrupper eller, vilket är regel, ett medelvärde av samtliga betyg. Avsikten med dessa sammanställningar efter betyg är att få en uppfattning om begåvningsens be-

tydelse för valet av högre utbildning, utbildningsresultaten och anpassningen till arbetsmarknaden eller studiernas avslutande.

Studentbetygen användas således — i brist på bättre — som mätare av begåvningen hos studenterna.

Det kan givetvis göras mycket berättigade invändningar mot att låta studentbetyg eller medelvärden därav vara begåvningsmätare. Man kan rent allmänt framhålla, att studentbetygen ej enbart äro uttryck för begåvning utan även för flit och ambition. Vidare kan man framhålla, att uppmuntran och eftersyn i hemmen inverka på betygens höjd, framför allt kanske i läsämnen och särskilt då för de medelmåttigt begåvade gymnasister, som visserligen utan större svårigheter passera de olika klasserna men som aldrig erhålla några toppresultat. Här kan man kanske tala om olika förhållanden för gymnasisterna från skilda samhällslager. De medelmåttigt begåvade gymnasister, som komma från obemedlade hem och som kunna få stipendier, torde under påverkan av föräldrarna driva upp studentbetygen för att kunna få stipendier, medan däremot medelmåttiga gymnasister från välbärgade samhällslager icke ha någon liknande press på sig. (För svagare begåvningar från olika samhällslager äro förhållandena säkerligen ej desamma.) Vidare kan man framhålla, att de nuvarande förhållandena vid de spärrade utbildningslinjerna influera på studentbetygsstandarden på ett för skilda grupper gymnasister olikartat sätt. En medelmåttigt begåvad gymnasist, som har för avsikt att efter studentexamen komma in vid någon av de spärrade utbildningslinjer, där betygens poängsumma är avgörande, lägger säkerligen ner mer ansträngningar på att få goda betyg än en lika begåvad gymnasist, som har för avsikt att efter studentexamen påbörja utbildning eller välja yrke, som enbart fordrar godkänd studentexamen.

Personer med samma begåvning skulle således av olika anledningar ofta ej få samma studentbetyg.

Dessutom kan man framhålla, att framgång på arbetsmarknaden ej enbart beror på vad man kan kalla »teoretisk» begåvning utan även på »praktisk» begåvning eller läggning. Den senare kommer mestadels ej till synes i de prestationer, som ligga till grund för betygssättningen i gymnasiet.

Trots vad som nu är sagt kan man nog med fog säga, att en AB-student i regel är mer begåvad än en Ba-student. Smärre differenser i fråga om studentbetygen kunna dock ej sägas vara uttryck för begåvningsolikheter med tanke på de ovan antydda svagheterna hos betygen som begåvningsmätare.

Även om man accepterar betygen som begåvningsmätare, bör man beakta, att olikheter föreligga i betygssättning mellan olika läroverk (och även mellan olika lärare vid samma läroverk). För att i viss mån eliminera

dessa olikheter har vid beräkningarna av de enskilda studenternas medelbetyg medtagits betygen i studentskrivningarna, då dessa betyg måste anses vara mer standardiserade än övriga betyg. Icke förty synes det vara så, att de olikheter i betygsvärdena, som föreligga mellan olika skolor i detta material, ej enbart kunna bero på tillfälligheter och på olikheter i elev-materialet vid skilda skolor utan delvis också på olikheter i betygssättningen.

Studentbetygen värderades enligt skalan: $A = 6$, $a = 5$, $AB = 4$, $Ba = 3$, $B = 2$, $B? = 1$, $C = 0$.¹

Ett genomsnittstal, i fortsättningen kallat *medelbetyget*, beräknades för varje student på basis av samtliga betygsvärden såväl från den skriftliga som den muntliga examen (inkl. betyg, erhållna vid flyttning till näst högsta ringen). Övningsämnena teckning, gymnastik och sång medräknades dock icke. Ej heller medtogos betygen i specialmatematik, då annars matematiken skulle fått för stor vikt. De ämnen, som ingå i de skriftliga prövningarna, ha således erhållit dubbelt så stor vikt vid beräkningen av medelbetyget.

Det genomsnittliga värdet av flera studenters medelbetyg benämnes i fortsättningen *genomsnittligt medelbetyg* eller *medelbetygsnivå*. Det genomsnittliga värdet av flera studenters betyg i ett enstaka ämne benämnes *genomsnittligt betyg* eller *genomsnittlig betygsnivå*. I sammanhang, där intet missförstånd kan uppstå, användes dock understundom det kortare uttrycket medelbetyg i stället för det otympligare uttrycket genomsnittligt medelbetyg. I nedanstående tablå angives det genomsnittliga medelbetyget för var och en av de olika årgångarnas läroverksstudenter.²

Årgång	Män	Kvinnor	Båda könen
1930	3,09	3,32	3,15
1937	3,23	3,39	3,29
1943	3,12	3,23	3,17

Medelbetygsnivån år 1937 är avgjort högre än för såväl år 1930 som år 1943. Detta gäller för båda könen. Kvinnorna ha bättre genomsnittligt medelbetyg än männen, men skillnaderna ha utjämnats med åren. Den höga betygsnivån år 1937 (och det lägre antalet höstterminsstudenter) innebär antingen, att kvaliteten bland studenterna var bättre då eller att fordringarna voro mindre jämfört med 1930 och 1943.

Skillnaderna mellan årgångarna återfinnas både i skrivningsbetygen och

¹ Betyget B? eller B med tvekan finnes angivet i åtskilliga fall. Huruvida härvidlag enhetliga principer tillämpats vid olika skolor är oklart.

² Medelvärdena ha i fortsättningen stundom uträknats från klassindelad material (i enlighet med tabell 4 a), stundom direkt genom summering av de enskilda medelbetygen. Det exakt uträknade medelbetyget ligger någon eller några hundradelar över det som uträknats från klassindelad material.

i de muntliga betygen, som nedanstående tablå utvisar (enbart manliga studenter).

	Medelbetygsnivå		
	1930	1937	1943
Skriftliga ämnen	2,90	3,16	2,94
Muntliga ämnen	3,14	3,25	3,17
Samtliga ämnen	3,09	3,23	3,12

Skillnaderna mellan betygsnivåerna för skrivningar de tre åren äro större än för de muntliga ämnena, men även för de muntliga betygen föreligger en skillnad, som icke kan förklaras genom tillfälligheter. Man kan därför icke sätta samma siffermässiga medelbetyg, erhållet i de tre studentårgångarna, såsom fullständigt likvärdiga. Ett genomsnittsbetyg om 3,0 år 1937 är troligen mindre värt än ett genomsnittsbetyg på 3,0 år 1930 och 1943.

I tabell 4 a återges medelbetygsfördelningen och i tabell 4 b de genomsnittliga medelbetygen för var och en av de tre studentårgångarnas läroverksstudenter med fördelning på kön och linje. Man kan av tabellerna utläsa, att år 1930 ingen större skillnad i medelbetygsnivå förefinnes mellan latin- och reallinjen vare sig bland de manliga eller de kvinnliga studenterna. Även år 1937 äro de genomsnittliga medelbetygen i stort sett lika i latin- och realavdelningarna, men år 1943 uppvisar latinlinjen högre betygs-siffror än reallinjen. Detta gäller för båda könen. Den fyraåriga linjen uppvisar för männen genomgående högre siffror än den treåriga linjen.

1940 års skolutredning har i sitt betänkande om gymnasiet (del IX, Stat. Off. Utr. 1947: 37, sid. 83) gjort en undersökning av medelbetygsnivån för studenterna 1926, 1927, 1941 och 1942 bland de manliga studenterna i de tjugo statliga läroverk, som funnos redan före skolreformen 1927. Bland 1941 och 1942 års studenter var enligt dessa beräkningar medelbetygsnivån högre på fyraåriga än på treåriga gymnasiet. Emellertid förelågo inga enhetliga skillnader mellan det fyraåriga och det treåriga gymnasiet härvidlag vid jämförelser mellan latin- och reallinjens studenter. På latinlinjen hade nämligen studenterna på det treåriga gymnasiet högre medelbetyg än på det fyraåriga, medan på reallinjen det motsatta förhållandet gällde. Bland 1943 års läroverksstudenter i vår undersökning ha däremot både manliga latin- och realstudenter från fyraåriga gymnasiet högre medelbetygsnivån än på det treåriga. Skillnaden är dock mindre på reallinjen än på latinlinjen. Att överensstämmelse ej råder mellan de två materialen kan tänkas bero på olikheter i beräkningen av medelbetygen. Troligare är dock, att skillnaderna hänföra sig till att skolutredningens material baseras på ett mindre antal läroverk, där både tre- och fyraårig linje förekommer.

Den längre skoltiden och den högre medelåldern vid studentexamen för den treåriga linjen förefaller således icke att följas av högre betygsresultat.

För de kvinnliga studenternas vidkommande äro olikheterna i de genomsnittliga medelbetygen mellan linjerna icke så genomgående och svänga stundom åt andra hållet.

Tabell 4 a. Fördelningen efter medelbetyg i studentexamen för läroverksstudenterna.

Medelbetygsklass	M ä n						K v i n n o r						Summa män och kvinnor
	R IV	R III	L IV	L III	Ny- spr.	Lyc.	R IV	R III	L IV	L III	Ny- spr.	Lyc.	
Årgång 1930													
—1,9.....	16	—	29	1	—	—	1	—	—	1	—	—	48
2,0—2,4.....	151	10	194	6	4	—	4	2	22	17	—	—	410
2,5—2,9.....	197	13	244	8	6	—	11	10	69	25	2	—	585
3,0—3,4.....	142	13	191	6	9	—	14	7	71	26	3	—	482
3,5—3,9.....	86	4	148	5	5	—	6	2	63	21	1	—	341
4,0—4,4.....	57	3	72	5	2	—	6	1	38	24	—	—	208
4,5—4,9.....	22	2	23	2	2	—	5	2	6	5	1	—	70
5,0—5,4.....	11	—	19	—	—	—	—	—	—	1	—	—	31
5,5—.....	4	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7
Summa	686	45	922	33	28	—	47	24	270	120	7	—	2 182
Årgång 1937													
—1,9.....	1	3	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	7
2,0—2,4.....	52	113	85	62	7	1	8	4	28	21	2	—	383
2,5—2,9.....	117	223	187	71	5	1	23	46	111	68	16	—	868
3,0—3,4.....	130	210	181	64	10	2	16	54	129	91	16	—	903
3,5—3,9.....	83	131	103	26	5	—	10	39	104	51	14	—	566
4,0—4,4.....	50	86	74	24	2	—	4	18	75	37	11	—	381
4,5—4,9.....	15	27	29	12	—	—	—	8	28	21	3	—	143
5,0—5,4.....	11	7	10	—	—	—	—	3	2	3	—	—	36
5,5—.....	1	—	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	8
Summa	460	800	676	260	29	4	61	172	477	294	62	—	3 295
Årgång 1943													
—1,9.....	5	5	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	15
2,0—2,4.....	111	212	59	34	4	3	26	38	49	34	7	—	577
2,5—2,9.....	219	367	138	55	7	7	54	128	191	78	6	—	1 250
3,0—3,4.....	198	237	150	47	12	12	53	79	192	65	10	—	1 055
3,5—3,9.....	97	146	73	25	3	5	25	52	149	40	9	—	624
4,0—4,4.....	52	70	62	15	2	5	9	27	65	24	4	—	335
4,5—4,9.....	15	21	21	7	—	2	5	3	32	7	—	—	113
5,0—5,4.....	3	9	5	1	—	4	—	1	12	2	2	—	39
5,5—.....	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Summa	700	1 067	509	187	28	40	172	328	690	250	38	—	4 009

Tabell 4 b. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenterna.

Student- årgång	M ä n						K v i n n o r						Samtliga studenter
	R IV	R III	L IV	L III	Ny- spr.	Lyc.	R IV	R III	L IV	L III	Ny- spr.	Lyc.	
1930.....	3,09	3,06	3,10	3,22	3,27	—	3,37	3,16	3,34	3,36	(3,39)	—	3,15
1937.....	3,31	3,22	3,29	3,08	3,08	(2,88)	3,08	3,42	3,44	3,41	3,45	—	3,29
1943.....	3,11	3,05	3,27	3,11	3,11	3,58	3,11	3,12	3,35	3,19	3,32	—	3,17

Privatisterna ha genomgående betydligt lägre medelbetygsstandard än läroverksstudenterna, som framgår av siffrorna i följande tablå jämfört med siffrorna i tablå å föregående sida.

	1930	1937	1943
Män	2,22	2,32	2,33
Kvinnor	2,11	2,16	2,41

Privatisternas medelbetygsnivå har förbättrats under perioden. Speciellt ha de kvinnliga privatisterna ökat sina betyg. För de två tidigare årgångarna ha männen högre medelbetygsnivå än kvinnorna, detta i motsats till vad som gäller bland läroverksstudenterna. Bland 1943 års privatister ha dock kvinnorna högre betygsnivå än männen.

Ämnen i studentexamen.

I tabellbilaga A redovisas för läroverksstudenterna i de tre årgångarna betygsfördelningen i varje enskilt ämne för män och kvinnor med uppdelning på real-, latin- och nyspråklig linje.

1930, då differentieringen av gymnasiet ännu ej gällde för studentklasserna, lästes i stort sett samma ämnen av samtliga studenter på real- resp. latinlinjen. Endast ett fåtal studenter hade begagnat sig av möjligheten att bortvälja ämnen, naturligt nog, då bortval räknades som underbetyg. Antalet bortvalda (muntliga) ämnen var 0,2 per manlig student och 0,5 per kvinnlig student, om man ej medräknar utbytet av matematik mot grekiska på latinlinjen. För att få en bild av ämnenas fördelning, sedan differentieringen trätt i kraft, skall i det följande lämnas en redogörelse för de olika ämnen, som 1943 års läroverksstudenter hade med i studentexamen. Tabell 5 redovisar för varje ämne huru stor del av samtliga studenter, som hade betyg i ämnet i studentexamen eller vid flyttning till näst högsta ringen.

Bland männen på reallinjen hade 43 % specialmatematik med i studentexamen och 75 % fysik, medan kemi lästes av 70 % och biologi blott av 38 % av de manliga realstudenterna. Av de humanistiskt betonade ämnena kom geografi upp till 23 % och filosofi till 6 % bland realarna. Övningsämnet musik hade 33 % och teckning praktiskt taget samtliga med upp i högsta ringen. Jämför man dessa siffror med motsvarande siffror för de kvinnliga realstudenterna, ser man, att bland kvinnorna blott 13 % hade med specialmatematik, 59 % fysik och 62 % kemi, medan hela 72 % hade med biologi upp i högsta ringen. Vidare kan nämnas, att bland de kvinnliga studenterna språkämnen voro talrikare representerade än bland männen samt att mer än hälften av kvinnorna hade med musik i studentexamen.

Ser man på latinlinjen, var bland männen 17 % helklassiker (greker), medan 30 % hade med matematik upp i studentexamen. Mindre än 15 % hade med kemi och biologi. Både tyska och engelska lästes av huvudparten av latinstudenterna upp i högsta ringen förutom den obligatoriska franskan. Filosofi lästes av hela 45 % och geografi av 33 % av latinarna. Den sista

Tabell 5. Antalet utdelade vitsord i relation till antalet studenter för varje ämne bland 1943 års studenter.

Ä m n e	M ä n			K v i n n o r		
	Real	Latin	Nyspråk- liga	Real	Latin	Nyspråk- liga
Antal	1 771	732	28	500	940	38
Kristendom	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Modersmålet	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Latin	—	99,6	53,6	—	100,0	44,7
d:o v. f. t. n. h. r.	—	—	21,4	—	—	55,3
Grekiska	—	16,7	—	—	6,0	—
Tyska	45,5	77,2	96,4	42,6	80,8	94,7
d:o v. f. t. n. h. r.	54,3	22,5	3,6	56,8	18,9	5,3
Engelska	100,0	87,2	100,0	99,6	96,2	100,0
d:o v. f. t. n. h. r.	—	12,2	—	0,4	3,6	—
Franska	33,5	100,0	100,0	47,4	99,9	100,0
d:o v. f. t. n. h. r.	65,9	—	—	51,0	—	—
Historia	99,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Geografi	23,1	33,2	53,6	37,6	35,5	76,3
d:o v. f. t. n. h. r.	76,0	66,1	46,4	60,0	63,9	23,7
Filosofi	5,8	44,7	50,0	5,8	32,6	23,7
Matematik	99,9	29,9	28,6	100,0	19,0	18,4
d:o v. f. t. n. h. r.	—	6,0	—	—	3,7	—
Matematik spec.	42,6	—	—	12,8	—	—
Biologi	38,2	14,1	7,1	71,6	33,8	26,3
d:o v. f. t. n. h. r.	2,9	7,1	—	0,8	5,0	—
Fysik	75,0	5,1	7,1	59,6	4,5	2,6
d:o v. f. t. n. h. r.	24,7	71,3	82,1	40,0	71,3	34,2
Kemi	69,8	5,1	—	61,8	12,8	5,3
d:o v. f. t. n. h. r.	29,8	4,0	3,6	37,2	2,3	—
Övriga	0,6	2,9	25,0	0,8	1,0	26,3
Teckning	97,5	80,5	71,4	98,0	90,3	34,2
d:o v. f. t. n. h. r.	0,4	10,5	14,3	0,2	4,9	2,6
Musik	33,0	36,5	14,3	58,6	61,1	47,4
d:o v. f. t. n. h. r.	2,1	1,0	—	5,6	5,2	—
Gymnastik	91,8	84,6	92,9	89,8	86,7	89,5
d:o v. f. t. n. h. r.	1,5	2,2	—	1,8	2,4	—

Anm.: v. f. t. n. h. r. = vid flyttning till näst högsta ringen.

siffran är anmärkningsvärd, om man jämför den med motsvarande siffra på reallinjen, 23 %. Slutligen kan nämnas, att latinstudenterna visade något större musikintresse än realstudenterna. I gengäld voro fler latinstudenter befriade från teckning och gymnastik än vad fallet var bland realstudenterna.

Kvinnorna på latinlinjen voro blott till 6 % helklassiker. Matematiken visade lägre procenttal bland kvinnorna än bland männen, medan däremot kemi och biologi förekom oftare bland kvinnorna än bland männen på latinlinjen. Kvinnorna läste mindre filosofi än vad männen gjorde på denna linje. Dessutom visade kvinnorna större deltagande i övningsämnen än vad männen gjorde, ett förhållande, som även rådde på reallinjen.

Medelantalet vitsord per student och linje framgår av tabell 6, där en uppdelning skett på skrivningar, läsåmnen och övningsämnen.

Tabell 6. Medeltal vitsord per student bland 1943 års studenter.

Ämnesgrupp	M ä n			K v i n n o r		
	Real	Latin	Nyspråk- liga	Real	Latin	Nyspråk- liga
Skrivningar.....	5,2	4,5	4,4	4,8	4,5	4,6
Muntl. ämnen i högsta ringen.....	8,3	8,1	8,2	8,4	8,2	8,2
» » v. f. t. n. h. r.	2,5	1,9	1,6	2,5	1,7	1,2
Övningsämnen.....	2,2	2,0	1,8	2,5	2,4	1,7
Summa	18,2	16,5	16,0	18,2	16,8	15,7
därav i högsta ringen.....	15,7	14,6	14,4	15,7	15,1	14,5

Bland männen hade realarna i genomsnitt 1,7 vitsord mer än latinarna och drygt 2 vitsord mer än de nyspråkliga studenterna. Upp i högsta ringen hade realarna i medeltal dock med blott 1 ämne mer än latinarna och de nyspråkliga studenterna, huvudsakligen beroende på att realarna hade fler skriftliga prov än latinarna.¹ Samma förhållanden mellan linjerna fast i något mindre utsträckning gäller bland kvinnorna. Jämför man de båda könen, finner man, att förhållandena i stort sett voro desamma vad beträffar antalet skrivningar och betyg i läsämnen, medan däremot beträffande övningsämnena kvinnorna uppvisade ett högre medeltal vitsord per student än vad männen gjorde.

¹ I Stat. Off. Utr. 1947: 34, sid. 77 ff. redovisas för 1941 och 1942 års manliga studenter även medeltantalet vitsord i skriftlig och muntlig examen, vilka siffror väl överensstämmer med de här redovisade.

KAPITEL IV.

Studenternas hemort och sociala ursprung.

Uppgifterna om hemort (mantalsskrivningsort) och faderns (målsmans) yrke ha, som tidigare nämnts, i första hand erhållits från läroverkens skolkataloger och i andra hand från inskrivnings- eller andra matriklar vid läroverken. I de få fall, där yrkesuppgifterna hämtats från inskrivningsmatriklarna, äro de 1—8 år gamla, beroende på när vederbörande inskrevs vid läroanstalten. Någon större felaktighet kan detta ej medföra, då fäderna vid barnens inskrivning i skolan som regel ha nått sin slutliga ställning i samhället. Hänsyn har ej tagits till om fadern (målsman) enligt matrikel eller skolkatalog angivits såsom död, då uppgifterna om dödsfall icke varit fullständiga i materialet.

Uppgifter om inackordering ha i regel stått angivna i läroverkskatalogerna. För studenter i sådana läroverk, där skolkatalogerna saknat denna uppgift, har frågan om inackordering eller inte avgjorts genom jämförelse mellan läroverksort och hemort. I de fall, där hemorten legat på större avstånd än 4 à 5 mil från läroverksorten, har inackordering ansetts vara det normala. I vissa fall, där det varit dåliga förbindelser mellan hemort och läroverksort, har dock kravet på avstånd reducerats.

Hemort.

Fördelningen av *läroverksstudenterna* efter kön och hemortslän för de tre årsklasserna framgår av tabell 7.

Om man fördelar studenternas hemorter på de tre landsdelarna Svealand utom Stockholm, Götaland och Norrland samt dessutom Stockholm, visa de erhållna procentiska fördelningarna stor konstans, vilket framgår av tabellen. Olikheterna mellan de tre åren för varje område hålla sig inom de statistiska felgränserna.

En jämförelse mellan de fyra områdena får större intresse, om man sätter studentantalet i relation till den jämnåriga totalbefolkningen. Resultatet

Tabell 7. Läroverksstudenternas fördelning efter hemortslän samt efter landsdelar.

L ä n	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Stockholms stad.....	334	479	488	100	203	266
Stockholms län...	103	156	141	36	73	101
Uppsala » ...	66	79	82	22	48	45
Södermanl. » ...	40	63	65	8	34	45
Östergötl. » ...	65	86	83	22	32	65
Jönköpings » ...	63	68	84	17	45	39
Kronobergs » ...	36	38	54	4	25	19
Kalmar » ...	38	48	44	3	22	49
Gotlands » ...	12	17	13	3	8	4
Blekinge » ...	30	42	53	15	24	31
Kristianstad » ...	44	58	75	13	27	70
Malmöhus » ...	231	259	271	70	133	170
Hallands » ...	35	31	51	11	20	23
Gbg. o. Bohus » ...	150	208	245	47	98	144
Älvsborgs » ...	74	73	82	17	33	57
Skaraborgs » ...	37	57	84	11	29	42
Värmlands » ...	53	74	94	2	41	51
Örebro » ...	41	51	62	13	16	35
Västmanl. » ...	32	51	37	9	25	17
Kopparbergs » ...	49	63	90	9	22	40
Gävleborgs » ...	46	60	67	8	30	32
Västernorr. » ...	52	48	66	17	31	40
Jämtlands » ...	23	34	43	1	12	18
Västerbottens » ...	29	27	76	1	21	39
Norrbottnens » ...	25	38	65	9	12	32
Utlandet.....	2	9	9	—	1	2
Obekant.....	4	12	7	—	1	2
Summa	1 714	2 229	2 531	468	1 066	1 478
Svealand (utom Sthlm.).....	384	537	571	99	259	334
Götaland.....	815	985	1 139	233	496	713
Norrland.....	175	207	317	36	106	161
Stockholm.....	334	479	488	100	203	266
Summa	1 708	2 208	2 515	468	1 064	1 474
%						
Svealand (utom Sthlm.).....	22	24	23	21	24	23
Götaland.....	48	45	45	50	47	48
Norrland.....	10	9	13	8	10	11
Stockholm.....	20	22	19	21	19	18
Summa	100	100	100	100	100	100

av en sådan jämförelse redovisas i tabell 8, där jämförelsetalen erhållits som hälften av åldersklassen 19—21 år.¹

Antalet studenter per 100 tjugotåringar är som synes av samma storleksordning i Svealand och Götaland. I dessa områden har siffran för män-

¹ Jämförelsematerialet har närmast beräknats från siffrorna över antalet i åldern 16—18 år enligt folkräkningen ³¹/₁₂ 1940. Någon hänsyn till den förhållandevis kraftiga omflyttningen i dessa åldersgrupper under åren 1941—1943 har ej tagits. Så har syntts vara det riktigaste, då läroverkseleverna i regel stå utanför omflyttningen.

Tabell 8. Antal läroverksstudenter per 100 jämnåriga i olika landsdelar.

Landsdel	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
	%	%	%	%	%	%
Svealand (utom Sthlm.).....	2,8	4,1	4,7	0,8	2,1	2,9
Götaland.....	2,9	3,7	4,5	0,9	2,0	2,9
Norrland.....	1,6	1,9	3,0	0,4	1,0	1,6
Stockholm.....	7,8	14,6	14,8	1,8	5,2	7,5
Hela riket.....	3,0	4,1	4,9	0,8	2,0	2,8

Anm. De med obekant hemort, samt med hemort i utlandet äro ej medräknade i siffran för hela riket.

nen ökat från knappa 3 % till något mer än 4,5 % och för kvinnorna från icke fullt 1 % till nära 3 %. Dessa siffror överensstämja ganska väl med motsvarande siffror för hela riket. Siffrorna för Norrlands manliga studenter äro betydligt lägre, speciellt för de två äldre årgångarna. De kvinnliga studenterna i Norrland hade alla tre åren blott hälften så höga procenttal som de kvinnliga studenterna i Göta- och Svealand. Stockholm slutligen har både för män och kvinnor betydligt högre siffror än det övriga riket. Särskilt anmärkningsvärd är kvinnornas starka uppgång från knappa 2 % till närmare 8 %.

Siffrorna för Stockholm 1943 kunna jämföras med nyligen publicerade siffror över antalet studenter bland de stockholmsbarn, som 1936 gingo i folkskolans 4:e klass eller motsvarande och som voro födda 1925.¹ 11 % av dessa barn avlade senare studentexamen. Samma procentuella andel utgjorde 1943 års stockholmsstudenter, män och kvinnor sammanslagna, av stadens tjugooåringar.

Med hänsyn till läroverksförhållandena i hemorten och hemortens storlek ha hemorterna fördelats i följande grupper: 1) Stockholm, Göteborg och Malmö, 2) övriga städer med mer än 30 000 invånare (alla dessa städer ha gymnasium), 3) städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare, som ha gymnasium, 4) städer med mindre än 10 000 invånare, som ha gymnasium, 5) städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare med enbart realskola, 6) städer med mindre än 10 000 invånare med enbart realskola, 7) städer utan både gymnasium och realskola, 8) köpingar och municipalsamhällen med realskola, 9) C- och D-kommuner, 10) A- och B-kommuner.² Fördelningen av studenternas hemorter på dessa tio hemortstyper framgår av tabell 9. Siffrorna visa en svag relativ ökning av antalet studenter med hemort på landsbygden.

¹ Se G. Boalt: Skolutbildning och skolresultat. Stockholm 1947. Sid. 109 f.

² Uppdelningen på A-, B-, C- och D-kommuner har gjorts i enlighet med den av Kungl. Statistiska Centralbyrån använda indelningsgrunden för landskommuner. I A-kommunerna tillhöra minst 75 %, i B-kommunerna mellan 50 och 75 % och i C-kommunerna mindre än 50 % av befolkningen yrkesgruppen jordbruk med binäringar. I D-kommunerna bor minst $\frac{2}{3}$ av befolkningen i tätorter.

Tabell 9. Läroverksstudenternas fördelning efter hemortstyp.

Hemorts- typ	M ä n						K v i n n o r					
	1930		1937		1943		1930		1937		1943	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Städer												
1.....	525	31	728	33	799	32	167	36	332	31	440	30
2.....	232	13	293	13	278	11	60	13	131	12	172	12
3.....	316	18	369	17	388	15	68	15	208	20	245	17
4.....	88	5	100	5	118	5	28	6	60	6	72	5
5.....	28	2	45	2	56	2	9	2	26	2	33	2
6.....	74	4	94	4	100	4	30	6	49	5	62	4
7.....	12	1	11	1	22	1	2	—	8	1	14	1
Landsbygd												
8.....	27	2	49	2	71	3	9	2	24	2	39	2
9.....	187	11	235	10	289	11	39	8	97	9	180	12
10.....	219	13	284	13	393	16	56	12	128	12	217	15
Obekant .	4	—	12	—	8	—	—	—	2	—	2	—
Utlandet .	2	—	9	—	9	—	—	—	1	—	2	—
Summa	1 714	100	2 229	100	2 531	100	468	100	1 066	100	1 473	100
Kod för Hemortstyp	1: Stockholm, Göteborg, Malmö.											
»	2: Övriga städer med mer än 30 000 invånare.											
»	3: Städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare med gymnasium.											
»	4: Städer med mindre än 10 000 invånare med gymnasium.											
»	5: Städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare med enbart realskola.											
»	6: Städer med mindre än 10 000 invånare med enbart realskola.											
»	7: Städer utan realskola.											
»	8: Köpingar och municipalsamhällen med realskola.											
»	9: Övriga C- och D-kommuner.											
»	10: A- och B-kommuner.											

Bland männen svarade städerna för tillsammans ungefär $\frac{3}{4}$ av samtliga studenter, bland 30-orna något mer och bland 43-orna något mindre. Av studenterna kommo drygt 30 % från de tre stora städerna. Någon speciell tendens i förskjutningen mellan de skilda stadstyperna kan man ej urskilja under perioden. För landsbygdens del visa A- och B-kommuner den starkaste procentuella stegringen. Förskjutningarna äro dock små. För samtliga hemortstyper föreligger absolut sett en ökning av antalet studenter.

Även bland kvinnorna kommer ungefär $\frac{3}{4}$ av studenterna från städerna. Förskjutningen till landsbygdens förmån förekommer även här och är något starkare än bland männen. Sålunda utgjorde studentskorna från landsbygden i början av perioden 22 % och i slutet 29 % av samtliga studentskor. Motsvarande siffror bland männen voro 25 resp. 30 %. Nedgången i procentuell andel för städerna kommer till största delen på de tre storstäderna. För städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare med gymnasium föreligger t. o. m. en ökning, speciellt stor för 1937 års studentskor.

Sätter man studentantalet i relation till totalantalet personer i motsvarande åldersklasser inom resp. områden¹, får man de procenttal, som fram-

¹ Jfr not 1 å sid. 34. Samma förfaringsätt har tillämpats här.

Tabell 10. Antal läroverksstudenter per 100 jämnåriga i olika hemortstyper.

Hemortstyp	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
	%	%	%	%	%	%
1.....	7,4	11,3	12,0	2,4	5,1	6,6
2.....	6,9	9,1	8,3	1,8	4,1	5,1
3.....	8,7	10,8	12,3	1,9	6,1	7,8
4.....	14,1	16,6	20,8	4,5	10,0	12,7
5.....	3,4	4,9	5,8	1,1	2,8	3,4
6.....	4,1	5,7	6,2	1,7	3,0	3,9
7.....	4,1	3,8	8,5	0,7	2,8	5,4
Samtliga städer.....	7,3	9,9	10,6	2,1	4,9	6,3
Landsbygden.....	1,1	1,5	2,1	0,3	0,7	1,2
Hela riket.....	3,0	4,1	4,9	0,8	2,0	2,8

Anm. De med obekant hemort, samt med hemort i utlandet äro ej medräknade i siffran för hela riket.

går dels av tabell 10, dels av diagram II. De tre landsbygdstyperna ha i tabellen och diagrammet sammanslagits.

För de olika områdestyperna kan man konstatera, både för män och kvinnor, att småstäderna med gymnasium (hemortstyp 4 i tabellen) ha den högsta procentuella andelen studenter. Till denna grupp höra (1940) städerna Djursholm, Sigtuna, Strängnäs, Motala, Eksjö, Eslöv, Hässleholm, Vänersborg, Skara, Arvika, Hudiksvall och Haparanda. Lägst procenttal har givetvis landsbygden. Det lägsta procenttalet för båda könen bland städerna uppvisa städerna med mellan 10 000 och 30 000 invånare med enbart realskola (hemortstyp 5). De voro Sundbyberg, Katrineholm, Nässjö, Karlshamn, Trelleborg, Varberg, Alingsås, Trollhättan, Lidköping och Karlskoga.

Ett visst intresse i detta sammanhang har yrkesfördelningen av totalbefolkningen inom de olika områdestyperna, då det utan tvekan råder ett visst samband mellan denna yrkesfördelning och studenternas procentuella andel av totalbefolkningen.

I tabell 11 redovisas den relativa fördelningen av totalbefolkningen 1940 för de fyra näringgrenarna »Industri och hantverk», »Samfärdsel», »Handel» samt »Allmän tjänst och fria yrken» inom var och en av de sju stadstyperna. Tyvärr går det ej att ur tillgängliga statistiska tabeller få fram en yrkes- eller socialklassindelning av befolkningen för de olika stadstyperna, som är direkt jämförlig med studentmaterialets yrkes- eller socialklasser. Icke heller tillåter vårt material en gruppering av studentfäderna efter den officiella statistikens yrkesgrupper. Dock visa siffrorna i tabellen jämfört med siffrorna i tabell 10, att i städer, där gruppen »Allmän tjänst och fria yrken» utgör särskilt liten andel av totalbefolkningen och där industribefolkningen är särskilt stor, studenternas procentuella andel av tjugooåringarna är

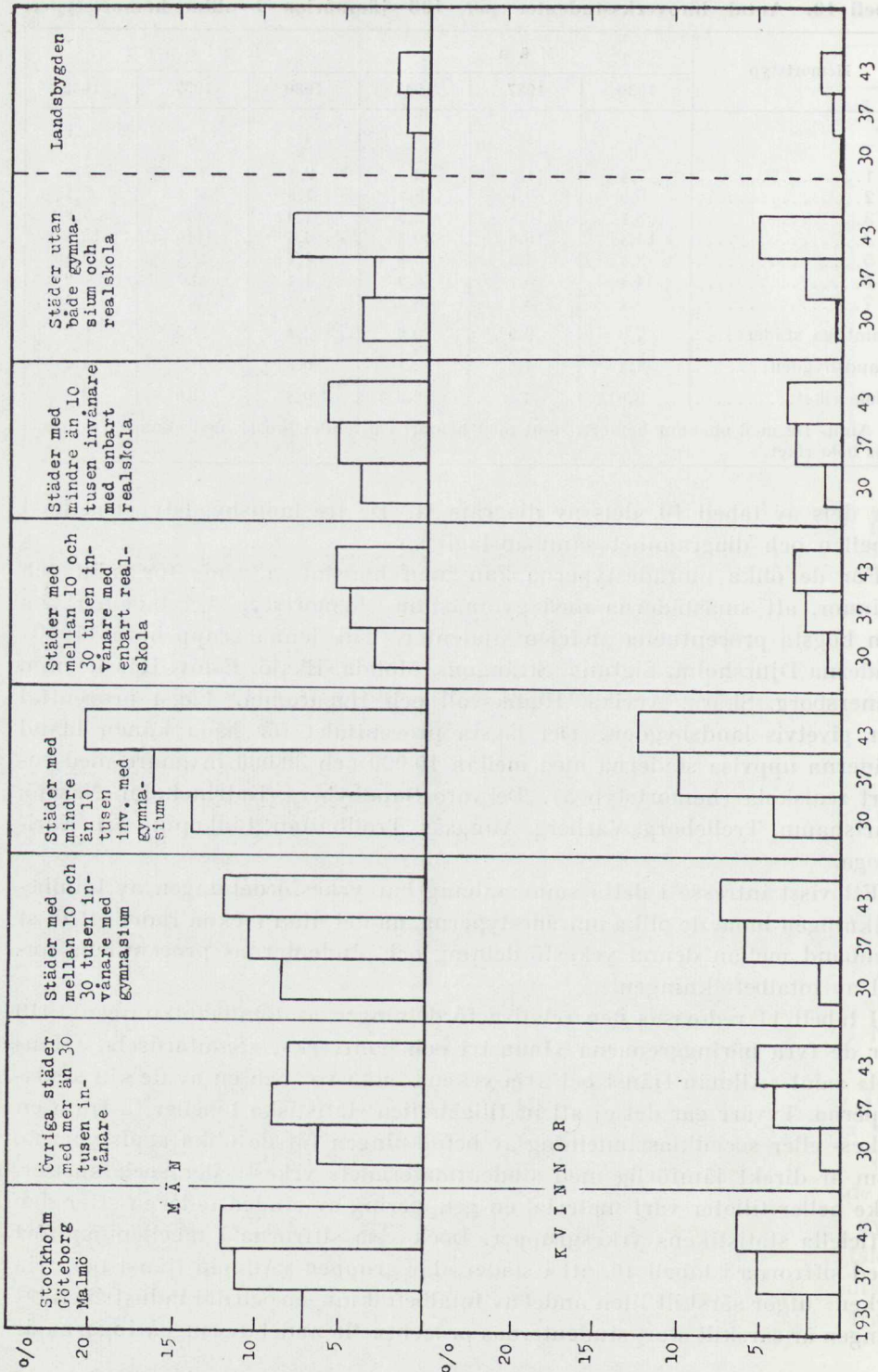

Diagram II. Antalet studenter i % av antalet 20-åriga män och kvinnor i skilda städer efter storleksgrupp och på landsbygden.

Tabell 11. Befolkningens (exklusive jordbruksbefolkningen) fördelning i % på olika näringsgrenar (huvudyrkesgrupper) inom olika stadstyper.

Stadstyp	Näringsgren				Summa
	Industri och hantverk	Samfärdsel	Handel	Allm. förvaltningen, fria yrken	
1.....	46	12	27	15	100
2.....	59	9	20	12	100
3.....	47	12	21	20	100
4.....	48		33	19	100
5.....	67	10	15	8	100
6.....	56		30	14	100
7.....	55		31	14	100

Anm. Siffrorna beräknade från 1940 års folkräkning del III.

relativt liten (städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare med enbart realskola). Det motsatta förhållandet gäller, där gruppen »Allmän tjänst och fria yrken» procentuellt sett är relativt hög (medelstora och små städer med gymnasium).¹

Som tidigare påpekats, har under den här behandlade perioden reallinjens studenter ökat på bekostnad av latinlinjens samt det treåriga gymnasiet vuxit kraftigare i omfattning än det fyraåriga. I tabell 12 har för var och en av de tio hemortstyperna beräknats dels procenten realstudenter, dels procenten studenter, utexaminerade på den treåriga linjen. (Studenterna från nyspråkliga linjen och lyceet ha uteslutits vid dessa beräkningar.) Tabellens siffror visa, att år 1930 fördelningen på real- och latinlinjen bland männen var tämligen lika för de olika hemortstypernas studenter. Mellan 40 och 50 % avlade studentexamen på reallinjen. Studenterna från de rena landsbygdskommunerna (A- och B-kommuner) hade då det lägsta relativa antalet studenter på reallinjen. Förändringarna under perioden ha varit ganska likformiga för de olika hemortstyperna. Dock visa siffrorna över antalet realstudenter för landsbygden kraftigare stegring än motsvarande siffror för städerna.

Studenternas val av real- eller latinlinje sker i huvudsak efter eget fritt val och är ej beroende av läroverkens möjligheter, då ju de flesta skolor ha både real- och latinlinje. Beträffande valet av treårigt eller fyraårigt gymnasium däremot äro eleverna i betydligt större utsträckning hänvisade till de möjligheter, skolorna erbjuda. De två linjerna äro företrädade i mycket olika omfattning på olika skolorter.

¹ Anmärkningsvärt är, att stadstyperna 3 och 4, som uppvisa samma yrkesstruktur för totalbefolkningen, skilja sig så mycket i fråga om studenternas andel av de jämnåriga. Stadstyp 4 har betydligt högre procentsiffra än stadstyp 3. Anledningarna härtill äro antagligen att småstäderna med läroverk (4) ha förhållandevis större gymnasier och att ett relativt stort antal pensionärer och änkor med skolpliktiga barn finnas i dessa städer, vilket ej återspeglas i siffrorna över fördelningen på näringsgren i tabell 11.

Tabell 12. Läroverksstudenternas relativa fördelning på olika gymnasielinjer inom skilda hemortsgrupper.

Årgång och linje	H e m o r t s t y p										Samt- liga
	S t ä d e r							Landsbygd			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Män											
% realstud.											
1930.....	42,5	42,9	40,3	48,3	(53,6)	52,1	(41,7)	55,6	49,2	38,2	43,4
1937.....	53,5	52,4	56,4	71,7	(64,4)	69,1	(63,6)	71,7	61,9	57,7	57,4
1943.....	68,2	64,6	73,6	79,7	(69,6)	66,0	(77,3)	85,7	76,2	74,8	71,7
% stud. i 3-årigt gymnasium											
1930.....	2,2	6,1	5,7	1,1	(10,7)	6,8	(8,3)	11,1	3,8	6,9	4,6
1937.....	33,8	53,1	42,2	36,4	(77,8)	83,0	(54,5)	89,1	57,6	60,2	48,3
1943.....	30,3	59,6	49,6	49,2	71,4	74,0	(63,6)	82,9	62,6	62,9	50,9
Kvinnor											
% realstud.											
1930.....	12,6	10,3	24,2	21,4	(22,2)	24,1	(50,0)	(55,6)	5,3	9,1	15,4
1937.....	22,8	23,5	19,5	34,5	(11,5)	23,4	(25,0)	(29,2)	22,6	2,4	23,2
1943.....	35,0	34,4	32,5	40,8	(39,4)	37,1	(45,5)	(42,1)	28,7	37,1	34,7
% stud. i 3-årigt gymnasium											
1930.....	25,1	53,4	30,3	7,1	(22,2)	34,5	(50,0)	(44,4)	23,7	41,8	31,2
1937.....	46,9	54,6	24,4	31,0	(76,9)	61,7	(66,7)	(70,8)	50,5	61,2	46,4
1943.....	30,6	39,9	28,8	32,4	(54,5)	58,1	(81,8)	71,1	47,1	54,0	40,1

Bland 1930 års studenter voro, som tidigare påpekats, blott några få av studenterna utexaminerade på den treåriga linjen. Bland 37-orna och 43-orna däremot kom inemot hälften av studenterna från det treåriga gymnasiet. Landsbygden har i betydligt större utsträckning varit hänvisad till att välja den längre utbildningen via sexårig folkskola, fyraårig realskola och treårigt gymnasium än städerna. Tabell 12 visar, att 60—70 % av landsbygdens studenter 1937 och 1943 avlade studentexamen vid treårigt gymnasium, medan motsvarande siffra för städerna håller sig under 50 %. Bland städerna föreligga dock stora olikheter i detta avseende. Av studenterna från de tre storstäderna avlade blott ca 30 % examen på den treåriga linjen, medan studenterna från städer med mer än 30 000 invånare till 50—60 % genomgått det treåriga gymnasiet. För de mindre städerna med gymnasium däremot voro motsvarande siffror mindre än 50 %. Å andra sidan hade städer med enbart realskola mycket höga procenttal för det treåriga gymnasiet, t. o. m. högre än landsbygden. Likaså ha köpingar och municipalsamhällen med realskola en mycket hög procent för det treåriga gymnasiet. Det är också naturligt, då de sträva efter att så länge som möjligt bo i hemorten. Dessa skillnader visa klart de olika möjligheter, som de studerande i detta avseende äro hänvisade till. Den höga siffran för studenterna i städer med mer än 30 000 invånare (starkt expanderade städer) visar, att i dessa städer de treåriga gymnasielinjerna

utbyggs i betydligt större omfattning än de fyraåriga. Att den rena landsbygden har lägre procenttal än städerna utan gymnasium beror säkerligen på att en stor del av landsbygdens studenter bor nära städer, där fyraåriga gymnasier finnas.

Bland kvinnorna föreligga i stort sett samma tendenser i detta avseende som bland männen.

Det kan vara av ett visst intresse att här något beröra även *de inackorderades förhållanden*. De inackorderades antal samt deras andel av samtliga studenter framgår av nedanstående tablå.

	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Inackorderade	464	551	698	135	239	414
i % av samtliga studenter..	27	25	28	29	23	24

De inackorderade utgjorde sålunda under hela perioden ungefär $\frac{1}{4}$ av samtliga såväl manliga som kvinnliga studenter.

De inackorderades andel av samtliga studenter, fördelade efter hemort på de tre landsdelarna samt Stockholms stad, redovisas i tabell 13.

Som väntat uppvisar Norrland den högsta och Stockholms stad den lägsta inackorderingsprocenten. En egendomlighet i tabellens siffror är, att Norrland 1937 visar högre inackorderingsprocent än de två andra åren bland de manliga studenterna, vilket förhållande icke gäller för de övriga områdena. Den låga siffran år 1937 för hela landet kan möjligen hänga samman med depressionsperioden i början av 1930-talet. Familjer från avlägsna orter hade då i mindre utsträckning tillfälle att sända sina barn till högre undervisning än vad fallet var tidigare och senare. Märkligt är dock i så fall, att Norrland i detta avseende uppvisar motsatt tendens. Nedgången i det procentuella antalet inackorderade från 1930 till 1937 kan också sammanhånga med det ökade antalet gymnasier, vilket automatiskt medför minskad inackorderingsfrekvens. Ökningen efter 1937 måste då bero på att antalet elever från orter utan gymnasier (framför allt landsbygden) ökat.

För tre typer av hemort efter gymnasieförhållandena i hemorten har i tabell 14 beräknats de inackorderades andel av samtliga studenter.

Tabell 13. De inackorderades andel (i %) av läroverksstudenter från olika hemorter (landsdelar).

Hemort (Landsdel)	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Antal	1 703	2 208	2 515	468	1 064	1 474
Svealand (u. Sthlm.)..	34	29	37	38	26	35
Götaland	31	26	28	30	24	30
Norrland	42	49	39	69	43	47
Stockholm	2	5	6	2	3	2

Tabell 14. De inackorderades andel (1 %) av läroverksstudenter från tre olika hemortsgrupper.

Hemortstyper	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Antal	1 708	2 208	2 515	468	1 064	1 474
Städer med gymn. . .	6	6	6	7	4	5
Städer utan gymn. . .	84	70	65	83	72	73
Landsbygd	69	60	63	77	59	67

Siffrorna visa, att 60—70 % av studenterna med hemort på landsbygden bott så långt från städer med gymnasium, att de måst bo inackorderade under studietiden. Siffrorna äro något högre för kvinnorna än för männen bland 30-or och 43-or.

För dem som haft sin hemort i städer utan gymnasium är inackorderingsprocenten mellan 70 och 80 % eller högre än för landsbygdens studenter.

De 5 procenten inackorderade av de studerande från städer med gymnasium utgöra till största delen studerande vid internatskolor och läroverk med speciell inriktning (Sigtunas två läroverk, Lundsbergs läroverk, Fjellstedtska skolan i Uppsala, Göteborgs gymnasium för blivande präster m. fl.).

Att *privatisterna* i större utsträckning än läroverksstudenterna höra hemma på landsbygden är ett allmänt känt förhållande.¹ Som procentsiffrorna i nedanstående tablå visa, komma bland de manliga privatisterna 48 % och bland de kvinnliga 42 % från landsbygden, medan motsvarande siffror för läroverksstudenterna blott äro 34 resp. 26 %. Privatisterna från storstäderna utgöra ungefär lika stor andel av samtliga privatister som storstädernas läroverksstudenter av samtliga läroverksstudenter. Detta gäller för båda könen. För »övriga städer» föreligga däremot stora olikheter mellan privatisternas och läroverksstudenternas siffror. Av de manliga privatisterna komma 25 % från dessa städer, medan motsvarande siffra för läroverksstudenterna är hela 42 %. För kvinnorna äro siffrorna här 26 resp. 43 %.

	Storstäder	Övriga städer	Landsbygd	Summa
Samtliga privatister åren 1930, 1937 och 1943:				
Män	27	25	48	100
Kvinnor	32	26	42	100
Samtliga läroverksstudenter åren 1930, 1937 och 1943:				
Män	25	42	34	100
Kvinnor	31	43	26	100

Anm. Procentsiffrorna äro beräknade på summan av alla tre årgångarna.

¹ Enbart hemortsfördelningen vid tiden för studentexamen är icke av särskilt stort värde. Det skulle ha haft stort värde att i stället jämföra hemorten vid den tidpunkt, då privatisterna slutade sin obligatoriska skolgång med hemorten vid tidpunkten för studentexamen med tanke på de flyttningar, som privatisterna säkerligen i många fall gjort mellan dessa två tidpunkter.

Faderns yrke.

De uppgifter om faderns yrke, som undersökningen bygger på, kunna ej, som tidigare påpekats, och böra knappast heller läggas till grund för någon fördelning efter yrke i stil med folkräkningarnas grupperingar. Indelningen har i stället i stort sett följt den, som använts av Wicksell-Larsson i Stat. Off. Utr. 1936: 34¹, som mer tar sikte på utbildningen och den sociala ställningen än på näringsgrenen. Denna indelning har även följts av Statistiska Centralbyrån i »1945 års akademikerutredning» (Stat. Off. Utr. 1947: 25). Dock har i vår undersökning gjorts en något noggrannare specificering av yrkena än den av Wicksell-Larsson använda (se nedanstående yrkeskod). Även denna relativt omfångsrika yrkesindelning visade sig

Yrkeskod.

A = Yrkesutövare inom jordbruk med binäringar:

- A1 = Godsägare.
- A2 = Lantbrukare, hemmansägare.
- A3 = Lantarbetare, torpare, statare.
- A4 = Lantbruksinspektör, agronom, förvaltare.
- A5 = Trädgårdsmästare, mejerist, fiskare, mjölnare och andra hantverkare eller arbetare inom jordbrukets binäringar.

B = Lärare vid lägre skolor samt övningslärare:

- B1 = Överlärare, folkskollärare, ämneslärare.
- B2 = Övningslärare (ej gymnastikdirektör), musikdirektör, kantor.

C_A = Akademiker:

- C_{A1} = Präst i svenska kyrkan.
- C_{A2} = Högre ämbetsmän med företrädesvis juridisk skolning (landshövding, geraldirektör, borgmästare, polismästare, domare) samt advokat, dispaschör o. d.
- C_{A3} = Läkare (ej med. professor).
- C_{A4} = Professor.
- C_{A5} = Lektor, fil. dr, 1:e bibliotekarie och jämställda.
- C_{A6} = Adjunkt, fil. mag., lägre bibliotekstjänsteman etc.
- C_{A7} = Veterinär, tandläkare, apotekare, jägmästare.
- C_{A8} = Civilingenjör, arkitekt, lantmätare.
- C_{A9} = Ingenjör.

C_M = Officerare:

- C_{M1} = General, regementsofficer.
- C_{M2} = Kompaniofficer, gymnastikdirektör.

D = Enskilda större företagare:

- D1 = Direktör, disponent.
- D2 = Grosshandlare, skeppsmäklare m. fl.

¹ S. Wicksell—T. Larsson: De svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden.

- E = Enskilda mindre företagare:
- E1 = Handlande, affärsman, handelsresande.
 - E2 = Hotellägare, åkeriägare, entreprenör.
 - E3 = Urmakare, fotograf, skräddarmästare eller annan hantverkare med egentlig affärsverksamhet.
 - E4 = Byggmästare, fabrikör.
- F = Högre tjänstemän i stat, kommun eller enskild företagsamhet:
- F1 = Statstjänsteman och kommunal d:o, som ej behöver akademisk examen, inom t. ex. tull, post, telegraf, järnväg, polis, drätselkammare, länsstyrelse etc.
 - F2 = Kontorschef, kamrer, kassör, brukstjänsteman i privat verksamhet.
 - F3 = Sjökapten, lotskapten, övermaskinist å fartyg, 1:e styrman.
 - F4 = Redaktör, journalist, konstnär, musiker.
 - F5 = Frikyrkopräst.
- G = Lägre tjänstemän och förmän inom kommunal och enskild verksamhet:
- G1 = Verkmästare, maskinist.
 - G2 = Kontorist, handelsbiträde, korrespondent.
 - G3 = Tjänsteman.
 - G4 = Ombudsman.
- H = Statstjänare, hantverkare och arbetare:
- H1 = Statstjänare och kommunalanställda i lägre grader som konduktör, tågmästare, lokförare, detektiv, överkonstapel, tulltjänsteman, telegraftjänsteman.
 - H2 = Underofficer.
 - H3 = Lägsta kommunal- och statsanställda som stationskarl, kommunalarbetare, brevbärare, poliskonstapel, sjukskötare.
 - H4 = Hantverkare som målare, skomakare, snickare.
 - H5 = Industriarbetare och andra kroppsarbetare.
 - H6 = Chaufför m. fl.
- Y = Yrkesbeteckning saknas, t. ex. herr samt änkefru och ogift moder.
- x = Varje yrkesuppgift saknas.

ibland otillräcklig för en klassifiering från läroverkskatalogernas yrkesuppgifter. De fall, som vållade viss besvärlighet och tveksamhet vid kodifieringen, uppgingo dock blott till några få procent. I tabell 15 redovisas fördelningen av studenterna 1930, 1937 och 1943 på fädernas yrke i detalj samt i tabell 16 den relativa fördelningen på olika huvudgrupper.

Några större förskjutningar i fördelningen efter faderns yrke ha ej ägt rum mellan de tre åren för de manliga studenterna. De små förskjutningarna i procenttalen äro något större för de kvinnliga studenterna än för de manliga. Akademikergruppen (C_A) är den största gruppen, något över 20 %. Dock är att märka, att bland akademikerna ingår en grupp, ungefär $\frac{1}{6}$ av samtliga akademiker, med beteckningen »ingenjörer» ($C_A 9$), vilken omfattar både civilingenjörer och ingenjörer med enbart lägre teknisk utbildning. »Ingenjörer» som beteckning för personer med enbart lägre ut-

Tabell 15. Läroverksstudenternas fördelning på faderns yrke.

Yrkesgrupp (fadern)	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
A 1.....	19	26	24	6	8	9
2.....	100	109	151	20	40	82
3.....	1	6	4	—	—	3
4.....	31	37	44	7	18	16
5.....	14	22	25	5	7	12
B 1.....	85	102	152	25	61	115
2.....	11	17	15	5	7	20
C _A 1.....	45	47	58	13	19	39
2.....	70	88	80	16	33	51
3.....	42	40	62	13	27	42
4.....	16	23	18	3	5	11
5.....	30	35	40	10	26	26
6.....	24	40	49	15	31	44
7.....	43	53	55	11	34	38
8.....	42	81	82	8	25	49
9.....	62	94	85	23	47	68
C _M 1.....	31	41	32	10	12	17
2.....	30	57	53	4	17	25
D 1.....	143	180	183	34	79	90
2.....	54	45	27	20	30	18
E 1.....	144	205	224	41	109	147
2.....	5	9	16	1	3	7
3.....	23	26	39	9	15	22
4.....	46	30	47	11	18	27
F 1.....	86	111	117	28	71	63
2.....	93	151	194	19	68	95
3.....	13	19	17	7	16	7
4.....	12	40	33	3	15	23
5.....	16	22	16	4	7	7
G 1.....	36	45	54	4	14	28
2.....	31	53	82	5	15	46
3.....	5	10	18	—	2	10
4.....	1	6	3	—	—	—
H 1.....	61	54	75	12	19	35
2.....	45	38	40	5	14	14
3.....	48	52	64	10	28	28
4.....	69	47	66	8	27	39
5.....	49	57	80	8	19	32
6.....	4	8	19	—	5	5
Y 1.....	6	33	30	6	39	21
2.....	—	1	3	2	3	3
3.....	5	10	—	—	1	1
x.....	23	59	55	37	32	43
Summa	1 714	2 229	2 531	468	1 066	1 478

bildning voro dock säkerligen ännu icke så talrika i de åldersgrupper, vilkas barn tagit studenten år 1943 eller tidigare.

Gruppen »jordbrukare» (A) visar praktiskt taget samma andel de tre åren, medan däremot mellangrupperna »folkskollärare» (B) och »högre tjänstemän» (F) visa en mindre ökning, den senare från 13 % 1930 till 15 % 1937 och 1943. De två företagargrupperna »direktörer» (D) och »affärsmän» (E) visa en minskning från 24 % 1930 till 22 % 1937 och 21 % 1943.

Tabell 16. Relativ fördelning av läroverksstudenter på huvudgrupper av faderns yrke.

Yrkesgrupp (fadern)	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Antal.....	1 714	2 229	2 531	468	1 066	1 478
A.....	9,6	9,0	9,8	8,1	6,9	8,3
B.....	5,6	5,3	6,6	6,4	6,3	9,1
C _A	21,8	22,5	20,9	23,9	23,2	24,9
C _M	3,6	4,4	3,4	3,0	2,7	2,8
D.....	11,5	10,1	8,3	11,5	10,2	7,3
E.....	12,7	12,1	12,9	13,2	13,6	13,7
F.....	12,8	15,4	14,9	13,0	16,6	13,3
G.....	4,3	5,1	6,2	(1,9)	2,9	5,7
H.....	16,1	11,5	13,6	9,2	10,5	10,3
Y.....	0,6	2,0	1,3	(1,7)	4,0	1,7
X.....	1,3	2,6	2,2	7,9	3,0	2,8
Summa	100	100	100	100	100	100

Slutligen visa grupperna »lägre tjänstemän» (G) och »hantverkare och kroppsarbetare» (H) relativt konstanta siffror för de tre årgångarna med tillsammans 20, 17 resp. 20 %. Till gruppen Y har förts målsmän utan egentlig yrkesbeteckning som herr, fru, änkefru etc. Den är bland de manliga studenterna helt obetydlig.¹

Icke heller bland kvinnorna kan man iakttaga några större förskjutningar mellan de olika yrkesgrupperna de tre åren. Påpekas bör den ökning, som ägt rum för grupperna »lägre tjänstemän» (G) och »hantverkare och arbetare» (H) från tillsammans 11 % 1930 till 16 % 1943. Dock måste här beaktas, att gruppen »obekant» är förhållandevis stor bland kvinnorna 1930. Den utgjorde då hela 8 % mot 3 % 1937 och 1943. Gruppen »yrkesbeteckning saknas» (Y) är något större bland de kvinnliga studenterna än bland de manliga.

En jämförelse mellan könen visar, att grupperna »jordbrukare» (A), »lägre tjänstemän» (G) och »arbetare och hantverkare» (H) för männen visa högre procent än för kvinnorna, medan grupperna »folkskollärare» (B) och »akademiker» (C_A) visa lägre procent för männen än för kvinnorna. Övriga grupper visa ungefär samma procentuella andel för båda könen.

Primärmaterialets svagheter, om än obetydliga, och den statistiska osäkerheten i procenttalen gör, att för långt gående slutsatser om orsaken till ev. förändringar i yrkesfördelningen mellan de tre årgångarna icke kunna dragas.

Professor S. Wahlund har i en uppsats i Social Årsbok 1942 gjort en sammanställning ur materialet från 1930 års folkräkning över fördelningen efter skolutbildning bland hemmavarande söner (över 15 år) till fäder i

¹ Gruppen »obekant» (X) är bland männen så obetydlig, att den ej kan påverka storleksordningen av de övriga grupperna.

Tabell 17. Relativ fördelning på 3 huvudgrupper efter faderns yrke av samtliga hemmavarande studenter år 1930 (enl. Wahlund) och av 1930 års manliga läroverksstudenter.

	Y r k e s g r u p p (f a d e r n)				Summa
	Före- tagare	Funk- tionärer	Hantver- kare och arbetare	Obe- kanta	
Wahlunds siffror enl. 1930 års folkr.					
Hela riket.....	45	45	10	—	100
därav städer.....	42	47	11	—	100
» landsbygd.....	51	39	10	—	100
1930 års manliga studenter					
Hela riket.....	40	45	13	2	100
därav städer.....	37	47	15	1	100
» landsbygd.....	48	41	10	1	100

olika yrkesklasser. Här redovisas »hemmavarande söner» med avlagd studentexamen efter faderns yrke. Den yrkesfördelning Wahlund använt sig av är den vid 1930 års folkräkning använda, där man skiljer på »större företagare och likställda», »mindre företagare», »funktionärer», »hantverkare» och »arbetare». Folkräkningens redovisning omfattar de studenter, som äro bosatta hos föräldrar och ännu icke inträtt i förvärvslivet. De grupper, som ligga länge vid universitet och högskolor och sent inträda som självständiga yrkesutövare, äro därför överrepresenterade. 1930 års studenter i vårt material ha grupperats efter samma indelningsmetoder; dock ha grupperna »större företagare» och »mindre företagare» sammanslagits till en.¹

Tabell 17 visar en ganska stor överensstämmelse mellan de två materialen. Visserligen är företagargruppen mindre och arbetar-hantverkargruppen större i vårt material än i Wahlunds, men storleksordningen är dock densamma för de tre yrkesklasserna i de båda materialen och skillnaderna må delvis förklaras av det ovan anförda, att de som sent inträda i förvärvslivet äro överrepresenterade i Wahlunds siffror. Resultatet av jämförelsen visar, att de yrkesuppgifter, varpå vår undersökning bygger, möjliggöra grupperingar av materialet, som väl kunna jämföras med andra yrkesgrupperingar.

En särskiljning av studenterna efter real- och latinlinjen samt efter treårigt och fyraårigt gymnasium har även ett visst intresse i samband med frågan om social härstamning (se tabell 18).

Mellan de olika yrkesgrupperna finnas icke några större skillnader i fråga om sönerns fördelning på real- och latinlinje. Däremot kan man konstatera bestämda skillnader beträffande fördelningen på treårigt och fyraårigt gymnasium. I det fyraåriga gymnasiet har akademikergruppen betydligt högre procentuell andel av studenterna än i det treåriga gymna-

¹ Till grupp »företagare» ha förts kodgrupperna A1, A2, C_A3, C_A7, 1/2 C_A8, 1/2 C_A9, D, E, till grupp »funktionärer» A4, A5, B, C_A1, C_A2, C_A4, C_A5, C6, 1/2 C_A8, 1/2 C_A9, C_M, F, G, H2, till grupp »arbetare» A3, H1, H3, H4, H5.

Tabell 18. Läroverksstudenternas relativa fördelning på olika gymnasielinjer för skilda yrkesgrupper.

Årgång och linje	Y r k e s g r u p p (f a d e r n)									Samtliga
	A	B	C _A	C _M	D	E	F	G	H	
Män										
% realstud.										
1930.....	45,5	45,3	40,8	44,3	45,1	50,7	39,0	47,9	40,0	43,4
1937.....	61,7	65,3	58,9	57,9	53,7	55,4	53,2	59,6	85,3	57,4
1943.....	74,5	68,5	72,2	77,1	67,7	72,1	67,7	69,5	76,6	71,7
% stud. i 3-årigt gymnasium										
1930.....	4,2	6,3	4,7	3,3	4,6	7,0	5,2	5,5	1,9	4,6
1937.....	58,2	53,4	38,8	31,6	37,0	53,9	49,4	55,3	52,7	48,3
1943.....	67,5	57,4	41,6	33,7	42,8	55,2	44,8	49,4	59,3	50,9
Kvinnor										
% realstud.										
1930.....	63,2	60,0	70,0	—	67,9	63,3	71,7	88,9	61,9	68,8
1937.....	29,4	28,8	18,4	25,9	21,1	21,9	17,9	25,8	35,7	23,2
1943.....	40,4	33,8	31,2	41,5	26,2	36,2	34,6	44,6	41,1	34,7
% stud. i 3-årigt gymnasium										
1938.....	89,5	83,3	81,8	78,6	81,1	83,3	93,3	—	83,3	84,6
1937.....	52,9	53,0	32,9	33,3	42,0	52,6	46,2	61,3	58,0	46,4
1943.....	53,8	45,9	33,1	19,5	33,0	41,8	36,7	49,4	44,4	40,1

siet, medan jordbrukar- och hantverkar-arbetargrupperna svara för större procentuell andel i det treåriga gymnasiet än i det fyraåriga. Detta torde ha sin förklaring däri, att barnen inom jordbruket samt barnen till hantverkare och kroppsarbetare och i viss utsträckning även till lägre tjänstemän i högre grad än övriga socialgruppers barn genomgå kommunala och statliga mellanskolor, varefter det treåriga gymnasiet blir den naturliga gymnasielinjen. Olikheterna sammanhånga också med skillnader i fråga om fördelning på hemortstyp för de skilda yrkesgrupperna.

P. Dahn har i sitt arbete »Studier rörande den studerande ungdomens geografiska och sociala härkomst»¹ undersökt yrkesfördelningen bland fäderna till den svenska läroverksungdomen från senare hälften av 1800-talet fram till 1920-talet. Om man försöker omgruppera hans tabeller till överensstämmelse med vår yrkesgruppering, varvid vissa sammanslagningar bli nödvändiga, och därvid väljer samtliga elever i högsta ringen höstterminen 1915 och hela gymnasiet höstterminen 1924, vilka äro de närmast i tiden liggande jämförelsematerialen, får man den relativa fördelningen i huvudgrupper, som redovisas i tabell 19. Våra siffror för 1930, 1937 och 1943 års män² ha även angivits i tabellen. Akademikergruppens

¹ Nr XXIII i serien Skrifter utgivna av Fahlbeckska Stiftelsen, Lund 1936.

² Att vid jämförelsen våra siffror för enbart männen och ej för män och kvinnor tillsammans valts beror på att männen utgjorde huvuddelen av de studerande vid de statliga läroverken för 20—30 år sedan.

Tabell 19. Relativ fördelning av gymnasister i linje R IV 1915 och i hela gymnasiet 1924 (enl. Dahn) och av de manliga läroverksstudenterna på huvudgrupper av faderns yrke samt på socialgrupper.

Yrkes- och socialgrupp (fadern)	Gymnasister (samtliga)		Läroverksstudenter (män)		
	Ring IV 1914	Gymnasiet 1924	1930	1937	1943
A.....	11	8	10	9	10
B.....	5	4	6	5	7
C _A	16	17	22	23	21
C _M	3	2	3	4	3
D + E.....	27	27	24	22	21
F.....	15	16	13	15	15
G + H.....	22	26	20	17	20
Y.....	—	—	1	2	1
X.....	1	—	1	3	2
Summa	100	100	100	100	100
I.....	38	46	36	36	31
II.....	44	37	41	42	45
III.....	17	17	22	19	22
X.....	1	—	1	3	2
Summa	100	100	100	100	100
Antal.....	1 442	8 068	1 714	2 229	2 531

procentuella andel har stigit under hela perioden, medan företagargrupperna (D + E) samt lägre tjänstemanna- och hantverkar-arbetargrupperna (G + H) sjunkit, de senare något mer. Övriga grupper visa i stort sett oförändrade procenttal.¹

Ett försök har gjorts att fördela yrkesgrupperna på de tre socialgrupperna överklass (I), medelklass (II) och underklass (III). Varje socialklassindelning, hur omfattande primäruppgifterna än äro, är förhållandevis godtycklig. Vissa yrkeskategorier skulle med lika goda skäl kunna föras till socialgrupp I som till socialgrupp II; andra lika gärna till socialgrupp II som till socialgrupp III och omvänt.

Akademikerna ha som helhet förts till grupp I. Här kan dock ifrågasättas, om yrken, som angivits med beteckningen »fil. mag.», »ämneslärare», »bibliotekarie» ej borde föras till socialgrupp II. Vidare har gruppen »större företagare» (D) förts till socialgrupp I, medan gruppen »mindre företagare» (E) förts till socialgrupp II. Den reella skillnaden bakom yrkesbeteckningarna i dessa grupper kan dock säkert i flera fall starkt ifrågasättas, och de två grupperna gripa i hög grad in i varandra. Till socialgrupp III ha förts grupperna G och H, ehuru undergrupperna i grupp G samt »underofficerare» i grupp H lika väl kunde föras till socialgrupp II. På grund av

¹ Möjligen föreligger en skillnad i indelningsgrunderna, så att i Dahns uppdelning till grupp F (högre tjänstemän) räknats en del, som i vår uppdelning förts till grupp C_A (akademiker).

Tabell 20. Sambandet mellan yrkes- och socialgruppsindelning enligt alternativ A och B.

Yrkes- grupp (fadern)	Yrkesundergrupper till olika socialgrupper enligt					
	Alt. A			Alt. B		
	Socialgrupp			Socialgrupp		
	I	II	III	I	II	III
A.....	1	2, 3	3, 5	1	2, 4	3, 5
B.....		Samtliga			Samtliga	
C _A	Samtliga			1—5, 7—8, 1/2 9	6, 1/2 9	
C _M	1	2		1	2	
D.....	Samtliga			Samtliga		
E.....		Samtliga		4	1—3	
F.....		Samtliga		3, 4	1—2	
G.....			Samtliga		Samtliga	
H.....			Samtliga		1—3	3—6
Y.....			Samtliga		1 ^{sp}	2—3

dess godtyckligheter ha två alternativa socialgruppsindelningar gjorts:¹ ett mera schematiskt huvudalternativ (A) samt ett alternativ (B) med mera noggrann fördelning av yrkena på de tre socialgrupperna. Enligt huvudalternativet ha till socialgrupp I förts akademiker, större företagare, godsägare, regementsofficerare och generaler, till socialgrupp III statare, torpare, arbetare och hantverkare inom jordbruk med binärningar (A3 och A5), lägre tjänstemän, hantverkare och arbetare samt till socialgrupp II övriga kategorier. Enligt alternativ B har gränsen mellan socialgrupp I och II dragits så, att yrkena fil. mag., ämneslärare, bibliotekarie förts till socialgrupp II. Vidare har halva gruppen ingenjörer förts till socialgrupp II. Vissa andra smärre grupper ha överförts till socialgrupp I. Till socialgrupp III ha enbart förts arbetare i jordbruk, industri och hantverk, chaufförer och de lägsta statstjänaryrkena, medan hantverkare, handelsbiträden, underofficerare och högre statstjänare förts till socialgrupp II.

En detaljerad förteckning över olika yrken enligt de två alternativen redovisas i tabell 20.

Resultatet av socialgrupperingen framgår av tabell 21, där den absoluta och procentuella fördelningen på olika socialgrupper angivits för de tre årgångarna enligt båda alternativen. Beträffande männen har fördelningen på de tre socialgrupperna varit relativt konstant under perioden enligt båda alternativen. Man kan dock konstatera en viss relativ nedgång för socialgrupp I till förmån för socialgrupp II. Socialgrupp III visar enligt båda alternativen en procentuell nedgång år 1937. Påpekas bör dock, att årgång 1937 uppvisar den största procenten »obekant», och huvuddelen av denna torde omfatta yrken, tillhörande socialgrupp III.

Även beträffande kvinnorna tyda tabellens siffror enligt båda alternativen på en nedgång för socialgrupp I och uppgång för socialgrupp II. Social-

¹ I de följande kapitlen redovisas dock blott fördelningen enl. alt. A.

Tabell 21. Fördelning av läroverksstudenterna på skilda socialgrupper enligt alternativ A och B.

Socialgrupp (fadern)	M ä n						K v i n n o r					
	1930		1937		1943		1930		1937		1943	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Alt. A												
I.....	621	36	793	36	795	32	182	39	376	35	502	34
II.....	695	41	935	42	1 118	44	184	39	465	44	657	44
III.....	375	22	442	20	563	22	65	14	193	18	276	19
x.....	23	1	59	2	55	2	37	8	32	3	43	3
Summa	1 714	100	2 229	100	2 531	100	468	100	1 066	100	1 478	100
Alt. B												
I.....	637	37	795	36	800	32	177	38	370	35	481	33
II.....	864	51	1 172	52	1 415	56	221	47	574	54	831	56
III.....	190	11	203	9	261	10	33	7	90	8	123	8
x.....	23	1	59	3	55	2	37	8	32	3	43	3
Summa	1 714	100	2 229	100	2 531	100	468	100	1 066	100	1 478	100

grupp III visar enligt båda alternativen lägre andel 1937 och 1943 än 1930. 1930 är dock gruppen »obekant» speciellt stor, och detta torde förklara hela skillnaden.

En jämförelse mellan könen visar, att lägsta socialgruppen är något svagare representerad bland kvinnorna än bland männen. Detta uppväges dock till största delen av att bland kvinnorna gruppen »obekant» är större än bland männen. De två högre socialgrupperna ha nämligen mycket lika procentuella andelar inom de två könen.

Även i detta fall har en jämförelse gjorts med de uppgifter Dahn ger i sin bok. Hans socialgruppsindelning motsvarar närmast vårt alternativ A. Dock har Dahn några yrken av lägre tjänstemanna- och hantverkarkarakter i sin socialgrupp II, varför hans indelning ligger mellan våra två alternativ, om än närmare alternativ A. Siffrorna för gymnasiets elever 1915 och 1924 för båda könen sammanslagna framgå av tabell 19, där även införts siffrorna för vårt material 1930, 1937 och 1943 för männen enligt huvudalternativet. Socialgrupp I har ökat från 1915 till 1924 på socialgrupp II:s bekostnad, medan socialgrupp III visar oförändrad procentsats. Tillfogas våra siffror, skulle man således få fram, att socialgrupp I ökat till slutet av 1920-talet och sedan åter minskat. Socialgrupp II visar en motsatt utveckling. Socialgrupp III skulle för hela perioden vara relativt konstant representerad. Det bör dock ännu en gång betonas, att indelningen i dessa tre socialgrupper är godtycklig. Vad man med säkerhet kan säga är, att medel- och överklass sedan mitten av 1910-talet fram till de senaste åren svarat för 80 % av de utexaminerade studenterna med ungefär lika stor fördelning på vardera gruppen och att underklassen svarat för 20 %; detta om man i denna inräknar lägre tjänstemannagruppen. Begränsar

Tabell 22. Antalet tjuguaringar samt antalet läroverksstudenter åren 1930, 1937 och 1943 bland barnen till officerare, läkare och präster (enl. matriklar).

Yrkesgrupp (fadern)	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Officerare						
Antal barn.....	85	122	103	93	113	98
Antal studenter ..	61	98	85	14	29	24
Läkare						
Antal barn.....	45	53	74	37	44	70
Antal studenter ..	42	40	62	13	27	42
Präster						
Antal barn.....	80	61	113	84	79	100
Antal studenter ..	45	47	58	13	19	39
Samtliga						
Antal barn.....	210	236	290	214	236	268
Antal studenter ..	148	185	205	40	75	105
% studenter.....	70	78	71	19	32	39

man den till att omfatta huvudsakligen hantverkar- och kroppsarbetargruppen från alla näringar, kommer den under perioden att svara för ca 10 % av studenterna, medan medelklassen i motsvarande grad under perioden ökar till 50 %.

Dessa förskjutningar i studenternas fördelning på olika yrkes- och socialgrupper under perioden skulle fått betydligt större värde, om man kunnat ställa dem i relation till förskjutningarna inom motsvarande totala åldersgrupp från resp. yrkes- eller socialgrupper. Detta låter sig dock ej göra på grund av vår otillräckliga demografiska statistik på detta område. Givetvis kan man för de tre åren göra en approximativ uppskattning av studenternas andel av de jämnåriga åldersklasserna inom olika yrkes- och socialgrupper av totalbefolkningen, men en dylik jämförelse skulle ej ge någon tillförlitlig bild av utvecklingstendenserna under perioden. Man vet för litet om olikheterna i nativitetens förändringar under 1900-talet inom skilda yrkes- och socialgrupper. För vissa smärre yrkesgrupper kan man dock få en ganska god bild av både storlek och förändringar under perioden i detta avseende. Med hjälp av tillgängliga yrkesmatriklars familjedata går det att sammanräkna antalet barn av olika födelseårgångar. Här ha utförts sådana räkningar med tillhjälp av läkar-, präst- och officersmatriklarna, utgivna i mitten av 30-talet. Medeltalen av de födda åren 1910 och 1911, resp. 1917 och 1918 och 1923 och 1924 i dessa yrkesgrupper ha jämförts med antalet läroverksstudenter 1930, 1937 och 1943.¹ Resultatet redovisas i tabell 22. Siffrorna för präster, läkare och officerare torde giva en god bild av förhållandena i akademikergruppen i dess helhet.

¹ Privatisterna och militärstudenterna torde vara mycket få bland dessa yrkesgruppers barn.

70—80 % av sönerna och 20—40 % av döttrarna inom dessa tre yrkesgrupper ha sålunda tagit studentexamen under perioden. Jämför man dessa värden med procentsiffrorna för hela riket i årgång 1943, vilka för männen voro 5 % och för kvinnorna 3 %, får man en viss uppfattning av storleken i variationerna mellan olika yrkes- och socialgrupper i berörda avseende.

Av tabellen framgår, att prästerskapet i mindre grad (59 %) än officerare (79 %) och läkare (84 %) låter sina söner avlägga studentexamen. Detta kan kanske delvis förklaras så, att prästerna i större utsträckning än läkare och officerare äro bosatta på stora avstånd från samhällen med gymnasier; vidare kunna prästernas större barnkullar vara bidragande orsak till den lägre procenten. Bland kvinnorna visa läkarna de högsta procenttalen (54 %). Präster och officerare visa ungefär lika höga siffror (27 resp. 22 %).

Hemort och faderns yrke.

Ett ganska starkt samband råder mellan studenternas hemort och deras sociala ursprung. En kombinerad fördelning efter faderns yrke och de tio hemortstyperna redovisas i bilaga B. I tabell 23 a och b lämnas för de fyra hemortstyperna storstäder, övriga städer med gymnasium, städer utan gymnasium och landsbygden fördelningen efter huvudgrupperna av faderns yrke samt efter socialgrupp.

I de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö dominerar för de manliga studenterna akademikeryrket (C_A) starkare bland studentfäderna än i övriga landet, även om en något större nedgång i akademikergruppens relativa andel äger rum under perioden för denna hemortstyp än för riket i dess helhet. Bland 1930 års studenter komma 26 % av männen från akademikerhem, medan motsvarande siffra för 1943 års studenter är 23 %. Av övriga yrkesgrupper är direktörsgruppen (D) överrepresenterad¹ i storstäderna under hela perioden men sjunker kraftigt från 1930 till 1943. Gruppen högre tjänstemän (F) i de två senare årgångarna har ökat och är kraftigt överrepresenterad jämfört med rikssiffrorna. Lantbrukargruppen (A) är givetvis praktiskt taget orepresenterad bland storstadsstudenterna, och även gruppen folkskollärare (B) och mindre företagare (E) är underrepresenterad där, den första kraftigast. Gruppen hantverkare-arbetare (H) är omväxlande under- och överrepresenterad i storstäderna de tre åren jämfört med rikssiffrorna. Bland kvinnorna föreligger i stort sett samma förhållande beträffande yrkesfördelningen i storstäderna som bland männen.

För hemortstypen »övriga städer med gymnasium» är gruppen militärer (C_M) och arbetare-hantverkare något starkare representerad än i landet i dess helhet. Den senare gruppen har starkare överrepresentation under senare delen av perioden. Lantbrukargruppen är även här helt naturligt

¹ D. v. s. överrepresenterad i relation till yrkesgruppens storlek bland samtliga studenter.

Tabell 23. Läroverksstudenternas relativa fördelning på faderns yrke och social-grupp inom skilda hemortsgrupper.

a. Män.

Yrkes- och social- grupp (fadern)	1930					1937					1943				
	Hemortstyp					Hemortstyp					Hemortstyp				
	Städer			Lands- bygd	Samt- liga	Städer			Lands- bygd	Samt- liga	Städer			Lands- bygd	Samt- liga
	1	2-4	5-7	8-10		1	2-4	5-7	8-10		1	2-4	5-7	8-10	
A.	1,5	4,6	8,8	27,3	9,6	1,5	5,0	5,3	25,2	9,0	0,9	4,3	6,1	26,0	9,8
B.	2,1	5,7	6,1	9,7	5,6	2,7	4,6	6,7	9,5	5,3	2,5	4,5	8,4	12,9	6,6
CA.	26,3	21,7	19,3	17,4	21,8	26,0	21,8	24,0	18,1	22,5	23,4	23,1	21,3	15,7	20,9
CM.	4,0	5,8	—	0,7	3,6	4,1	7,1	4,0	1,4	4,4	4,5	4,6	0,6	1,5	3,4
D.	17,0	10,5	10,5	6,7	11,5	14,3	10,5	8,7	4,6	10,1	11,8	7,9	9,0	4,8	8,3
E.	10,7	13,5	14,9	13,4	12,7	11,4	12,6	15,3	11,8	12,1	12,4	14,8	16,9	10,6	12,9
F.	12,6	14,3	18,4	9,3	12,8	20,3	15,5	14,0	9,7	15,4	22,0	13,4	15,2	9,0	14,9
G.	5,9	3,9	4,4	2,8	4,3	6,2	4,5	6,7	4,4	5,1	6,9	6,6	5,1	5,4	6,2
H.	16,6	18,9	16,7	11,6	16,1	9,1	14,7	12,7	10,4	11,5	10,3	19,0	13,5	11,8	13,6
Y.	0,6	0,6	0,9	0,7	0,6	1,9	2,4	0,7	1,9	2,0	2,4	0,5	1,7	0,9	1,3
X.	2,9	0,5	—	0,5	1,3	2,5	1,4	2,0	3,0	2,6	3,0	1,3	2,2	1,3	2,2
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
I.	45,5	36,2	31,6	26,6	36,2	42,4	35,0	37,3	26,8	35,6	36,8	33,7	30,3	23,2	31,4
II.	28,4	39,5	46,5	55,3	40,5	37,8	41,3	39,3	50,0	41,9	40,7	38,6	45,5	54,0	44,2
III.	23,2	23,9	21,9	17,6	21,9	17,3	22,2	21,3	20,2	19,8	19,5	26,4	21,9	21,4	22,2
X.	2,9	0,5	—	0,5	1,3	2,5	1,4	2,0	3,0	2,6	3,0	1,3	2,2	1,3	2,2
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal	525	636	114	432	1 714	728	762	150	568	2 229	799	784	178	753	2 531
	Därav utlandet				2	Därav utlandet				9	Därav utlandet				9
	» obekant				5	» obekant				12	» obekant				8

b. Kvinnor.

Yrkes- och social- grupp (fadern)	1930					1937					1943				
	Hemortstyp					Hemortstyp					Hemortstyp				
	Städer			Lands- bygd	Samt- liga	Städer			Lands- bygd	Samt- liga	Städer			Lands- bygd	Samt- liga
	1	2-4	5-7	8-10		1	2-4	5-7	8-10		1	2-4	5-7	8-10	
A.	3,0	5,8	4,9	21,1	8,1	1,8	4,8	6,0	17,2	6,8	1,1	3,5	1,8	22,5	8,3
B.	2,4	6,4	2,4	14,4	6,4	3,0	4,3	6,0	14,5	6,4	4,8	8,8	1,8	15,8	9,9
CA.	24,6	29,5	22,0	15,4	23,9	25,6	26,6	20,5	15,7	23,2	29,8	29,2	21,1	16,1	24,9
CM.	4,2	3,2	2,4	1,0	3,0	4,2	2,5	2,4	1,2	2,7	5,0	2,9	1,8	0,9	2,8
D.	10,8	12,8	4,9	13,5	11,5	11,1	10,5	9,6	8,4	10,2	8,6	8,2	16,5	2,8	7,3
E.	11,4	12,2	22,0	14,4	13,2	11,4	14,0	22,9	12,9	13,6	10,0	14,3	18,3	15,8	13,7
F.	8,4	14,1	29,3	12,5	13,0	18,4	17,3	16,9	13,3	16,6	16,4	15,1	15,6	7,3	13,2
G.	3,0	1,9	—	1,0	1,9	3,0	3,3	3,6	2,0	2,9	8,2	3,9	10,1	4,1	5,7
H.	11,4	11,5	10,0	1,9	9,1	9,0	12,8	6,0	10,4	10,5	10,2	10,8	9,2	10,3	10,4
Y.	3,6	1,3	—	—	1,7	8,1	1,8	1,2	3,2	4,0	2,3	1,0	1,8	1,6	1,7
X.	17,4	1,3	2,4	4,8	7,9	4,2	2,3	4,8	1,2	3,0	3,6	2,2	1,8	2,8	2,9
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
I.	37,8	46,8	26,8	33,7	38,9	38,9	38,6	31,3	26,5	35,3	41,4	38,0	37,6	21,1	34,0
II.	26,3	37,2	58,5	55,8	39,3	36,4	40,6	53,0	55,4	43,6	33,9	43,4	39,4	57,8	44,4
III.	18,6	14,7	12,2	5,8	13,9	20,5	18,5	10,8	16,9	18,1	21,1	16,4	21,1	18,3	18,7
X.	17,4	1,3	2,4	4,8	7,9	4,2	2,3	4,8	1,2	3,0	3,6	2,2	1,8	2,8	2,9
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	110	100	100	100	100
Antal	167	156	41	104	468	332	399	83	249	1 066	440	489	109	436	1 478
	Därav utlandet				—	Därav utlandet				1	Därav utlandet				2
	» obekant				—	» obekant				2	» obekant				2

företrädd i svagare utsträckning än i riket i dess helhet.² Övriga yrkesgrupper äro i dessa städer representerade i ungefär samma omfattning som i riket i dess helhet. Bland kvinnorna äro akademiker- och hantverkararbetargrupperna något överrepresenterade i dessa städer, medan övriga yrkesgrupper i stort sett uppvisa »normal» rekrytering.

Städerna utan gymnasium ha en relativ fördelning på de olika yrkesgrupperna, som i stort sett överensstämmer med den, som gäller för hela riket. Gruppen mindre företagare och i mindre omfattning högre tjänstemän är en aning överrepresenterad, den senare dock något obetydligare. Bland kvinnorna äro i dessa städer båda företagargrupperna förhållandevis starkt företrädda, medan akademiker- och lantbrukargrupperna äro svagare representerade än i riket i dess helhet.

Vad slutligen landsbygden beträffar, är givetvis jordbrukargruppen här starkast representerad. Gruppen dominerar ungefär lika starkt som akademikerna i storstäderna. Den senare gruppen är dock anmärkningsvärt nog den näst största bland landsbygdsstudenterna. Av övriga grupper äro större företagar- och högre tjänstemannagrupperna starkast underrepresenterade bland dessa studenter.

Siffrorna för de tre socialgruppernas fördelning på de olika hemortstyperna återgivas även i tabellen. I storstäderna är bland männen socialgrupp I något överrepresenterad (men visar fallande tendens) och socialgrupp II i motsvarande grad underrepresenterad (men visar stigande tendens), medan socialgrupp III har ungefär lika stor andel av studenterna i storstäderna som i riket i dess helhet. Bland övriga städer är fördelningen på de tre socialgrupperna i stort sett överensstämmande med förhållandena i landet i dess helhet. Dock bör påpekas den relativt höga siffran för socialgrupp I och låga för socialgrupp II för städer utan gymnasium bland 1937 års manliga studenter jämfört med siffrorna 1930 och 1943. Vad slutligen landsbygden beträffar, är här socialgrupp I genomgående svagare representerad, medan däremot socialgrupp II är i motsvarande grad starkt representerad.

Bland kvinnorna är förhållandet i stort sett detsamma som för männen, dock att socialgrupp III bland storstäderna är underrepresenterad. Siffrorna för kvinnorna äro emellertid så små, att osäkerheten i relativtalen är mycket stor.

Några markanta förändringar i fråga om studentfädernas sociala rekrytering i olika hemortstyper föreligga således ej för perioden. Med tanke på den relativt starka förskjutningen i totalbefolkningen mellan land och stad, som ägt rum under motsvarande period, hade man kanske a priori väntat sig bestämdare tendenser i föreliggande material.

¹ Att siffran är så pass hög som bortåt 5 % kan antyda, att en del äro söner till f. d. lantbrukare, som bosatt sig i städer.

Genomsnittligt medelbetyg och hemortstyp.

De genomsnittliga medelbetygen för studenterna från skilda hemortstyper ha angivits i tabell 24. Ett betyg för alla tre åren inom var och en av hemortstyperna har även uträknats i tabellen.

Skillnaderna mellan de olika hemortstypernas betygsmedeltal de enskilda åren äro så små, att man ej för något enskilt år kan tala om signifikanta olikheter i betygsavseende för studenter från de skilda hemortstyperna. Prövar man olikheterna i de genomsnittliga medelbetygen mellan hemortstyperna medelst variansanalys, får man icke för något av de tre åren värden, som uppfylla kravet på fullt tillfredsställande signifikans. Bland männen äro olikheterna speciellt små för 1937 års studenter och bland kvinnorna för alla tre årgångarna.

Följande bör dock framhållas. Bland männen visa storstäderna låga medelbetyg alla tre åren, särskilt låga 1930. Bland övriga städer märks ingen speciell tendens, om man undantar småstäderna (med mindre än 10 000 invånare) utan gymnasium, vilka alla tre åren ha medelbetyg, som ligga över resp. årgångars totala genomsnitt. Det senare förhållandet gäller även för landsbygdsstudenterna.

I detta sammanhang kan det vara av visst intresse att även konstatera, att de på landsbygden hemmahörande men under skoltiden inackorderade i läroverksstäder i fråga om medelbetyg ej nämnvärt avvika från de ej inackorderade landsbygdsstudenterna bland de manliga studenterna. Bland de kvinnliga studenterna däremot ha de inackorderade sämre betyg än de som bott i hemmen. Detta framgår av nedanstående tablä.

	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Inackorderade	3,15	3,28	3,20	3,29	3,38	3,20
Ej inackorderade	3,21	3,28	3,20	3,44	3,41	3,28

Tabell 24. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från skilda hemortsgrupper.

Student- årgång	H e m o r t s t y p										Samt- liga
	S t ä d e r							L a n d s b y g d			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Män											
1930	3,01	3,17	3,03	3,24	3,11	3,16	3,22	3,07	3,12	3,20	3,09
1937	3,19	3,29	3,21	3,16	3,11	3,26	(3,70)	3,24	3,29	3,26	3,23
1943	3,08	3,09	3,03	3,05	3,18	3,18	3,21	3,18	3,21	3,20	3,12
Medeltal	3,09	3,18	3,09	3,15	3,13	3,20	3,38	3,16	3,21	3,22	3,15
Kvinnor											
1930	3,30	3,44	3,40	3,25	(3,14)	3,18	(3,50)	(3,31)	3,24	3,33	3,32
1937	3,38	3,47	3,44	3,24	3,33	3,35	(3,21)	3,33	3,32	3,39	3,39
1943	3,26	3,41	3,15	3,25	3,14	3,06	2,94	3,10	3,27	3,18	3,23
Medeltal	3,31	3,44	3,33	3,25	3,21	3,20	3,22	3,25	3,28	3,30	3,31

Tabell 25. Genomsnittligt medelbetyg för läroverksstudenter från olika grupper av faderns yrke.

Studenttårgång	Y r k e s g r u p p (fadern)											Samtliga
	A	B	C _A	C _M	D	E	F	G	H	Y	X	
Män												
1930.....	3,09	3,44	3,12	3,02	3,04	2,97	3,12	3,06	3,09	2,80	2,82	3,09
1937.....	3,34	3,25	3,24	3,12	3,19	3,18	3,26	3,14	3,28	3,20	2,98	3,23
1943.....	3,22	3,29	3,12	2,86	3,03	3,07	3,07	3,13	3,19	3,09	3,07	3,12
Medeltal.....	3,22	3,33	3,16	3,00	3,09	3,07	3,15	3,11	3,19	3,03	2,96	3,15
Kvinnor												
1930.....	3,28	3,42	3,43	3,39	3,27	3,12	3,22	3,55	3,37	(3,41)	3,31	3,32
1937.....	3,38	3,36	3,46	3,57	3,33	3,35	3,36	3,48	3,35	3,35	3,32	3,39
1943.....	3,16	3,19	3,31	3,21	3,08	3,19	3,26	3,24	3,22	3,45	3,23	3,23
Medeltal.....	3,27	3,32	3,40	3,39	3,23	3,22	3,28	3,42	3,31	3,40	3,29	3,31

Som jämförelse med våra siffror över den genomsnittliga medelbetygsnivån kan man taga docent Huséns resultat av intelligenstestningar bland de senare årens inskrivningsskyldiga.¹ Husén får för studenterna i Stockholm, Göteborg och Malmö resultatet 126 poäng, för övriga städer 127, vilket stämmer väl med våra siffror för de genomsnittliga medelbetygen. För landsbygdens studenter får Husén poängsiffran 125, d. v. s. lägre än för städerna, medan i vårt material landsbygdens studenter ha något bättre medelbetyg än städernas.

Genomsnittligt medelbetyg och faderns yrke.

De genomsnittliga medelbetygen för studenterna efter huvudgrupper av faderns yrke redovisas i tabell 25. Där anges också ett medeltal av de tre årssiffrorna inom varje yrkesgrupp.

Det föreligger större variationer i medelbetygen efter faderns yrke än efter hemort.

Bedömer man olikheterna i medelbetygsnivåerna för de olika yrkesgrupperna med hjälp av variansanalys, får man för männen fram statistiskt säkerställda olikheter för 1943 års studenter och i det närmaste för 1930 års studenter. För 1937 års studenter äro däremot skillnaderna mellan grupperna helt av slumpmässig karaktär. Bland kvinnorna äro olikheterna mellan yrkesgrupperna ej i något fall statistiskt signifikanta och helt slumpmässiga år 1937. Alltför säkra slutsatser kunna därför icke dragas om olikheterna mellan grupperna och än mindre om utvecklingstendensen inom varje grupp. Ej heller blir det lönande att analysera skillnaderna i betygsnivå mellan undergrupperna av faderns yrke.

Bland männen äro folkskolläraryrket, jordbrukaryrket och hantverkararbetar-

¹ Se Husén: Begåvningsurvalet och de högre skolorna. Folkskolan 1947: 4.

Tabell 26. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från skilda socialgrupper.

Socialgrupp (fadern)	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
I.....	3,08	3,22	3,09	3,38	3,41	3,26
II.....	3,11	3,24	3,12	3,24	3,38	3,20
III.....	3,07	3,25	3,18	3,36	3,38	3,25
X.....	2,82	2,98	3,07	3,31	3,32	3,23
Samtliga.....	3,09	3,23	3,12	3,32	3,39	3,23

gruppernas värden bland de högsta alla tre åren. Även akademikergruppen visar värden över medelnivån för samtliga, högst år 1930. Lägst ligga betygen för officersgruppen, de två företagargrupperna samt den obetydliga gruppen »yrkesbeteckning saknas» (Y). Bland kvinnorna ha akademiker- och lägre tjänstemannagrupperna de högsta betygen, men även officersgruppen har höga värden, speciellt år 1937. Lägst värden ha här de två företagargrupperna. Anmärkningsvärt är också, att gruppen »yrkesbeteckning saknas» visar höga betyg i motsats till vad fallet är för de manliga studenterna.

Fördelar man fäderna efter socialgrupp (enligt alternativ A) samt beräknar medelbetygsnivån för studenterna inom var och en av dessa tre grupper, fås det resultat, som redovisas i tabell 26.

Några statistiskt säkerställda differenser mellan socialgruppernas medelbetyg föreligga inte. Det förefaller dock, som om bland männen socialgrupp I skulle ha något lägre medelbetyg än de övriga. Skillnaderna äro helt obetydliga men kunna tyda på att i den högsta socialgruppen finns ett förhållandevis större antal personer än i övriga grupper, som tager studentexamen med slätstrukna betyg.

Genomsnittligt medelbetyg och ålder.

Medelbetygsnivån varierar ganska kraftigt för olika åldersgrupper bland studenterna. De yngsta studenterna ha genomgående de högsta betygen och de äldsta de lägsta; helt naturligt, då de äldre studenterna i regel varit kvarsittare något eller några år under sin studietid. I tabell 27 redovisas de genomsnittliga medelbetygen för olika åldersgrupper.

För 1930 års studenter ha förutom de genomsnittliga medelbetygen för samtliga studenter i olika åldersgrupper även angivits motsvarande medelbetyg på real- och latinlinjen. Reallinjens studenter ha högre betyg än latinlinjens i åldersklasserna upp till 20 år. I de två äldsta åldersgrupperna däremot ha latinlinjens studenter högre betyg. Det sammanhänger troligen med att latinstudenterna i de två äldsta åldersgrupperna i mindre omfattning äro kvarsittare än vad fallet är bland realstudenterna, utan i

**Tabell 27. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter från skilda gymnasie-
linjer inom olika åldersgrupper.**

Ålder vid student- examen	1930			1937			1943				
	Samt- liga	Därav		Samt- liga	Därav		Samt- liga	D ä r a v i			
		Real	Latin		3-årig linje	4-årig linje		R IV	R III	L IV	L III
Män											
17.....	(3,41)	(3,25)	(3,58)	3,80	3,69	3,94	(3,85)	(3,60)	—	(4,35)	—
18.....	3,40	3,50	3,35	3,58	3,53	3,61	3,44	3,45	3,29	3,57	(3,00)
19.....	3,24	3,28	3,22	3,35	3,37	3,37	3,30	3,28	3,23	3,45	3,18
20.....	3,05	3,22	3,05	3,11	3,12	3,11	3,08	3,01	3,07	3,09	3,24
21.....	2,75	2,70	2,75	2,89	2,84	2,94	2,88	2,79	2,83	3,03	2,96
22 o. fl. .	2,70	2,55	2,70	2,89	2,80	3,04	2,86	2,74	2,77	3,02	2,98
Kvinnor											
17.....	(3,63)	—	(3,63)	(4,17)	(4,17)	—	(3,45)	—	(4,05)	—	(2,85)
18.....	3,45	(3,32)	3,45	3,58	3,65	3,56	3,46	3,39	3,50	3,52	3,30
19.....	3,45	3,45	3,45	3,45	3,49	3,43	3,37	3,20	3,26	3,43	3,40
20.....	3,30	3,15	3,35	3,37	3,34	3,39	3,22	3,09	3,06	3,33	3,21
21.....	3,15	3,10	3,15	3,14	3,19	3,09	3,00	2,81	2,97	3,06	3,00
22 o. fl. .	2,75	(2,74)	2,75	3,18	3,28	2,97	2,92	2,93	2,66	2,91	3,07

stället utgöras av personer, som börjat sina gymnasiestudier relativt sent. Till denna grupp hör t. ex. de blivande teologerna i Fjellstedtska skolan, där medelåldern bland studenterna är högre än normalt. Bland 1930 års kvinnliga studenter ha latinstudenterna i intet fall lägre medelbetyg än realstudenterna och högre betyg än realstudenterna för de äldsta åldersgrupperna.

Bland 1937 års studenter har en uppdelning skett på treårigt och fyraårigt gymnasium. Bland männen ha studenterna i de två största åldersklasserna (19 och 20 år) samma medelbetygsnivå för de två linjerna, medan bland de yngre och äldre studenterna de, som utexaminerats på det fyraåriga gymnasiet, ha högre betyg än på det treåriga. Bland kvinnorna är förhållandet här i viss mån omvänt, då i alla åldersklasser utom bland tjugooåringarna studenterna på det treåriga gymnasiet ha högre medelbetygsnivå än på det fyraåriga.

Bland 1943 års studenter slutligen har en uppdelning samtidigt skett på real- och latinlinje och på treårigt och fyraårigt gymnasium. De yngre realstudenterna i det fyraåriga gymnasiet ha högre betyg än realstudenterna på det treåriga, medan för de äldre årgångarna förhållandet är omkastat. På latinlinjen ha studenterna på det fyraåriga gymnasiet utom för åldersklassen 20 år genomgående högre betyg än studenterna på det treåriga. Detta, att både på reallinjen och latinlinjen åldersklassen 20 år har bättre medelbetygsnivå i det treåriga än i det fyraåriga gymnasiet, hänger samman med att bland tjugooåringarna på det treåriga gymnasiet ej finnes något nämnvärt antal kvarsittare, då ju 20 år är normal ålder för studen-

terna från det treåriga gymnasiet, medan däremot på det fyraåriga gymnasiet ett relativt stort antal kvarsittare måste finnas bland tjuogoåringarna. Då normal skolgång i fyraåriga gymnasiet oftast innebär, att studentexamen avlägges ett åldersår tidigare än vid normal skolgång i det treåriga gymnasiet, borde egentligen betygsnivån jämföras med ett års förskjutning, så att åldersklass 19 år i fyraårigt gymnasium jämföres med åldersklass 20 år i treårigt gymnasium o. s. v. En sådan jämförelse ger vid handen, att den längre normala skoltiden på treåriga gymnasiet icke följes av däremot svarande vinst i betygsnivån. Begåvningsurval spelar dock här säkerligen också in.

Jämför man reallinjen med latinlinjen, visa siffrorna, att studenterna från R4 ha lägre betyg än från L4 och att studenterna från R3 ha lägre betyg än från L3 utom i åldersklassen 19 år. Bland kvinnorna råder för reallinjens studenter varierande olikheter i skilda åldersklasser för treåriga och fyraåriga gymnasiet, medan för latinstudenterna de som utexaminerats från fyraåriga gymnasiet genomgående ha högre betyg än de som utexaminerats från treåriga gymnasiet utom i den obetydliga äldsta åldersgruppen. Eleverna från R4 ha lägre betyg än eleverna från L4 utom för den äldsta åldersgruppen, medan studenterna från R3 ha lägre betyg än studenterna från L3. Här är dock förhållandet det motsatta för den yngsta åldersklassen. Tabellens siffror visa således, att medelbetygsstandarden för olika linjer ej varierar fullt enhetligt i de tre årgångarna samt att skillnaderna mellan män och kvinnor i detta avseende äro relativt stora.

För samtliga studenter däremot råder som nämnts ett mycket klart och entydigt samband mellan ålder och medelbetyg. Med hänsyn härtill kommer därför vid behandlingen av den vidare utbildningen åldern ej att tagas i beaktande, då indirekt så sker genom medelbetygen.

Genomsnittligt medelbetyg efter ålder, hemortstyp och faderns yrke.

Det föregående visar, att medelbetygsnivån varierar med såväl ålder som hemortstyp och faderns yrke. Starkast samband råder mellan ålder och medelbetyg och svagast mellan hemortstyp och medelbetyg. Då emellertid ett visst inbördes samband råder mellan de tre faktorerna ålder, hemortstyp och faderns yrke, ge ej sammanställningarna ovan klart besked om hur mycket medelbetygsnivån påverkas av vart och ett av de tre förhållandena. För att belysa detta har för 1930 års manliga studenter gjorts en samtidig uppdelning av materialet efter hemort, ålder och faderns yrke.

Hemortstyperna ha fördelats på tre grupper, storstäder, övriga städer och landsbygd. Inom var och en av dessa hemortsgrupper har fördelning skett på tre åldersgrupper, — 19 år, 20 år och 21—23 år. Slutligen har inom var och en av dessa nio grupper (efter hemort och ålder) de genomsnittliga medelbetygen beräknats för studenterna från var och en av olika yrkes-

grupper.¹ För att i någon mån eliminera olikheterna beträffande åldern för dem som genomgått fyraårigt och treårigt gymnasium, ha personer, som genomgått treåriga gymnasiet och som tillhöra åldersklassen 20 år, förts till åldersklassen 19 år.

Resultatet redovisas i tabell 28. I hela materialet är, som ovan visats (se sid. 57) olikheterna mellan medelbetygsnivåerna för de skilda yrkesgrupperna statistiskt signifikanta. Den i särklass bästa medelbetygsnivån har gruppen folkskollärare, varefter följa grupperna akademiker, lantbrukare och arbetare-hantverkare. Lägst betyg ha de två företagargrupperna.

Jämför man medelbetygsnivån för olika yrkesgrupper inom var och en av de tre åldersklasserna oavsett hemort, föreligger blott i åldersklassen 20 år statistiskt signifikanta olikheter mellan de genomsnittliga medelbetygen. Liksom fallet är för materialet i dess helhet, har yrkesgruppen folkskollärare den avgjort högsta medelbetygsnivån (3,66) och de två företagargrupperna den lägsta. Efter folkskollärargruppen följer arbetar-hantverkargruppen som den näst bästa, men skillnaden mellan folkskollärargruppen och denna är hela 0,43 betygsenheter. Lantbrukargruppen samt lägre och högre tjänstemannagrupperna ha dessutom betygsnivåer över åldersgruppens totala genomsnitt, medan akademiker- och officersgrupperna jämte de två företagargrupperna ligga under det totala genomsnittet. I den yngsta och den äldsta åldersklassen äro olikheterna mellan yrkesgrupperna så små, att de kunna bero på slumpen.

Orsakerna till att stora olikheter föreligga mellan betygsnivåerna för skilda yrkesgrupper bland tjugoåringarna äro säkerligen, att denna grupp är mera heterogen än de två övriga åldersgrupperna. Bland tjugoåringarna finns dels en kategori kvarsittare, dels en kategori studenter, som gått en ett år längre utbildningsväg till studentexamen än normalt, nämligen den via sexårig folkskola, fyraårig realskola och tre år i fyraårigt gymnasium. Dessa studenter torde i större utsträckning komma från yrkesgrupperna arbetare-hantverkare, lägre tjänstemän och jordbrukare än från övriga yrkesgrupper. Kvarsittargruppen bland tjugoåringarna torde däremot huvudsakligast rekryteras från de yrkesgrupper, vilkas barn till största delen genomgått fyraårig folkskola (elementarskola), femårig realskola samt fyraårigt gymnasium. En större del av studenterna från akademiker- och företagargrupperna än från övriga yrkesgrupper torde ha gått denna kortare väg.

För samtliga yrkesgrupper faller medelbetygsnivån med växande ålder. I folkskollärargruppen är det genomsnittliga medelbetyget bland tjugoåringarna dock något högre än bland nittonåringarna. Starkaste sambandet mellan ålder och medelbetygsnivå råder i gruppen akademiker, där den

¹ Ur materialet har här uteslutits dels studenter med hemort i utlandet eller obekant hemort, dels studenter som varit äldre än 23 år vid studentexamen eller saknat åldersuppgift, dels slutligen studenter, tillhörande grupperna »yrkesbeteckning saknas» och »obekant yrke».

Tabell 28. Genomsnittliga medelbetyg för olika åldersgrupper från skilda yrkes- och hemortsgrupper. Årgång 1930 (män).

Yrkesgrupp (fadern)	H e m o r t s t y p															
	Storstäder				Övriga städer				Landsbyggd				Hela riket			
	Ålder vid studentexamen				Ålder vid studentexamen				Ålder vid studentexamen				Ålder vid studentexamen			
	—19	20	21—23	Samt- liga	—19	20	21—23	Samt- liga	—19	20	21—23	Samt- liga	—19	20	21—23	Samt- liga
A.....	(3,25)	(3,25)	(2,50)	3,07	3,40	(3,03)	2,55	3,07	3,38	3,25	2,90	3,15	3,37	3,22	2,82	3,13
B.....	(3,50)	(3,75)	—	3,53	3,70	(3,11)	(2,59)	3,45	3,28	3,95	(3,11)	3,47	3,54	3,66	2,87	3,47
CA.....	3,21	2,97	2,62	3,12	3,39	2,61	2,64	3,16	3,31	3,01	(2,59)	3,13	3,31	2,85	2,62	3,14
CM.....	3,37	(2,65)	(2,75)	3,11	3,14	(2,92)	(2,45)	2,99	(3,09)	—	—	3,09	3,21	2,82	2,57	3,04
D.....	3,18	2,52	(2,36)	2,96	3,27	2,89	2,46	3,06	3,21	(2,75)	(2,88)	3,10	3,22	2,71	2,49	3,02
E.....	3,00	(2,42)	2,30	2,77	3,29	2,67	2,89	3,04	3,34	2,97	3,25	3,06	3,21	2,74	2,68	2,98
F.....	3,31	2,63	(2,38)	2,98	3,29	3,31	2,70	3,18	3,35	3,54	2,79	3,24	3,30	3,12	2,67	3,13
G.....	3,22	(3,11)	(2,25)	3,04	3,19	(2,85)	(2,94)	3,07	(3,25)	(3,75)	(2,63)	3,21	3,21	3,19	2,66	3,08
H.....	3,25	3,02	2,42	3,02	3,31	3,36	2,63	3,14	(3,25)	3,41	3,20	3,29	3,29	3,23	2,75	3,13
Samtliga	3,21	2,84	2,42	3,02	3,34	2,99	2,66	3,13	3,30	3,28	2,90	3,19	3,29	3,04	2,70	3,11
Varianskvot.	0,63	2,19	2,63	1,72	0,49	5,21	1,06	1,39	0,18	2,85	0,95	0,96	1,12	6,80	1,12	3,75

Yngsta åldersgruppen har ett genomsnittligt medelbetyg på 3,31 och den äldsta på 2,62. För grupperna lägre tjänstemän, arbetare-hantverkare och för lantbrukargruppen äro skillnaderna i medelbetygsnivån för de två yngsta åldersgrupperna obetydliga, vilket sammanhänger med ovan påtalade förhållanden i fråga om skolgången.

Olikheterna mellan medelbetygsnivåerna för de olika yrkesgrupperna inom var och en av de tre hemortstyperna (samtliga åldersgrupper sammanslagna) äro relativt små. Inte för någon grupp föreligga statistiskt signifikanta olikheter mellan de genomsnittliga medelbetygen för yrkesgrupperna.¹ Dock kan följande påpekas beträffande förhållandet mellan yrkesgrupperna: Bland storstadsstudenterna har folkskollärargruppen den högsta medelbetygsnivån (3,53) och mindre företagargruppen den lägsta (2,77). Förutom folkskollärargruppen ha akademiker-, lantbrukar-, officers- samt lägre tjänstemannagrupperna bättre genomsnittligt medelbetyg än hemortsgruppen i dess helhet. Gruppen arbetare-hantverkare har exakt samma och övriga grupper sämre än det totala genomsnittliga medelbetyget.

Bland övriga städer har även folkskollärargruppen det högsta genomsnittliga medelbetyget. Sämst är här officersgruppen. Gruppen högre tjänstemän har de näst bästa medelbetygen, närmast följd av grupperna akademiker och arbetare-hantverkare. Övriga ligga under hemortsgruppens genomsnittsvärde. Beträffande de olika åldersgruppernas medelbetygsnivå inom denna hemortsgrupp visar gruppen tjugoåringar så stora olikheter mellan yrkesgrupperna, att skillnaden ej kan förklaras som slumpmässig. Högst betyg har här gruppen arbetare-hantverkare (3,36) och lägst gruppen akademiker (2,61). För de två andra åldersgrupperna äro olikheterna däremot ej statistiskt säkerställda.

Vad slutligen landsbygdstudenterna beträffar, har även bland dem folkskollärargruppen den högsta medelbetygsnivån och mindre företagargruppen den lägsta. Hög medelbetygsstandard har förutom folkskollärargruppen även grupperna arbetare-hantverkare, högre och lägre tjänstemän, medan grupperna lantbrukare, akademiker och de två företagargrupperna ha medelbetygsnivåer under hemortsgruppens genomsnittsvärde.

Jämför man medelbetygsnivån för en och samma yrkesgrupp mellan de olika hemortstyperna, visa yrkesgrupperna A, B, C_A och C_M inga speciella variationer mellan hemortstypernas genomsnittliga medelbetyg. Däremot visa övriga yrkesgrupper (D, E, F, G och H) bestämd tendens i medelbetygsvariationen mellan olika hemortstyper. I storstäderna ha dessa grupper förhållandevis låga medelbetyg, i övriga städer något högre och på landsbygden de högsta medelbetygsnivåerna. Variationerna äro dock inte

¹ Att i detta relativt begränsade material icke alltid statistiskt säkerställda differenser i betygsstorlek mellan skilda yrkesgrupper (med eller utan kombination med hemortstypen) ha kunnat påvisas utesluter icke möjligheten att smärre skillnader förefinnas, som skulle komma till synes i ett större material.

för någon grupp så stora, att de ej skulle kunna ha orsakats av slumpen, men sammanslår man de närbesläktade yrkesgrupperna lägre tjänstemän och arbetare-hantverkare å ena sidan och de två företagargrupperna å den andra, får man fullt statistiskt säkerställda differenser mellan de tre hemortstypernas medelvärden, varför man är berättigad att anse skillnaderna för varje grupp som säkerställda. De största olikheterna uppvisar yrkesgruppen högre tjänstemän, som för storstäderna har en medelbetygsnivå på 2,98, för övriga städer 3,18 och för landsbygden 3,24.

För att belysa förändringarna under perioden har även för 1943 års manliga studenter beräknats de genomsnittliga medelbetygen för olika yrkesgrupper inom var och en av de tre hemortstyperna (tabell 29). Någon indelning efter ålder totalt eller inom varje hemortstyp har ej skett, då det för 1930 års studenter visat sig, att åldersfördelningen är mycket olika för skilda yrkesgrupper, i första hand beroende på olikheter i skolgången för olika socialgrupper. För 1943 års studenter äro dessa förhållanden ännu mer påtagliga än för 1930 års studenter på grund av det treåriga gymnasiet starka utbyggnad under perioden.

För samtliga studenter äro, som tidigare visats, variationerna i medelbetygsnivån mellan skilda yrkesgrupper tillräckligt stora, för att man skall kunna tala om statistiskt säkerställda olikheter. Den högsta medelbetygsnivån har, liksom fallet var för 1930 års studenter, folkskollärargruppen. Närmast följer nu lantbrukar- och arbetare-hantverkargrupperna. De lägsta betygen har officersgruppen samt de två företagargrupperna och gruppen högre tjänstemän.

Blott i gruppen »övriga städer» äro olikheterna mellan yrkesgruppernas medelbetygsnivåer statistiskt säkerställda. För 1930 års studenter voro olikheterna inom denna hemortstyp väsentligt mindre, för övriga hemortstyper i stort sett desamma. I gruppen »övriga städer» ha sålunda olikheterna efter social härstamning ökat under perioden. I denna hemortsgrupp har folkskollärargruppen (liksom 1930) de avgjort högsta medelbetygen (3,44), närmast följd av gruppen arbetare-hantverkare (3,16) och akademiker (3,99). Övriga yrkesgrupper ha lägre medelbetygsnivå än vad som gäller för hela hemortsgruppen. Den avgjort lägsta medelbetygsstandarden har officersgruppen (2,79).

Beträffande de övriga hemortstyperna, för vilka inga statistiskt säkra olikheter kunna påvisas mellan yrkesgruppernas genomsnittliga medelbetyg, kan dock påpekas, att i storstadsgruppen rangordningen är ungefär densamma som i gruppen »övriga städer», om man bortser från den obetydliga lantbrukargruppen. Bland landsbygdsstudenterna åter har lantbrukargruppen den högsta medelbetygsnivån, närmast följd av gruppen arbetare-hantverkare. Först på tredje plats kommer här folkskollärargruppen. Övriga yrkesgrupper ha genomsnittliga medelbetyg, som ligga under hemortsgruppens totala medeltal.

Tabell 29. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter 1943 från skilda yrkes- och hemortsgrupper. Män.

Yrkesgrupp (fadern)	H e m o r t s t y p			Samtliga
	Stor- städer	Övriga städer	Lands- bygd	
A.....	(3,46)	2,99	3,28	3,23
B.....	3,28	3,44	3,23	3,30
CA.....	3,12	3,09	3,20	3,13
CM.....	2,88	2,79	2,93	2,85
D.....	3,04	3,00	3,06	3,03
E.....	3,08	3,02	3,18	3,08
F.....	3,03	3,05	3,20	3,07
G.....	3,19	3,07	3,14	3,13
H.....	3,22	3,16	3,27	3,20
Samtliga	3,10	3,08	3,22	3,13
Varianskvot.....	1,68	3,61	0,78	5,64

Jämför man betygsstandarden för olika hemortstyper inom var och en av yrkesgrupperna, finner man ej, som fallet var för vissa yrkesgrupper inom 1930 års studenter, något klart och entydigt samband mellan medelbetyg och hemortstyp. Visserligen ha inom samtliga yrkesgrupper studenterna från landsbygden högre medelbetygsnivå än studenterna från var och en av de två stadstyperna med undantag för grupperna folkskollärare och lägre tjänstemän — folkskollärargruppen har sin högsta medelbetygsnivå för hemortstypen »övriga städer» och lägre tjänstemannagruppen den högsta för storstäderna — men å andra sidan ha ej storstadsstudenterna, som fallet var bland 1930 års studenter, lägre medelbetygsnivå än studenterna från övriga städer.

KAPITEL V.

Utbildningen efter studentexamen.

Inledning.

Som framgår av inledningskapitlet ha praktiskt taget alla utbildningsanstalter, där studentexamen är nödvändig eller en väsentlig merit, medtagits vid behandlingen av studenternas vidare utbildning. Alnarps lantbruksinstitut, Konsthögskolan, Grafiska institutet, Musikhögskolan samt de privata tekniska institut och mindre handelsinstitut, dit även studenter någon gång söka sig, ha dock icke medtagits. Vidare ha utelämnats de fyraåriga kurserna vid folkskoleseminarierna. Slutligen har icke heller såsom utbildning räknats polisskoleutbildning, brandskoleutbildning och liknande.

Uppgifter ha till stor del erhållits i form av nominativa förteckningar från utbildningsanstalterna, upptagande namnen på de studerande, studentexamensläroverk, år för påbörjande av utbildningen samt uppgift om avlagda examina. För universiteten och de fria högskolorna med undantag av Lunds universitet erhöles utbildningsuppgifterna för åren 1937 och 1943 från Kungl. Statistiska Centralbyrån i form av avskrifter ur det centrala studiekortsregistret. För Lunds universitet erhöles uppgifterna direkt från universitetets matriklar m. m.

Ett mindre antal av de i förteckningar, studiekort eller matriklar namngivna personerna kunde ej omedelbart identifieras i vårt kortregister över studenterna. I en del fall, där namnbyte syntes ha skett, lyckades efter hand genom olika kontroller identifieringar ske. Dock återstod ett mindre antal oidentifierade från alla tre årgångarna, vilket torde ha sin förklaring däri att studenterna antingen lämnat felaktiga uppgifter om sitt studentexamensläroverk eller sitt studentexamensår vid vederbörande utbildningsanstalt eller på avskrivningsfel från våra uppgiftslämnare. De oidentifierades antal var dock obetydligt. Som framgår av inledningskapitlet gjordes vissa kompletteringar av utbildningsuppgifterna med ledning av kamratuppgifter, som i efterhand kontrollerades med studentkataloger. För 1930 års samtliga studenter och 1937 års kvinnliga studenter skedde dessutom vissa kompletteringar av utbildningsuppgifterna med ledning av de yrkes-

uppgifter, som senare erhöles från länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar.

Uppgifterna om utbildningen efter studentexamen torde för 1930 års samtliga studenter och 1937 års kvinnliga studenter vara praktiskt taget fullständiga. För 1937 års manliga studenter torde även uppgifterna vara så gott som fullständiga. Då denna årgång hade tioårsjubileum våren 1947, erhöles nämligen genom de ovan omnämnda kamratuppgifterna mycket goda upplysningar om verksamheten efter studentexamen för de studenter, om vilka inga uppgifter erhöles från utbildningsanstalterna. För 1943 års studenter ha utbildningsuppgifterna ej kunnat kontrolleras i efterhand på samma sätt som för de två övriga årgångarna. Kamratuppgifterna voro sämre för 1943 års än för 1937 års studenter. Å andra sidan erhöles för 1943 års studenter mycket fullständiga uppgifter om ansökningar till utbildningsanstalterna med spärr. Det är därför ett mycket litet antal av 1943 års studenter, om vilka inga uppgifter om verksamheten efter studentexamen förekomma. Materialet måste därför även beträffande 1943 års studenter anses tillfredsställande.

Beträffande examen ha uppgifterna härom, som ovan nämnts, erhöles från utbildningsanstalterna eller från det centrala studiekortsregistret. Även här ha kompletteringar skett med ledning av kataloger och i mindre utsträckning enbart kamratuppgifter. Undersökningen har fullföljts fram t. o. m. höstterminen 1946, varför uppgifter om examnia, avlagda under år 1947, icke ha beaktats. För 1943 års studenter ha ej uppgifter om examen insamlats.

Det ovan sagda gäller läroverksstudenterna. Uppgifterna om privatisternas val av utbildning äro ej lika fullständiga. När privatisterna efter studentexamen skriva in sig vid de olika utbildningsanstalterna, angiva de ibland som studentexamensläroverk den skola, där de bedrivit huvuddelen av sina studier, ibland det läroverk, där själva studentexamensprovet avlades. Detta senare gäller i första hand för dem som avlagt studentexamen efter rena självstudier. Därtill kommer, att man ej i alla fall av de högre läroanstalternas, studiekortens och matriklarnas uppgifter kan avgöra om en person avlagt examen som privatist eller icke. Detta i förening har gjort, att identifieringarna av privatisterna i utbildningsanstalternas nominativa förteckningar samt i studiekorten ej blivit fullständiga. Några kompletterande kamratuppgifter ha av naturliga skäl sedan ej kunnat införskaffas.

Om en student varit inskriven vid flera utbildningslinjer eller vid flera fakulteter vid samma universitet, har i utredningen genomgående skilts mellan *huvudutbildning* och *förberedande eller kompletterande utbildning*. Tidsföljden har därvid icke tillmätts avgörande betydelse. Som huvudutbildning har i regel räknats den, som lett till examen, men undantag ha måst göras, beroende på utbildningstidens längd. Har en person avlagt examen vid någon kortare utbildningslinje, t. ex. vid något ettårigt handels-

gymnasium, men dessutom bedrivit flera års studier vid annan utbildningslinje, har den sistnämnda utbildningen i regel räknats som huvudutbildning, även om examen ej avlagts.

Förberedande eller kompletterande utbildning betecknar studier under minst en termin (= inskriven minst en termin) vid läroanstalt, som följts eller i en del fall föregåtts av andra långvariga studier vid annan läroanstalt eller fakultet. Flyttningar mellan olika orter inom samma utbildningslinje (fakultet) ha ej räknats som ombyte av utbildningslinje. Det som här betraktas som förberedande eller kompletterande utbildning kan ofta anses vara ett mindre lyckat första val av utbildningslinje.

I regel har det gått lätt att avgöra vad som skulle betraktas som huvudutbildning. För 1930 års studenter ha de erhållna yrkesuppgifterna från mantals- och taxeringslängder i oklara fall givit vägledning vid bedömningen härvidlag. De flesta tveksamma fallen ha gällt växlingar mellan fakulteterna vid universiteten och de fria högskolorna. Därvid ha teologiska och juridiska studier i regel räknats som huvudstudier i förhållande till filosofiska. I ett mindre antal fall har samma person förutom sin huvudutbildning genomgått eller påbörjat utbildning vid två eller i några fall tre andra läroanstalter eller fakulteter. Vid bearbetningen har i sådana fall blott den längsta av dessa utbildningar medtagits.

Tidpunkten för studiernas påbörjande har satts till tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande. Vid beräkning av studietiden har den kompletterande utbildningen således ej medräknats. Ej heller har hänsyn tagits till ev. obligatorisk praktikanttjänstgöring som t. ex. för blivande apotekare. En person med studentexamen 1930, handelshögskoleutbildning 1930—1933 och juridisk utbildning därefter har ansetts påbörja sin huvudutbildning tre år efter studentexamen. För personer, som tillhört filosofiska fakulteten och senare övergått till teologiska fakulteten, har dock tiden i filosofiska fakulteten inräknats i huvudutbildningen, då studierna betraktats som teol. fil. utbildning, såvida det ej varit fråga om längre filosofiska studier.

Val av utbildningslinje.

a. Huvudutbildning.

I detta sammanfattande avsnitt redogöres översiktligt för valet av huvudutbildning och förberedande eller kompletterande utbildning. Utbildningslinjerna indelas i tio grupper: 1) universiteten och de fria högskolorna inkl. Karolinska institutet, 2) de två tekniska högskolorna i Stockholm och Göteborg, 3) de två handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg, 4) övriga fackhögskolor, d. v. s. Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna samt Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet, 5) Gymnastiska Centralinstitutet, 6) folkskoleseminarierna (studentkurserna),

7) Socialinstitutet i Stockholm¹, 8) handelsgymnasier (fackkurser), 9) de statliga verkens utbildningskurser, 10) officersutbildning vid armé, flotta och flyg.

Av dessa tio utbildningslinjer räknas i fortsättningen grupperna 1—4 till de akademiska. Studenter, som ej genomgått utbildning vid någon av de tio utbildningslinjerna, ha förts till grupp »utan utbildning». Här ingå dels de helt oidentifierade, dels de studenter, som enligt uppgift påbörjat förvärvsarbete omedelbart efter studentexamen eller genomgått annan kortare utbildning, dels slutligen de studenter bland 1937 års manliga och 1943 års samtliga studenter, som ansökt men ej intagits (1946) vid utbildningslinjer med spärr och sedan ej inträtt vid någon av de icke-spärrade utbildningslinjerna.

Redogörelsens huvuddel avser läroverksstudenterna. Privatisterna, som i många avseenden utgöra en särpräglad grupp, komma att behandlas i slutet av kapitlet. Då uppgifterna om socialt ursprung till större delen saknas och då utbildningsuppgifterna ej äro fullständiga, kommer dock redogörelsen över dem att bli mycket kortfattad. I redogörelsen för läroverksstudenterna ha 29 manliga och 11 kvinnliga studenter av 1937 års och 18 män av 1943 års årgång utslutits ur materialet, emedan de avlidit något eller några år efter studentexamen. Någon motsvarande utslutning bland 1930 års studenter har ej företagits.

I tabell 30 redovisas det absoluta och relativa antalet studenter efter utbildningslinje. Siffrorna gälla huvudutbildningen. Varje person är således blott räknad en gång.

Universiteten och de fria högskolorna ha under perioden valts av ett stigande antal studenter. Bland 1930 års studenter valde 948 st., bland 1937 års studenter 1 202 och bland 1943 års studenter 1 217 st. sin huvudutbildning vid universiteten och de fria högskolorna. Siffran för 1943 års studenter torde för denna liksom för övriga utbildningslinjer komma att stiga något de närmaste åren. Relativt sett har dock rekryteringen till universiteten och de fria högskolorna nedgått; från 43 % bland 1930 års studenter till 37 % bland 1937 års och 30 % bland 1943 års studenter.

Bland männen föreligger en nedgång i det absoluta antalet för 1943 års studenter i jämförelse med 1937 års, medan bland kvinnorna det absoluta antalet har ökat under hela perioden. Relativt sett är nedgången dock större bland kvinnorna än bland männen, då antalet kvinnliga studenter ökat kraftigare än antalet manliga.

Nästan enbart manliga studenter söka sig till de tekniska högskolorna. Dock ha 13 st. kvinnliga studenter i 1943 års studentårgång börjat civilingenjörsutbildning (mest arkitektlinjen). Den absoluta siffran för de manliga studenterna vid dessa högskolor har stigit från 257 bland 1930 års studenter till 362 bland 1943 års studenter. Ökningen under perioden är

¹ Institutet i Göteborg och Lund hade 1946 ej påbörjat sin verksamhet.

Tabell 30. Läroverksstudenternas absoluta och relativa fördelning på olika utbildningslinjer.

Utbildningslinje	A n t a l										%							
	Samtliga			Män			Kvinnor			Samtliga			Män			Kvinnor		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943
1.....	948	1 202	1 217	746	822	810	202	380	407	43	37	30	43	37	32	43	36	27
2.....	259	332	375	257	330	362	2	2	13	12	9	15	14	15	14	1	—	1
3.....	100	131	156	97	126	146	3	5	10	5	4	4	6	6	6	1	1	1
4.....	197	217	231	149	145	135	48	72	96	9	7	6	9	7	5	10	7	7
5.....	14	15	43	5	1	7	9	14	36	1	1	1	—	—	—	2	1	2
6.....	43	112	196	28	32	114	15	80	82	2	3	5	2	1	5	3	8	6
7.....	2	7	40	—	2	12	2	5	28	—	—	1	—	—	1	—	—	2
8.....	128	177	269	101	112	177	27	65	92	6	5	7	6	5	7	6	6	6
9.....	60	106	126	44	77	65	16	29	61	3	3	3	3	4	3	3	3	4
10.....	72	285	231	72	285	231	—	—	—	3	9	6	4	13	9	—	—	—
x.....	359	673	1 107	215	270	454	144	403	653	16	21	28	12	12	18	31	38	44
däruv med ansökan.	—	118	410	—	118	243	—	—	167	—	4	10	—	5	10	—	—	11
Summa	2 182	3 257	3 991	1 714	2 202	2 513	468	1 055	1 478	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Utbildningskod.

1. Universitet och fria högskolor. 2. Kungl. Tekniska Högskolan och Chalmers tekniska högskola. 3. Handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg. 4. Övriga fackhögskolor (Veterinär- Skogs- och Lantbrukshögskolorna samt Tandläkarinstitutet och Pharmaceutiska institutet). 5. Gymnastiska Centralinstitutet. 6. Folkskoleseminarierna. 7. Socialinstitutet i Stockholm. 8. Handelsgymnasierna. 9. Post, Tull, Telegraf och Järnväg. 10. Officersutbildning. x. Utbildningsuppgifter saknas.

praktiskt taget parallell med ökningen i antalet studenter, varför det relativa antalet studerande vid de tekniska högskolorna för männen alla tre åren är detsamma eller ca 15 %.

De studerande vid handelshögskolorna ha under perioden ökat absolut sett från 100 st. bland 1930 års studenter till 156 bland 1943 års studenter. Relativt sett innebär detta dock en svag tillbakagång från knappa 5 % 1930 till 4 % 1943.

Gruppen övriga fackhögskolor visar en mindre ökning i det absoluta antalet studerande. För 1930 års studenter var siffran 197 och för 1943 års studenter 231. Relativt sett innebär detta dock en nedgång från 9 % bland 1930 års studenter till 6 % bland 1943 års studenter. För de manliga studenterna föreligger nedgång såväl i de absoluta som i de relativa siffrorna, medan bland kvinnorna det absoluta antalet stiger från 48 bland 1930 års studenter till 96 bland 1943 års studenter. Relativt sett har dock siffran sjunkit även för kvinnorna; från drygt 10 % till knappa 7 %.

För samtliga akademiska utbildningslinjer sammantagna har tillströmningen, mätt i absolut tal, ökat under perioden. Drygt 1 500 av 1930 års studenter ha sin huvudutbildning vid universiteten och högskolorna, medan siffran för 1937 års studenter är drygt 1 880 och för 1943 års studenter i det närmaste 2 000. Ökningen mellan 1930 och 1937 års studentårgångar är således ganska stark, om man räknar i absoluta tal. Relativt sett föreligger dock en kraftig nedgång i rekryteringen till de akademiska banorna även mellan dessa två årgångar: 69 % av 30-orna mot 58 % av 37-orna. Siffran för 1943 års studenter är knappa 50 %, men siffran torde stiga något, möjligen 2—3 %, om inskrivna höstterminen 1946 och senare hade kunnat medräknas. De relativa siffrorna för de manliga studenterna äro 73, 65 och 58 % och för de kvinnliga studenterna 55, 44 och 36 %. Den procentuella nedgången har således varit förhållandevis störst bland de kvinnliga studenterna. De relativa siffrorna för 1943 års studenter torde dock de närmaste åren komma att stiga till ca 60 % för männen och icke fullt 40 % för kvinnorna.

I gengäld ha övriga utbildningslinjer visat stigande såväl absoluta som relativa siffror under perioden. Tillsammans lockade dessa utbildningsbanor 319 av 1930 års, 702 av 1937 års och 905 av 1943 års studenter. I relation till hela antalet studenter blir detta en uppgång från 15 % bland 1930 års studenter till 22 % bland 37-orna och 23 % bland 43-orna. För männens del är den starka ökningen för 37-orna i antalet officersaspiranter särskilt påfallande. Vidare kan nämnas den stora såväl absoluta som relativa ökningen i antalet studenter vid folkskoleseminarierna både bland män och kvinnor.

Gruppen »utan utbildning» har blivit större under perioden. Bland 1930 års studenter omfattade den 359 personer eller 16 % av hela årgången. Den har sedan ökat till 21 % eller 673 personer bland 1937 års och till 28 %

eller 1 107 personer bland 1943 års studenter. Den senare siffran torde, som framgår av påpekandena ovan, komma att sjunka de närmaste åren. Den starkaste ökningen kommer på kvinnorna. Bland 1930 års studenter var det färre kvinnor än män, som ej skaffat sig någon utbildning (144 mot 215), medan bland 1943 års studenter kvinnorna äro betydligt fler i gruppen (653 mot 454).

Av dessa utan utbildning har en stor del sökt till men ej antagits vid de spärrade högskolorna. Bland 1937 års manliga studenter utan utbildning hade 118 st. eller 44 % sökt inträde vid olika utbildningskurser men misslyckats. Motsvarande siffra bland 1943 års manliga studenter är 54 %. Om man räknar med att procentsiffran för 1943 års studenter kommer att sjunka till samma siffra, som gäller för 1937 års studenter, skulle ett 50-tal av de 454 manliga studenterna 1943 något av de närmaste åren vinna inträde vid någon av utbildningsanstalterna. Bland 1943 års kvinnliga studenter utan utbildning ha ca 35 % försökt komma in vid spärrade utbildningslinjer. Någon motsvarande siffra för 1937 års kvinnliga studenter finnes ej.

Sätter man antalet studenter vid olika utbildningslinjer (huvudutbildning) i relation till totalantalet jämnåriga personer i hela befolkningen (antalet studenter per 1 000 jämnåriga), framgår av tabell 31, att universiteten och de fria högskolorna något ökat i betydelse under perioden.¹ Av den generation män, som var 20 till 21 år 1930, gingo 13 per tusen till utbildning vid universitet och fria högskolor. 1937 var motsvarande siffra 15 och 1943 16 per tusen. Bland kvinnorna ha universiteten och de fria högskolorna ökat förhållandevis starkare i betydelse. Av de tjugoåriga kvinnorna 1930 gingo 3 per tusen till utbildning vid universitet och fria högskolor. 1937 och 1943 hade motsvarande promilletal stigit till 7 resp. 8.

Fackhögskolorna ha för männens del ökat i ungefär samma utsträckning som universiteten och de fria högskolorna. Av 1930 års tjugoåringar gingo 9, av 1937 års 11 och av 1943 års 12 st. per tusen till utbildning vid fackhögskolorna. Bland kvinnorna äro motsvarande siffror obetydliga för alla tre åren.

Studentexamen men blott med kortare eller ingen utbildning därefter har under perioden lockat ett stigande antal såväl män som kvinnor. Av 1930 års tjugoåringar valde 8 per tusen denna väg. Bland 1937 års tjugoåringar är siffran 15 och bland 1943 års 21 ‰. Även för kvinnorna ha motsvarande promilletal ökat starkt från drygt 3 år 1930 till 12 år 1937 och hela 18 år 1943.

b. Förberedande eller kompletterande utbildning.

15—20 % av de ovan redovisade personerna med utbildning har vid sidan av denna (huvudutbildningen) påbörjat förberedande eller kompletterande

¹ Promilletalen i tabell 31 för samtliga studenter äro lägre än motsvarande tal i tabell 1 beroende på att i tabell 31 privatister och militärstudenter ej äro medräknade.

Tabell 31. Antalet läroverksstudenter med fördelning på skilda huvudutbildningslinjer i promille av den jämnåriga befolkningen.

Årgång	Samtliga studenter	Med huvudutbildning vid		Med övrig utbildning	Utan utbildning
		universitetet och fria högskolor	fackhögskolor		
Män.....	‰	‰	‰	‰	‰
1930.....	30	13	9	4	4
1937.....	41	15	11	10	5
1943.....	49	16	12	12	9
Kvinnor					
1930.....	8	3,5	1	1	2,5
1937.....	20	7	1	4	8
1943.....	28	8	2	6	12

utbildning. Antalet personer med både kompletterande utbildning och huvudutbildning samt deras andel av totalantalet studenter med någon utbildning redovisas i nedanstående tablå.

	Med kompletterande utbildning			I % av studenter med utbildning		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Män	274	337	243	18	17	12
Kvinnor	49	67	83	15	10	10
Samtliga	323	404	326	18	16	11

De manliga studenterna med kompletterande utbildning äro, som siffrorna visa, praktiskt taget lika många i relation till samtliga studenter med utbildning i de två äldre studentårgångarna. Bland 1943 års studenter äro siffrorna mindre, givetvis beroende på att blott tre år gått mellan studentexamen och tidpunkten för uppgifternas inhämtande. Männerna ha kompletterande utbildning i något större omfattning än kvinnorna.

Fördelar man dessa personer med kompletterande utbildning efter deras huvudutbildning, får man för de två äldre studentårgångarna den fördelning, som framgår av tabell 32. I tabellen har även angivits var den kompletterande utbildningen bedrivits med fördelning på universitet och fria högskolor, fackhögskolor och övrig utbildning. Bland 1930 års studenter ha 108 st. eller drygt $\frac{1}{3}$ av dem med kompletterande utbildning genomgått huvudutbildningen vid universitet och fria högskolor. Ungefär hälften av dessa (46 st.) har dock även kompletteringsstudierna förlagda till universitet och fria högskolor. Det rör sig här om personer, som påbörjat sin utbildning vid en fakultet och senare övergått till studier inom annan fakultet. Däremot är det icke fråga om växlingar mellan olika universitet inom samma fakultet. Bland 1937 års studenter hade 148 st. eller även här drygt

Tabell 32. Läroverksstudenterna 1930 och 1937, med kompletterande utbildning, fördelade på huvudutbildning och förberedande utbildning i kombination.

	Utbildningslinje										Summa	
	Universitet och fria högskolor	Fackhögskolor			Övriga utbildningslinjer							
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
Samtliga 1930												
Huvudutbildn.	108	41	25	68	5	20	1	24	22	9	323	
därav med kompl. utb.												
vid: 1.....	46	26	7	68	2	19	—	17	14	5	204	
2—4.....	16	3	2	—	—	—	—	3	4	3	31	
5—10.....	46	12	16	—	3	1	1	4	4	1	88	
Samtliga 1937												
Huvudutbild.	148	65	45	40	4	24	2	25	21	30	404	
därav med kompl. utb.												
vid: 1.....	78	29	20	31	3	21	2	12	13	25	234	
2—4.....	26	15	1	4	—	—	—	8	5	5	64	
5—10.....	44	21	24	5	1	3	—	5	3	—	106	

$\frac{1}{3}$ av studenterna med både huvudutbildning och kompletterande utbildning sin huvudutbildning förlagd till universiteten och de fria högskolorna. 78 st. hade både huvudutbildning och kompletterande utbildning vid universitet och fria högskolor.

Omkring 40 % av de studerande med kompletterande utbildning både bland 1930 och 1937 års studenter hade sin huvudutbildning förlagd till fackhögskolorna. Vissa olikheter föreligga dock mellan de två årgångarna beträffande fördelningen på olika fackhögskolor. Bland 1930 års studenter kom huvuddelen på gruppen »övriga fackhögskolor», medan bland 1937 års studenter det största antalet kom på de tekniska högskolorna. Huvuddelen av dessa studerande vid fackhögskolorna med kompletterande utbildning hade haft den senare vid universiteten och de fria högskolorna. Det rör sig här i första hand om personer, som någon tid bedrivit studier inom matematisk-naturvetenskapliga sektionerna, innan studierna vid fackhögskolorna påbörjats.

Ungefär 25 % av studenterna med kompletterande utbildning ha haft sin huvudutbildning förlagd till de kortare utbildningslinjerna. Procentsiffrorna äro ungefär desamma för båda årgångarna. Även bland dessa studenter kom huvuddelen av den kompletterande utbildningen på universiteten och de fria högskolorna. I vissa fall, t. ex. för dem med huvudutbildning vid folkskoleseminarierna, har den kompletterande utbildningen ibland följt efter huvudutbildningen. Det rör sig då om personer, som efter utbildning vid folkskoleseminarierna och påbörjande av tjänstgöring som folkskollärare, på ledig tid skaffat sig utbildning vid något av universiteten eller de fria högskolorna men icke avlagt examen före utgången av år 1946.

c. Antalet inskrivna vid de akademiska utbildningslinjerna.

Vill man beräkna totalantalet inskrivna vid de olika utbildningslinjerna, måste siffrorna för huvudutbildningen och den kompletterande utbildningen sammanslås. När man gör dessa beräkningar för grupper av utbildningsanstalter, i detta fall universitet och fria högskolor å ena sidan och fackhögskolor å den andra, måste vid sammanslagningen beaktas, att dubbelräkningar kunna uppstå genom att både huvudutbildning och kompletterande utbildning kan ha bedrivits vid universiteten och de fria högskolorna inom olika fakulteter eller inom gruppen fackhögskolor vid flera högskolor.

De inskrivnas antal för hela gruppen »akademiska utbildningslinjer» framgår av nedanstående tablå. Varje person är, det bör upprepas, blott räknad en gång och kan ha varit inskriven vid mer än ett universitet eller högskola. I siffrorna ingå sålunda dels de som ha sin huvudutbildning på akademiska banor, dels de som ha huvudutbildning vid övriga utbildningslinjer men bedrivit kortare studier vid universitet eller högskolor.

	1930	1937	1943
Antal (män och kvinnor)	1 571	1 976	2 045
% av samtliga studenter	72,0	60,7	51,2

Antalet inskrivna vid universiteten och de fria högskolorna å ena sidan och fackhögskolorna å andra framgår av följande siffror.

Vid universitet och fria högskolor:	1930	1937	1943
Antal (män och kvinnor)	1 106	1 358	1 402
% av samtliga studenter	50,7	41,7	35,1
Vid fackhögskolor:			
Antal (män och kvinnor)	587	744	774
% av samtliga studenter	26,9	22,8	19,4

Här äro alltså de personer, som haft sin huvudutbildning vid den ena och kompletterande utbildning vid den andra av de två utbildningslinjerna, medräknade två gånger.

Siffrorna i de två tablåerna visa, att av 1930 års studenter 72 % varit inskrivna vid minst en av de akademiska läroanstalterna, 51 % av studenterna ha varit inskrivna vid universiteten och de fria högskolorna och 27 % vid fackhögskolorna. Härav följer, att 6 % (51 + 27 — 72) eller 122 personer varit inskrivna både vid universiteten och de fria högskolorna och vid övriga fackhögskolor.

Bland 1937 års studenter ha 61 % varit inskrivna vid de akademiska utbildningsanstalterna. 42 % ha varit inskrivna vid universiteten inkl. de fria högskolorna och 23 % vid fackhögskolorna. Alltså ha 4 % (42 + 23 — 61) eller 126 personer varit inskrivna vid både universiteten och de fria högskolorna och fackhögskolorna.

Bland 1943 års studenter slutligen ha 51 % varit inskrivna vid de aka-

demiska utbildningsanstalterna. Vid universiteten och de fria högskolorna ha 35 % av studenterna varit inskrivna och vid övriga fackhögskolor 19 %. 3 % eller 131 st. ha varit inskrivna både vid universiteten inkl. de fria högskolorna och vid fackhögskolorna. Den senare siffran hade säkerligen ökats, om observationerna avsett längre tid än tre år efter studentexamen.

Beräkningar av tillströmningen till de akademiska banorna ha tidigare redovisats i Stat. Off. Utr. 1935: 52, i Stat. Off. Utr. 1943: 17 samt i Stat. Off. Utr. 1947: 25.¹ Wicksell—Jerneman utförde pionjärarbetet på detta område i Sverige genom sin allomfattande undersökning av antalet studerande vid universiteten och högskolorna under 1900-talet fram till början av 1930-talet. Undersökningen baserar sig i huvudsak på uppgifter från de enskilda läroanstalterna. Författarna göra omfattande beräkningar av det verkliga antalet nyinskrivna studenter vid olika universitet och högskolor, vilket på basis av utgångsmaterialet fordrade dels eliminering av dubbelinskrivningar, dels eliminering av inskrivna studerande utan studentexamen samt dels eliminering av studerande av utländsk nationalitet. I nedanstående tablå redovisas Wicksell—Jernemans nettosiffror för de nyinskrivna 1930—1933 för dels universiteten och de fria högskolorna, dels fackhögskolorna (exkl. Lantbrukshögskolan). Även siffrorna över antalet personer med huvudutbildning och kompletterande utbildning vid dessa läroanstalter för 1930 års studenter ha angivits.

	Wicksell—Jernemans nettosiffror	1930 års studenter	Differens
Universitet och fria högskolor	1 356	1 106	+ 250
Fackhögskolor	576	581 ¹	— 5

För universiteten och de fria högskolorna har Wicksell—Jerneman för inskrivningsåren 1930—1933 i medeltal siffran 1 356 mot siffran 1 106 för 1930 års studenter. Wicksell—Jernemans siffra är således ca 20 % högre än vår. För fackhögskolorna stämmer de två siffrorna nästan helt överens. Även om man tar hänsyn till dels att Wicksell—Jernemans siffror avse ett genomsnitt för nyinskrivna åren 1930—1933 och våra siffror en studentårgångs inskrivna, dels att även privatister ingå i Wicksell—Jernemans siffror, där vår siffra endast omfattar läroverksstudenter³, är det dock tydligt, att Wicksell—Jernemans siffra för universiteten och de fria högskolorna måste vara för hög och således de gjorda reduktionerna för dubbelräkningar etc. vara för små. Däremot förefaller Wicksell—Jernemans nettosiffra för fackhögskolorna vara fullt tillfredsställande.

¹ Stat. Off. Utr. 1935: 52 är Wicksell—Jerneman: »Betänkande m. m. ang. tillströmningen till de intellektuella yrkena», Stat. Off. Utr. 1943: 17 är »Tillströmningen till de fria fakulteterna m. m.» och Stat. Off. Utr. 1947: 25 är »1945 års akademikerutrednings betänkande».

² Siffran stämmer ej med den i tabell 33 angivna siffran för fackhögskolorna, då 6 elever vid Lantbrukshögskolan ej äro medräknade för att få full jämförbarhet med Wicksell—Jernemans siffror.

³ Antalet privatister av årgång 1930, inskrivna vid universitet och fria högskolor är 25 samt vid fackhögskolor 12.

Med ledning av siffrorna över nettoantalet nyinskrivna beräknar Wicksell—Jerneman hur stor del av de utexaminerade studenterna under olika perioder, som påbörjat studier vid universiteten och högskolorna. Deras slutsats blev, att »mellan 75 och 80 %, på allra sista tiden t. o. m. något över 80 % av de från gymnasierna utexaminerade studenterna fortsätta vid universitet och fria högskolor eller vid här upptagna fackhögskolor. Då emellertid vissa dubbelräkningar torde kvarstå även efter reduktionen, må siffran försiktigtvis anslås till i runt tal 75 %.»¹

Antalet läroverksstudenter bland 1930 års studenter, som någon gång varit inskrivna vid universiteten och högskolorna (samtliga), uppgick till 1 571 st. av sammanlagt 2 182 eller 72 %.² Detta visar, att även Wicksell—Jernemans mest försiktiga beräkningar av tillströmningen till de akademiska banorna låg något i överkant, mest beroende på ofullständiga reduktioner för dubbelräkningar av studerande vid universiteten och de fria högskolorna.

Siffrorna för 1937 års studenter val av utbildning kunna jämföras med de uppgifter över antalet nyinskrivna vid universiteten och högskolorna i slutet av 1930-talet, som redovisas i Stat. Off. Utr. 1943: 17. Utredningens siffror, vilka basera sig på uppgifterna i det år 1937 tillkomna studiekortsregistret, äro bruttosiffror, varför samtliga dubbelräkningar, t. ex. inskrivning vid flera högskolor eller växlingar mellan fakulteterna för en och samma person, ej blivit eliminerade. I nedanstående tablå redovisas medelantalet inskrivna personer de tre läsåren 1937/38—1939/40 vid universiteten och de fria högskolorna samt vid fackhögskolorna. Dessutom angivas siffrorna för 1937 års samtliga studenter med huvudutbildning eller kompletterande utbildning vid motsvarande läroanstalter.

	Medelantal inskrivna 1937—40. (Brutto)	Studenter 1937	Differens
Universitet och fria högskolor	1 512	1 358 (+ 55 priv.)	+ 154 (+ 99)
Fackhögskolor	783	744 (+ 9 priv.)	+ 39 (+ 30)

Siffran för medelantalet nyinskrivna vid universiteten och de fria högskolorna är ca 10 % (7 %) större än för 1937 års studenter för universiteten och de fria högskolorna, medan för fackhögskolorna skillnaderna mellan de två materialens siffror blott uppgå till någon procent. Differenserna för universiteten och de fria högskolorna bero säkerligen på att flyttningar mellan olika universitet eller fakulteter ej blivit eliminerade i utredningens siffror, medan olikheterna för fackhögskolorna härröra från kategorin studerande utan studentexamen, vilka torde ingå i siffrorna över de inskrivna enligt 1943 års utrednings siffror.

¹ Stat. Off. Utr. 1935: 52, sid. 27.

² Räknat på både privatister och läroverksstudenter bli siffrorna 1 609 och 2 237 eller även i detta fall 72 %.

d. Planerad och förverkligad studieinriktning.

Kungl. Skolöverstyrelsen har i S. O. S:s avdelning »Undervisning» tidigare under en längre period publicerat uppgifter om abiturienternas tillämnade val av studie- och levnadsbana. I »Det högre skolväsendet läsåret 1935—36 jämte översikt etc.» (Stockholm 1939) finns en sammanställning av abiturienternas tillämnade studiebanor rörande åren 1928—1935. För senare perioder har 1940 års skolutredning i betänkandet om gymnasiet¹ publicerat liknande översikter över studieplanerna för abiturienterna åren 1937—1939 och 1940—1943. Dessa uppgifter om tilltänkta studier kunna fördelas på de tio utbildningsgrupper, som använts i denna utredning, och sedan jämföras med studenternas verkliga val av huvudutbildning.² Resultatet av denna jämförelse framgår av tabell 33.

För utbildningsgruppen universitet och fria högskolor är procentsiffran genomgående lägre bland abiturienterna än bland de färdiga studenterna. Ökar man siffran för studenterna, vilken avser huvudutbildningen, med siffran för studenter med kompletterande utbildning, blir differensen mellan planerad och vald levnadsbana ännu större. Bland kvinnorna är förhållandet i stort sett detsamma. Differenserna mellan planerade och valda universitetsstudier äro större bland kvinnorna än bland männen för den tidigare delen av perioden. 50 % av 1930 års kvinnliga studenter valde sin huvudutbildning vid universitet och fria högskolor, medan blott 36 % av abiturienterna under perioden 1928—1935 uppgåvo, att de ämnade genomgå utbildning där. Bland männen var motsvarande siffra 44 % för dem som valde och 38 % för dem som ämnade välja universitetet och de fria högskolorna.

Beträffande de tekniska högskolorna råder praktiskt taget full överensstämmelse mellan planerad och vald studiebana under hela perioden.

För övriga fackhögskolor är överensstämmelsen mindre god, speciellt för de tidigare årgångarna. Procentsiffran för övriga fackhögskolor och även för de tekniska högskolorna är lägre bland 1943 års studenter än bland abiturienterna 1940—1943. Väsentligaste orsaken härtill torde vara avslagna inträdesansökningar.

Siffran för planerad handelsutbildning omfattar, som ovan nämnts, både handelshögskolor och handelsgymnasier. Den är lägre än siffran för dem

¹ Stat. Off. Utr. 1947: 34.

² Fördelningen av grupperna av tillämnad levnadsbana eller sysselsättning efter våra utbildningslinjer är följande: till utbildningslinje 1 har förts gruppen studerande vid universitet och motsvarande högskolor, till 2 gruppen tekniska läroanstalter (högskolor), till 3 grupperna lantbruksskolor och -institut, skogs(hög)skolor, skogsskötsel, apotekaryrket, tandläkaryrket, veterinäryrket, till 5 gruppen gymnastiska institut, till 6 gruppen seminarier, till 9 grupperna poststaten, telegrafstaten (radiotjänst), järnvägsstaten, tullstaten, till 10 gruppen militär- och flygarutbildning, till x övriga uppgivna studiebanor och sysselsättningar inkl. gruppen »uppgift saknas». Gruppen handels(hög)skolor och -gymnasier har fått motsvara en sammanslagning av våra utbildningslinjer 4 och 8. Vår grupp 7 (socialinstitut) har ingen motsvarighet bland de uppgivna studiegrupperna.

Tabell 33. Jämförelse mellan abiturienternas planer på fortsatta studier och läroverksstudenternas val av huvudutbildning.

Utbildningslinje	M ä n						K v i n n o r					
	Ab. 28-35	Stud. 30	Ab. 37-39	Stud. 37	Ab. 40-43	Stud. 40-43	Ab. 28-35	Stud. 30	Ab. 37-39	Stud. 37	Ab. 40-43	Stud. 40-43
(Medel) antal....	1 761	1 714	2 278	2 202	2 457	2 513	607	468	1 120	1 055	1 298	1 478
1.....	38,2	43,6	29,7	37,2	23,6	34,5	35,9	50,5	26,8	43,4	25,2	31,2
2.....	14,9	15,0	17,1	15,0	16,4	14,5	0,5	0,4	0,7	0,2	1,6	0,9
4.....	7,2	8,7	6,9	6,5	7,6	5,4	7,6	10,2	6,8	6,8	10,4	6,5
3 + 8...	7,5	11,5	8,1	10,9	5,9	12,8	10,5	6,4 [†]	10,9	6,7	10,2	6,9
5.....	0,5	0,3	0,3	0,1	0,4	0,3	2,9	1,9	2,2	1,3	2,3	2,4
6.....	1,6	1,6	3,2	1,5	1,4	4,5	4,8	3,2	8,6	7,6	5,0	5,5
7.....	—	—	—	0,1	—	0,5	—	0,4	—	0,5	—	1,9
9.....	1,8	2,6	3,2	3,5	2,9	2,6	3,3	3,4	6,5	2,7	7,9	4,1
10.....	10,1	4,3	16,6	12,9	26,3	9,2	—	—	—	—	—	—
x.....	18,2	12,5	14,9	12,3	15,5	18,1	34,5	30,8	37,5	38,2	37,4	44,2
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Anm. Ab. = Abiturienter. Stud. = Studenter.

som valt huvudutbildning vid handelshögskolor och handelsgymnasier. Siffran för enbart handelshögskoleutbildning stämmer betydligt bättre med siffran för de planerade merkantila studierna. Den förra uppgår nämligen till 6 % för alla tre studentårgångarna mot 8, 8 och 6 % för de tre grupperna abiturienter. Bland kvinnorna är förhållandet ett annat. Där är procentsiffran för högre och lägre handelsutbildning bland studenterna betydligt lägre än siffran för planerade handelsstudier bland abiturienterna.

För den obetydliga G. C. I.-gruppen är överensstämmelsen god mellan procentsiffrorna för planerade och valda studier. Detsamma gäller folkskoleseminarierna bland samtliga kvinnliga och de tidigaste manliga grupperna. Siffran för de två yngre studentårgångarna stämmer dåligt med motsvarande siffra för abiturienterna. 1937 års studenter ha lägre procentuell andel än abiturienterna under perioden 1937—1939, medan 1943 års studenter i betydligt större utsträckning valt folkskolläraryrket än vad abiturienterna 1940—1943 planerat att göra. Skillnaden i det senare fallet beror säkerligen på de efter kriget ordnade ettåriga snabbkurserna vid folkskoleseminarierna.

Beträffande de statliga verken är procentsiffran för planerade och valda studier ganska lika för männens och de äldre kvinnliga studenternas del. Betydligt färre av studenterna från de två yngre kvinnliga årgångarna ha däremot blivit antagna vid dessa verk än abiturienterna haft planer på.

De största olikheterna i hela materialet mellan planerad och vald utbildningsbana föreligga inom officersyrket, vilket är helt naturligt med tanke på tidsläget under perioden. I alla tre jämförelsegrupperna har officersbanan valts i betydligt mindre omfattning än vad abiturienterna under pe-

rioden planerat. De största olikheterna föreligga mellan 1940—1943 års abiturienters planer och 1943 års studenters val. Drygt $\frac{1}{4}$ av abiturienterna tänkte bli officerare, men icke fullt 10 % av 1943 års studenter satte dessa planer i verket.

Vad slutligen gruppen »utan utbildning» beträffar, omfattar den bland abiturienterna dels personer, som ej angivit någon tillämnad levnadsbana eller sysselsättning, dels personer, som angivit yrkesverksamhet omedelbart efter studentexamen utan föregående teoretisk utbildning, t. ex. verksamhet vid bank- och försäkringsföretag, inom fabriks- och hantverksrörelse, journalistyrket o. s. v. Motsvarande studentgrupp omfattar bland 1930 års studenter huvudsakligen personer, som utan utbildning gått direkt ut i förvärvslivet samt bland 1937 och 1943 års studenter dessutom personer, som försökt men ej lyckats komma in vid högre utbildningsanstalter med spärr, dels slutligen personer, om vilka inga utbildningsuppgifter stått att erhålla. Dessa två i viss mån ganska olika grupper äro dock av samma storleksordning både bland män och kvinnor med undantag för de äldsta manliga studenterna och abiturienterna. För 1930 års studenter utgör gruppen blott 13 % mot för abiturienterna 1928—1935 18 %. Den närmast till hands liggande förklaringen till denna olikhet är att en del av abiturienterna med planer på direkt förvärvsarbete genomgått kortare handelskoleutbildning efter studentexamen. Detta skulle då också förklara varför gruppen »merkantil utbildning» procentuellt sett är betydligt större bland studenterna än abiturienterna.

Hemort och val av utbildning.

a. Studenterna fördelade efter landsdel.

Hur studenterna från olika landsdelar fördela sig på skilda utbildningslinjer (huvudutbildning) framgår av tabell 34.

De manliga studenterna från Svealand i 1930 års studentårgång ha börjat utbildning vid universiteten och de fria högskolorna i något mindre omfattning än övriga studenter. I gengäld ha de oftare gått till fackhögskolorna. Gruppen »övrig utbildning» är av samma storleksordning för Svealands studenter som för samtliga studenter, medan gruppen »utan utbildning» är något större för Svealands studenter.

Bland 1937 års manliga studenter äro siffrorna för Svealand mycket lika hela rikets siffror, medan bland 43-orna Svealands siffror för universiteten och de fria högskolorna äro något lägre och för fackhögskolorna något högre än rikssiffrorna.

Gruppen »övrig utbildning» är i de två senare årgångarna ungefär lika stor för Svealand som för riket i dess helhet, medan gruppen »utan utbildning» är större för Svealand än för riket i dess helhet. Detta gällde även för 1930 års studenter.

Tabell 34. Relativ fördelning på skilda utbildningslinjer av läroverksstudenter från olika landsdelar.

Utbildningslinje	Svealand (utom Sthlm)			Götaland			Norrland			Stockholm			Hela riket		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943	1930	1937	1943
in															
Antal.....	384	527	568	815	974	1 131	175	205	312	334	475	486	1 708	2 181	2 497
Universitet och fria högskolor (1).....	38,8	38,3	28,3	47,0	36,0	32,5	44,6	30,7	30,8	40,1	41,1	37,0	43,6	37,2	32,2
Fackhögskolor (2—4)...	33,1	27,1	28,7	26,7	27,5	25,6	29,1	28,3	25,0	32,0	27,4	22,4	29,4	27,5	25,6
Övrig utbildning (5—10)	14,8	21,3	23,6	16,1	24,8	25,4	9,1	25,4	25,3	13,5	21,1	21,6	14,6	23,2	24,2
Utan utbildning (x) ..	13,3	13,3	19,4	10,2	11,6	16,5	17,1	15,6	18,9	14,4	10,5	18,9	12,4	12,2	17,9
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Innor															
Antal.....	99	256	334	233	493	713	36	106	161	100	198	266	468	1 053	1 474
Universitet och fria högskolor (1).....	37,4	38,3	29,0	46,8	32,9	25,0	36,1	32,1	25,5	43,0	42,9	33,8	43,2	36,0	27,5
Fackhögskolor (2—4)...	9,1	5,5	7,2	11,6	8,5	9,0	19,4	10,4	5,6	10,0	6,1	8,3	11,3	7,5	8,1
Övrig utbildning (5—9)	15,2	17,2	19,5	16,7	20,5	21,6	11,1	19,8	24,2	11,0	13,6	15,0	14,7	18,3	20,1
Utan utbildning (x) ..	38,4	39,1	44,3	24,9	38,1	44,5	33,3	37,7	44,7	36,0	37,4	42,9	30,8	38,2	44,2
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Anm. Studenter med hemort i utlandet och med obekant hemort ej medtagna i tabellen.

De kvinnliga studenterna från Svealand ha även lägre procent bland 1930 års studenter för universiteten och de fria högskolorna än samtliga studentskor, medan siffran för gruppen »utan utbildning» ligger över rikssiffran. För de två senare årgångarna äro Svealands och hela rikets siffror ganska lika för alla fyra utbildningsgrupperna bland kvinnorna.

Götalands manliga studenter 1930 ha valt universiteten och de fria högskolorna och »övriga utbildningslinjer» i större utsträckning än samtliga studenter i genomsnitt gjort. Siffrorna för fackhögskolorna däremot äro lägre för Götaland än för hela riket. Gruppen »utan utbildning» var blott 10 % för Götaland mot 12 % för hela riket. Bland 1937 och 1943 års studenter äro siffrorna för Götaland av ungefär samma storleksordning som för riket i dess helhet. Gruppen »utan utbildning» är dock även i de två senare årgångarna något lägre än rikssiffrorna.

Bland kvinnorna från Götaland ligger bland 1930 års studenter siffran för universiteten och de fria högskolorna något högre än rikssiffran. Gruppen »utan utbildning» är lägre för Götaland (25 %) än för hela riket (31 %). Bland 1937 års studenter är däremot siffran för universiteten och de fria högskolorna lägre för Götaland än för hela riket. I gengäld ligga här götalandssiffrorna för »övrig utbildning» högre än rikssiffrorna. Bland 1943 års studenter äro olikheterna obetydliga mellan Götalands och hela rikets siffror.

Norrlands studenter 1930 började utbildning vid universiteten och de fria

högskolorna i något större utsträckning än vad fallet var för samtliga studenter. I de två senare årgångarna har siffran för Norrland däremot sjunkit under rikssiffran. Speciellt stor är differensen bland 1937 års studenter, där Norrland har en siffra på 31 % mot 37 % för hela riket. Norrlands siffror för fackhögskolorna ha under hela perioden legat i paritet med rikssiffrorna. Gruppen »övrig utbildning» är bland 1930 års studenter lägre än 10 % mot 15 % för hela riket. I de två senare årgångarna har dock Norrland här en siffra, som ligger över rikssiffrorna eller drygt 25 % mot 23—24 %. Gruppen »utan utbildning» är under hela perioden större bland Norrlands studenter än bland hela rikets studenter. Olikheterna ha dock minskats under perioden.

De kvinnliga studenterna från Norrland äro så få, att några jämförelser mellan deras siffror och rikssiffrorna ej kunna göras.

Vad Stockholms manliga studenter beträffar, sjunka dess siffror för universiteten och de fria högskolorna under perioden betydligt mindre än rikssiffrorna, 3 % mot 12 %. I gengäld har procentsiffran för fackhögskolorna sjunkit kraftigare för Stockholms än för hela rikets studenter, 10 % mot 4 %. Grupperna »övrig utbildning» och »utan utbildning» ha varit av ungefär samma storleksordning bland stockholmsstudenterna som bland samtliga studenter under perioden.

De kvinnliga studenterna slutligen med hemort i Stockholm ha för de två senare årgångarna högre procentsiffror för universiteten och de fria högskolorna än vad som gäller för landet i dess helhet, detta i likhet med förhållandet bland de manliga studenterna. Även bland kvinnorna har således nedgången i rekryteringen till universiteten och de fria högskolorna varit mindre för stockholmsstudenterna än för samtliga studenter. I gengäld äro siffrorna för grupperna »övrig utbildning» och »utan utbildning» lägre för studentskorna från Stockholm än för studentskorna från hela riket.

Sammanfattningsvis kan man säga, att olikheterna mellan landsdelarna i fråga om studenternas val av studiebanan minskat under perioden. Stockholm skiljer sig dock rätt avsevärt från övriga landet även för 1943 års studenter.¹

b. Studenterna fördelade efter hemortstyp.

Fördelar man studenterna på tre hemortstyper, storstäder, övriga städer och landsbygd och inom var och en av dessa på olika utbildningslinjer, fås det resultat, som redovisas i tabell 35.

Bland 1930 års manliga studenter var fördelningen på olika utbildningslinjer ganska lika i de två stadsgrupperna. Jämfört med stadsstudenterna

¹ Vill man för olika landsdelar beräkna hur många promille studenterna på olika utbildningslinjer utgöra av de jämnåriga, sker detta genom kombination av siffrorna i tabell 34 (efter en mindre omräkning) med procentsiffrorna i tabell 8, sid. 35.

Tabell 35. Läroverksstudenterna från olika hemortsgrupper fördelade efter huvudutbildningslinje.

Hemortstyp	Antal till olika utbildningslinjer										Summa	Relativa antalet på utbildningslinjer					Summa			
	Universitet och fria högskolor		Fackhögskolor			Övriga utbildningslinjer						Utan utbildning								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		x	x	1	2	3		4	5	10
Män																				
1930 storstäder	220	83	39	39	—	—	—	48	12	24	60	525	42	31	16	11	100			
övr. städer	322	110	40	60	3	18	—	44	22	34	97	750	43	28	16	13	100			
landsbygd	202	64	18	50	2	9	—	9	10	14	55	433	47	31	10	13	100			
Samtliga	744	257	97	149	5	27	—	101	44	72	212	1708	44	30	15	12	100			
1937 storstäder	317	105	45	26	—	2	—	42	21	85	79	722	44	24	21	11	100			
övr. städer	312	134	50	63	—	21	2	52	31	131	106	902	35	27	26	12	100			
landsbygd	182	91	29	56	1	9	—	18	24	67	80	557	33	32	21	14	100			
Samtliga	811	330	124	145	1	32	2	112	76	283	265	2181	37	27	23	12	100			
1943 storstäder	284	108	51	26	2	14	2	89	16	72	133	797	36	23	24	17	100			
övr. städer	293	134	54	47	5	45	7	68	34	102	165	954	31	25	27	17	100			
landsbygd	288	116	41	62	—	55	3	20	15	56	150	746	31	29	20	20	100			
Samtliga	805	358	146	135	7	114	12	177	65	230	448	2497	32	26	24	18	100			
Kvinnor																				
1930 storstäder	76	2	—	11	5	3	2	9	3	—	56	167	46	8	13	34	100			
övr. städer	92	—	2	21	4	5	—	7	8	—	58	197	47	12	12	29	100			
landsbygd	34	—	1	16	—	7	—	11	5	—	30	104	33	16	22	29	100			
Samtliga	202	2	3	48	9	15	2	27	16	—	144	468	43	11	15	31	100			
1937 storstäder	129	—	3	22	7	16	1	19	10	—	120	327	39	8	16	37	100			
övr. städer	171	2	2	37	7	36	4	35	10	—	176	480	36	9	19	37	100			
landsbygd	79	—	—	13	—	28	—	11	9	—	106	246	32	5	20	43	100			
Samtliga	379	2	5	72	14	80	5	65	29	—	402	1033	36	8	18	38	100			
1943 storstäder	144	11	5	22	17	14	9	34	12	—	172	440	33	9	20	39	100			
övr. städer	156	—	4	48	14	38	13	32	36	—	257	598	26	9	22	43	100			
landsbygd	106	2	1	26	5	29	6	26	13	—	222	436	24	7	18	51	100			
Samtliga	406	13	10	96	36	81	28	92	61	—	651	1474	28	8	20	44	100			

Ann. Studenter med hemort i utlandet eller med obekant hemort äro ej medtagna i tabellen.

uppvisa landsbygdsstudenterna i denna årgång högre siffror för universiteten och de fria högskolorna och lägre siffror för gruppen »övrig utbildning». I de två senare årgångarna äro siffrorna för grupperna »övriga städer» och »landsbygd» lika beträffande procentsiffran för universitet och fria högskolor men skilja sig från gruppen »storstäder». Landsbygdsstudenterna ha speciellt höga siffror för gruppen »fackhögskolor» och låga siffror för gruppen »övrig utbildning» jämfört med studenterna från »övriga städer».

Den tidigare konstaterade relativa nedgången i rekryteringen till universiteten och de fria högskolorna under perioden är mest påfallande för landsbygdsstudenterna. Bland 1930 års studenter valde 47 % de fria akademiska banorna mot 31 % bland 1943 års studenter. I absoluta tal innebär dock detta en mindre ökning från 202 till 228 personer. Den relativt sett minsta nedgången för universiteten och de fria högskolorna uppvisar gruppen »storstäder», som under perioden sjunkit från 42 % bland 1930 års till 36 % bland 1943 års studenter, vilket absolut sett innebär en icke obetydlig ökning. Fackhögskolorna ha hållit sin position relativt sett bland landsbygdsstudenterna. Drygt 30 % av 1930 och 1937 års studenter bland dessa valde utbildning vid dessa högskolor mot knappa 30 % bland 1943 års studenter. Bland stadsstudenterna ha däremot fackhögskolorna minskat relativt sett i betydligt större omfattning. För storstadsstudenterna föll siffran starkast eller från 31 till 23 %. För gruppen »övriga städer» föll procentsiffran från 28 till 25.

Inom gruppen »övrig utbildning» ha studenterna från landsbygden fördubblat sin andel. Av 1930 års studenter valde 10 % dessa utbildningslinjer mot drygt 21 % bland 1937 års studenter och 20 % bland 1943 års studenter. Storstäderna ha blott ökat från 16 % till 24 %, gruppen »övriga städer» från 16 % till 27 %. Gruppen »utan utbildning» har vuxit bland landsbygdsstudenterna från 13 till 20 % och bland storstadsstudenterna från 11 till 17 % samt bland övriga stadsstudenter från 13 till 17 %.

Bland kvinnorna har nedgången för universiteten och de fria högskolorna relativt sett varit mest påtaglig i gruppen »övriga städer». 47 % av 1930 års kvinnliga studenter i denna hemortsgrupp valde de fria akademiska studierna mot blott 36 % bland 1937 års och 26 % bland 1943 års studenter. Absolut sett betyder dock detta en icke oväsentlig ökning från 92 till 156 studenter. Mellan 1937 och 1943 års studentkullar har dock en minskning i det absoluta antalet ägt rum. Både stads- och landsbygdsstudenterna ha ökat absolut sett för hela perioden men minskat procentuellt sett. Den minsta minskningen har skett bland landsbygdsstudenterna, där den procentuella andelen sjunkit från 33 % bland 1930 års studenter till 24 % bland 1943 års studenter.

Tendensen i nedgången för rekryteringen till universitet och fria högskolor har vid jämförelse mellan könen varit av olika karaktär för de olika

hemortstyperna. Bland männen har nedgången relativt sett varit svagast för storstadsstudenterna och starkast för landsbygdssstudenterna, medan bland kvinnorna nedgången varit svagast för landsbygdssstudenterna och starkast för gruppen »övriga städer».

Näst universiteten och de fria högskolorna är gruppen »utan utbildning» den viktigaste bland de kvinnliga studenterna. Den har, som tidigare vi-sats, för rikets alla studentskor ökat i omfattning under perioden från drygt 30 % till närmare 45 %. Bland storstädernas studentskor har denna ökning varit förhållandevis svag: från 34 % bland 1930 års studenter till 39 % bland 1943 års studenter. Den största relativa ökningen kommer på landsbygdens studentskor, där bland 1930 års studentskor 29 % saknade vidare utbildning mot 51 % bland 1943 års studentskor.

Faderns yrke och val av utbildningslinje.

Sambandet mellan faderns yrke och valet av utbildningslinje (huvud-utbildning) framgår av tabell 36 a och b. Den relativa fördelningen på olika utbildningslinjer har i tabellen, liksom fallet var beträffande hemort och val av utbildning, beräknats för de fyra grupperna universitet och fria högskolor, fackhögskolor, övriga utbildningslinjer samt »utbildning saknas».

De manliga studenterna från lantbrukargruppen ha för hela perioden valt universiteten och de fria högskolorna i något mindre (2—3 %) omfattning än samtliga studenter. I absoluta tal räknat ha ungefär lika många studenter, omkring 70 st., i varje årgång valt de fria akademiska studierna. Däremot ha studenterna från jordbruksbefolkningen under hela perioden valt utbildning vid fackhögskolorna i något större omfattning än samtliga studenter. Olikheterna mellan lantbrukargruppen och övriga studenter minska dock under perioden. Bland 1930 års studenter valde 36 % av lantbrukarstudenterna fackhögskolorna mot 29 % i hela riket, medan siffrorna för 1943 års studenter voro 29 resp. 26 %. Överrepresentationen hänför sig till större delen till veterinär-, skogs- och lantbrukshögskolorna. Övriga utbildningslinjer har gruppen lantbrukarstudenter valt i något mindre omfattning än samtliga studenter. Även här har dock en utjämnning skett under perioden, så att bland 1943 års studenter skillnaden är praktiskt taget utjämnad. Vad slutligen gruppen »utan utbildning» beträffar, har denna grupp ökat starkare bland landsbygdens studenter än bland samtliga studenter; från 12 % till 19 % bland lantbrukarstudenterna och från 13 % till 18 % för samtliga studenter. De absoluta talen äro dock så små, att tillfälligheter spela in.

Folkskollärargruppen är också relativt liten, varför relativtalen kunna variera ganska kraftigt, utan att man kan uttala sig bestämt om tendenserna. Siffran för universiteten och de fria högskolorna är hög och siffran för fackhögskolorna låg i jämförelse med rikssiffrorna bland 1930 års stu-

Tabell 36 a. Läroverksstudenterna från olika yrkesgrupper, fördelade efter huvudutbildning. Män.

Yrkesgrupp (fadern)	Antal till olika utbildningslinjer										Summa	Relativa antalet till ut- bildningslinjer				Summa	
	Universi- tet och fria högskolor	Fackhögskolor			Övriga utbildningslinjer							Utan utbild- ning	1	2—4	5—10		x
		Fackhögskolor			Övriga utbildningslinjer												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9							
1930																	
A.....	67	26	7	27	1	3	—	8	3	4	19	41	36	11	12	100	
B.....	55	13	4	5	—	4	—	2	2	2	9	57	23	11	9	100	
CA.....	181	85	16	22	1	1	—	9	4	23	32	374	48*	10	9	100	
CM.....	27	12	6	1	—	—	—	—	—	11	4	61	44	18	7	100	
D.....	77	27	20	18	—	—	—	19	2	7	27	197	41	14	14	100	
E.....	92	27	11	24	1	5	—	20	3	3	32	218	42	18	11	100	
F.....	26	26	16	22	1	4	—	15	6	13	25	220	29	20	18	100	
G.....	26	12	4	4	—	3	—	8	2	1	13	73	40	22	20	100	
H.....	115	23	11	22	1	8	—	17	22	8	49	276	—	—	—	—	
Y.....	6	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	11	—	—	—	—	
X.....	8	4	2	2	—	—	—	2	—	—	5	23	—	—	—	—	
Samtliga	746	257	97	149	5	28	—	101	44	72	215	1714	44	29	15	100	
1937																	
A.....	71	33	7	20	—	4	—	5	5	22	29	196	36	31	18	100	
B.....	37	23	4	12	—	7	—	1	2	17	14	117	33	23	12	100	
CA.....	214	110	23	31	1	2	—	11	1	67	34	494	43	33	17	100	
CM.....	35	11	7	—	—	—	—	3	1	30	8	95	37	19	8	100	
D.....	84	34	25	11	—	—	—	23	—	22	25	224	37	28	21	100	
E.....	98	29	19	22	—	6	1	18	7	24	43	267	37	26	11	100	
F.....	126	46	19	23	—	2	1	26	17	42	38	340	37	26	26	100	
G.....	31	12	7	7	—	4	—	10	6	16	21	114	33	19	34	100	
H.....	91	20	8	15	—	7	—	14	35	31	32	253	—	—	—	—	
Y.....	16	6	2	2	—	—	—	—	2	8	7	43	—	—	—	—	
X.....	19	6	5	2	—	—	—	1	1	6	19	59	—	—	—	—	
Samtliga	822	330	126	145	1	32	2	112	77	285	270	2202	38	27	23	100	
1943																	
A.....	71	35	8	26	—	23	—	6	5	21	47	242	29	29	23	100	
B.....	55	30	8	10	—	22	—	5	2	7	27	166	33	29	22	100	
CA.....	236	92	24	24	—	4	—	27	1	43	75	526	45	27	14	100	
CM.....	20	8	3	2	1	—	—	7	—	31	13	85	24	15	46	100	
D.....	70	29	21	6	1	3	1	29	2	17	29	208	29	28	24	100	
E.....	87	44	21	26	—	14	2	35	2	20	74	325	32	24	25	100	
F.....	119	60	21	9	1	11	3	27	16	36	69	372	32	23	20	100	
G.....	39	23	14	11	1	8	2	10	8	13	28	157	25	32	32	100	
H.....	87	36	19	14	3	28	4	26	23	32	72	344	—	—	—	—	
Y.....	10	4	3	1	—	—	—	2	2	5	8	33	—	—	—	—	
X.....	16	4	4	6	—	1	—	3	6	6	12	55	—	—	—	—	
Samtliga	810	362	146	135	7	114	12	177	65	231	454	2518	32	26	24	100	

denter, medan bland 1937 års studenter det omvända förhållandet gäller. Folkskolläraresöner bland 1943 års studenter skilja sig icke i detta avseende från övriga studenter i samma årgång.

I gruppen akademiker äro siffrorna för universiteten och de fria högskolorna genomgående mycket höga i jämförelse med rikssiffrorna. Nedgången i procentsiffrorna är mindre för akademikergruppen under perioden än för riket i dess helhet. Även siffrorna för fackhögskolorna ligga genomgående över rikssiffrorna för akademikergruppen. Av 1930 års studenter valde hela 81 %, bland 1937 års studenter 76 % och bland 1930 års studenter 72 % utbildning vid de akademiska utbildningslinjerna. Dessa siffror ligga ungefär 10 % över rikssiffrorna. I gengäld ligga siffrorna för övrig utbildning lägre bland akademikerna än bland övriga yrkesgrupper. Gruppen »utan utbildning» uppgår till 8—9 % bland akademikerna mot 12—13 % i totalmaterialet.

För den lilla officersgruppen bör påpekas de höga procenttalen i samtliga årgångar för gruppen »övrig utbildning», vilken för denna yrkesgrupp domineras av undergruppen »officersutbildning» (nr 10).

De två affärsmannagruppernas siffra för universiteten och de fria högskolorna har under perioden sjunkit i samma takt som rikssiffrorna och ligger för hela perioden under dessa. Siffrorna för fackhögskolorna ligga obetydligt över siffrorna för samtliga studenter, och denna grupps studenter är speciellt talrikt representerad vid handelshögskolorna. Även siffrorna för övriga utbildningsbanor ligga i jämnhöjd med rikssiffrorna, och här visar tabellen, att handelsgymnasierna haft speciell dragningskraft på denna grupp. Slutligen är gruppen »utan utbildning» överrepresenterad för studenterna från affärsmannahem, vilket kan vara ganska naturligt med tanke på att många av dessa studenter utan vidare utbildning efter studentexamen inträda i faderns firma.

Relativtalen för de olika utbildningslinjerna inom högre tjänstemannagruppen överensstämna i stort sett med rikssiffrorna. Dock gäller för de två senare årgångarna, att siffrorna för fackhögskolorna för denna yrkesgrupp ligga något lägre och siffrorna för »övrig utbildning» något högre än i totalmaterialet.

Studenterna från yrkesgrupperna lägre tjänstemän och arbetare-hantverkare ha genomgående lägre procenttal både för universiteten och de fria högskolorna och för fackhögskolorna än vad samtliga studenter ha. Tillströmningen till universitet och fria högskolor har dessutom för denna socialgrupps studenter nedgått kraftigare än vad som gäller för samtliga grupper. Tillströmningen till fackhögskolor har stigit något år 1943 och närmat sig rikssiffran. Av 1930 års studenter valde blott 62 % av sönerna från lägre tjänstemanna- och arbetare-hantverkarhemmen de akademiska banorna mot 70 % för hela riket och drygt 80 % för akademikergruppen. Siffrorna för 1937 och 1943 års studenter voro 52 resp. 48 % för yrkes-

gruppen. Här hade akademikergruppen 76 resp. 72 %. I gengäld valde studenterna från lägre tjänstemanna- och arbetar-hantverkarhem de övriga snabbare utbildningslinjerna i större omfattning än hela rikets studenter. Jämför man här åter med akademikerstudenterna, är siffran för lägre tjänstemän och arbetare-hantverkare bland 1930 års studenter 20 % mot akademikergruppens 10 %. Bland 1937 års studenter voro siffrorna 34 % mot 17 % och bland 1943 års studenter 32 % mot 14 %. Gruppen »utan utbildning» slutligen är även den större i yrkesgruppen än i totalmaterialet. Skillnaderna ha dock utjämnats under perioden, så att bland 1943 års studenter 20 % av studenterna från lägre tjänstemanna- och arbetar-hantverkargrupperna sakna utbildning mot 18 % av samtliga studenter.

Siffrorna för de kvinnliga studenterna, vilka redovisas i tabell 36 b, äro för de olika yrkesgrupperna så små, att kommentarer måste göras mycket försiktigt. Dock framgår det klart, att döttrarna från lantbrukarhem i betydligt större omfattning än vad fallet är för samtliga studenter icke förvärva vidare utbildning efter studentexamen. Blott 20—25 % av kvinnorna från lantbrukarhemmen ha under perioden påbörjat utbildning vid universiteten och de fria högskolorna. För gruppen »övrig utbildning» däremot har lantbrukargruppen ungefär samma procentsiffror som samtliga studentskor.

Döttrarna från akademikerhem ha börjat utbildning vid universiteten och de fria högskolorna relativt sett i betydligt större omfattning än vad som gäller för samtliga studentskor. Även siffran för fackhögskolorna ligger för denna yrkesgrupp över rikssiffrorna. Siffrorna för grupperna »utan utbildning» och »övrig utbildning» ligga i gengäld under siffrorna för hela riket.

De två affärsmannagrupperna och högre tjänstemannagruppen ha ungefär samma procentsiffror för de akademiska banorna, något över rikssiffrorna. I de två senare årgångarna ligga siffrorna för »övrig utbildning» högre än rikssiffrorna i gruppen högre tjänstemän och lägre än rikssiffrorna i gruppen affärsmän. Förhållandet är det omvända beträffande gruppen »utan utbildning». Vad slutligen beträffar lägre tjänstemanna- och arbetar-hantverkargrupperna dominerar här gruppen »utan utbildning» under hela perioden. Av siffrorna för de tre utbildningslinjerna ligger siffran för universiteten och de fria högskolorna speciellt lågt i förhållande till rikssiffran, medan siffran för gruppen »övrig utbildning» ligger över motsvarande rikssiffra.

Allmänt kan man konstatera likartade variationer mellan de olika yrkesgrupperna för de kvinnliga studenterna som för de manliga, ehuru olikheterna mellan yrkesgrupperna äro något mer utpräglade bland kvinnorna.

Indelar man materialet efter social- i stället för efter yrkesgrupper, får man de absoluta och relativa fördelningarna, som framgå av tabell 37¹. Inom

¹ Socialgruppsindelningen här och i fortsättningen är gjord enl. alternativ A (se sid. 50).

socialgrupp I har universitetens och de fria högskolornas betydelse sjunkit mindre relativt sett än för samtliga studenter. Absolut sett föreligger en ökning från 279 till 317 personer. Mellan de två senare årgångarna föreligger dock ingen absolut ökning. I gengäld har fackhögskolornas betydelse minskat något kraftigare inom socialgrupp I än bland samtliga studenter. I absoluta tal föreligger också en minskning under senare delen av perioden från 249 för 1937 års till 205 för 1943 års studenter, medan totalmaterialet visar en ökning i de absoluta talen. Gruppen »övrig utbildning» är under hela perioden mindre i socialgrupp I än i totalmaterialet. Den relativa siffran ökar ungefär parallellt i de två materialen, om än något svagare för socialgrupp I än för samtliga studenter. Detsamma gäller för gruppen »utan utbildning», där siffrorna för socialgrupp I ligga under rikssiffrorna.

Socialgrupp II har bland 1930 års studenter ungefär samma relativa siffra (44 %) som socialgrupp I (45 %) för universiteten och de fria högskolorna. Bland 1943 års studenter har siffran för socialgrupp II sjunkit till 30 %, medan den för socialgrupp I är hela 40 %. Absolut sett föreligger för socialgrupp II en minskning mellan de två senare årgångarna. Socialgrupp I hade samma absoluta siffra för 1937 och 1943 års studenter. Nedgången i relativtalen är starkare för socialgrupp II än för riket i dess helhet. För gruppen fackhögskolor föreligger ett omvänt förhållande. Här minskar socialgrupp II relativt sett mindre i betydelse än socialgrupp I, från 30 % till 27 % mot från 32 % till 26 %. Absolut sett ökar också socialgrupp II hela tiden, där socialgrupp I hade lägre siffror för 1943 års än för 1937 års studenter. De relativa siffrorna för socialgrupp II överensstämmer för hela perioden nära med motsvarande rikssiffror. Gruppen »övrig utbildning» har under hela perioden högre relativtalen i socialgrupp II än i socialgrupp I och ligga i paritet med rikssiffrorna. Detsamma gäller beträffande siffrorna för gruppen »utan utbildning».

Socialgrupp III slutligen har under hela perioden lägre relativtalen för universitet och fria högskolor än de övriga socialgrupperna. Siffrorna ligga lägre än rikssiffran; ca 3 % för de två tidigare årgångarna och något mer för 1943 års studenter. I de absoluta talen föreligger en mindre nedgång för socialgrupp III under hela perioden. Gruppen fackhögskolor är för de två äldre årgångarna avsevärt mindre relativt sett i socialgrupp III än i övriga socialgrupper. Skillnaden uppgår till närmare 10 % men har för 1943 års studenter utjämnats något (3 %). För hela perioden äro rikssiffrorna högre. Gruppen »övrig utbildning» är å andra sidan betydligt större relativt sett för socialgrupp III än för de två övriga socialgrupperna och skillnaderna ha blivit mera påtagliga. Bland 1943 års studenter ha 30 % av socialgruppens studenter sin utbildning i denna utbildningsgrupp mot 19 % resp. 24 % för socialgrupp I och II. Vad slutligen gruppen »utan utbildning» beträffar, är även den större under hela perioden för socialgrupp III än för de två andra. Här utjämnas dock olikheterna under perioden så att bland 1943

Socialgrupp (fadern)	A n t a l					Summa	%						
	U t b i l d n i n g s l i n j e						U t b i l d n i n g s l i n j e						
	Universitet och fria högskolor (1)	Fackhög- skolor (2—4)	Övriga ut- bildnings- linjer (5—10)	Utan utbild- ning (x)	Summa		Universitet och fria högskolor (1)	Fackhög- skolor (2—4)	Övriga ut- bildnings- linjer (5—10)	Utan utbild- ning (x)	Summa		
Män 1930													
I.....	279	201	78	63	621	45	32	13	10	100			
II.....	308	205	98	84	695	44	30	14	12	100			
III.....	151	89	72	63	375	40	24	19	17	100			
x.....	8	8	2	5	23	35	35	9	22	100			
Samtliga	746	503	250	215	1 714	44	29	15	13	100			
1937													
I.....	317	249	148	71	785	40	32	19	9	100			
II.....	336	251	217	117	921	37	27	24	13	100			
III.....	150	88	136	63	437	34	20	31	14	100			
x.....	19	13	8	19	59	32	22	14	32	100			
Samtliga	822	601	509	270	2 202	37	27	23	12	100			
1943													
I.....	317	205	150	117	789	40	26	19	15	100			
II.....	331	295	269	213	1 108	30	27	24	19	100			
III.....	146	132	171	112	561	26	24	30	20	100			
x.....	16	11	16	12	55	29	20	29	22	100			
Samtliga	810	643	606	454	2 513	32	26	24	18	100			
Kvinnor 1930													
I.....	85	21	26	50	182	47	12	14	28	100			
II.....	75	23	30	56	184	41	13	16	30	100			
III.....	27	4	13	21	65	42	6	20	32	100			
x.....	15	5	—	17	37	41	14	—	46	100			
Samtliga	202	53	69	144	468	43	11	15	31	100			
1937													
I.....	161	35	47	130	373	43	9	13	35	100			
II.....	159	31	94	176	460	35	7	20	38	100			
III.....	51	12	48	79	190	27	6	25	42	100			
x.....	9	1	4	18	32	28	3	13	56	100			
Samtliga	380	79	193	403	1 055	36	8	18	38	100			
1943													
I.....	185	41	87	189	502	37	8	17	38	100			
II.....	175	54	129	299	657	27	8	20	46	100			
III.....	38	16	79	143	276	14	6	29	52	100			
x.....	9	8	4	22	43	21	19	9	51	100			
Samtliga	407	119	299	653	1 478	28	8	20	44	100			

års studenter socialgrupperna II och III ha ungefär samma relativa andel (20 %).

Bland kvinnorna intresserar i första hand förhållandet inom gruppen universitet och fria högskolor och gruppen »utan utbildning». I socialgrupp I är relativtalet för universiteten och de fria högskolorna större än för totalmaterialet. Skillnaderna öka något under perioden. Bland 1930 års kvinnliga studenter var differensen 4 % och bland 1943 års 9 %. Gruppen »utan utbildning» är i gengäld mindre i socialgrupp I än bland samtliga studentkor och differenserna bli större under perioden.

Relativtalet för universitet och fria högskolor är mindre för socialgrupp II än för samtliga studenter. Dock sker en utjämning under perioden så att bland 1943 års studentkor socialgrupp II i det närmaste har samma procenttal (27 %) som samtliga studentkor (28 %). Gruppen utan utbildning är praktiskt taget lika stor i socialgrupp II som bland samtliga studentkor i alla tre årgångarna.

Vad slutligen socialgrupp III beträffar, ligga siffrorna för universitet och fria högskolor under rikssiffrorna, speciellt i de två senare årgångarna. Gruppen utan utbildning är i gengäld större för socialgrupp III än för samtliga studentkor. De absoluta siffrorna för socialgrupp III äro dock så små, att de slumpmässiga variationerna i procenttalen äro ganska stora.

I detta sammanhang kan det vara befogat att närmare studera sambandet mellan faderns yrke och sonens val av utbildning, när fadern har studentexamen och akademisk eller annan högre utbildning. Yrkesuppgifterna rörande fäderna lämna givetvis icke någon fullt säker vägledning för bedömandet av deras utbildning, men för de yrken, som i regel förutsätta speciell yrkesutbildning, går det dock att få fram en ganska tillförlitlig bild av sambandet mellan faderns och sonens utbildning. Följande yrkesgrupper ha medtagits: präster (C_A1), högre tjänstemän med företrädesvis juridisk utbildning, advokater och andra jurister inom de fria yrkena (C_A2), läkare (C_A3), läroverkslärare, biblioteks- och museitjänstemän (C_A5 och 6), veterinärer, tandläkare, apotekare, jägmästare (C_A7), ingenjörer (C_A8 och 9), större och mindre företagare (D och E) samt slutligen officerare (C_M). Inom var och en av dessa yrkesgrupper har angivits hur många av sönerna, som valt samma utbildning som fadern. För gruppen präster har sålunda angivits hur många söner, som påbörjat teologiska studier, för gruppen högre ämbetsmän antalet söner med juridisk utbildning, för gruppen läkare antalet söner med medicinsk utbildning o. s. v.

Gruppen präster är i avseende på faderns utbildning helt entydig men omfattar dock ej samtliga fäder med teologisk utbildning, då några teologie professorer och någon biskop förts till gruppen professorer (C_A4). Gruppen läkare är även den helt entydig, men medicine professorer äro dock i annan grupp (C_A4). Beträffande gruppen ämbetsmän m. m. ingår ett mindre antal personer (fäder) utan juridisk utbildning, varför gruppen är något hete-

rogen. Gruppen lärare m. m. är ur utbildningssynpunkt ganska homogen, då flertalet i gruppen har filosofisk utbildning, men omfattar även ett antal personer med teologisk utbildning, som senare kompletterat och övergått till läroverksbanan. Inom gruppen veterinärer, apotekare etc. ha samtliga fäder utbildning vid någon av fackhögskolorna, men uppsplattning på vart och ett av de olika yrkena har ej kunnat göras, varför man ej kan få någon exakt jämförelse mellan fädernas och sonens utbildning för vart och ett av de i gruppen upptagna yrkena. Ingenjörgruppen innefattar, som i tidigare sammanhang påpekats, även en del personer utan högskoleutbildning. Vid sidan av dessa akademiskt betonade yrken ha även medtagits grupperna företagare och officerare. Beträffande de förra vet man ingenting om fädernas utbildning. I många fall ha säkerligen fäderna ej studentexamen utan sakna helt utbildning eller ha kortare merkantil utbildning. Officersgruppen däremot är helt entydig och homogen beträffande fädernas utbildning.

I tabell 38 redovisas för yrkesgrupperna hur stor procent av sönerna, som påbörjat samma huvudutbildning som fäderna tidigare genomgått, samt som jämförelse hur stor procent av sönerna till samtliga akademiker resp. av samtliga studenter, som påbörjat motsvarande studier. Undersökningen avser blott männen. Bland kvinnorna råder givetvis ej något påtagligt samband mellan fädernas och döttrarnas utbildning.

Följande bör påpekas: Att de studerande inom teologiska fakulteten från prästhem bland 1943 års studenter äro så få, beror på att en del av de prästsöner, som skola studera teologi, ännu 1946 voro inskrivna i humanistiska sektionen (teol. fil. studier). Det framgår klart, om man jämför det procentuella antalet studerande från prästhem i humanistiska sektionen bland 1930 och 1943 års studenter. Beträffande de studerande inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen, syfta i de senare årgångarna somliga ej till lärarbefattningar utan till teknisk tjänst. Bland 1943 års studenter ingår här även en del, som bedriver förberedande studier vid matematisk-naturvetenskapliga sektionen för att senare söka inträde vid de tekniska högskolorna. Som nämnts ovan i samband med fädernas yrke, går det för gruppen fackhögskoliter ej att dela upp studenterna från var och en av olika yrkesgrupper på fackhögskolorna, varför samtliga fackhögskolor sammanlagits.

Prästsönerna välja i ganska stor omfattning teologisk utbildning. I de två tidigare studentårgångarna var siffran ungefär 25 %. För hela akademikergruppen var motsvarande siffra knappa 5 % och för samtliga yrkesgrupper något högre. Siffran för 1943 års studenter har, som tidigare påpekats, mindre intresse.

Sönerna till de juridiskt utbildade ämbetsmännen m. fl. välja studier vid de juridiska fakulteterna till 30 à 40 %. Motsvarande siffra för samtliga akademiker var 15 % och för samtliga yrkesgrupper något mindre. Sett

Tabell 38. Det procentuella antalet studenter som valt teologisk, juridisk, medicinsk utbildning etc.

- a. När fadern har samma utbildning.
 b. När fadern har akademisk utbildning.
 c. Samtliga studenter, oavsett faderns utbildning.

Utbildning	Procentuellt antal studerande med bredvidstående utbildning								
	Män 1930			Män 1937			Män 1943		
	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Teol.	26,7	5,1	7,1	23,4	3,2	4,5	3,4	1,7	2,2
Jur.	37,1	19,1	14,1	32,2	15,6	12,1	38,0	14,3	8,6
Med.	21,4	10,4	9,3	42,5	10,1	5,8	29,0	9,9	5,2
Fil.	20,4	13,9	13,1	23,0	14,2	15,0	25,0	19,0	16,3
Tekniska Högskolor....	47,1	22,7	15,0	35,9	22,3	15,0	29,5	17,5	14,5
Övriga Fackhögskolor...	11,6	5,9	8,7	24,5	6,3	6,5	10,9	4,6	5,4
Högre och lägre merkantil	16,9	6,7	11,5	17,3	6,9	10,9	19,9	9,7	12,8
Officersutbildning.....	18,0	6,1	4,3	31,6	13,6	12,9	15,3	8,2	9,2

i relation till siffrorna för samtliga akademiker och hela riket är sambandet mellan fädernas och sönernas val av utbildning något starkare bland prästerna än bland juristerna.

Drygt 20 % av läkarsönerna bland 1930 års studenter valde medicinska studier. Siffran för 1937 års studenter är hela 43 % och för 1943 års studenter 29 %. För hela akademikergruppen har siffran under hela perioden hållit sig omkring 10 % och för samtliga yrkesgrupper mellan 5 och 10 %. Bland 1937 års studenter är således sambandet mellan faderns och sonens val av utbildning för denna yrkesgrupp mycket starkt.

I yrkesgruppen lärare m. m. ha drygt 20 % av sönerna påbörjat filosofiska studier. Siffran för samtliga yrkesgrupper håller sig omkring 15 %. I relation härtill är ej siffran för lärargruppen speciellt hög.

Gruppen tandläkare, veterinärer etc. visar ungefär dubbelt så höga värden för sönernas val av utbildning vid fackhögskolorna som övriga yrkesgrupper i 1930 och 1943 års studentårgångar. För 1937 års studenter är yrkesgruppens siffra speciellt hög, 25 %. Som tidigare påpekats, är det dock omöjligt att ange sambandet mellan fädernas och sönernas utbildning för var och en av yrkesgrupperna för sig, varför siffrorna för denna grupp icke kunna tillmätas fullt samma värde som övriga i tabellen.

Ingenjörerna ha genomgående mycket höga siffror för överensstämmelsen i utbildning mellan fäder och söner, hela 47 % bland 1930 års studenter. Siffran för akademikerna är i de två äldsta årgångarna drygt 20 % och i den senare knappa 20 %, medan bland samtliga studenter siffran är ca 15 %.

Företagarnas söner ha valt högre eller lägre merkantil utbildning i omkring 20 %, vilket är närmare dubbelt så hög procentsiffra som för övriga yrkesgrupper under perioden.

Vad slutligen beträffar officerssönerna valde 18 % av dessa bland 1930 års studenter officersutbildning mot blott 4 % för samtliga studenter. Bland

1937 års studenter är siffran hela 32 % för officerssönerna mot 13 % för samtliga studenter. Bland 1943 års studenter har siffran för officerssönerna sjunkit till 15 % och för samtliga studenter till 9 %. Den starka uppgången för officersyrket, som märks i siffrorna för 1937 års studenter, har således proportionellt sett varit lika stark inom officersgruppen som bland övriga yrkesgrupper.

Sammanfattningsvis kan sägas, att för samtliga här medtagna yrkesgrupper ett tydligt samband råder mellan fädernas yrke och sönerns val av utbildning. De tekniskt betonade yrkena förefalla ha ett något starkare samband. Det bör påpekas, att de här redovisade procentsiffrorna gälla för de söner, som avlagt studentexamen. Vill man få en uppfattning om hur stor del av olika yrkesgruppers *samtliga* barn, som går i fädernas fotspår, måste man även ta hänsyn till hur många av barnen, som ej avlägga studentexamen. Genom att kombinera siffrorna här ovan med siffrorna i tabell 22 (sid. 52) över hur stor del av söner som avlagt studentexamen, kan man för yrkesgrupperna präster, läkare och officerare lätt beräkna detta.

Ett visst intresse kan det även hava att för skilda utbildningslinjer jämföra medelbetygen för dem som välja faderns yrke med medelbetygen för övriga studenter. I tabell 39 återges de genomsnittliga medelbetygen dels för studenter med samma utbildning som fadern, dels för samtliga studenter betr. ett antal utbildningsbanor. Siffrorna avse blott manliga studenter. Totalt sett äro skillnaderna obetydliga mellan de två grupperna i alla tre årgångarna. För de skilda yrkesgrupperna kan man blott för grupperna teologer, filosofer, civilingenjörer och officerare tala om någon genomgående tendens under perioden. Söner till präster, lärare m. m. och officerare, vilka valt samma utbildning som fäderna, ha något högre medelbetyg än övriga, som påbörjat sin huvudutbildning inom samma utbildningslinjer, medan däremot teknologer, som äro söner till ingenjörer, ha något lägre medelbetyg än övriga studerande vid de tekniska högskolorna. Differenserna äro dock helt obetydliga och kunna i de flesta fall förklaras som rent slumpmässiga. Övriga utbildningslinjer uppvisa skiftande differenser i medelbetygsnivåerna för de två grupperna.

Medelbetyg i studentexamen och val av utbildning.

De genomsnittliga medelbetygen i studentexamen variera för de olika utbildningslinjerna (huvudutbildning) på sätt, som framgår av tabell 40.

Bland 1930 års manliga studenter hava de som gingo till de statliga verken (post, tull, telegraf och järnväg) de högsta medelbetygen, närmast följda av dem som gingo till de tekniska högskolorna. Lägst betyg ha de som ingå i gruppen »utan utbildning». Därefter har den obetydliga G. C. I-gruppen, handelsgymnasisterna och officersaspiranterna de sämsta betygen.

Samma förhållanden gäller bland 1937 års studenter, om än olikheterna delvis äro något mindre än bland 30-orna.

Tabell 39. Genomsnittliga medelbetyg inom skilda utbildningslinjer, dels för samtliga studenter, dels för studenter vilkas fäder ha samma utbildning (yrke).

Utbildning (fadern)	Genomsnittliga medelbetyg	
	Son samma utbildning som fadern	Samtliga studenter
1930		
Teol.	3,25	3,17
Jur.	2,96	3,02
Med.	(3,08)	3,15
Fil.	3,80	3,40
Tekniska högskolor	3,06	3,22
Övriga fackhögskolor	3,05	3,13
Officerare	2,98	2,88
Samtliga	3,12	3,17
1937		
Teol.	3,57	3,41
Jur.	3,38	3,23
Med.	3,19	3,36
Fil.	3,60	3,50
Tekniska högskolor	3,44	3,46
Övriga fackhögskolor	3,25	3,23
Officerare	3,07	2,94
Samtliga	3,35	3,30
1943		
Teol.	(3,00)	3,53
Jur.	3,10	3,06
Med.	3,53	3,41
Fil.	3,45	3,26
Tekniska högskolor	3,40	3,49
Övriga fackhögskolor	2,50	3,20
Officerare	2,81	2,76
Samtliga	3,21	3,23

Tabell 40. Läroverksstudenternas genomsnittliga medelbetyg med fördelning på skilda utbildningslinjer.

Utbildningslinje	Genomsnittliga medelbetyg					
	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
1.	3,18	3,38	3,25	3,47	3,61	3,47
2.	3,22	3,46	3,49	(4,45)	(2,90)	(3,84)
3.	3,00	3,27	3,51	(3,95)	(3,81)	(3,99)]
4.	3,13	3,23	3,20	3,45	3,43	3,44
5.	(2,53)	(2,65)	(3,06)	3,35	3,18	3,02
6.	3,10	3,29	3,14	3,72	3,58	3,54
7.	—	(2,55)	2,95	(3,35)	(3,23)	3,36
8.	2,80	2,90	2,76	3,02	3,39	3,26
9.	3,63	3,58	3,29	3,48	3,55	3,44
10.	2,88	2,94	2,76	—	—	—
X.	2,73	2,80	2,76	3,02	3,13	3,11
Samtliga.	3,09	3,23	3,12	3,32	3,39	3,23

Bland 1943 års studenter ha de studerande vid handelshögskolorna samt de två tekniska högskolorna de högsta medelbetygen, medan studenterna till de statliga verken och universiteten och de fria högskolorna komma därefter. Grupperna handelsgymnasister och officersaspiranter samt gruppen utan utbildning ha den lägsta medelbetygsnivån. Att studenterna vid handelshögskolorna och de tekniska högskolorna i betygsavseende ryckt fram inom den sista årgången torde direkt och indirekt sammanhånga med betygsspårren vid dessa skolor. Direkt eftersom de sämre gallras ut och indirekt därigenom att de som ämna söka dit redan i skolan sträva efter högre betyg.

Några närmare jämförelser mellan medelbetygen för de olika studentårgångarna inom var och en av de olika utbildningslinjerna kunna, som tidigare framhållits, ej göras, då medelbetygsstandarden är olika inom de tre årgångarna. Däremot ger en jämförelse av differenserna mellan utbildningslinjernas medelbetyg och årsmedelbetygen en möjlighet till dylika jämförelser.

De män, som påbörjat utbildning vid universiteten och de fria högskolorna, ha högre betygsstandard bland 37-orna och 43-orna än bland 30-orna. De tekniska högskolorna och handelshögskolorna visa en kraftig stegring i medelbetygsnivån mellan årgångarna. År 1930 är deras medelbetyg 0,13 enheter högre, år 1943 0,37 enheter högre än resp. totala genomsnitt. Något överraskande är däremot, att övriga fackhögskolor icke visa någon motsvarande medelbetygsökning. Nedgången i medelbetygen för dem som vunnit anställning vid de statliga verken är påfallande (+ 0,54 år 1930, + 0,17 enheter år 1943). De två utbildningslinjerna handelsgymnasier och officerare, som ligga under medelbetygsnivån i samtliga tre årgångar, visa sjunkande medelbetygsstandard. Gruppen »utan utbildning» slutligen har lika låg medelbetygsnivå i samtliga tre årgångar.

Bland kvinnorna stiger medelbetygsnivån under perioden för dem som sökt sig till universiteten och de fria högskolorna samt, om än svagare, för dem som sökt sig till de statliga verken. För dem som sökt sig till fackhögskolorna och folkskoleseminarierna var medelbetygsstandarden bland 37-orna lägre än inom de två övriga årgångarna. Slutligen stiger medelbetygsnivån för gruppen »utan utbildning» men ligger för 43-orna fortfarande lägre än för någon av grupperna med utbildning.

Ett annat sätt att studera sambandet mellan val av utbildning och medelbetyg i studentexamen är att för varje medelbetygsgrupp ange fördelningen av studenterna på olika utbildningslinjer (huvudutbildning). I tabell 41 a och b redovisas för var och en av nio medelbetygsgrupper studenternas fördelning på universiteten och de fria högskolorna, fackhögskolorna, övrig utbildning samt på gruppen utan utbildning. I diagram III har dessutom åskådliggjorts hur många studenter (i %), som påbörjat akademisk utbildning inom olika medelbetygsgrupper.

Tabell 41 a. Läroverksstudenternas fördelning på skilda medelbetygsklasser inom olika utbildningslinjer. Män.

Medelbetygsklass	A n t a l				Summa	%				Summa
	Grupp av utbildning					Grupp av utbildning				
	1	2-4	5-10	x		1	2-4	5-10	x	
1930										
—1,9.....	16	14	7	9	46	39	24	16	20	100
2,0—2,4.....	146	86	59	74	365					
2,5—2,9.....	184	131	74	79	468	39	28	16	17	100
3,0—3,4.....	155	124	53	29	361	43	34	15	8	100
3,5—3,9.....	117	80	34	17	248	47	32	14	7	100
4,0—4,4.....	79	42	13	5	139	57	30	9	4	100
4,5—4,9.....	26	17	7	1	51	51	33	14	2	100
5,0—5,4.....	20	6	3	1	30	64	25	8	3	100
5,5—	3	3	—	—	6					
Samtliga	746	503	250	215	1 714	44	29	15	13	100
1937										
—1,9.....	2	—	1	3	6	30	15	29	26	100
2,0—2,4.....	93	46	92	79	310					
2,5—2,9.....	188	133	168	100	599	33	22	28	17	100
3,0—3,4.....	206	186	140	61	593	35	31	24	10	100
3,5—3,9.....	131	129	62	23	345	38	37	18	7	100
4,0—4,4.....	118	77	35	4	234	50	33	15	2	100
4,5—4,9.....	53	21	8	—	82	65	26	10	—	100
5,0—5,4.....	15	9	2	—	26	64	27	9	—	100
5,5—	6	—	1	—	7					
Samtliga	822	601	509	270	2 202	37	27	23	12	100
1943										
—1,9.....	2	—	6	7	15	24	7	35	35	100
2,0—2,4.....	102	28	144	143	417					
2,5—2,9.....	246	139	227	173	785	31	18	29	22	100
3,0—3,4.....	202	205	149	97	653	31	31	23	15	100
3,5—3,9.....	128	145	53	23	349	37	42	15	7	100
4,0—4,4.....	83	91	22	10	206	40	44	11	5	100
4,5—4,9.....	33	28	3	1	65	51	43	5	2	100
5,0—5,4.....	13	7	2	—	22	61	30	9	—	100
5,5—	1	—	—	—	1					
Samtliga	810	643	606	454	2 513	32	26	24	18	100

Sambandet mellan medelbetyg och val av utbildningslinje har blivit starkare utpräglat under perioden för de manliga studenterna. Som framgår av diagrammet valde bland 1930 års studenter 63 % av dem som hade medelbetyg under B + (— 2,4) studier vid universiteten och högskolorna, medan bland 1937 års studenter denna procentsiffra sjunkit till 45 % och bland 1943 års studenter till drygt 30 %.¹ För en medelbetygsstandard av knappa AB (3,5—3,9) och däröver har dock procenten studerande till de akade-

¹ Här måste dock beaktas, att studenter med låga medelbetyg i regel påbörja sin huvudutbildning något senare än studenter med höga medelbetyg. Detta gör, att procenttalen bland 1943 års studenter i de lägsta medelbetygsgrupperna komma att höjas något mer än i de högre, varigenom skillnaderna mellan årgångarna bli något mindre.

Tabell 41 b. Läroverksstudenternas fördelning på skilda medelbetygsklasser inom olika utbildningslinjer. Kvinnor.

Medelbetygs- klass	A n t a l				Summa	%				Summa
	Grupp av utbildning					Grupp av utbildning				
	1	2-4	5-10	x		1	2-4	5-10	x	
1930										
—1,9.....	1	—	—	1	2	30	4	11	55	100
2,0—2,4.....	13	2	5	25	45					
2,5—2,9.....	40	13	15	49	117	34	11	13	42	100
3,0—3,4.....	50	12	22	37	121	41	10	18	31	100
3,5—3,9.....	48	9	13	23	93	52	10	14	25	100
4,0—4,4.....	35	13	13	8	69	51	19	19	12	100
4,5—4,9.....	13	4	1	1	19	68	21	5	5	100
5,0—5,4.....	1	—	—	—	1	100	—	—	—	100
5,5—.....	1	—	—	—	1					
Summa	202	53	69	144	463	43	11	15	31	100
1937										
—1,9.....	1	—	—	—	1	25	3	6	66	100
2,0—2,4.....	15	2	4	42	63					
2,5—2,9.....	65	15	33	147	260	25	6	13	57	100
3,0—3,4.....	101	27	58	118	304	33	9	19	39	100
3,5—3,9.....	78	21	60	58	217	36	10	28	27	100
4,0—4,4.....	67	11	32	31	141	48	8	23	22	100
4,5—4,9.....	44	3	6	7	60	73	5	10	12	100
5,0—5,4.....	8	—	—	—	8	100	—	—	—	100
5,5—.....	1	—	—	—	1					
Summa	380	79	193	403	1 055	36	8	18	38	100
1943										
—1,9.....	—	—	—	—	—	21	5	7	68	100
2,0—2,4.....	32	7	11	104	154					
2,5—2,9.....	88	17	81	271	457	19	4	18	59	100
3,0—3,4.....	102	29	90	178	399	26	7	23	45	100
3,5—3,9.....	93	39	74	69	275	34	14	27	25	100
4,0—4,4.....	51	19	36	23	129	40	15	28	18	100
4,5—4,9.....	27	7	5	8	47	57	15	11	17	100
5,0—5,4.....	14	1	2	—	17	82	6	12	—	100
5,5—.....	—	—	—	—	—					
Summa	407	119	299	653	1 478	28	8	20	44	100

miska utbildningslinjerna varit ungefär densamma i alla tre årgångarna, då 75 % och mer valt sin huvudutbildning vid universitet och högskolor.

Bland kvinnorna har sambandet mellan medelbetyg och val av akademiska studier varit mer utpräglat under hela perioden än bland männen. Dock föreligga vissa skillnader mellan de tre årgångarna. Bland 1930 års studenter har procenten studerande till universiteten och högskolorna varit 10—15 % högre än bland 1943 års studenter inom samtliga medelbetygsgrupper. Bland 1937 års studenter ligger procentsiffran för de lägre medelbetygsgrupperna ca 10 % under medelbetygssiffran för 1930 års studenter, medan i de två högsta medelbetygsgrupperna olikheterna mellan de två årgångarna utjämnats.

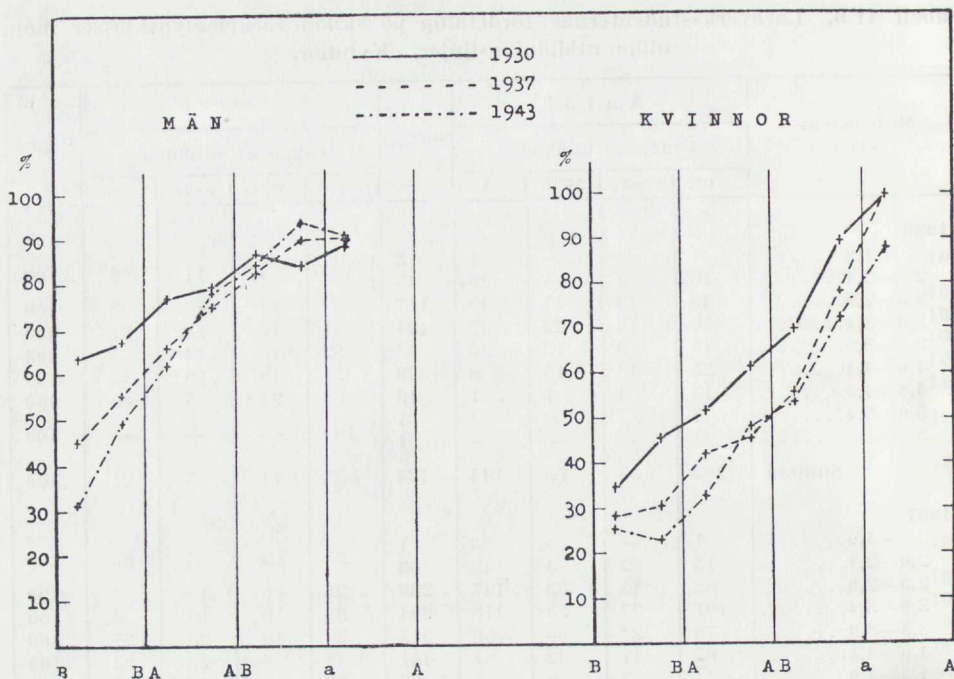

Diagram III. Relativa] antalet studenter som påbörjat] högskoleutbildning i skilda medelbetygsgrupper.

För gruppen »övrig utbildning» gäller, som framgår av tabellen, att antalet studerande minskar från 16 % av samtliga studenter i den lägsta medelbetygsgruppen till 8—9 % i den högsta för 1930 års manliga studenter. De två senare årgångarnas procentsiffror bland männen äro för de lägsta medelbetygsgrupperna betydligt högre eller 30 resp. 35 % men falla därefter med stigande medelbetyg till ungefär samma procentsiffra som för 1930 års studenter, knappa 10 %, i den högsta medelbetygsgruppen.

Bland kvinnorna ökar det procentuella antalet studerande inom gruppen övriga utbildningslinjer upp till ungefär AB, varefter procenten sjunker. I de två senare årgångarna är denna ökning i procenten upp till AB något starkare än bland 1930 års studenter. Drygt 25 % av 1937 och 1943 års studenter med medelbetyg mellan Ba och AB valde sin huvudutbildning inom gruppen »övrig utbildning», medan motsvarande siffra för 1930 års studenter var knappa 20 %.

Gruppen »utan utbildning» slutligen avtager med stigande medelbetyg för 1930 års män från omkring 20 % i den lägsta medelbetygsgruppen till praktiskt taget 0 i grupperna AB och däröver. I de två senare årgångarna är procentsiffran något högre i den lägsta medelbetygsgruppen, 25 resp. 35 %, men sjunker därefter ner till 0 i likhet med vad fallet är bland 1930 års studenter för de högsta medelbetygsgrupperna.

Bland kvinnorna sjunker procenten bland 1930 års studenter från 55 till 5 %, medan i de två senare årgångarna procentsiffran i den lägsta medelbetygsgruppen är hela 65 %, varefter procenten minskas till 10—15 % i de högsta medelbetygsgrupperna.

Val av huvudutbildning för olika hemorts- och yrkesgrupper med hänsyn till olikheter i betyg.

Hittills har visats, att valet av utbildning efter studentexamen är olika för studenter från skilda hemorter och yrkesgrupper samt att övergången till högre studier varierar starkt med medelbetygen. Ett visst samband råder, som förut visats, mellan de tre faktorerna hemort, yrke och medelbetyg. För att få en något klarare bild av olikheterna i rekryteringen till högre undervisningsanstalter för skilda hemorts- och yrkesgrupper ha därför inverkan av differenserna i betygsfördelningen mellan skilda hemorts- och yrkesgrupper eliminerats genom s. k. standardberäkning. Beräkningarna ha gjorts endast för de studerande vid de akademiska utbildningslinjerna. Vid standardberäkningen har utgått ifrån de relativa talen i tabell 41, som visa vilken andel av studenterna i skilda medelbetygsgrupper, som övergått till akademiska studier. Dessa siffror appliceras på totalantalet studenter i motsvarande medelbetygsklasser inom var och en av de skilda hemorts- och yrkesgrupperna. Man får då ett beräknat antal studenter för varje yrkes- och hemortsgrupp, som borde övergått till högre studier, om faderns yrke och hemort ej inverkat. Detta beräknade antal studenter sättes sedan i relation till det observerade antalet studenter, som gått vidare till högre studier, varvid det observerade antalet uttryckts i procent av det beräknade antalet. Det så erhållna talet (index) för varje hemorts- och yrkesgrupp anger skilda grupperns över- resp. underrepresentation beträffande rekryteringen till de akademiska studiebanorna, efter det att inverkan av olikheter i medelbetygsfördelningen eliminerats, och skulle regelbundet varit 100, om rekryteringen till de akademiska studierna enbart skett efter begävnings.¹

Beräkningarna ha beträffande hemorten utförts för två grupper, den ena omfattande studenterna med hemort i eller i omedelbar närhet av universitets- och högskolestäderna Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund.² Denna grupp kallas i fortsättningen »universitetsstadsgruppen» (u-gruppen). Den

¹ I det verkliga och beräknade antalet studenter ingå således ej de studenter, som haft förberedande utbildning vid universitet och högskolor och sin huvudutbildning vid de kortare utbildningslinjerna. Dessa utgöra 68 män och 14 kvinnor bland 1930 års studenter och 90 män och 24 kvinnor bland 1937 års studenter. Fördelar man dem efter faderns yrke, blir antalet obetydligt på varje yrkesgrupp. Då den relativa fördelningen på yrkena är i stort sett densamma som för studenter med enbart huvudutbildning, och då inga speciella variationer i medelbetyg föreligga för studenterna med förberedande utbildning, betyder deras uteslutande ur materialet vid standardberäkningarna praktiskt taget ingenting för storleken av index för olika yrkes- och hemortsgrupper.

² Studenter, som haft sin hemort på landsbygden runt dessa städer, ha förts till gruppen, om de under sin gymnasietid gått i läroverk i dessa städer utan att ha varit inackorderade i studieorten. Till Lunds närhet hänföres bl. a. Malmö.

andra gruppen omfattar övriga studenter och benämnes i fortsättningen »övriga» (ö-gruppen). Inom dessa två hemortsgrupper ha studenterna fördelats dels på faderns yrke, dels på socialgrupp. Resultatet av de gjorda standardberäkningarna redovisas i tabell 42.

Både de manliga och de kvinnliga studenterna från universitets- och högskolestäderna eller dess närhet (u-gruppen) ha för samtliga yrkesgrupper tillsammans index över 100, medan övriga studenter (ö-gruppen) ha index under 100 utom för kvinnorna 1930, där index för denna grupp är 101. Det innebär alltså, att u-studenterna genomgående äro överrepresenterade vid de akademiska utbildningslinjerna och övriga studenter underrepresenterade.

Bland de manliga studenterna uppgår denna överrepresentation endast till några procent; högst index har här årgång 1937 med siffran 105. Bland kvinnorna föreligger för 1930 års studenter ingen skillnad mellan de två hemortsgrupperna. För de två senare årgångarna däremot är u-gruppen kraftigt överrepresenterad (12 % bland 1937 års och 14 % bland 1943 års studenter). Ö-gruppen är i motsvarande grad underrepresenterad.

Om man för var och en av yrkesgrupperna ser på indexen utan avseende på hemort, har bland männen akademikergruppen genomgående den största överrepresentationen under perioden och arbetar-hantverkargruppen den kraftigaste underrepresentationen. Både akademikergruppens överrepresentation och arbetar-hantverkargruppens underrepresentation öka under perioden. Bland 1943 års studenter är akademikergruppen 23 % överrepresenterad och arbetar-hantverkargruppen 24 % underrepresenterad. Lantbrukar- och folkskollärargrupperna ha index omkring 100 under hela perioden. Officersgruppen har en svag överrepresentation bland 1930 års studenter men en tilltagande underrepresentation för de två senare årgångarna. Dock äro de absoluta siffrorna mycket små för denna yrkesgrupp. Gruppen större företagare är överrepresenterad i de två senare årgångarna, medan gruppen mindre företagare är svagt underrepresenterad under hela perioden. Det samma gäller beträffande gruppen högre tjänstemän för de två tidigare årgångarna. Bland 1943 års studenter är gruppen normalt representerad. Gruppen lägre tjänstemän är kraftigt underrepresenterad bland 1937 års studenter, men även bland 1930 och 1943 års studenter föreligger underrepresentation.

Enligt socialklassindelningen visar socialgrupp I en stigande överrepresentation under perioden. Socialgrupp II visar en svag underrepresentation för de två senare årgångarna och normal representation för den äldsta, medan socialgrupp III genomgående är underrepresenterad till ca 15 %.

Beträffande kvinnorna visar index för yrkesgrupperna relativt starka variationer, beroende på det ringa antalet studenter inom varje yrkesgrupp. Akademikergruppen är dock klart överrepresenterad och arbetar-hantverkargruppen ännu klarare underrepresenterad. Ser man på socialgrupperna,

Tabell 42. Indexstal för övergången till akademiska utbildningslinjer för studenter från skilda hemorts- och yrkesgrupper efter eliminering av olikheter i betygsfördelningen.

Yrkes- och social- grupp (fadern)	M ä n						K v i n n o r												
	1930			1937			1943			1930			1937			1943			
	u.	ö.	Samt- liga	u.	ö.	Samt- liga	u.	ö.	Samt- liga	u.	ö.	Samt- liga	u.	ö.	Samt- liga	u.	ö.	Samt- liga	
A.	96	108	106	110	99	101	91	98	95	(35)	79	65	(33)	64	77	(71)	77	76	76
B.	112	102	105	100	100	100	88	104	100	(125)	92	94	(143)	96	107	133	77	91	91
CA.	112	110	111	118	117	117	127	120	123	100	117	106	127	117	122	122	112	117	117
CM.	100	111	105	91	89	90	80	72	77	(100)	(100)	(88)	(113)	(140)	123	180	(50)	133	133
D.	102	98	99	116	98	108	111	110	111	100	123	100	131	95	117	175	132	151	151
E.	102	97	99	107	94	99	101	95	97	114	100	103	100	77	87	93	98	96	96
F.	101	94	97	98	96	97	104	95	100	100	125	116	97	103	100	139	79	111	111
G.	84	91	87	89	69	79	89	98	93	(75)	—	(60)	(100)	(57)	71	(56)	114	83	83
H.	86	85	85	98	73	82	79	75	76	100	(90)	96	84	46	62	(48)	34	40	40
Y.	(125)	(167)	(125)	100	79	90	118	(71)	95	(100)	—	(100)	13	(100)	122	(100)	(25)	(70)	(70)
X.	(108)	(50)	100	(100)	(64)	91	(95)	(75)	87	(115)	(33)	95	(63)	(83)	71	(138)	(100)	113	113
Samtliga	102	99	100	105	96	100	104	97	100	100	101	100	112	90	100	114	88	100	100
I.	107	105	106	112	109	111	120	112	115	100	112	105	127	113	120	134	114	124	124
II.	104	100	101	98	98	98	98	98	98	100	102	101	106	88	95	120	84	99	99
III.	87	90	88	95	76	83	86	81	85	91	77	84	100	53	77	58	53	55	55
X.	(108)	(50)	88	(100)	(64)	91	(94)	(75)	87	(115)	(33)	100	(63)	(83)	77	(138)	(100)	113	113
Samtliga	102	99	100	105	96	100	104	97	100	100	101	100	112	90	100	114	88	100	100
Antal	574	675	1 249	698	725	1 423	656	797	1 453	135	120	255	237	222	459	266	260	526	526

Anm. u. = studenter med hemort i eller i närheten av universitet- och högskolestäderna.
ö. = studenter med övriga hemorter.

visar socialgrupp I en stigande överrepresentation. Socialgrupp II är i de två senare årgångarna i likhet med vad fallet var bland männen svagt underrepresenterad. Socialgrupp III slutligen visar en ökande underrepresentation. Bland 1943 års studenter är siffran blott 55 %, vilket i absoluta tal innebär en underrepresentation på 44 personer.

För de två hemortsgrupperna äro primärsiffrorna för de skilda yrkesgrupperna i de flesta fall så små, att indextalens avvikelser från 100 blott basera sig på betydelselösa differenser mellan verkligt och beräknat antal studenter (några få enheter).

Sammanslår man yrkesgrupperna till socialgrupper, bli indextalen för de båda hemortsgrupperna säkrare. Socialgrupp I är bland männen genomgående starkare överrepresenterad i u-gruppen än i ö-gruppen. Överrepresentationen ökar hos de senare årgångarna för båda hemortsgrupperna, kraftigast för u-gruppen. Socialgrupp II är med undantag för 1930 års studenter från u-gruppen genomgående underrepresenterad med några procent. Socialgrupp III slutligen är bland 1937 och 1943 års studenter kraftigast underrepresenterad i ö-gruppen; för 1937 års studenter var siffran speciellt låg (76). Bland 1930 års studenter är siffran för ö-gruppen något större än för u-gruppen.

Bland kvinnorna är socialgrupp I genomgående överrepresenterad under perioden för båda hemortsgrupperna. Bland 1930 års studenter är ö-gruppen kraftigast överrepresenterad, 112, mot u-gruppen, som har normalvärde 100. I de två senare årgångarna däremot är u-gruppen kraftigast överrepresenterad. Speciellt stor differens föreligger bland 1943 års studenter. Socialgrupp II är bland 1930 års studenter i båda hemortsgrupperna ungefär normalt representerad, medan under senare delen av perioden u-gruppen har en växande överrepresentation. Ö-gruppen har under perioden i gengäld blivit underrepresenterad. I socialgrupp III slutligen äro båda hemortsgrupperna underrepresenterade under hela perioden, om man undantar u-gruppen bland 1937 års studenter, som har index 100. Den starkaste underrepresentationen föreligger för ö-gruppen.

De genom standardberäkningarna erhållna indextalen visa över- resp. underrepresentationen för olika yrkesgrupper, om skillnaderna i medelbetygen elimineras. Man kan nu fråga sig, om de olikheter, som dessa indextal återspegla, gälla i lika hög grad för samtliga medelbetygsgrupper eller om olikheterna mellan yrkesgrupperna äro koncentrerade till de lägre eller högre medelbetygskategorierna. Skillnaderna skulle delvis förlora i betydelse, om underrepresentationen för framför allt »lägre tjänstemän» och »arbetare-hantverkare» vore lokaliserad enbart till de lägre medelbetygsgrupperna och om i de högsta betygsgrupperna inga egentliga skillnader kunde konstateras mellan studenter från olika samhällsskikt.

För att närmare belysa detta har i tabell 43 för olika yrkesgrupper med uppdelning på tre medelbetygsgrupper angivits den relativa andelen stu-

Tabell 43. Antalet studenter med akademisk utbildning efter faderns yrke och medelbetyg.

Medelbetygs- klass	Antalet läroverksstudenter med akademisk huvudutbildning, i olika grupper efter faderns yrke											
	A n t a l						I % av totalantalet studenter i samma yrkesgrupp					
	A	B	C _A	D+E	F	G+H	A	B	C _A	D+E	F	G+H
Män 1930												
—2,9.....	52	21	141	157	66	99	64	66	75	66	62	56
3,0—3,9.....	60	29	116	99	65	82	88	78	85	76	77	67
4,0—.....	15	27	47	40	25	35	94	100	94	87	83	71
Samtliga	127	77	304	296	156	216	77	80	81	71	71	62
1937												
—2,9.....	35	23	135	117	67	53	45	55	66	54	48	37
3,0—3,9.....	63	36	169	144	91	96	76	64	81	70	68	59
4,0—.....	33	17	74	61	56	42	89	90	93	87	81	72
Samtliga	131	76	378	322	214	191	66	65	76	66	63	52
1943												
—2,9.....	40	22	143	113	77	82	40	38	56	41	38	37
3,0—3,9.....	69	56	172	142	97	115	66	72	83	70	73	53
4,0—.....	32	25	61	49	35	44	82	83	97	94	92	71
Samtliga	141	103	376	304	209	241	58	62	72	57	56	48
Kvinnor 1930												
—2,9.....	3	1	20	21	12	6	23	14	61	40	50	33
3,0—3,9.....	6	10	32	27	18	9	32	67	58	59	62	50
4,0—.....	4	5	15	17	7	11	67	63	63	94	88	69
Samtliga	13	16	67	65	37	26	34	53	60	56	61	50
1937												
—2,9.....	5	9	24	22	21	6	22	43	37	26	40	14
3,0—3,9.....	11	16	71	56	33	20	34	49	59	43	36	29
4,0—.....	8	7	38	29	22	13	47	54	66	74	69	46
Samtliga	24	32	133	107	76	39	33	48	55	42	43	28
1943												
—2,9.....	5	14	46	40	16	11	9	23	36	28	21	11
3,0—3,9.....	17	22	83	59	44	18	33	36	45	43	49	18
4,0—.....	10	7	32	22	19	17	67	54	59	69	68	55
Samtliga	32	43	161	121	79	46	26	32	44	39	40	20

denter, som övergått till akademiska studier (huvudutbildning). Av yrkesgrupperna ha dels de två företagargrupperna, dels grupperna »lägre tjänstemän» och »arbetare-hantverkare» sammanslagits. Vidare ha grupperna »officerare» och »yrkesuppgift saknas» samt »obekant yrke» ej medtagits. I diagram IV ha för 1930 och 1943 års studenter återgivits dessa procenttal för var och en av de fyra yrkesgrupperna »lantbrukare», »akademiker», »företagare» och »lägre tjänstemän-arbetare-hantverkare». Bland kvinnorna har gruppen »lantbrukare» uteslutits ur diagrammet, då denna grupp är mycket obetydlig bland de kvinnliga studenterna.

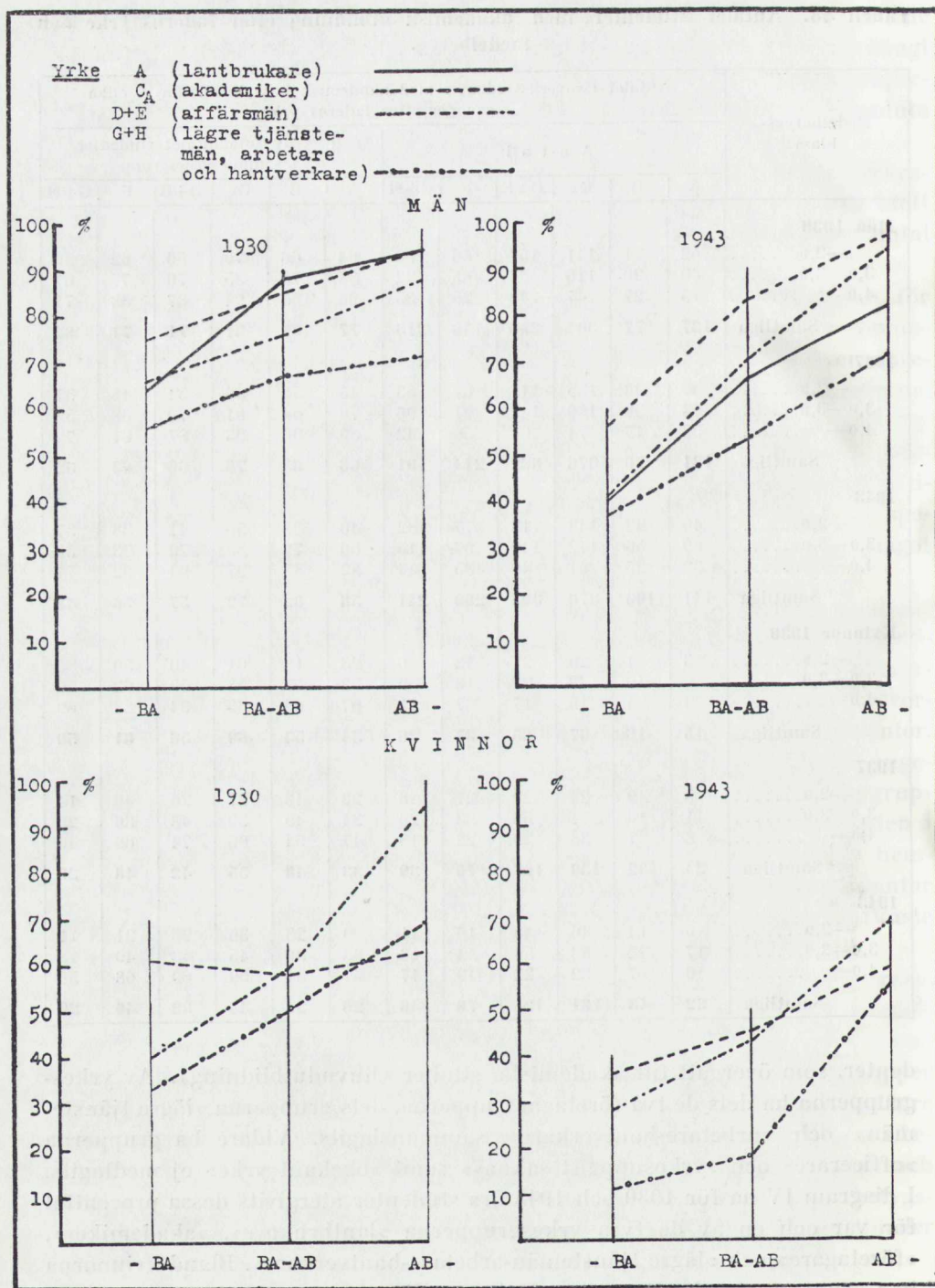

Diagram IV. Relativa antalet studenter som påbörjat högskoleutbildning efter faderns yrke och efter medelbetyg.

Den nedgång i rekryteringen till de akademiska utbildningslinjerna, som tidigare visats, har ägt rum under perioden i samtliga yrkesgrupper, men olikheterna mellan yrkesgrupperna ha ökat under perioden (kurvorna äro mer spridda i diagrammet för 1943 års studenter än för 1930 års studenter). Skillnaderna mellan yrkesgrupperna äro förhanden i samtliga medelbetygsklasser och icke särskilt koncentrerade till någon av dem. De tidigare redovisade indextalen återspegla därför mestadels skillnader även inom varje medelbetygsklass.

Kurvorna för grupperna A (»lantbrukare») år 1930 och D + E (»företagare») år 1943 ha icke fullt samma utseende som de övriga. Kurvorna för yrkesgruppen C_A (»akademiker») och G + H (»lägre tjänstemän, arbetarehantverkare») äro nästan parallella för både 1930 och 1943 års studenter. Gruppen D + E ligger mellan dessa. Gruppen A har för 1930 års studenter ett mellanläge för den lägsta medelbetygsgruppen men ett speciellt högt värde för medelbetygsgruppen B_a —AB. För den högsta medelbetygsgruppen har gruppen ett värde, som i det närmaste överensstämmer med värdet för gruppen C_A . Bland 1943 års studenter är bilden en annan. Här ligger gruppen i stort sett mitt emellan de två yttergrupperna C_A och G + H för alla tre medelbetygsnivåerna. Bland 1943 års studenter har gruppen D + E i den lägsta medelbetygsgruppen ett procenttal, som obetydligt överstiger procenttalet för G + H. Därefter stiger emellertid procenttalet kraftigare för D + E och är i den högsta gruppen i paritet med C_A .

Bland kvinnorna äro skillnaderna i gruppernas lägen i diagrammet större än bland männen vid jämförelse mellan 1930 och 1943 års studentårgångar och illustrera det tidigare påpekade förhållandet, att nedgången i rekryteringen till de akademiska banorna varit starkare bland kvinnorna än bland männen. Grupp C_A i 1930 års studentårgång har ungefär lika stort procenttal för alla tre medelbetygsgrupperna. Bland 1943 års studenter växer däremot procenttalet med stigande medelbetyg. Inom gruppen G + H äro skillnaderna mellan 1930 och 1943 synnerligen påtagliga, framför allt i de två lägsta medelbetygsgrupperna.

Tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande.

Som påpekats i inledningen, har tidpunkten för studiernas påbörjande satts lika med tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande. För studenter med kompletterande utbildning är detta i viss mån oegentligt men har ansetts berättigat, då det varit omöjligt att skilja mellan verklig förberedande utbildning och misslyckat första val av utbildning. Personer med kompletterande utbildning kunna dock redovisas separat. Ej heller har någon hänsyn tagits till mer eller mindre obligatorisk praktikanttjänstgöring för vissa utbildningslinjer, t. ex. för blivande apotekare, jägmästare och elever vid Socialinstitutet. I tabell 44 redovisas samtliga studenter efter ut-

Tabell 44. Läroverkstudenternas fördelning efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande för olika utbildningslinjer.

År mellan studentexamen och huvud- utbildningens påbörjande	M ä n						K v i n n o r												
	Utbildningslinje						Utbildningslinje												
	Universitet och fria högskolor		Fackhög- skolor		Övriga utbildnings- linjer		Universitet och fria högskolor		Fackhög- skolor		Övriga utbildnings- linjer		Samtliga						
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%					
1930																			
0.....	336	45	138	27	127	51	40	138	68	16	30	22	32	176	54				
1.....	285	39	168	34	61	24	35	35	17	12	23	19	28	66	21				
2.....	59	8	108	22	27	11	13	12	6	13	24	14	20	39	12				
3.....	32	4	37	7	8	3	5	5	3	2	4	7	10	14	4				
4.....	15	2	17	3	17	7	3	2	1	1	2	1	1	4	1				
5 och flera....	17	2	35	7	10	4	4	10	5	9	17	4	6	23	7				
Obekant.....	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	1				
Summa	746	100	593	100	250	100	1499	202	100	53	100	69	100	324	100				
1937																			
0.....	424	52	141	23	261	51	43	240	63	5	6	83	42	328	50				
1.....	249	30	213	35	130	26	31	82	22	32	40	60	31	173	27				
2.....	59	7	137	23	62	12	13	25	7	33	42	23	12	81	12				
3.....	15	2	44	7	30	6	5	5	1	6	8	12	6	24	4				
4.....	24	3	22	4	13	3	3	12	3	1	1	8	4	21	3				
5 och flera....	51	6	41	7	11	2	5	15	4	2	3	7	4	24	4				
Obekant.....	—	—	3	1	2	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—				
Summa	822	100	601	100	599	100	1932	380	100	79	100	193	100	652	100				
1943																			
0.....	257	31	137	21	267	44	32	270	66	26	22	119	40	415	50				
1.....	327	41	182	29	114	19	31	89	22	44	37	77	26	210	26				
2.....	178	22	175	27	144	24	24	39	10	38	32	63	21	140	17				
3.....	47	6	149	23	73	12	269	9	2	11	9	40	13	60	7				
Obekant.....	1	—	—	—	8	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—				
Summa	810	100	643	100	606	100	2059	407	100	119	100	299	100	825	100				

bildningslinje och året för studiernas påbörjande. Bland 1930 och 1937 års studenter ha ca 40 % påbörjat sin huvudutbildning samma år som studentexamen avlades. Året efter studentexamen påbörjade drygt 30 % sina studier. Senast två år efter studentexamensåret hade mellan 85 och 90 % av studenterna i de två årgångarna påbörjat sina huvudstudier. Bland 1943 års studenter har på grund av militärtjänstgöringen någon förskjutning mot senare datum skett. Sålunda ha blott 30 % påbörjat sina studier samma år som studentexamen avlades. Senast 1945 hade dock även av 1943 års studenter 85 % påbörjat sina huvudstudier. Bland kvinnorna börjar drygt hälften sin huvudutbildning redan samma år som studentexamen avlägges. Även bland kvinnorna har drygt 85 % påbörjat sina huvudstudier två år efter studentexamen.

Av dem som påbörjat sin huvudutbildning flera år efter studentexamen utgöres en stor del av studerande med kompletterande utbildning vid sidan av huvudutbildningen. För de två tidigare studentårgångarna har i tabell 45 angivits fördelningen av studenterna med kompletterande utbildning efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande. Dessutom anges i tabellen hur stor del dessa studenter utgöra av samtliga studenter.

Av dem som började sin huvudutbildning samma år som studentexamen avlades ha 7—8 % av männen även kompletterande utbildning. Bland kvinnorna är procentsiffran något lägre. I dessa fall består den kompletterande utbildningen av studier vid sidan av huvudutbildningen eller efter dennas avslutande. Av dem som börjat sin huvudutbildning senare har ett växande antal kompletterings- eller förberedande studier vid sidan av huvudutbildningen. För dem som påbörjat utbildning tre eller flera år efter studentexamen ha 30—40 % sådan kompletterande utbildning. Siffran är något lägre bland de kvinnliga studenterna.

Fördelar man studenterna efter hemortstyp och för var och en av dessa beräknar tiden mellan studentexamen och studiernas påbörjande, får man tämligen överensstämmande resultat för de olika hemortstyperna. En viss skillnad föreligger dock mellan land och stad. Så t. ex. börja storstädernas studenter i drygt 45 % sina studier redan samma år som studentexamen avlägges (1930 och 1937 års studenter), medan motsvarande siffra för landsbygden är mindre än 40 %.

Fördelar man studenterna efter faderns yrke och gör motsvarande beräkningar, visar det sig, att icke heller här några större olikheter föreligga mellan skilda grupper. Studenterna i akademikergruppen börja dock sina huvudstudier något tidigare än studenterna från lägre tjänstemanna-, arbetar- och hantverkarhemmen.

Större intresse får denna fråga, om man fördelar de studerande på olika utbildningslinjer. I tabell 44 anges fördelningen av de tre huvudgrupperna av utbildningslinjer på antalet år mellan studentexamen och studiernas påbörjande. En ganska stor skillnad råder mellan universiteten och de fria

Tabell 45. Läroverksstudenter, med kompletterande utbildning, fördelade efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande samt deras andel av samtliga studenter med utbildning.

År mellan studentexamen och huvudutbildningens påbörjande	M ä n				K v i n n o r			
	1930		1937		1930		1937	
	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning
0.....	42	7,0	68	8,2	11	6,3	12	3,7
1.....	73	14,2	90	15,1	17	25,8	19	11,0
2.....	65	33,5	60	23,2	8	20,5	13	16,0
3.....	33	42,9	30	33,7	3	21,4	6	25,0
4.....	21	42,8	22	37,9	1	37,0	10	37,8
5 o. fl.....	40	62,5	66	64,1	9		7	—
Obekant.....	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa	274		337		49		67	

högskolorna å ena sidan och fackhögskolorna å den andra. Mellan 45 och 50 % av de manliga studenterna i de två äldre årgångarna började sina studier vid universiteten och de fria högskolorna redan samma år som studentexamen, medan blott 25—30 % av dem som haft sin huvudutbildning vid fackhögskolorna kunnat börja sina studier så snart. Året efter studentexamen påbörjade ungefär lika stor procent sina studier vid de två akademiska utbildningslinjerna eller mellan 30 och 40 %, medan det andra kalenderåret efter studentexamen knappt 10 % av dem som genomgått universiteten och de fria högskolorna började sin utbildning. Motsvarande siffra för fackhögskolorna är drygt 20 %. Senast andra kalenderåret efter studentexamensåret ha sålunda drygt 90 % av de studerande vid universiteten och de fria högskolorna börjat sin (huvud)utbildning, medan för fackhögskolorna motsvarande siffra är drygt 80 %.

De studerande vid de kortare utbildningslinjerna börja i större utsträckning än övriga samma år som studentexamen (50 %).

Bland kvinnorna föreligga motsvarande olikheter som bland männen beträffande universiteten och de fria högskolorna å ena sidan och fackhögskolorna å andra. Vid de senare börjar större delen sina huvudstudier minst ett år efter studentexamen, medan vid universiteten och de fria högskolorna studierna påbörjas i ungefär två fall av tre redan samma år som studentexamen avlägges. Utbildningen vid de icke akademiska läroanstalterna påbörjas av kvinnorna i medeltal något senare än utbildningen vid universiteten och de fria högskolorna men tidigare än vid fackhögskolorna.

Av de studerande vid universiteten och de fria högskolorna, som påbörjat huvudutbildningen samma år som studentexamen, ha, som framgår av tabell 46, ca 5 % kompletteringsstudier vid sidan av huvudutbildningen. Av dem som påbörjat sin huvudutbildning senare har allt fler komplette-

Tabell 46. Läroverksstudenter med kompletterande utbildning och med huvudutbildning vid de akademiska utbildningslinjerna, fördelade efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande samt deras andel av samtliga studenter med utbildning.

År mellan studentexamen och huvudutbildningens påbörjande	M ä n				K v i n n o r			
	1930		1937		1930		1937	
	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning	Med kompletterande utbildning	I % av samtliga utbildning
Vid universitet och fria högskolor								
0.....	15	4,5	23	5,4	10	7,2	5	2,1
1.....	22	7,7	34	13,7	4	11,4	6	7,3
2.....	21	35,6	11	18,6	1	8,3	6	24,0
3.....	15	46,9	8	53,3	—	—	3	60,0
4.....	6	40,0	11	45,8	1	50,0	7	58,3
5 o. fl.	11	64,7	29	56,9	2	20,0	5	33,3
Vid fackhögskolor								
0.....	5	3,6	9	6,4	—	—	—	—
1.....	35	20,8	35	16,4	4	33,3	3	9,4
2.....	34	31,5	42	30,9	6	46,2	3	9,1
3.....	15	40,5	16	36,4	—	—	1	16,7
4.....	10	58,8	11	47,8	—	—	1	100
5 o. fl.	20	57,1	29	70,7	5	55,6	—	—

ningsstudier eller förberedande studier vid sidan av huvudutbildningen ju senare de påbörjat densamma. Av dem som påbörjat huvudutbildningen tre eller flera år efter studentexamen har i det närmaste hälften tidigare studier bakom sig.

Detsamma gäller för dem som haft sin huvudutbildning förlagd till fackhögskolorna. Procenten med kompletteringsstudier är mestadels något högre för manliga studerande vid fackhögskolorna än vid universiteten och de fria högskolorna, särskilt i årgång 1937.

Av det föregående framgår, att de faktorer, som påverka tidpunkten för påbörjandet av huvudutbildningen, i första hand äro att hänföra till förhållandena vid utbildningsanstalterna. Spärren vid fackhögskolorna fördröjer avsevärt studierna. Hemortsförhållandena och det sociala ursprunget förefaller dock dessutom ha en viss betydelse för valet av tidpunkt för studiernas påbörjande. För de manliga studenterna tillkommer militärtjänsten, vilken för de äldre studenterna i regel måste göras omedelbart efter avlagd studentexamen, medan de yngre studenterna kunna vänta något år med militärtjänstens fullgörande. Skall man därför få någon klar bild av olikheterna i fråga om studiernas påbörjande för studenter från olika hemortstyper och från olika social miljö, måste man ta hänsyn till en rad faktorer, såsom ålder vid studentexamen, val av studiebanan, faderns yrke och hemort. För dem bland 1943 års manliga studenter, som börjat vidare utbild-

Tabell 47. Medelantalet år mellan studentexamen och huvudutbildningens påbörjande för läroverksstudenterna 1943 med fördelning på hemort och faderns yrke. Män.

Hemort och ålder	Medelantal år mellan studentexamen och huvudutbildningens påbörjande				
	Yrkesgrupp (fadern)				
	A	B + C _A	D + E	C _M + F	G + H
a) Med hemort i el. i närheten av Sthlm, Gbg, Uppsala el. Lund Ålder vid studentex.:					
19.....	(1,37)	0,85	0,84	0,82	0,96
20.....	(1,17)	1,35	1,60	1,91	1,41
21.....	1,00	1,36	1,82	1,08	1,40
Samtliga	1,29	1,04	1,22	1,11	1,25
b) Övriga hemorter: Ålder vid studentex.:					
19.....	1,48	1,08	1,13	1,18	1,20
20.....	1,52	1,44	1,55	1,21	1,52
21.....	1,29	1,58	1,55	1,11	1,63
Samtliga	1,43	1,29	1,36	1,17	1,45

ning vid universitet och högskolor, har i detta syfte gjorts en beräkning av den genomsnittliga tiden mellan studentexamen och studiernas påbörjande för studenter i skilda åldersgrupper från olika yrkesgrupper med fördelning på två hemortstyper, den ena, där studenterna haft sin hemort i eller i närheten av de fyra städerna Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund (u-gruppen) samt övriga studenter (ö-gruppen). Av siffrorna i tabell 47 framgår, att för åldersklassen 19 år och därunder föreligga betydande skillnader jämfört med åldersklassen 20 år beträffande tidpunkten för studiernas påbörjande. För samtliga yrkesgrupper påbörja de yngsta studenterna sina studier tidigare än de äldre. Här spelar således militärtjänsten en avgörande roll. Även hemortens belägenhet har viss betydelse för tidpunkten för studiernas påbörjande. De som bo i eller i närheten av universitets- och högskolestäderna påbörja i regel sin utbildning något tidigare än övriga studenter. Slutligen framgår av tabellen, att smärre men icke särskilt markanta olikheter även föreligga mellan olika yrkesgrupper. Studenterna från akademiker-, lärar- och officershem samt tjänstemannahem (högre) påbörja sin utbildning något tidigare än övriga studenter.

Sambandet mellan tidpunkten för studiernas påbörjande och medelbetyget i studentexamen framgår av tabell 48. Sambandet är mycket utpräglat. De som påbörjat utbildningen samma år som studentexamen ha genomgående betydligt högre medelbetyg än de som börjat senare. Dock gäller för 1930 och 1937 års studenter, att de som påbörjat sina studier relativt lång tid efter studentexamen ha ungefär samma betyg som de som dröjt blott ett eller två år med studiernas påbörjande.

Tabell 48. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenterna med fördelning på tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande.

År mellan student-examen och huvudutbildningens påbörjande	Genomsnittliga medelbetyg					
	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
0.....	3,40	3,50	3,39	3,63	3,64	3,57
1.....	3,03	3,19	3,26	3,34	3,51	3,39
2.....	2,83	3,03	3,05	3,26	3,35	3,20
3.....	2,86	3,00	2,90	3,03	3,54	3,14
4.....	3,04	2,99	—	3,23	3,37	—
5.....	2,98	3,28	—			
6.....	3,01	3,00	—			
7 o. fl.	2,90	3,13	—			

Examina vid olika utbildningslinjer.

I anslutning till det föregående om studenternas val av utbildning lämnas en sammanfattning av studieresultaten för 1930 och 1937 års studenter i så måtto, att antalet, som avlagt någon examen redovisas.

Studenterna ha förts till de utbildningslinjer, där huvudexamen avlagts, och någon särskiljning mellan lägre och högre examina har ej företagits i detta sammanhang; medräknade äro således även examina av mera förberedande typ såsom med. kand., od. kand., farm. kand., dock ej teol. fil. Varje person har räknats blott en gång, och personer med mer än en examen ha förts till den utbildningslinje, där huvudexamen avlagts, i enlighet med tidigare definition av huvudutbildning.

I tabell 49 lämnas en översikt över antalet personer med examen vid olika utbildningslinjer. De studerande ha därvid liksom tidigare fördelats dels på universiteten och de fria högskolorna, dels på fackhögskolorna samt övriga kortare utbildningslinjer. Tabellen anger även de examinerades andel

Tabell 49. Antalet läroverksstudenter av årgång 1930 och 1937 med avlagd examen (fullföljd utbildning) efter huvudgrupper av utbildning.

Utbildningslinje	Antalet personer med examen				De examinerades andel av samtliga studerande vid resp. utbildningslinjer i %				De examinerades andel av samtliga studenter i resp. årgångar i %			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937
Univ. o. fria högskolor (1) ..	612	552	145	222	82	67	72	58	36	25	31	21
Fackhögskolor (2—4)	457	524	45	76	91	86	85	96	27	24	10	7
Övr. utbildn.-linjer (5—10)	239	424	66	185	96	87	96	96	14	19	14	18
Samtliga	1 308	1 500	256	483	87	78	79	74	77	68	55	46

av samtliga studerande inom resp. utbildningslinjer samt av samtliga studenter (oavsett utbildning).

Siffrorna över examensfrekvensen visa, att 82 % av 1930 års manliga studenter med huvudutbildning vid universiteten och de fria högskolorna fullföljt studierna till någon examen. Motsvarande siffra för 1937 års studenter är betydligt lägre, 67 %, men siffran kan komma att öka något de närmaste åren, eftersom ännu en del studenter utan examen äro inskrivna vid universitet och högskolor. Bland kvinnorna är examensfrekvensen ett tiotal procent lägre än bland männen.

De studerande vid fackhögskolorna avlägga examina i betydligt större omfattning än de studerande vid universiteten och de fria högskolorna; för männen är siffran båda åren ca 90 %. Anmärkningsvärt är här, att siffran för 1937 års studenter nästan är lika hög som för 1930 års studenter, medan för universiteten och de fria högskolorna en ganska stor skillnad förelåg mellan 1937 och 1930 års procenttal. Även för kvinnorna låg examensprocenten vid 90 % för de studerande vid fackhögskolorna.

Vad slutligen de kortare utbildningslinjerna beträffar ha bland 1930 års studenter 96 % fullföljt sin utbildning. Siffran för 1937 års studenter är ca 10 % lägre. Detta beror på att bland 1937 års studenter ett relativt stort antal av dem, som påbörjat utbildning till officerare på aktiv stat, avbrutit denna utbildning. Bland kvinnorna är examensprocenten för dessa utbildningslinjer 96 % i båda årgångarna.

Siffrorna över de utexaminerade i relation till *samtliga studenter i resp. årgångar* visa, att av 1930 års manliga studenter 36 % avlagt examen (huvudexamen) vid universiteten och de fria högskolorna. Bland 1937 års studenter har siffran sjunkit till 25 %. Som påpekats ovan torde den dock komma att stiga något de närmaste åren. Bland kvinnorna äro motsvarande siffror något lägre eller 31 resp. 21 %.

Omkring 25 % av de manliga studenterna i de två årgångarna, bland 1930 års studenter något mer och bland 1937 års studenter något mindre, ha examen (huvudexamen) vid fackhögskolorna. För kvinnorna äro motsvarande siffror betydligt lägre eller knappa 10 %.

De som fullföljt utbildningen vid andra utbildningslinjer utgjorde 14 % av 1930 års och 19 % av 1937 års manliga studenter. Motsvarande siffror voro här för kvinnorna 14 resp. 18 %.

I stort sett visa tabellens siffror i likhet med siffrorna för valet av högre utbildning, att universiteten och de fria högskolorna förlorat i betydelse under perioden. Absolut sett föreligger en nedgång i examinas antal bland männen, en uppgång bland kvinnorna och en nedgång för båda könen, räknat i relation till antalet studenter. I relation till årskullarnas totala storlek i befolkningen har däremot ingen avgjord nedgång skett. Examensfrekvensen bland männen i årgångarna 1930 och 1937 innebär, att 11 resp. 10 ‰ av närmast motsvarande årskullar avlade examen vid universiteten

och de fria högskolorna. Motsvarande siffror för kvinnorna bliva 2 resp. 4 ‰.

De examinerade från fackhögskolorna ha absolut sett ökat i antal både för män och kvinnor men i relation till hela antalet studenter äro de examinerade lika många i båda årgångarna. I relation till antalet jämnåriga ha männen ökat från 8 till 10 per tusen och kvinnorna från 1 till 1,5 per tusen.

Övriga utbildningslinjer slutligen ha ökat i betydelse både absolut och relativt sett. Per tusen jämnåriga voro männen 4 resp. 8 och kvinnorna 1 resp. 4 i de två årgångarna.

Tillsammans ha 77 % av 1930 års manliga studenter påbörjat och fullföljt någon utbildning. Motsvarande siffra för 1937 års studenter har sjunkit till 68 %. Bland kvinnorna äro siffrorna 55 % för årgång 1930 och 46 % för årgång 1937. Räknat per tusen jämnåriga blir detta för männen 23 resp. 28 och för kvinnorna 4 resp. drygt 9 i de två årgångarna.

Examina i komb. med medelbetyg, hemort, socialt ursprung m. m.

Någon närmare redogörelse för de olika examenstyperna på skilda utbildningslinjer ges icke i detta sammanhang utan kommer att redovisas senare. Här lämnas i stället vissa sammanställningar av de utexaminerade akademikernas fördelning på medelbetyg, hemorts-, yrkes- och socialgrupper.

Vad först beträffar sambandet mellan examina och medelbetyg, redovisas i tabell 50 antalet examina per 100 studenter i olika medelbetygsklasser för dem som genomgått utbildning dels vid universiteten och de fria högskolorna, dels vid fackhögskolorna.

Ett mycket utpräglat samband råder mellan medelbetyg och examensfrekvens. Goda medelbetyg garantera i de flesta fall att studierna komma att fullföljas.

Av de studerande vid universitet och fria högskolor klarade bland 1930 års manliga studenter drygt 90 % någon examen av dem som hade medelbetyg på AB eller däröver. Mindre än 70 % av dem med medelbetyg under Ba avlade examen. Bland 1937 års studenter hade de med medelbetyg på AB och däröver samma examensfrekvens som 1930 års studenter, medan i de lägre betygsklasserna examensfrekvensen är lägre för 37-orna än för 30-orna. Skillnaderna i den sammanlagda examensfrekvensen mellan 1930 och 1937 års manliga studenter hänför sig således enbart till studenter med relativt låga studentbetyg.

Bland kvinnorna äro förhållandena i stort sett desamma i detta hänseende som bland männen. Examensfrekvensen ökar med stigande medelbetyg men ligger genomgående lägre än bland männen, ev. fränsett de högsta betygsgруппerna. Den något oregelbundna gången i frekvenstalen för skilda betygsgруппer, som framträder bland kvinnorna, kan till största delen klassificeras som slumpmässig.

Tabell 50. Antalet studenter med avlagd akademisk examen i relation till antalet inskrivna studenter (%) i olika medelbetygsklasser.

Medelbetygsklass	Examensfrekvens vid universitet och fria högskolor (1)				Examensfrekvens vid fackhögskolorna (2—4)			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937
—1,9.....	38	(100)	—	—	79	72	—	—
2,0—2,4.....	67	34	62	20	88	91	(100)	(100)
2,5—2,9.....	77	56	70	35	92	83	100	87
3,0—3,4.....	86	67	66	48	93	83	67	96
3,5—3,9.....	94	75	75	58	86	88	(89)	100
4,0—4,4.....	91	88	78	88	98	95	92	100
4,5—4,9.....	} 100	92	} 100	75	100	95	(50)	(100)
5,0—5,4.....		93		} (100)	89	(100)	—	—
5,5—.....		(83)			—	—	—	—
Samtliga	82	67	72	58	91	87	—	96

Vid fackhögskolorna råder icke ett lika påtagligt samband mellan examensfrekvens och medelbetyg i studentexamen som vid universiteten och de fria högskolorna. Större delen av de studenter, som komma in vid fackhögskolorna, avlägger sina examina oavsett vilka studentbetyg de haft. I samtliga medelbetygsklasser utom den lägsta ha mellan 80 och 100 % av studenterna avlagt examen.

För att få fram olikheter i examensfrekvensen för skilda hemorts- och yrkesgrupper ha gjorts samma standardberäkningar som i samband med övergången från gymnasier till högre studier. Inom skilda hemorts- och yrkesgrupper har det verkliga antalet examinerade personer satts i relation till ett beräknat antal personer, vilket senare erhållits genom att applicera examensfrekvensen inom varje medelbetygsklass för samtliga studerande vid de akademiska läroanstalterna på antalet studerande från olika hemorts-, yrkes- och socialgrupper.

1943 års studenter äro naturligtvis icke heller medtagna i dessa beräkningar. För de manliga studenterna av årgång 1930 och 1937 ha beräkningar gjorts av examensindices dels för de två tidigare använda hemortsgrupperna; studerande med hemort vid studentexamen i eller i närheten av de fyra universitets- och högskolestäderna (u-gruppen) samt övriga studenter (ö-gruppen), dels också inom var och en av dessa för olika yrkes- och socialgrupper. För kvinnorna har någon fördelning efter hemort ej gjorts utan endast efter yrkes- och socialgrupp.

Examensfrekvensen vid universiteten och de fria högskolorna för ö-gruppens studenter skiljer sig från u-gruppens absolut sett blott med 4—5 personer. Inom de skilda yrkesgrupperna föreligga inga bestämda tendenser, om man jämför de två hemortsgrupperna med varandra. (Siffrorna redovisas därför icke.) Inte heller mellan socialgrupperna får man fram några bestämda tendenser vid jämförelse mellan de två hemortsgrupperna.

Tabell 51. Standardberäkning för examensfrekvensen efter faderns yrke och socialklass vid universitet och fria högskolor.

Yrkes- och socialgrupp (fadern)	Antalet examina				Index			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937
A.....	56	54	7	11	102	108	(100)	92
B.....	44	22	12	14	94	85	(133)	93
C _A	153	153	36	62	103	108	92	99
C _M	23	27	3	12	110	113	(75)	(150)
D.....	65	55	16	25	102	100	80	93
E.....	70	58	19	26	97	89	112	100
F.....	80	90	20	39	105	103	100	108
G.....	22	19	2	7	100	90	(67)	117
H.....	90	54	16	13	95	87	114	100
Y.....	3	12	3	8	(60)	(120)	(100)	(70)
X.....	6	8	11	5	(100)	(73)	110	(83)
Samtliga	612	552	145	222	100	100	100	100
I.....	234	223	54	91	102	107	186	100
II.....	253	228	59	95	101	99	111	101
III.....	119	93	21	31	96	91	111	100
x.....	6	8	11	5	(100)	(73)	(100)	
Samtliga	612	552	145	222	100	100	100	100

För de studerande vid fackhögskolorna föreligger dock en mindre överrepresentation för ö-gruppen, om man sammanslår samtliga yrkesgrupper. Inom de skilda yrkes- och socialgrupperna däremot kan man icke heller här spåra några bestämda tendenser i olikheterna för de två hemortsgrupperna.

Sammanslår man de två hemortsgrupperna, får man en klarare bild av olikheterna mellan yrkes- och socialgrupperna i de två årgångarna. I tabellerna 51 och 52 redovisas för män och kvinnor indices dels för universitet och fria högskolor, dels för fackhögskolor. För kvinnorna ha dock siffrorna för yrkesgrupperna utelämnats, då de absoluta talen bakom indices här äro mycket små.

Skilnaderna mellan det observerade och det beräknade antalet äro relativt små. Inte i någon yrkesgrupp uppgå dessa differenser till 10. Den största differensen har akademikergruppen.

Bland de manliga studerandena vid universiteten och de fria högskolorna är examensfrekvensen högst för akademiker- och officersgrupperna. Olikheterna mellan yrkesgrupperna äro större bland 1937 års studenter än bland 1930 års studenter.

Indices för socialgrupperna visa, att bland 1930 års studenter socialgrupp I och II äro något överrepresenterade och socialgrupp III något underrepresenterad. Bland 1937 års studenter är endast socialgrupp I överrepresenterad. Socialgrupp II har här index omkring 100, medan social-

Tabell 52. Standardberäkning för examensfrekvensen efter faderns yrke och socialklass vid fackhögskolor.

Yrkes- och socialgrupp (fadern)	Antalet examina				Index			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937
A.....	58	57	3	4	105	110		
B.....	18	37	2	4	86	109		
C _A	107	143	13	27	96	100		
C _M	18	13	1	3	100	81		
D.....	60	59	5	4	102	97		
E.....	58	62	6	10	104	102		
F.....	58	76	8	11	100	99		
G.....	18	23	—	1	100	100		
H.....	52	34	2	7	104	92		
Y.....	3	9	—	4	75	100		
X.....	7	11	5	1	100	100		
Samtliga	457	524	45	76	100	100		
I.....	180	214	18	33	99	99	106	97
II.....	188	224	19	30	101	102	95	100
III.....	82	75	3	12	101	97	(100)	109
x.....	7	11	5	1	100	100	(125)	(100)
Samtliga	457	524	45	76	100	100	100	100

grupp III är relativt starkt underrepresenterad; starkare än bland 1930 års studenter.

För kvinnorna visa indices för socialgrupperna, att socialgrupp I är svagt underrepresenterad och socialgrupperna II och III svagt överrepresenterade bland 1930 års studenter. Bland 1937 års kvinnliga studenter är examensfrekvensen normal i alla tre socialgrupperna.

För fackhögskolorna äro variationerna i indextalen mindre än för universiteten och de fria högskolorna, och några bestämda olikheter mellan yrkesgrupperna kan man ej här tala om. Av socialgrupperna är socialgrupp I svagt underrepresenterad och socialgrupp II överrepresenterad i båda studentårgångarna. Socialgrupp III är överrepresenterad bland 1930 års studenter och underrepresenterad bland 1937 års studenter. Bland kvinnorna föreligga inga tendenser i siffrorna för någon socialgrupp mellan de två årgångarna.

Med hjälp av standardberäkningarna dels för påbörjandet av högre studier, dels för avläggandet av akademiska examina kan man lätt beräkna indextal, som ange i vilken utsträckning studenterna med akademiska examina äro över- resp. underrepresenterade i förhållande till *hela antalet studenter* inom olika hemorts-, yrkes- och socialgrupper.

För de två hemortstyperna i dess helhet (utan fördelning på yrkesgrupper) blir för 1930 års manliga studenter index 100 både för u- och ö-gruppen. Här motvägas sålunda över- resp. underrepresentationen vid valet av

akademiska studier av den omvända över- och underrepresentationen beträffande examen. Lättheten att påbörja akademiska studier för u-gruppen följes av en större avbrottsfrekvens. Bland 1937 års manliga studenter är u-gruppen 3 % överrepresenterad och ö-gruppen 2 % underrepresenterad, d. v. s. de manliga studenterna från universitets- och högskolestäder eller dess närhet avlägga akademiska examina i något större utsträckning än övriga studenter, om man eliminerar olikheterna i medelbetygsstandard.

Fördelar man de manliga studenterna på socialgrupper, visar nedanstående tablå, att socialgrupp I har lika stor överrepresentation i de två hemortsgrupperna bland 1930 års studenter men större överrepresentation i ö-gruppen än i u-gruppen bland 1937 års studenter. Socialgrupp II är bland 1930 års studenter praktiskt taget normalt representerad inom båda hemortsgrupperna, medan bland 1937 års studenter en underrepresentation för ö-gruppen föreligger. För 1937 års studenter äro förhållandena således olika i socialgrupp I och II. Inom socialgrupp III slutligen är u-gruppen mest underrepresenterad bland 1930 års studenter och minst underrepresenterad bland 1937 års studenter.

Socialgrupp	1930		1937	
	u	ö	u	ö
I	107	107	110	119
II	100	101	101	97
III	84	93	84	75

Tablåns siffror visa, att inga klara olikheter föreligga inom olika socialgrupper för perioden i fråga om antalet akademiskt examinerade studenter vid jämförelse mellan de två hemortsgrupperna. Detta gällde, som ovan visats, även beträffande examensfrekvensen för dem som påbörjat akademiska studier, medan beträffande valet av akademiska studier u-gruppen genomgående var överrepresenterad och ö-gruppen underrepresenterad.

Sammanslår man de två hemortstyperna och enbart ser till yrkes- och socialklassolikheterna, fås de värden som återgivas i tabell 53. Dessutom angivas i tabellen differenserna mellan verkligt och beräknat antal studenter. (Det är dessa differenser, som ligga till grund för motsvarande index-tal.) Siffrorna gälla även i detta fall för samtliga akademiska utbildningsbanor.

Bland männen har gruppen akademiker högst index i båda årgångarna. Bland 1930 års studenter var siffran 111 och bland 1937 års studenter 122. Absolut sett motsvarade detta en skillnad mellan verkligt och beräknat antal på resp. 30 och 65 personer. Med reservation för de tidigare omnämnda bristerna i studentbetygens lämplighet för sådana jämförelser kan överskottet sägas vara ett resultat av det extra stöd och uppmuntran till påbörjande och fullföljande av akademiska studier, som studenterna från akademikerhem få.

Tabell 53. Standardberäkning för akademiska examinas avläggande bland samtliga studenter oavsett utbildning efter faderns yrke och socialklass.

Yrkes- och socialgrupp (fadern)	Index				Differenser			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	1930	1937	1930	1937	1930	1937	1930	1937
A.....	110	111	65	77	+ 11	+ 11	- 7	- 7
B.....	96	100	119	102	- 2	-	+ 2	+ 1
C _A	111	122	102	122	+ 31	+ 65	+ 2	+ 24
C _M	110	90	70	167	+ 4	- 6	- 2	+ 7
D.....	101	106	92	110	+ 2	+ 10	- 1	+ 6
E.....	99	93	112	87	- 1	- 9	+ 3	- 8
F.....	100	98	116	106	- 1	- 5	+ 5	+ 3
G.....	87	75	40	81	- 7	- 17	- 3	- 3
H.....	82	73	108	62	- 35	- 41	+ 1	- 18
Y.....	(84)	100	(100)	89	- 1	- 1	-	-
X.....	100	78	108	(61)	-	- 6	+ 1	- 5
Samtliga	100	100	101	100	- 1	+ 1	+ 1	- 1
I.....	106	114	95	119	+ 31	+ 72	- 3	+ 31
II.....	101	99	108	97	+ 8	- 7	+ 6	- 8
III.....	86	78	92	79	- 37	- 59	- 4	- 18
X.....	88	78	107	66	- 2	- 6	+ 1	- 4
Samtliga	100	100	100	101	-	-	-	+ 2

Även yrkesgrupperna lantbrukare och större företagare ha indices över 100 för båda årgångarna. Absolut sett uppgår överrepresentationen för lantbrukargruppen till 10 studenter i båda årgångarna. För företagargruppen ger blott siffran bland 1937 års studenter uttryck för någon egentlig överrepresentation och är där av samma storleksordning som inom lantbrukargruppen.

Grupperna folkskollärare, officerare, högre tjänstemän och mindre företagare ha indexsiffror omkring 100 för båda årgångarna.

Klart underrepresenterade äro blott yrkesgrupperna lägre tjänstemän och arbetare-hantverkare. Speciellt för den senare gruppen är siffran för underrepresentationen hög. Bland 1930 års manliga studenter ha 18 % och bland 1937 års studenter 27 % färre studenter från arbetar-hantverkarhemmen avlagt akademiska examina, än vad som gäller för samtliga yrkesgrupper. Absolut sett motsvarar detta 35 resp. 41 studenter. Dessa borde alltså också ha avlagt akademisk examen, om enbart studentbetygen hade varit utslagsgivande.

Av socialgrupperna är socialgrupp I överrepresenterad i båda årgångarna, mest bland 1937 års studenter. Den absoluta siffran för överrepresentationen här är hela 72. Socialgrupp II är ungefär normalt representerad i de två årgångarna; något överrepresenterad bland 1930 års studenter och något underrepresenterad bland 1937 års studenter. Differenserna uppgå absolut sett till knappa 10 personer. Socialgrupp III slutligen är kraftigt

underrepresenterad både i 1930 och 1937 års studentårgångar, mest i den senare. De absoluta talen äro här 37 resp. 59. Bland kvinnorna ge index-talen uttryck för mindre olikheter än bland männen om man räknar i absoluta tal. Blott de två yrkesgrupperna akademiker och arbetare-hantverkare ha i tabellen betydande differenser. Akademikergruppen har bland 1937 års studenter en överrepresentation på 22 % eller 24 personer, medan arbetare-hantverkare har en motsvarande underrepresentation på 19 % eller 18 personer. Differenserna mellan yrkesgrupperna bland 1930 års studentkor äro helt obetydliga och uppgå icke i något fall till 10 personer i absoluta tal räknat.

Enligt socialgruppsindelningen gäller samma förhållande. Bland 1930 års studentkor äro skillnaderna i indices obetydliga, medan bland 1937 års studentkor socialgrupp I är 19 % överrepresenterad, vilket motsvarar 31 personer, och socialgrupp III 21 % underrepresenterad eller 18 personer.

KAPITEL VI.

Studenterna vid universitet och fria högskolor.

Inledning.

Till universiteten och de fria högskolorna har även räknats Karolinska institutet. I vissa avseenden äro de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt Karolinska institutet mer besläktade med fackhögskolorna. Till de medicinska fakulteterna gälla vissa inträdesfordringar i likhet med vad fallet är beträffande fackhögskolorna, och även i fråga om studieordningen äro de medicinska fakulteterna i många avseenden mera lika fackhögskolorna än de fria fakulteterna vid universiteten och högskolorna, varför i senare kapitel i några sammanhang de medicinska fakulteterna sammanförts med fackhögskolorna.

Följande förkortningar gälla genomgående:

- teol. = teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund
- jur. = juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt stats- och rättsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola
- med. = medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt Karolinska institutet
- hum. = filosofiska fakulteternas humanistiska sektioner i Uppsala och Lund samt humanistiska fakulteten vid Stockholms högskola och humanistiska sektionen vid Göteborgs högskola, vilken senare inkluderar även de två naturvetenskapliga ämnena botanik och oceanografi
- nat. = filosofiska fakulteternas matematisk-naturvetenskapliga sektioner i Uppsala och Lund samt Stockholms högskolas matematisk-naturvetenskapliga fakultet
- fil. = hum. + nat.

De statsvetenskapliga studerande (pol. stud.) i de två yngre studentårgångarna ha hänförts till juridiska fakulteten eller humanistiska, allteftersom jur. pol. mag. eller fil. pol. mag. avses. Någon exakt avgränsning av pol. stud. har icke kunnat företagas.

De studerande vid universiteten och de fria högskolorna.

Som tidigare påpekats, har i undersökningen ej tagits hänsyn till flyttningar inom samma fakultet mellan olika universitet och fria högskolor. En studerande har ansetts ha haft sin huvudutbildning vid det universitet eller den högskola, där han tillbringat längsta delen av sin studietid. I vissa fall har det varit svårt att avgöra detta förhållande. Han kan samtidigt ha varit inskriven (= upptagen i matrikel eller studiekort) vid två universitet eller högskolor. Därför har i en del fall som huvudutbildningsort angivits den, där examen avlagts. Med anledning härav kunna de i tabell 54 redovisade siffrorna över studenternas fördelning på olika universitet och fria högskolor samt dessas fakulteter blott tjäna som en ungefärlig mätare av fördelningen av studenterna på de fyra lärosätena och deras fakulteter. Siffrorna avse blott de studerande med huvudutbildning.

Bland 1930 års studenter svara de två statsuniversiteten och Stockholms högskola inkl. Karolinska institutet för ungefär lika stor andel av de studerande, drygt 30 % vardera. På Göteborgs högskola kommer blott ca 5 %. Bland 1937 och 1943 års studenter är siffran för Lunds universitet lägre än för Uppsala och Stockholm. Bland 1937 års studenter är siffran för Lund speciellt låg, medan däremot siffran för Stockholms högskola är hög. Göteborgs högskola har även för de två senare årgångarna låga värden, om än något högre än för årgång 1930. Siffran för 1943 års studenter torde dock vara speciellt hög för Göteborgs högskola på grund av att en del av de manliga studerande där säkerligen läser på teol. fil. examen och senare kommer att skaffa sig huvudutbildning vid något av statsuniversiteten inom teologiska fakulteten.

Jämför man siffrorna för män och kvinnor, är fördelningen på de olika lärosätena i stort sett densamma, om man undantar Göteborgs högskola, för vilken kvinnorna ha högre procentsiffra än männen. Detta beror på att Göteborgs högskola blott har en fakultet, den humanistiska, inom vilken huvuddelen av kvinnorna bedriver sina universitetsstudier.

Ser man på fakulteterna, har den teologiska fakulteten i Uppsala något fler studerande än fakulteten i Lund för de två senare årgångarna. Bland 1930 års studenter är däremot antalet teologie studerande i Lund större än i Uppsala.

Juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund räkna ungefär lika många studenter i de tre årgångarna. Stockholm har betydligt fler än vardera Uppsala och Lund. Skillnaden mellan Stockholm å ena sidan och Uppsala och Lund å andra är störst i de två tidigare årgångarna, medan bland 1943 års studenter skillnaden mellan Stockholm och framför allt Uppsala är betydligt mindre. Med tanke på vårt sätt att redovisa studenterna efter utbildningsort skulle denna skillnad mellan 1943 års studenter å ena sidan och 1930 och 1937 års studenter å andra kunna tyda på att de som börjat

Tabell 54. Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och lärosäte.

	M ä n						K v i n n o r						S a m t l i g a					
	1930		1937		1943		1930		1937		1943		1930		1937		1943	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Uppsala universitet.....	240	32	252	31	270	33	51	25	121	32	150	37	291	31	373	31	420	34
därav teol.....	51	7	61	7	35	4	2	1	3	1	2	1	53	6	64	5	37	3
" jur.....	67	9	63	8	68	8	2	1	9	2	22	5	69	7	72	6	90	7
" med.....	58	8	30	4	38	5	6	3	4	1	8	2	64	7	34	3	46	4
" hum.....	46	6	77	9	82	10	38	19	98	26	100	25	84	9	175	15	182	15
" nat.....	18	2	21	3	47	6	3	1	7	2	18	4	21	2	28	2	65	5
Lunds universitet.....	249	34	199	24	231	29	64	32	83	22	105	26	313	33	282	23	336	28
därav teol.....	72	10	38	4	21	3	1	1	3	1	—	—	73	8	41	4	21	2
" jur.....	67	9	66	8	52	7	1	1	9	2	16	4	68	7	75	6	68	5
" med.....	41	6	31	4	35	4	5	3	6	2	8	2	46	5	37	3	43	4
" hum.....	48	6	42	5	82	10	54	26	59	15	65	16	102	10	101	8	147	12
" nat.....	21	3	22	3	41	5	3	1	6	2	16	4	24	3	28	2	57	5
Stockholms högskola med Ka- rolinska institutet.....	233	31	331	40	266	33	69	34	145	38	129	31	302	32	476	40	395	33
därav jur.....	107	14	136	16	95	12	8	3	20	5	13	3	115	12	156	13	108	9
" med.....	64	9	66	8	59	7	5	3	11	3	13	3	69	7	77	6	72	6
" hum.....	51	7	92	11	65	8	49	24	99	26	79	19	100	11	191	16	144	12
" nat.....	11	1	37	5	47	6	7	4	15	4	24	6	18	2	52	5	71	6
Göteborgs högskola.....	24	3	40	5	43	5	18	9	31	8	23	6	42	4	71	6	66	5
Summa	746	100	822	100	810	100	202	100	380	100	407	100	948	100	1 202	100	1 217	100

sina juridiska studier i Uppsala i många fall fortsätta och avsluta dem i Stockholm. Det gäller i så fall även i mindre utsträckning beträffande juristerna från Lund.

Karolinska institutet har för alla tre årgångarna betydligt fler studerande än de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, vilka två senare haft ungefär lika många studerande de tre åren.

Beträffande filosoferna är siffran för Lund (humanisterna) bland 1937 års studenter påfallande låg. I gengäld är här siffran för Stockholms högskola anmärkningsvärt hög. Vid Göteborgs högskola har ungefär hälften så många studenter som vid de övriga humanistiska sektionerna bedrivit sina studier.

Hemort vid studentexamen och val av utbildningsort.

Det råder ett ganska starkt samband mellan studenternas hemort och deras val av studieort. I tabell 55 redovisas hemortsfördelningen för de studerande vid vart och ett av universitetet och de fria högskolorna med fördelning på fakultet bland de manliga studenterna. För de kvinnliga studenterna redovisas blott siffrorna för samtliga inskrivna. Dessutom anges fördelningen på landsbygd och städer. Länen äro sammanslagna till grupper alltefter deras läge i förhållande till studieorterna. Mälarlänen samt Stockholm redovisas dock var för sig.

Lunds universitet, Stockholms och Göteborgs högskolor ha mycket begränsade rekryteringsområden. Studenterna vid Lunds universitet komma med få undantag från Skåne, Småland, Blekinge och västkusten. Av de studerande vid Stockholms högskola kommer drygt hälften från Stockholms stad och Stockholms län, medan övriga fördela sig relativt jämnt på övriga län, om man undantar Uppsala län och Södermanlands län, vilka äro svagt representerade vid Stockholms högskola. Studenterna från dessa två län gå till största delen till Uppsala. Göteborgs högskola har sitt huvudsakliga rekryteringsområde i de västsvenska länen.

Uppsala universitet har ett betydligt vidare rekryteringsområde än de tre övriga. Visserligen svara de omgivande länen för en relativt stor andel av de studerande men dominera ej på samma sätt som motsvarande län vid de andra kårorterna.

Förhållandet är i stort sett detsamma för båda könen. Några större olikheter mellan fakulteterna föreligga ej heller inom var och en av de fyra läroorterna. Däremot uppvisa fakulteterna vissa olikheter beträffande fördelningen av de studerande på landsbygd och städer. De två teologiska fakulteterna ha ett förhållandevis stort antal landsbygdsstudenter jämfört med övriga fakulteter. Av övriga fakulteter uppvisa fakulteterna vid Stockholms högskola helt naturligt en större procent studerande från städer än motsvarande fakulteter vid de två statsuniversitetet.

Tabell 55. Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid

L ä n	Uppsala Universitet					
	Män					Kvin- nor
	Teol.	Jur.	Med.	Fil.	Samt- liga	Samt- liga
1930						
Stockholms stad.....	7	3	5	3	18	2
Stockholms län.....	3	3	3	2	11	4
Södermanlands ».....	3	4	1	4	12	2
Uppsala ».....	6	9	9	9	33	8
Östergötlands + Gotlands län.....	2	1	3	8	14	7
Jönköpings + Kronobergs + Kalmar län...	2	4	6	7	19	3
Blekinge + Kristianstads + Malmöhus län..	1	1	9	1	12	—
Hall. + Göteborgs och Bohus län.....	4	9	7	2	22	6
Älvsborgs + Skaraborgs + Värmlands län..	1	18	6	2	27	6
Örebro + Västmanlands län.....	3	5	1	6	15	3
Gävleborgs + Kopparbergs län.....	5	4	4	11	24	4
Västernorrlands + Jämtlands + Västerbot- tens + Norrbottens län.....	14	6	4	9	33	6
Summa	51	67	58	64	240	51
därav städer utom Stockholm.....	25	48	41	43	157	36
» landsbygd.....	19	16	12	18	65	13
1937						
Stockholms stad.....	9	3	3	10	25	14
Stockholms län.....	5	3	2	8	18	3
Södermanlands ».....	2	4	1	6	13	7
Uppsala ».....	13	14	1	14	42	22
Östergötlands + Gotlands län.....	3	4	1	8	16	5
Jönköpings + Kronobergs + Kalmar län...	4	2	1	4	11	8
Blekinge + Kristianstads + Malmöhus län..	—	—	—	2	2	4
Hall. + Göteborgs och Bohus län.....	5	8	—	6	19	9
Älvsborgs + Skaraborgs + Värmlands län..	3	7	3	12	25	14
Örebro + Västmanlands län.....	6	5	7	6	24	9
Gävleborgs + Kopparbergs län.....	5	4	6	13	28	9
Västernorrlands + Jämtlands + Västerbot- tens + Norrbottens län.....	5	7	5	9	26	16
Summa	60	61	30	98	249	120
därav städer utom Stockholm.....	29	43	21	56	149	73
» landsbygd.....	22	15	6	32	75	33
1943						
Stockholms stad.....	8	4	—	8	20	22
Stockholms län.....	1	1	1	7	10	10
Södermanlands ».....	1	1	1	7	10	7
Uppsala ».....	6	10	2	16	34	15
Östergötlands + Gotlands län.....	1	5	2	10	18	15
Jönköpings + Kronobergs + Kalmar län...	1	5	3	8	17	9
Blekinge + Kristianstads + Malmöhus län..	2	1	1	1	5	4
Hall. + Göteborgs och Bohus län.....	1	10	6	2	19	9
Älvsborgs + Skaraborgs + Värmlands län..	7	13	7	7	34	9
Örebro + Västmanlands län.....	—	7	5	9	21	11
Gävleborgs + Kopparbergs län.....	3	1	4	19	27	16
Västernorrlands + Jämtlands + Västerbot- tens + Norrbottens län.....	4	9	6	34	53	23
Summa	35	67	38	128	268	150
därav städer utom Stockholm.....	16	48	24	64	152	86
» landsbygd.....	11	15	14	56	96	42

Anm.: Studerande med hemort i utlandet eller med obekant hemort äro ej medräknade.

universitet och fria högskolor efter fakultet och hemort.

Lunds Universitet						Stockholms högskola					Göteborgs högskola		
Män					Kvin- nor	Män					Kvin- nor	Män	Kvin- nor
Teol.	Jur.	Med.	Fil.	Samt- liga	Samt- liga	Jur.	Karol. Med.	Fil.	Samt- liga	Samt- liga	Samt- liga	Samt- liga	
	1	1		2	2	54	26	32	112	38	2	1	
				—	—	14	3	8	25	9			
1				1	—	2	3	1	6	—			
—	2		1	3	4	5	4	1	10	4			
19	5	5	14	43	4	7	4	1	12	1	1	1	
25	54	20	42	141	44	3	3	3	9	4			
15	5	6	5	31	5	1	9	1	11	5	15	14	
5	—	6	3	14	—	5	5	2	12	1	5	2	
—	—	—	2	2	3	2	1	4	7	1			
—	—	2	—	2	—	3	3	5	11	1			
6	—	1	1	8	2	9	3	3	15	4	1		
71	67	41	68	247	64	107	64	62	233	69	24	18	
30	47	28	38	143	51	45	27	17	89	23	19	15	
41	19	12	30	102	11	8	11	13	32	8	3	2	
1		1	1	3		57	30	80	167	70		1	
—			—	—		15	2	13	30	24	1		
2	1		1	4		1	2	2	5	5			
—	—	1	—	1		2	—	4	6	3	1	1	
2	—	1	1	4	2	6	2	2	10	4	1		
8	6	1	9	24	18	6	5	5	16	8	1		
10	48	21	45	124	51	5	2	4	11	3	1	2	
7	8	5	2	22	5	16	9	4	29	3	27	22	
3	2		2	7	4	6	3	3	12	7	6	4	
1	—		1	2	1	7	3	5	15	7	1		
1	—	1	—	2	—	2	3	3	8	4			
1	1		—	2	2	9	5	4	18	7	1	1	
36	66	31	62	195	83	132	66	129	327	145	40	31	
15	54	23	45	137	60	55	24	34	113	57	35	25	
20	12	7	16	55	23	20	12	15	47	18	5	5	
			5	5	4	54	33	68	155	64			
			—	—	—	6	3	14	23	28			
			2	2	1	2	—	1	3	3			
			—	—	—	—	3	—	3	—			
1			3	4	2	1	3	1	5	1			
5	3	2	26	36	10	5	2	2	9	2	2	1	
8	38	20	66	132	74	5	2	2	9	4	1		
3	8	6	13	30	6	5	3	1	9	10	24	16	
1	3	3	6	13	5	3	1	8	12	6	14	4	
—	—	1	1	2	—	5	2	2	9	—			
1	—	1	—	2	1	4	1	2	7	4	1		
2	—	1	1	4	2	5	6	10	21	6		2	
21	52	34	123	230	105	95	59	111	265	128	42	23	
10	43	24	69	146	64	24	16	28	68	42	28	19	
11	9	10	49	79	37	17	10	15	42	22	14	4	

Ändrar man något på frågeställningen och undersöker var de studerande (som valt universitetsstudier) från skilda län bedriva sina studier, visa tabellens siffror, att Stockholms studenter till övervägande delen studera vid Stockholms högskola. Detsamma gäller fast i något mindre omfattning för de studerande från Stockholms län, där studenterna från Stockholms förortsområde givet gå till Stockholms högskola. Huvuddelen av de studerande från Södermanlands län går däremot till Uppsala universitet. Detsamma gäller givetvis de studerande från Uppsala län. Drygt hälften av de studerande från Östergötlands och Gotlands län går till Uppsala och större delen av den andra hälften till Stockholms högskola. Lunds universitet har relativt liten dragningskraft på dessa läns studenter. Däremot går ca hälften av de studerande från Småland till Lunds universitet, medan Uppsala universitet och Stockholms högskola mottager ungefär en fjärdedel vardera. Av de studerande från skånelänen och Blekinge går huvuddelen till Lunds universitet och praktiskt taget ingen till Uppsala, medan ett mindre antal sökt sig till Stockholms högskola.

Av de studerande från västkustlänen och de övriga västsvenska länen gå ungefär lika många till vardera Uppsala och Lund. Göteborgs högskola svarar för en något mindre andel än vardera av de två statsuniversiteten och Stockholms högskola. Här föreligga vissa olikheter mellan de tre årgångarna. Bland 1930 års studenter är andelen för Göteborgs högskola betydligt mindre än bland 1943 års studenter. Detta torde till stor del bero på att, som tidigare påpekats, studenterna förts till det universitet eller högskola, där de vistats längst tiden eller där de avlagt examen (se sid. 123). En del av dem bland 1943 års studenter, som förts till Göteborgs högskola kommer troligen att senare övergå till något av de tre andra lärosätena, i första hand till Lund.

De studerande från Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och de norrländska länen gå främst till Uppsala och i mindre omfattning till Stockholm. Enstaka studenter söka sig till Lund.

Val av fakultet och faderns yrke (män).

Faderns yrke (socialklass) har som ovan visats ett visst inflytande på valet av högre utbildning. Detta gör sig också gällande beträffande val av fakultet vid universiteten och de fria högskolorna.

I tabell 56 redovisas fördelningen av universitetsstudenterna efter faderns yrke och socialgrupp inom var och en av fakulteterna.

Inom teologiska fakulteten äro yrkesgrupperna lantbrukare (A) och arbetare-hantverkare (H) förhållandevis starkt företrädda. Bland 1930 års studenter voro 22 % lantbrukarstudenter och 26 % arbetar-hantverkarstudenter. För samtliga fakulteter sammanslagna voro motsvarande procent-siffror blott 9 resp. 15. Starkast underrepresenterade yrkesgrupp i förhål-

Tabell 56. Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och faderns yrke och socialgrupp. Procentuell fördelning. Män.

Yrkes- och socialgrupp (fadern)	1930										1937										1943									
	Fakultet					Samtliga	Fakultet					Samtliga	Fakultet					Samtliga	Fakultet					Samtliga						
	Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.		Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.		Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.		Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.							
						Teol.						Jur.						Med.						Hum.	Nat.	Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.
Antal	121	242	159	172	52	746	99	265	127	251	80	822	56	215	132	272	135	810												
A.	22,3	4,1	3,8	9,9	13,5	9,0	25,3	5,7	4,7	8,4	5,0	8,7	26,8	3,7	3,0	10,3	11,9	8,8												
B.	5,0	3,7	6,9	12,2	15,4	7,4	1,0	2,3	3,9	7,6	7,5	4,5	3,6	5,1	9,1	7,7	6,7	6,8												
CA.	15,7	29,3	24,5	23,8	21,2	24,3	16,2	29,2	39,4	18,8	28,8	26,0	16,1	34,9	39,4	24,3	25,2	29,1												
CM.	0,8	5,8	5,0	2,3	—	3,6	—	6,4	3,9	4,4	2,5	4,3	1,8	3,7	3,8	1,5	1,5	2,5												
D.	4,1	14,9	15,1	5,8	3,8	10,3	2,0	14,0	10,2	10,8	6,3	10,2	5,4	11,6	4,5	7,4	11,9	8,6												
E.	9,9	10,7	13,8	14,5	15,4	12,3	9,1	12,1	10,2	12,4	16,3	12,0	21,4	11,6	9,1	9,2	9,6	10,7												
F.	9,9	16,5	11,3	9,3	11,5	12,3	14,1	17,0	13,4	15,6	13,8	15,4	1,8	15,8	15,9	15,8	14,8	14,7												
G.	5,8	2,9	5,0	1,7	1,9	3,5	5,1	2,3	2,4	4,8	6,3	3,8	5,4	5,6	3,0	5,5	3,7	4,8												
H.	25,6	9,9	12,6	18,0	17,3	15,4	21,2	8,0	7,9	12,4	10,0	11,1	16,1	7,0	11,4	13,2	8,9	10,7												
Y.	0,8	0,8	0,6	1,2	—	0,8	3,0	1,1	2,4	2,0	2,5	2,0	—	0,5	—	1,8	3,0	1,2												
x.	0,8	1,2	1,3	1,2	—	1,1	3,0	1,9	1,6	2,8	1,2	2,2	1,8	0,5	0,8	3,3	2,9	2,0												
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100									
I.	20,7	48,1	43,4	31,8	25,0	37,4	18,2	47,6	52,0	33,5	37,5	39,4	21,4	48,4	45,4	33,1	37,8	39,1												
II.	43,8	36,7	37,1	46,2	55,8	41,6	48,5	37,7	33,8	43,8	42,5	40,8	55,4	37,2	38,6	41,5	41,5	40,9												
III.	34,7	14,0	18,2	20,8	19,2	20,2	30,3	12,8	12,6	19,9	18,8	17,6	21,4	13,9	15,2	22,1	17,8	18,0												
x.	0,8	1,2	1,3	1,2	—	0,8	3,0	1,9	1,6	2,8	1,2	2,2	1,8	0,5	0,8	3,3	2,9	2,2												
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100									

lande till totalsiffrorna för universitet och fria högskolor är yrkesgruppen direktörer (D).

Inom juridiska fakulteten dominerar yrkesgruppen akademiker (C_A) och är inom denna fakultet överrepresenterad i jämförelse med yrkesgruppens relativa storlek i andra fakulteter. Omkring 30 % av de studerande i de två äldre årgångarna kommo från denna yrkesgrupp mot ca 25 % för samtliga fakulteter sammanslagna. I 1943 års årgång äro siffrorna för juridiska fakulteten hela 35 % mot 29 för samtliga fakulteter. Även yrkesgruppen direktörer och i mindre omfattning grupperna folkskollärare (B) och högre tjänstemän (F) äro överrepresenterade inom juridiska fakulteten jämfört med förhållandena inom samtliga fakulteter, medan yrkesgrupperna lantbrukare och arbetare-hantverkare äro starkast underrepresenterade.

Inom medicinska fakulteten är bland 1930 års studenter gruppen direktörer överrepresenterad, medan bland 1937 och 1943 års studenter akademikergruppen är kraftigast överrepresenterad. Särskilt för årgång 1937 äro söner till läkare talrikt företrädde bland de medicine studerandena. Lantbrukargruppen är genomgående underrepresenterad, medan övriga yrkesgrupper ej uppvisa några klara tendenser.

Inom filosofiska fakultetens båda sektioner äro yrkesgrupperna företrädde i ungefär samma omfattning som vid universiteten i dess helhet, och några tydliga genomgående olikheter framträda icke.

Siffrorna över socialgruppsfördelningen visa, att socialgrupp I genomgående är svagast representerad inom teologiska fakulteten och därefter inom filosofiska fakultetens två sektioner. Den är starkast företräd i juridiska fakulteten med undantag för årgång 1937, där medicinska fakulteten uppvisar den högsta procentsiffran för socialgrupp I, beroende på, som tidigare påpekats, det exceptionellt stora antalet läkarsöner inom medicinska fakulteten i denna årgång. I dessa två fakulteter svarar socialgrupp I för omkring 45—50 % av de studerande. I alla tre årgångarna svarar socialgrupp I för mellan 35 och 40 % av samtliga studerande vid universiteten och de fria högskolorna.

Socialgrupp II är starkast företräd i teologiska och filosofiska fakulteterna, där den svarar för mellan 40 och 50 % av de studerande. Inom vardera juridiska och medicinska fakulteterna svarar socialgrupp I för något mindre än 40 % av de studerande. Inom alla fyra fakulteterna sammanslagna svarar socialgrupp II för drygt 40 % av de studerande. Detta gäller alla tre årgångarna.

Socialgrupp III slutligen är starkast representerad inom teologiska fakulteten. I årgång 1930 kommer hela 35 % av teologerna från socialgrupp III. I de två senare årgångarna har socialgruppens andel sjunkit avsevärt inom denna fakultet. Inom juridiska och medicinska fakulteterna är socialgrupp III svagast företräd med en procentsiffra av i regel mindre än 15.

Inom samtliga fakulteter sammanslagna är socialgrupp III:s andel av de manliga studenterna omkring 20 %. Siffran har sjunkit något under perioden.

Tidpunkten för studiernas påbörjande vid universitetet och fria högskolor.

Som tidigare visats, började ca 50 % av både 1930 och 1937 års studenter (män och kvinnor) sina studier vid universitet och fria högskolor redan samma år som studentexamen avlades, medan 40 % av totalantalet började sina studier de närmaste två åren efter studentexamen. För 1943 års studenter blev på grund av beredskapstjänstgöringen siffran för studentexamensåret betydligt lägre än för de två tidigare årgångarna. De två följande åren däremot påbörjade ca 60 % av hela antalet studerande sina studier, varför, om man tar hänsyn till det 10-tal procent, som kommer att påbörja sina studier de närmaste åren (efter 1946), andelen av samtliga studerande, som påbörjat sina studier senast två kalenderår efter studentexamen, även för 1943 års studenter blir ca 90 %.

Fördelar man de studerande efter fakultet, visa siffrorna i nedanstående tablå, att procentsiffran för de studerande inom skilda fakulteter, som påbörja utbildningen omedelbart efter avlagd studentexamen, varierar rätt avsevärt. Siffrorna äro ett medeltal för 1930 och 1937 års manliga studenter.

Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.
50	49	42	47	63

De studerande i matematisk-naturvetenskapliga sektionerna påbörja sina studier tidigare än vad studenterna i övriga fakulteter göra. 63 % började redan samma år som studentexamen avlades.

Medicinska fakulteten har den lägsta siffran (43 %) men har i gengäld en mycket hög siffra för det följande året. Anledningen till den relativt låga siffran för studentexamensåret är säkerligen, att ett antal studenter avvisats från de medicinska nybörjarkurserna första året, varefter de fått plats följande år.

Medelåldern för studerande vid skilda fakulteter.

Vissa olikheter förefinnas i åldersavseende mellan studerande vid olika fakulteter, vilka dels bero på skillnader i åldern vid studentexamen, dels på olika tidsavstånd mellan studentexamen och inskrivningen vid fakulteten. Teologerna äro äldst bland de manliga studenterna i alla tre årgångarna. Bland de studerande inom de övriga fakulteterna äro humanisterna äldst och juristerna yngst. Skillnaderna i åldersavseende mellan jurister, medicinare och filosofer äro dock betydligt mindre än skillnaden mellan dessa tre å ena sidan och teologerna å den andra. Bland 1943 års studen-

ter äro olikheterna mellan fakulteterna något mindre än i de två äldre årgångarna.

Olikheterna mellan fakulteterna för männen, vilka även Wicksell—Jerne-
man konstaterat i sin undersökning, måste ses i samband med olikheterna
mellan fakulteterna i rekryteringshänseende. Som visats, äro studenterna
från lantbrukar- samt arbetar- och hantverkarhemmen relativt sett talri-
kare inom teologiska fakulteten än inom övriga fakulteter, men som även
visats, är också medelåldern högre bland studenterna från jordbrukar- och
arbetar-hantverkarhem än bland studenterna från övriga yrkesgrupper.

Totalantalet inskrivna vid universitet och fria högskolor.

De i tabell 54 redovisade siffrorna över de studerande vid vart och ett av
de olika universiteten och fria högskolorna och deras fakulteter avse blott
personer med huvudutbildning. I tabell 57 lämnas en fullständig översikt
för varje fakultet, oavsett lärosäte, över antalet studenter i varje årskull
med huvud- eller kompletterande (förberedande) utbildning. För studenter
med huvudutbildning inom de skilda fakulteterna anges även hur många
som haft kompletterande (förberedande) utbildning vid annan fakultet
eller inom annan utbildningslinje, vidare hur stort antal, som vid tillfället
för uppgiftsinsamlandet (ht 1946), ej avlagt någon examen. De med enbart
kompletterande eller förberedande utbildning inom resp. fakulteter ha för-
delats efter huvudutbildning i tre grupper: huvudutbildning inom annan
fakultet, vid fackhögskola eller vid övriga utbildningslinjer. Dessutom har
totalsumman av de inskrivna vid de olika fakulteterna angivits i tabellen.¹

Av 1930 års studenter ha 130 personer varit inskrivna vid någon av de
teologiska fakulteterna. 124 av dessa ha sin huvudutbildning inom fakul-
teten. Av de övriga 6 ha 5 sin huvudutbildning inom annan fakultet vid
universiteten och de fria högskolorna, 3 vid humanistiska, 1 vid matema-
tisk-naturvetenskapliga och 1 vid juridiska fakulteten. (Denna fördelning
framgår ej av tabellens siffror.) Av de 124 med huvudutbildning ha 19 st.
haft förberedande utbildning, samtliga vid annan fakultet vid universiteten
och de fria högskolorna, alla utom en inom filosofiska fakulteten.² Av dessa
19 ha, som framgår av en följande tabell (sid. 148) 12 st. lägre filosofisk
examen. 13 av de 124 med huvudutbildning inom teologiska fakulteten ha
ej avlagt någon examen. Av de 130 inskrivna studenterna voro blott 3
kvinnor.

I 1937 års studentårgång är siffran för teologiska fakulteten lägre. Blott
106 studenter ha varit inskrivna vid teologiska fakulteten, trots att av hela
årgången 1 436 studenter varit inskrivna vid universiteten och de fria hög-

¹ Det ringa antal, som vid sidan av sin huvudutbildning varit inskrivna i två fakulteter,
har beträffande sin förberedande utbildning blott räknats en gång och därvid till den fakul-
tet, som synt mest betydelsefull med hänsyn till studietid och -resultat.

² Teol. fil. examen har ej medräknats som förberedande utbildning.

Årgång och utbildning	F a k u l t e t												Summa	Samtliga			
	Teol.		Jur.		Med.		Hum.		Nat.		M.	Kv.					
	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.							
	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M. Kv.	Samtl.	M.	Kv.					
1930																	
Huvudutbildning i vidstående fakultet...	121	3	124	242	11	253	159	16	175	331	52	13	65	746	202	948	
däruv med kompletterande utbildning i annan fakultet.....	17	2	19	13	—	13	6	—	6	7	1	—	1	43	3	46	
övriga med kompletterande utbildning..	—	—	—	23	—	23	5	—	5	32	2	—	2	47	15	62	
antalet studerande utan examen.....	13	—	13	52	4	56	10	1	11	42	46	6	23	134	57	191	
Kompletterande utbildning i vidstående fakultet.....	6	—	6	20	—	20	49	11	60	59	17	4	41	171	32	203	
däruv huvudutbildning i annan fak..	5	—	5	5	—	5	1	—	1	28	2	4	5	43	3	46	
» vid fackhögsk.	—	—	—	5	—	5	44	11	55	9	3	12	27	85	15	100	
» annan huvudutbildning.....	1	—	1	10	—	10	4	—	4	22	12	34	6	43	14	57	
Summa pers. med utbildning i vidst. fak.	127	3	130	262	11	273	208	27	235	231	176	407	89	917	234	1151	
1937																	
Huvudutbildning i vidstående fakultet...	99	6	105	265	38	303	127	21	148	251	287	538	80	822	380	1202	
däruv med kompletterande utbildning i annan fakultet.....	19	1	20	23	7	30	3	1	4	12	6	18	3	60	18	78	
övriga med kompletterande utbildning..	2	1	3	26	3	29	6	—	6	17	6	23	5	56	14	70	
antalet studerande utan examen.....	29	1	30	80	17	97	5	1	6	124	128	252	32	270	158	428	
Kompletterande utbildning i vidstående fakultet.....	1	—	1	40	7	47	21	1	22	85	37	122	39	186	48	234	
däruv huvudutbildning i annan fak..	1	—	1	12	6	18	1	1	2	43	10	53	3	60	18	78	
» vid fackhögsk.	—	—	—	6	1	7	20	—	20	21	4	25	27	74	6	80	
» annan huvudutbildning.....	—	—	—	22	—	22	—	—	—	21	23	44	9	52	24	76	
Summa pers. med utbildning i vidst. fak.	100	6	106	305	45	350	148	22	170	336	324	660	119	1008	428	1436	
1943																	
Huvudutbildning i vidstående fakultet...	56	2	58	215	51	266	132	29	161	272	267	539	135	810	407	1217	
däruv med kompletterande utbildning i annan fakultet.....	—	—	—	7	3	10	13	3	16	11	5	16	1	32	13	45	
övriga med kompletterande utbildning..	1	—	1	9	—	9	2	1	3	6	5	11	3	21	7	28	
Kompletterande utbildning i vidstående fak.	1	1	2	15	4	19	8	4	12	37	40	77	99	160	69	229	
däruv huvudutbildning i annan fakultet	1	1	2	4	1	5	—	1	1	11	7	18	16	32	13	45	
» vid fackhögsk.	—	—	—	2	—	2	7	3	10	13	6	19	74	88	23	119	
» annan huvudutbildning.....	—	—	—	9	3	12	1	—	1	13	27	40	9	32	33	65	
Summa pers. med utbildning i vidst. fak.	57	3	60	230	55	285	140	33	173	309	307	616	234	970	476	1446	

skolorna mot 1 151 av årgång 1930. Blott en av de 106 har teologisk utbildning som förberedande. Han har huvudutbildningen inom humanistiska sektionen. 20 st. av 1937 års teologer ha kompletterande utbildning vid universitet och fria högsolor, samtliga inom humanistiska sektionen. Av dessa ha 8 filosofisk examen vid sidan av den teologiska. 30 st. av de 105 med huvudutbildning inom teologiska fakulteten hade ännu vid slutet av 1946 ej avlagt examen. I motsats till vad fallet är bland 1930 års studenter, torde dock fler av dem utan examen komma att fullfölja studierna. Blott 6 av de 105 studenterna voro kvinnor.

Siffrorna för de studerande vid teologiska fakulteten bland 1943 års studenter äro ej definitiva, då ett förhållandevis stort antal av dem som avse en teologisk utbildning ännu läste på teol. fil. examen vid de humanistiska sektionerna. Dock tyder siffran 60 för de 1946 inskrivna på att tillströmningen till teologiska fakulteten absolut och framför allt relativt sett fortsatt att minska.

Vid juridiska fakulteterna inskrev sig sammanlagt 273 st. av 1930 års studenter. Av dessa hade 253, till största delen manliga studenter, sin huvudutbildning vid fakulteten. Av de 20, som blott ha förberedande utbildning vid juridiska fakulteten, hade 5 slutlig utbildning vid andra fakulteter, 2 vid medicinska, 2 vid humanistiska och 1 vid teologiska, medan 5 skrivit in sig vid fackhögskolorna, varav 3 vid handelshögskolorna. 10 st. ha gått till kortare utbildning, varav 4 till handelsgymnasier, 4 till officersyrket och 2 till de statliga affärsdrivande verken. Av de 253 med huvudutbildning hade 13 tidigare varit inskrivna vid annan fakultet, 9 vid humanistiska sektionen, 2 vid matematisk-naturvetenskapliga sektionen och 1 vid teologiska fakulteten. 23 st. hade annan utbildning; hälften officersutbildning och återstoden högre eller lägre merkantil utbildning. Ett förhållandevis stort antal, 57 av 253, saknar examen av dem med huvudutbildning vid juridiska fakulteten i denna årgång.

Bland 1937 års studenter ha 350 st. varit inskrivna någon gång i juridiska fakulteten. Av dessa voro hela 45 st. kvinnor. I förhållande till totalantalet studenter, som varit inskrivna vid universiteten och de fria högsolorna, är antalet studerande lika stort bland 1937 som bland 1930 års studenter, 24 %. De manliga studerandena äro dock förhållandevis färre 1937 än 1930. Av de 350 inskrivna ha 47 blott bedrivit förberedande eller kompletterande juridiska studier. Av dessa ha 18 sin huvudutbildning vid någon annan fakultet. Huvuddelen, 15 st., kommer på humanistiska sektionen, 7 st. ha övergått till andra fackhögskolor, varav 4 till handelshögskolorna, medan 22 genomgått kortare utbildningar. Av dessa komma 15 på officersbanorna, 3 på handelsgymnasierna, 3 på statliga verk och 1 på folkskoleseminarium. Av de 303 studerande med juridisk huvudutbildning hade 59 st. annan utbildning vid sidan av den juridiska. De 30, som hade annan universitetsutbildning, kommo i nästan samtliga fall från

humanistiska sektionen. De 29 personerna med annan kompletterande utbildning fördelade sig i likhet med vad fallet var för 30-orna lika på merkantil utbildning och reservofficersutbildning. Av 1937 års jurister med huvudutbildning ha 32 % (97 av 303) ej avlagt examen. Bland 1930 års studenter är motsvarande procentsiffra 22. För 37-orna torde siffran komma att sjunka något.

Bland 1943 års studenter ha 285 st. varit inskrivna vid juridisk fakultet. Dessa utgöra 20 % av alla inskrivningar vid universiteten och de fria högskolorna i årgången, eller något lägre procent än i de två tidigare årgångarna, vilket ej behöver tyda på någon nedgång för fakulteten jämfört med tidigare, då förberedande utbildning är vanlig för jurister. 43-or med huvudutbildning inom juridiska fakulteten och med annan förberedande utbildning äro också förhållandevis få. Kvinnornas andel av de studerande inom juridiska fakulteten har ytterligare ökat. I årgång 1930 utgjorde de 4 % av de någon gång inskrivna, i årgång 1937 13 % och i årgång 1943 19 %.

235 st. av 1930 års studenter ha någon gång varit inskrivna i medicinsk fakultet. Huvuddelen utgjordes av män. Förhållandevis många, 60 st., togo dock de medicinska studierna som förberedande. Av dessa hade huvuddelen, 53 st., sin huvudutbildning inom utbildningslinjen »övriga fackhögskolor», främst då Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet. 13 tandläkare av denna årgång ha avlagt med. kand. Ett obetydligt antal av dem med medicinsk huvudutbildning hade annan utbildning vid sidan av. De 6 med förberedande utbildning vid annan fakultet fördelade sig med 2 på vardera juridiska och humanistiska och 1 på vardera matematisk-naturvetenskapliga och teologiska fakulteterna. Blott 11 av de 175 med medicinsk huvudutbildning ha ej avlagt någon examen. Dock ha av de examineerade 15 st. blott med. kand. De flesta av dem torde få jämnställas med de 11 utan examen i denna årgång.

Bland 1937 års studenter är antalet inskrivna i medicinska fakulteten 170 st. eller betydligt färre än bland 1930 års studenter. Nedgången i antalet inskrivna hänför sig dock huvudsakligen till dem med förberedande eller kompletterande studier inom fakulteten. Kvinnorna med medicinsk huvudutbildning äro ganska få även bland 1937 års studenter, om än något fler än bland 37-orna. De 22 personer med förberedande medicinska studier ha även i denna årgång huvudutbildningen förlagd huvudsakligen till Tandläkarinstitutet, dock i intet fall med medicinsk examen, och bland kvinnorna i viss utsträckning även till Farmaceutiska institutet. De 10 med annan utbildning vid sidan av den medicinska ha kommit från skilda läroanstalter. Blott 6 st. av de 148 personerna med medicinsk huvudutbildning i denna årgång saknade vid slutet av år 1946 någon examen. Helt naturligt var bland dem med examen antalet färdiga läkare (M. L.) förhållandevis litet, 60 %.

Av 1943 års studenter hade 173 st. skrivit in sig vid medicinsk fakultet, varav 12 hunnit lämna den. Av de återstående 161 hade förhållandevis många, 19 st., studerat på andra håll; 14 st. inom filosofisk fakultet. Kvinnornas antal är större bland 1943 års medicinare än i tidigare årskullar.

Det avgjort största antalet inskrivningar har i alla tre årgångarna humanistiska sektionen haft. 407 eller 35 % av samtliga inskrivna vid universitetet och de fria högskolorna i årgång 1930 valde de humanistiska sektionerna. Fördelade på kön bli motsvarande procenttal 25 för de manliga och hela 75 för de kvinnliga studenterna.

Förberedande utbildning vid humanistisk sektion och huvudutbildning vid annan fakultet är betydligt vanligare bland männen än bland kvinnorna. 28 män och blott 2 kvinnor hade förberedande humanistisk utbildning. Av männen hade 16 sin huvudutbildning inom teologiska, 9 inom juridiska, 2 inom medicinska och 1 inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna. De 34 med huvudutbildning vid de kortare utbildningslinjerna fördela sig på folkskoleseminarier (14), handelsgymnasier (11) och statliga verk (9). 32 st. av de 39, som vid sidan av sin humanistiska huvudutbildning ha annan utbildning, ha denna inom gruppen övrig utbildning. Här dominera folkskoleseminarierna (19) och merkantil, högre och lägre, utbildning (10). 88 st. eller 27 % av dem med huvudutbildning ha ingen examen. Såväl absolut som relativt är antalet störst bland de kvinnliga studenterna.

Bland 1937 års studenter ha 660 st. eller 46 % av samtliga inskrivna vid universitet och fria högskolor varit inskrivna vid de humanistiska sektionerna, d. v. s. 10 % fler än bland 1930 års studenter. Kraftigast har ökningen varit bland de kvinnliga studenterna. Av de 660 st. hade 122 st. blott förberedande eller kompletterande utbildning. I relation till samtliga äro de med förberedande eller kompletterande utbildning lika många bland 1937 som bland 1930 års studenter eller omkring 18 %. Även bland 1937 års humanister med huvudutbildning hade relativt få annan utbildning vid sidan av. De 18, som hade kompletterande utbildning vid annan fakultet, hade denna inom juridisk fakultet. I en del fall är det fråga om statsvetenskapligt studerande, vilka avlagt fil. kand. eller fil. pol. mag. som huvudexamen men från början skrivit in sig i juridisk fakultet. Av dem med annan förberedande utbildning kommer huvuddelen på de två merkantila utbildningslinjerna (12 st.) och på folkskoleseminarierna (5 st.) samt (bland männen) officersbanorna (5 st.).

252 av de 538 med humanistisk huvudutbildning hade ännu i slutet av 1946 ej avlagt någon examen. Antalet utan examen torde dock komma att sjunka rätt avsevärt.

Bland 1943 års studenter hade vid undersökningstillfället 616 st. hunnit skriva in sig i humanistisk sektion. I förhållande till samtliga vid universitet och högskolor inskrivna är detta en något lägre siffra än bland

1937 års studenter. Av de 616 äro dock 539 redovisade under rubriken huvudutbildning. Detta är lika många som bland 1937 års studenter. Som tidigare påpekats, ingå här dock en del teol. fil. studerande, som senare komma att övergå till teologisk fakultet.

Vad slutligen matematisk-naturvetenskapliga sektionerna beträffar, hade de bland 1930 års studenter det lägsta antalet inskrivna, 106 st. Av dessa bedrevo 41 st. förberedande studier, varför blott 65 studenter, därav 13 kvinnliga, ha matematisk-naturvetenskaplig huvudutbildning. Av de 41 med förberedande utbildning hade största delen sin huvudutbildning vid fackhögskolorna, i första hand vid de två tekniska högskolorna, 21 st., och 6 inom gruppen övriga fackhögskolor. 23 av de 65 med huvudutbildning ha ej avlagt examen, varför blott 42 st. av 1930 års studenter avlagt filosofisk examen inom matematisk-naturvetenskaplig sektion som huvudexamen. Motsvarande siffra inom de humanistiska sektionerna var 243 i samma årgång.

Bland 1937 års studenter har antalet inskrivna i matematisk-naturvetenskapliga sektionerna ökat något; absolut sett till 150 st. Antalet personer med huvudutbildning har ökat något mer. Av de studerande med enbart förberedande utbildning hade även i denna årgång de flesta sin huvudutbildning vid fackhögskolorna: 24 st. vid de tekniska högskolorna, 3 inom gruppen »övriga fackhögskolor» och 1 vid handelshögskolorna. De 9 männen med annan huvudutbildning fördelade sig lika på folkskoleseminarier, statliga verk och officersbanorna. 15 st. av de 108 med huvudutbildning hade förberedande utbildning, 6 vid andra fakulteter, 4 inom humanistiska och 2 inom juridiska, och 9 vid andra utbildningslinjer. 43 st. av de 108 med huvudutbildning ha ej avlagt examen.

Vad 1943 års studenter beträffar hade 312 st. hunnit skriva in sig vid de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna, således en kraftig ökning jämfört med årgång 1937. Hela 119 av dessa hade dock redan 1946 hunnit sluta. Huvuddelen av dessa har gått till fackhögskolorna: 58 till de tekniska högskolorna, 29 till övriga fackhögskolor. De flesta av kvinnorna komma på övriga fackhögskolor. Hela 19 st. hade övergått till annan fakultet vid universiteten och de fria högskolorna, 10 till medicinsk fakultet, 8 till humanistisk sektion och 1 till juridisk fakultet. 12 hade gått till övriga utbildningsbanor, de flesta till folkskoleseminarier (7 st.) och handelsgymnasier (3 st.). Av de 193, som 1946 stodo kvar inom de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna, torde även en del komma att övergå till fackhögskolorna.

Jämför man Wicksell—Jernemans siffror över medelantalet nyinskrivna åren 1930—1935 inom olika fakulteter med våra siffror över antalet någon gång inskrivna (huvudutbildning och förberedande utbildning) bland 1930 års studenter, får man det resultat, som återges i nedanstående tablå. För de medicinska fakulteterna ha angivits två siffror från Wicksell—Jernemans

utredning, en maximisiffra och en minimisiffra. För humanistiska sektionerna har endast angivits Wicksell—Jernemans siffra över de nyinskrivna, som uppgivit humanistiska studier som huvudutbildning (F_h). Däremot äro de som påbörjat humanistisk utbildning som förberedelse till teologiska studier (F_t) ej medtagna, emedan dessa senare övergå till teologiska fakulteterna och därför vid dessa jämförelser ej böra vara med.

	Medelantalet nyinskrivna 1930—33 enligt Wicksell—Jerneman	1930 års studenter, någon gång inskrivna		Differens
		läroverksstudenter	privatister	
Teologiska fakulteterna	161	130	5	+ 26
Juridiska fakulteterna	311	273	2	+ 36
Medicinska fakulteterna	{min. 243	235	1	min. + 7
	{max. 315			
Humanistiska sektionerna	543	407	14	+ 122
Matematisk-naturvetenskapliga sektionerna	169	106	3	+ 60
Summa	{min. 1 266	1 151	25	min. + 90
	{max. 1 338			

För teologiska och juridiska fakulteterna äro differenserna mellan Wicksell—Jernemans siffror och våra ungefär lika stora. Procentuellt sett är dock differensen för teologiska fakulteterna större än för de juridiska. Wicksell—Jernemans minimisiffra för medicinska fakulteterna stämmer väl med vår siffra för 1930 års studenter, medan maximisiffran är 34 % högre än vår siffra. Siffran för humanistiska sektionerna är 33 % högre hos Wicksell—Jerneman än bland 1930 års studenter. För matematisk-naturvetenskapliga sektionerna är siffran hos Wicksell—Jerneman 59 % högre än för 1930 års studenter.¹ De differenser, som föreligga mellan Wicksell—Jernemans siffror och våra, hänföra sig således till största delen till filosofiska fakulteternas två sektioner. Anledningen till differenserna är, såsom tidigare påpekats, förutom att de två materialen äro olika, huvudsakligen att Wicksell—Jerneman ej gjort tillräckligt stora reduktioner för dubbelinskrivningar vid skilda universitet och högskolor. Därtill kommer dock, att Wicksell—Jernemans siffror inkluderar dels en del utlänningar, dels en del icke studenter, vilka ej ingå i siffrorna för 1930 års studenter. Dessutom har man den möjligheten, att våra siffror kunna vara något för låga. En person t. ex., som skrivit in sig under en termin vid humanistiska sektionen och nästa termin övergått till annan fakultet, annan utbildning eller direkt ut i förvärvslivet, kan ha blivit förbigången i våra uppgifter beträffande sin kortare vistelse vid humanistiska sektionen; några kontroller ha ej kunnat göras på denna punkt varken på basis av kamratuppgifter

¹ I ett föregående avsnitt (sid. 76) har en jämförelse gjorts mellan Wicksell—Jernemans siffror för samtliga universitet och fria högskolor och våra motsvarande siffror för 1930 års studenter. Att de där redovisade totalsiffrorna hos Wicksell—Jerneman ej stämma med summan av siffrorna för de enskilda fakulteterna i tablan beror på olika beräkningsmetoder.

eller senare införskaffade yrkesuppgifter. Dock torde huvudanledningen till differenserna mellan Wicksell—Jernemans siffror och våra vara att hänföra till för små reduktioner från Wicksell—Jernemans sida beträffande de nyinskrivnas antal.

I Stat. Off. Utr. 1943: 17 sid. 19 lämnas vissa uppgifter rörande de första gången inskrivna vid filosofiska och juridiska fakulteterna under perioden 1921—1940, ställda i relation till antalet studentexamina under samma period. De nyinskrivnas andel av samtliga studentexamina var enligt dessa uppgifter följande.

1921/22—1925/26.....	53,7 %
1926/27—1930/31.....	47,7 %
1931/32—1935/36.....	50,3 %
1935/36—1940/41.....	39,1 %

Siffrorna för de nyinskrivna äro bruttosiffror. Den starka nedgången i siffrorna för den senaste perioden beror säkerligen till stor del på omläggningen av universitetsstatistiken. Siffran för perioden 1935/36—1940/41 är nämligen baserad på studiekortens uppgifter, medan de tidigare periodernas siffror basera sig på uppgifter från universiteten och högskolorna, vilka senare innehålla ett stort antal dubbelräkningar, framför allt beträffande flyttningar mellan universiteten och de fria högskolorna inom samma fakultet. De två senare periodernas procentsiffror kunna jämföras med våra siffror över antalet någon gång inskrivna vid teologiska,¹ juridiska och filosofiska fakulteterna, ställda i relation till antalet studentexamina i årgångarna 1930 och 1937. För dessa två årgångar fås siffrorna 42,0 resp. 38,9 %.² Skillnaden mellan siffran för 1930 års studenter och utredningens siffra för de nyinskrivna 1931/32—1935/36 torde helt bero på de ovannämnda dubbelräkningarna i utredningens siffror. Siffran för 1937 års studenter stämmer nästan exakt med siffran för medelantalet nyinskrivna 1935/36—1940/41, vilket kan tagas som belägg för att våra primäruppgifter omfatta praktiskt taget samtliga inskrivningar bland studenterna.

Den viktiga frågan om studieavbrott tarvar utöver vad som ovan sagts ytterligare någon kommentar. Bland 1930 års studenter torde så gott som samtliga av dem, som redovisats under rubriken huvudutbildning utan examen, få anses ha misslyckats med sina studier. Vidare måste en stor del av medicinarna med blott med. kand. anses ha misslyckats i sina medicinska studier. Bland 1937 års studenter däremot måste man räkna med att 10—20 % av dem utan examen komma att fullfölja studierna till examen. Å andra sidan måste man räkna med att av dem med med. kand.-examen en ungefär lika stor procent som bland 1930 års studenter ej kommer att avlägga med. lic.

¹ Att inskrivna i teologiska fakulteten måste medtagas i våra siffror beror på att teologerna alltid först inskriva sig i filosofiska fakulteten.

² Medtagas privatisterna, fås nästan exakt samma procentsiffror.

Beträffande dem med förberedande studier ställer sig frågan ännu svårare. Det är osäkert, huruvida en övergång till annan utbildning, t. ex. från den filosofiska fakulteten till fackhögskolorna, skall räknas som ett misslyckat val av första utbildning. I många fall torde det vara så, att de studerande haft för avsikt att studera vid någon fackhögskola, men att de i avvaktan på inträde ha bedrivit kortare studier vid universiteten och de fria högskolorna. Vi anse oss icke böra medräkna dessa personer vid bestämningen av avbrottsfrekvensen och examensprocenten. Något annorlunda ligger det till för en »förberedande utbildning» vid universiteten och de fria högskolorna, följd av en »övrig utbildning» såsom huvudutbildning. Härvid kan givetvis samma inverkan ha förelegat, nämligen att universitetsstudierna fyllt ut tidsperioden, innan inträde vunnits vid en av de övriga utbildningslinjerna. Troligt är dock, att i de flesta fall avbrottet i universitetsstudierna orsakats av bristande studieintresse eller bristande ekonomi. Denna kategori bör därför medtagas vid ett studium av avbrottsfrekvensen. Växlingarna mellan olika fakulteter kan på samma sätt betraktas antingen som en verklig förberedelse eller ett misslyckat val av första utbildning. Det synes emellertid icke rimligt att medräkna dessa vid studiet av avbrottsfrekvensen. Vid bedömningen av avbrottsfrekvensen bör därför helt bortses från dem, som växlat fakultet eller övergått till fackhögskola, medan övergång till annan utbildning räknas såsom avbrott.

Om man för medicinska fakulteten till gruppen utan examen dessutom lägger till dem med med. kand. bland 1930 års studenter samt för 1937 års studenter räknar med att 15 % av antalet utan examen 1946 tager examen, dock ej inom medicinska fakulteten, fås följande värden (%) på avbrottsfrekvensen för samtliga studenter (män och kvinnor).

	Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.	Samtliga
1930	11	26	17	33	43	26
1937	24	33	4	45	40	35

Det bör ännu en gång framhållas, att siffrorna ej ta hänsyn till den avbrottsfrekvens, som består i avbrytandet av studierna inom någon fakultet för studier i annan fakultet eller vid annan akademisk läroanstalt. Vidare att det antagits, att 15 % av de studenter av 1937 års årgång, som till 1946 ej avlagt examen, komma att fullfölja studierna.

Avbrottsfrekvensen har ökat med hela 9 % mellan de två årgångarna. Störst har ökningen varit inom humanistiska sektionerna och teologiska fakulteterna.¹ För humanistiska sektionernas del kan dock tänkas, att det beräknade antalet examinerade bland dem utan examen är i underkant.

¹ Avbrottsfrekvensen räknas i teologiska fakulteterna blott på basis av dem som avlagt teol.-fil. eller efter en fil. kand. blivit teologer. De som påbörjat förberedande teologiska studier inom humanistisk sektion men misslyckats och avbrutit studierna ingå således ej i siffran för teologiska fakulteterna utan medräknas i humanistiska sektionerna. Detta medför, att våra siffror för avbrottsfrekvensen inom teologiska fakulteterna äro något för låga och inom humanistiska sektionerna något för höga.

För medicinska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna föreligger en nedgång i avbrottsfrekvensen. Någon större skillnad mellan män och kvinnor förmärkes ej i humanistiska sektionerna.

För Lunds universitet har gjorts en beräkning av avbrottsfrekvensen för de inskrivna under de två femårsperioderna 1930—34 och 1935—39.¹ Antalet personer, inskrivna åren 1930—39, som ännu år 1945 ej hade någon examen vid Lunds universitet, har ställts i relation till antalet nyinskrivna under perioden 1930—39. Siffrorna för männen voro 34 resp. 40 % och för kvinnorna 37 resp. 49 %. Att siffrorna för Lund ligga ca 10 % högre än våra siffror beror på att vi ej räknat övergången till annan fakultet eller fackhögskola som avbrott. Gör man det, fås för vårt material (männen) en procentsiffra på 35 för 1930 års studenter och drygt 40 % för 1937 års studenter eller i nära överensstämmelse med siffrorna för Lunds universitet.

I Stat. Off. Utr. 1943: 17 sid. 38 anges, att examensprocenten bland de män, som inskrev sig för första gången i filosofiska fakulteten vid de två statsuniversitetet samt Stockholms högskola år 1933 vid utgången av år 1941 blott avlagt examen i 37 %, d. v. s. en avbrottsfrekvens på 63 %. Sätter man antalet utan examen och samtliga med förberedande utbildning inom filosofiska fakulteterna i relation till samtliga någon gång inskrivna, fås för 1930 års studenter siffran 48 % och för 1937 års studenter 58 %. Dessa värden äro i överkant, då en del av dem med förberedande utbildning inom filosofiska fakulteten avlagt filosofisk examen. Trots detta äro siffrorna lägre än de i Stat. Off. Utr. 1943: 17 redovisade, vilket torde bero på att i denna utredning man helt har bortsett från det icke obetydliga antal personer, som avlagt filosofisk examen i kombination med examen i annan fakultet och räknat examensprocenten såsom antalet personer med enbart filosofisk examen i relation till totalantalet inskrivna i filosofiska fakulteten, visserligen med frånräknande av teol.-fil. studerande.

Medelbetyg och utbildning vid universitet och fria högskolor.

Av tabell 57 framgår för varje fakultet a) antalet personer, som avlagt (huvud)examen vid fakulteten, b) antalet som haft sin huvudutbildning vid fakulteten men som ej avlagt examen, c) antalet personer med förberedande eller kompletterande utbildning vid fakulteten och huvudutbildning vid annan fakultet eller fackhögskola samt d) antalet med förberedande utbildning vid fakulteten men huvudutbildning vid någon av de icke akademiska utbildningslinjerna. Av dessa 4 grupper kunna grupperna b) och d) i regel anses ha misslyckats med sina universitetsstudier. För 1937 års studenter får dock reservation göras för en mindre del av grupp b. Som visas

¹ Se C.-E. Quensel: Om universitetsstatistikens uppgifter, sid. 12 i Lunds universitets årsskrift nr 5. Lund 1947.

i detta och senare kapitel, har gruppen c) till största delen avlagt annan akademisk examen.

En viktig fråga är vilka orsakerna varit att grupperna b) och d) ej fullföljt sina studier. Man kan gissa på bristande fallenhet och intresse för akademiska studier och/eller otillräcklig ekonomi. För att belysa den första av dessa faktorer har i tabell 58 angivits betygsfördelningen och det genomsnittliga medelbetyget för de 4 grupperna inom var och en av de 5 fakulteterna (sektionerna). För kvinnorna ha blott angivits siffrorna för humanistiska sektionerna. Några siffror ha ej anförts för 1943 års studenter, då i denna årgång de 4 grupperna studenter ännu ej hunnit utkristalliseras.

I de teologiska fakulteterna äro grupperna c) och d) knappast företrädta, huvudsakligen beroende på, som tidigare framhållits (not 1 sid. 139), att teologerna påbörja sina studier i humanistisk sektion, och att de som slå om i regel ej fullföljt teol.-fil. och ej hunnit inskriva sig i teologisk fakultet. De som fullföljt studierna i teologisk fakultet till examen, ha klart bättre studentbetyg än de som ej avlagt examen. 9 av de 13, som ej fullföljt bland 1930 års studenter, hade medelbetyg under Ba. Av 1937 års studenter torde, som i tidigare sammanhang påpekats, ytterligare några personer komma att avlägga examen. Man torde ej taga fel, om man utgår från att huvuddelen av dessa återfinnes bland dem med Ba eller AB i medelbetyg.

I de juridiska fakulteterna äro alla fyra grupperna representerade, om än de med förberedande utbildning äro relativt fåtaliga. De 10 bland 1930 års studenter med förberedande utbildning inom fakulteten och huvudutbildning vid annan fakultet eller fackhögskola ha de bästa genomsnittliga medelbetygen, medan de 10, som gått till kortare utbildning, ha sämre medelbetyg men dock bättre än de som aldrig avlagt examen (c). Bland 1937 års studenter är betygsstandarden för de två grupperna med förberedande utbildning densamma. De ha lägre medelbetyg än de med huvudutbildning och klarad examen men högre betyg än de utan examen.

Fördelningen på de tre medelbetygsklasserna visar, att i den lägsta, under Ba, 35 resp. 42 % misslyckats i sina juridiska studier, medan i den högsta medelbetygsklassen, över AB, blott några få procent misslyckats.

För de medicinska fakulteterna ha de bland 1930 års studenter med blott med. kand angivits inom parentes i kolumnen för examen. De ha lika låga medelbetyg som de 10 personerna utan någon examen. De som gått till huvudutbildning vid andra högskolor, i första hand vid Tandläkarinstitutet, ha både bland 1930 och 1937 års studenter lägre medelbetyg än de som fortsatt till med. lic.-examen. Bland 1937 års studenter äro dock skillnaderna ganska obetydliga. Så gott som samtliga studerande, som misslyckats i sina medicinska studier i årgång 1930, ha sämre än Ba i medelbetyg.

I de humanistiska sektionerna ha både bland män och kvinnor i båda årgångarna de som avlagt någon huvudexamen de högsta medelbetygen och de som ej avlagt examen men kvarstå vid fakulteten de lägsta medelbetyg-

gen. Mellan de två grupperna med förberedande utbildning föreligger ingen större skillnad i det genomsnittliga medelbetyget, om än de som gått till icke akademisk huvudutbildning ha något bättre betyg. Jämför man män och kvinnor, är medelbetygsstandarden nästan exakt densamma för dem med humanistisk huvudexamen. Däremot ha de manliga studenterna utan examen betydligt lägre medelbetyg än motsvarande kategori bland kvinnorna. Detta gäller båda årgångarna. Bland männen 1930 uppgick avbrotts- eller misslyckandefrekvensen till 51 % i lägsta medelbetygsklassen. I årgång 1937 var siffran 70 %. Bland kvinnorna voro motsvarande procent-siffror 34 och 62. I högsta medelbetygsklassen voro dessa procentsiffror för männen 14 och 22 och för kvinnorna 31 resp. 19.

Inom matematisk-naturvetenskapliga sektionerna är skillnaden i medelbetyg speciellt stor mellan dem som avlagt examen (huvudutbildning) och dem som ej avlagt examen. Medelbetygen för dem som påbörjat utbildning vid någon av dessa sektioner men sedan övergått till andra akademiska studier, huvudsakligen de tekniska högskolorna, är betydligt lägre än för dem med naturvetenskaplig examen men avgjort högre än för dem som ej avlagt examen. 57 % av 1930 års studenter med medelbetyg under Ba ha misslyckats i sina studier. Bland 1937 års studenter är motsvarande siffra 78 %. Ingen av dem med mer än AB i medelbetyg är utan examen i årgång 1930 och en i årgång 1937. Ett fåtal har övergått till icke akademisk huvudutbildning.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de studenter, som ha sin huvudutbildning vid någon fakultet och där avlägga examen genomgående ha de högsta medelbetygen av de inskrivna och att de som stanna kvar vid fakulteten men ej klara examen ha de lägsta medelbetygen. De i fakulteten inskrivna, som skaffat sig sin huvudutbildning på annat håll, ha relativt medelmåttig betygsstandard, och några nämnvärda olikheter i medelbetygsstandard för dem som övergå till annan akademisk huvudutbildning och dem som övergå till övrig huvudutbildning tyder de här redovisade siffrorna ej på. Bland 1937 års studenter ha de som övergått från filosofiska fakultetens två sektioner till icke akademisk huvudutbildning något bättre medelbetyg än de som övergått till akademisk huvudutbildning.

Det föregående visar klart, att misslyckandet med eller avbrytandet av studier vid universiteten och de fria högskolorna nära hänger ihop med fal-lenhet för högre studier (här mätt medelst medelbetyg i studentexamen). I vad mån sociala och ekonomiska förhållanden spela in härjämte belyses i någon mån av siffrorna i tabell 59, där för varje fakultet angivits avbrotts-frekvensen för studenterna från de tre socialgrupperna.¹

¹ Avbrottsfrekvensen är här liksom tidigare beräknad som relationen $\frac{b+c}{a+b+c}$, där b = antalet personer med huvudutbildning utan examen, c = antalet personer med förberedande utbildning vid fakulteten och huvudutbildning vid icke akademisk läroanstalt, a = antalet personer med huvudutbildning och examen. För de medicinska fakulteterna har i årgång 1930 täljaren ökat med de personer, som blott avlagt med. kand. I årgång 1937 har b i täljaren reducerats med 15 % (jfr sid. 142).

Tabell 59. Antalet studenter med »misslykade» studier samt avbrottsfrekvensen bland läroverksstudenter med någon utbildning vid universitet och fria högskolor efter fakultet och socialgrupp.

Årgång och socialgrupp	Antal personer med »misslykade» studier						Avbrottsfrekvens								
	M ä n					Samtliga	Kvinnor	M ä n					Samtliga	Kvinnor	
	Teol.	Jur.	Med.	Hum.	Nat.			Hum.	Teol.	Jur.	Med.	Hum.			Nat.
1930															
I.....	3	28	3	21	3	58	25	12	23	10	34	21	20	3	
II.....	5	23	5	24	13	70	21	9	26	18	28	41	22	3	
III.....	6	11	6	19	7	49	9	14	30	23	42	58	29	3	
x.....	—	1	—	—	—	1	3	—	(33)	—	—	—	(14)	(2)	
Samtliga	14	63	14	64	23	178	58	11	25	14	33	40	23	3	
1937															
I.....	7	38	3	38	9	96	56	38	28	6	42	31	28	4	
II.....	9	35	—	55	16	105	53	19	32	—	47	40	32	4	
III.....	7	14	—	30	11	62	19	23	37	6	53	62	39	4	
x.....	2	3	—	3	—	9	3	(57)	(68)	—	(49)	—	(47)	(3)	
Samtliga	25	90	4	126	36	282	132	25	32	4	46	41	32	4	

Sammanfattningsvis kan sägas, att bland männen ett icke obetydligt samband råder mellan avbrottsfrekvensen i de fria akademiska studierna och social härstamning. I samtliga fakulteter är för båda årgångarna (med ett undantag — små siffror) avbrottsfrekvensen störst för studenter från socialgrupp III. För samtliga fakulteter sammanslagna är avbrottsfrekvensen ca 10 % större bland studenterna från socialgrupp III än bland studenterna från socialgrupp I.

Socialgrupp II har genomgående lägre avbrottsfrekvens än socialgrupp III. Däremot äro icke skillnaderna mellan socialgrupp I och II genomgående av samma karaktär.

Av detta måste man draga den slutsatsen, att även de sociala (ekonomiska) förhållandena vid sidan av betygsförhållandena ha betydelse för studieresultaten vid universiteten och de fria högskolorna under den här behandlade perioden.

Bland teologerna uppvisar socialgrupp I något högre avbrottsfrekvens än socialgrupp II och i årgång 1937 t. o. m. högre frekvens än socialgrupp III. Avbrottsfrekvensen för socialgrupp III är förhållandevis obetydlig, vilket delvis står i samband med den gallring, som sker före teol. fil.-examen och vars inverkan icke framgår av våra siffror, men kanhända delvis också står i samband med den omständigheten att stipendiesystemet och understödssystemet är något bättre för teologer än för övriga fakulteters studerande.

Bland humanisterna uppvisar i årgång 1930 socialgrupp I högre avbrottsfrekvens än socialgrupp II. Detta gäller båda könen. För kvinnliga

studenter i denna årgång är avbrottsfrekvensen i socialgrupp I t. o. m. högre än i socialgrupp III. Även i årgång 1937 är avbrottsfrekvensen för kvinnliga humanister högre i socialgrupp I än i socialgrupp II. Denna höga avbrottsfrekvens, speciellt bland de kvinnliga studerande från socialgrupp I, torde sammanhånga med att ett förhållandevis stort antal för högre studier obegåvade, välsituerade studenter skriver in sig vid universitetens och de fria högskolornas humanistiska sektioner.

Inom de naturvetenskapliga sektionerna är sambandet mellan avbrottsfrekvens och socialgruppsindelning mest påtagligt. De förhållandevis långa studierna och möjligheten att vinna anställning i förvärvslivet efter tentamen i något enstaka ämne kan bidra till detta.

I de medicinska fakulteterna är likaså sambandet tydligt för årgång 1930. I årgång 1937 kan knappast något samband konstateras, men för denna årgång har det ändrade antagningssystemet för medicinare haft sin verkan.

För juristerna slutligen är likaledes sambandet tydligt men olikheterna mellan socialgrupperna äro små.

Examina vid universitet och fria högskolor.

De i det följande redovisade siffrorna över examina vid universiteten och de fria högskolorna avse förhållandena vid årsskiftet 1946/47. För 1930 års studenter ha således 16 år och för 1937 års studenter 9 år förflutit mellan studentexamen och uppgiftstillfället. För 30-orna torde därför siffrorna i stort sett vara slutgiltiga, medan för 37-orna ett stort antal personer av dem, som ännu helt sakna examen, inom de närmaste åren torde avlägga sådan, detta speciellt med tanke på den långa beredskapstjänstgöringen för de manliga studenterna i denna årgång. Examina ha, som tidigare nämnts, redovisats efter examen inom den fakultet, som valts för huvudutbildningen, och teol. och jur. kand. ha genomgående ansetts vara huvudexamen i förhållande till filosofisk examen, även om den senare tagit längre tid. I tabell 60 redovisas antalet examinerade personer¹ inom de olika fakulteterna med fördelning på skilda lägre och högre examenstyper. De studenter, som avlagt förberedande eller kompletterande examen vid annan läroanstalt än universiteten och de fria högskolorna, ha även särskilts i förteckningen medelst tillägget »+ annan examen».

Av de teologiska examina utgör det övervägande antalet teol. kand. (med praktiskt teologiska prov). Så gott som samtliga, som avlagt teol. kand. ha prästvigts. Nedgången i antalet examina mellan de två årgångarna är mycket stor. Bland 1930 års studenter hade 103, bland 1937 års studenter blott 66 manliga studenter prästutbildning eller högre teologisk examen. Detta var att vänta med tanke på den tidigare redovisade nedgången i antalet in-

¹ Varje person är således blott räknad en gång.

Tabell 60. Antalet läroverksstudenter med examen i huvudutbildning vid universitet och fria högskolor efter examenstyp.

E x a m i n a	Män		Kvinnor	
	1930	1937	1930	1937
TK.....	5	4	3	5
TK + PTP.....	86	57	—	—
TK + FK.....	10	6	—	—
TK + FM.....	—	1	—	—
TK + FL.....	—	1	—	—
TL eller TD.....	5	1	—	—
TL eller TD + fil. examen.....	2	—	—	—
Summa Teol. examina	108	70	3	5
därav högre	7	1	—	—
Kansliexamen.....	12	—	1	—
Jur. pol. mag.....	—	13	—	4
Jur. kand.....	166	167	6	17
JK + FK.....	6	3	—	—
JK + an. examen.....	5	1	—	—
JL eller JD.....	1	1	—	—
Summa Jur. examina	190	185	7	21
därav högre	1	1	—	—
MK.....	10	44	4	11
ML.....	131	77	11	9
ML + an. examen.....	2	—	—	—
MD.....	5	1	—	—
MD + an. examen.....	1	—	—	—
Summa Med. examina	149	122	15	20
därav högre	139	78	11	9
FK.....	39	62	35	74
FK + an. examen.....	9	2	10	3
FL + FK.....	15	17	2	2
FD + FK.....	12	1	1	1
FM (med eller utan FK).....	59	77	68	91
FM + an. examen.....	4	1	3	2
FL + FM.....	11	10	1	1
FD + FM.....	14	—	—	—
Fil. pol. mag.....	2	5	—	2
Summa Fil. examina	165	175	120	176
därav högre	52	28	4	4
Totalantalet examina	612	552	145	222
därav högre	199	108	15	13

skrivna vid de teologiska fakulteterna. Siffran för 1937 års studenter torde dock under de närmaste åren stiga något.

Inom de juridiska fakulteterna dominerar jur. kand.-examen. Bland 1930 års studenter märkes ett mindre antal med den nu avskaffade kortare kansliexamen och bland 1937 års studenter ett mindre antal, som avlagt

statsvetenskaplig examen. Totalantalet examinerade inom juridiska fakulteten är bland männen praktiskt taget lika stort i de två årgångarna. Bland kvinnorna däremot har ett betydligt större antal av 1937 års studenter avlagt juridisk examen än bland 1930 års studenter. Sammanslås antalet examina för män och kvinnor och tar man hänsyn till den stegring i antalet examina, som inom de närmaste åren kommer att äga rum för 1937 års studenter, får man, att antalet juridiska examina bland 1937 års studenter är något högre än bland 1930 års studenter.

Då teologisk och juridisk examen som regel räknats som huvudexamen, anger tabellens siffror praktiskt taget hela antalet avlagda examina inom respektive fakulteter av de två årgångarna.

Inom de medicinska fakulteterna har huvuddelen av 1930 års studenter med examen avlagt med. lic. eller med. dr. Av de 10 män, som avlagt endast med. kand. (1 med. kand. jämte annan examen), torde de flesta ej komma att fullfölja studierna till med. lic.-examen. Detsamma torde gälla för kvinnorna med med. kand.-examen. Av 1937 års studenter däremot med blott med. kand.-examen torde större delen komma att fullfölja studierna till godkänd läkarexamen. Även om alla dessa skulle avlägga med. lic. eller högre examen, blir dock antalet manliga läkare bland 1937 års studenter betydligt mindre än bland 1930 års studenter. Bland kvinnorna däremot kommer, som siffrorna visa, flera läkare att utexamineras i årgång 1937 än i årgång 1930. Sammanlagt blir antalet färdiga läkare dock mindre i årgång 1937 än i årgång 1930.

Siffrorna ange antalet examinerade med huvudexamen inom medicinsk fakultet. Som senare kommer att visas, har 13 st. av de utexaminerade tandläkarna i årgång 1930 annan examen, de flesta av dem med. kand.

Vad de filosofiska examina beträffar, har antalet personer med enbart fil. kand. stigit avsevärt i årgång 1937 jämfört med årgång 1930, men många av dessa torde senare avlägga fil. mag. eller högre filosofisk examen. Fil. mag. (i kombination med fil. kand.) har avlagts av 160 studenter i årgång 1930 och 182 i årgång 1937. Av dessa ha 26 st. i årgång 1930 och 11 i årgång 1937 fil. lic.- eller fil. dr.-examen. Dessa olikheter i fördelningen på lägre och högre examina bland de lärarkompetenta i de två årgångarna komma säkerligen att utjämnas de närmaste åren. Med hänsyn till att bland 1937 års studenter ett betydligt större antal personer har fil. kand.-examen, som senare utbygges till en fil. mag., torde antalet lärarkompetenta bland 1937 års manliga studenter bli avsevärt större än bland 1930 års studenter. Bland kvinnorna är redan nu antalet filosofie magistrar betydligt större i årgång 1937 än i årgång 1930.

Vill man få en uppfattning om totala antalet examina inom de filosofiska fakulteterna, måste till antalet huvudexamina även läggas det antal examina, som avlagts av personer med förberedande utbildning inom resp. fakulteter. Inom de teologiska fakulteterna ha 10 st. fil. kand. och 1 fil.

kand. eller fil. mag. i årgång 1930 och 6 fil. kand., 1 fil. mag. och 1 fil. lic. i årgång 1937. I de juridiska fakulteterna ha 6 fil. kand. i årgång 1930 och 3 fil. kand. i årgång 1937. Av de examinerade vid fackhögskolorna ha även några personer avlagt lägre filosofisk examen som förberedande examen. Sammanlagt kan man räkna med att i årgång 1930 ca 20 och i årgång 1937 15 st. ha förberedande filosofisk examen.

Fördelar man de filosofiska (huvud)examina på humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna, får man följande siffror (män och kvinnor):

	Fil. kand.	Fil. mag.	Fil. lic. och fil. dr
Hum. 1930.....	85	112	44
1937.....	119	144	16
Nat. 1930.....	8	22	12
1937.....	22	27	16

Siffrorna för årgång 1937 visa, i jämförelse med årgång 1930, att antalet examina vid de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna ökat något mer än vid de humanistiska sektionerna. Dock utgjorde de humanistiska examina hela 84 % av samtliga lägre examina i årgång 1937. Motsvarande siffra i årgång 1930 var 87 %.

De här redovisade siffrorna över antalet examina kunna jämföras med de uppgifter över antalet lägre examina vid de fria fakulteterna, som Stat. Off. Utr. 1943: 17 redovisar i medeltal för de senaste femårsperioderna. I nedanstående tablå har även angivits antalet avlagda examina bland 1930 och 1937 års studenter (män och kvinnor tillsammans). Då vårt material ej ger besked om hur många av dem med fil. mag. som tidigare avlagt fil. kand., anges ingen siffra för fil. kand. i tablå.

Examen	Årliga antalet examina				1930 års studenter	1937 års studenter
	1921/1926	1926/1931	1931/1936	1936/1941		
TK	78	112	142	114	111	75
JK	139	186	164	197	184	193
FM	108	185	196	210	160	183

För 1930 och 1937 års studenter ha personer med högre examen medräknats i antalet för de lägre examina.¹ Jämför man den tidigare utredningens siffror för perioden 1936/1941 med siffrorna för 1930 års studenter, visa siffrorna över examina vid teologiska och juridiska fakulteterna stor överensstämmelse i de två materialen. Våra siffror för fil. mag. äro däremot betydligt lägre än utredningens. Skillnaden är så stor som 50. Orsakerna till dessa olikheter äro svåra att angiva. Våra siffror kunna möjligen vara för låga, vilket dock är mindre troligt med tanke på den kontroll av utbildningsuppgifterna, som erhöles genom yrkesuppgifterna. Icke heller kunna de av utredningen publicerade siffrorna misstänkas vara för höga.

¹ Av de filosofiska examina, avlagda som förberedande examina, ha i årgång 1930 samtliga 20 räknats som FK, medan i årgång 1937 en räknats som FM.

Ser man på antalet filosofie magistrar de enskilda åren på 1930-talet, framgår av tabell 8 i utredningen, Stat. Off. Utr. 1943: 17, att läsåret 1935—36 blott 173 fil. mag. examina avlades mot över 200 de omgivande åren. Denna låga siffra för 1935—36 är av samma storleksordning som vår siffra 160, och tidpunkten stämmer ganska väl överens med den tidpunkt, då huvuddelen av de utexaminerade filosofie magistrarna i 1930 års studentårgång blevo färdiga. Därför kan man med visst fog antaga, att de utexaminerade filosofie magistrarna av 1930 års studentårgång voro färre i förhållande till antalet filosofie magistrar i studentårgångarna för de omgivande åren.

Undersökningen i Stat. Off. Utr. 1943: 17 redovisar antalet examina mellan åren 1920 och 1940. Under denna period ökade de teologiska examinas antal fram till mitten av 1930-talet, varefter antalet sjönk. Våra siffror visa, att nedgången från mitten av 1930-talet har fortsatt fram mot mitten av 1940-talet. Beträffande juridiska examina visa siffrorna en uppgång i examinas antal hela perioden, dock med en mindre nedgång i början av 1930-talet. Våra siffror visa, att ökningen fortsatt även fram mot mitten av 1940-talet. Beträffande fil. mag. examina visa utredningens siffror en betydande ökning under hela perioden. Våra siffror för 1930 års studenter samt siffrorna för de utexaminerade åren 1935—36 och 1939—40 visa dock, att stora variationer i antalet examinerade filosofie magistrar föreligga. Våra siffror för 1937 års studenter tyda på att de utexaminerade filosofie magistrarnas antal icke ökat under 1940-talet utan hållit sig omkring 200.

Studietidens längd för studerande vid universitet och fria högskolor (män).

Studietidens längd beräknas i denna undersökning som skillnaden mellan examensår och inskrivningsår. Då speciellt vid universiteten och de fria högskolorna ett mindre antal studenter avlägger examina efter förhållandevis lång studietid, har medianen använts i stället för aritmetiska mediet vid beräkningen av medeltalen. I tabell 61 redovisas förutom studietidens längd, uttryckt medelst medianen, även tiden mellan studentexamen och examen. Beräkningarna avse studerande på huvudutbildningslinjer. Varje person är således blott räknad en gång. Vid beräkning av studietiden för lägre examina, t. ex. fil. mag., ingå således ej de som tagit högre examen, t. ex. efter fil. mag. avlagt en fil. lic. I tabellen har även angivits de medianvärden över studietidens längd för examina vid de fria fakulteterna, som publicerats i Stat. Off. Utr. 1943: 17 del II (här kallad militärutredningen) sid. 112. Dessa siffror avse de inskrivna studenterna ht 1941 samt ett mindre antal, som varit inskrivna efter 1939 men avslutat studierna före ht 1941. Medelåldern för de i militärutredningen ingående studenterna var 24,7 år (männen), varför de ha avlagt studentexamen företrädesvis under andra hälften av 1930-talet och således i stort sett svara mot 1937 års studenter. Dock torde de som avlagt examen vara äldre än övriga, var-

Tabell 61. Studietiden (medianen) enl. vår undersökning samt enl. SOU 1943: 17 för studerande vid universitet och fria högskolor efter examenstyp.

Examen	Studietid (antal år) för läroverksstudenterna				Summa	Mediantid för examen		Antal år mellan studentexamen o. examen (denna utredning)
	1-3	4-6	7-9	10-w		Denna utredning	Enl. SOU 1943: 17	
Män 1930								
resp. inskrivna 1933								
TK.....	8	52	25	16	101	5,6	5,9	6,6
JK.....	9	124	44	11	188	5,0	5,3	5,8
ML.....	—	1	79	59	139	8,7	8,7	9,3
FK hum.	13	16	10	3	42	4,2	3,8	5,3
FK nat.	—	2	3	1	6	(7,0)	3,9	(7,5)
FM hum.	1	19	17	11	48	6,4	4,8	6,9
FM nat.	—	10	4	3	17	5,5	5,0	6,7
FL.....	—	3	11	38	52	10,9	8,8	11,5
Män 1937								
TK.....	6	41	21	—	68	4,9	—	5,7
JK.....	7	131	46	—	184	4,9	—	5,5
ML.....	—	1	77	—	78	(7,3)	—	7,9
FK hum.	9	28	13	—	50	4,5	—	5,6
FK nat.	1	8	5	—	14	5,7	—	6,0
FM hum.	4	31	30	—	65	5,8	—	6,3
FM nat.	—	6	11	—	17	6,3	—	6,4
FL.....	—	7	21	—	28	(7,1)	—	7,2

Ann.: Ett mindre antal personer med obekant studietid äro ej upptagna i tabellen.

för siffrorna över examensålder torde gälla något äldre studenter än 1937 års men yngre än 1930 års studenter. Teologisk examen med praktiskt teologiska prov har för 1930 års studenter tagit drygt 5½ år och för 1937 års studenter något kortare tid. Övriga är här den höga siffran hos militärutredningen (5,9). Wicksell—Jerneman räknade med en studietid på ungefär 9 terminer för teol. kand., vilket motsvarar 10 terminer för teol. kand. + praktiskt teologiska prov, eller med något kortare tid än för 1930 års studenter.

Jur. kand. har bland 1930 års studenter avlagts på 5 år och bland 1937 års studenter på ungefär lika lång tid. Militärutredningen har här siffran 5,3 år. Wicksell—Jerneman räknade med 11 terminer för jur. kand., d. v. s. ett helt läsår längre än teol. kand. Bland 1930 års studenter har teol. kand. + praktiskt teologiska prov tagit längre tid än jur. kand., medan bland 1937 års studenter skillnaden är liten.

Med. lic. har bland 1930 års studenter tagit 8,7 år och bland 1937 års studenter 7,3 år. Den senare siffran är för låg, då den blott är räknad på dem, som på de tio åren mellan studentexamen och uppgiftsinsamlandet hunnit avlägga examen. Antar man, att huvuddelen av dem, som ännu ht 1946 ej

avlagt med. lic. men då ännu voro inskrivna vid någon medicinsk fakultet (till antalet något mer än 40), kommer att avlägga examen och att de komma att få längre tid än den framräknade mediantiden,¹ höjs mediantiden något men blott till 7,8 år, vilket är närmare ett år kortare tid än för 1930 års studenter. Militärutredningen har här 8,7 år.

Humanistisk fil. kand., som ej följts av högre examen, har bland 1930 års studenter tagit 4,2 år och bland 1937 års studenter 4,5 år.² Militärutredningen redovisar en så låg siffra som 3,8 år. En undersökning av förhållandena bland de 1933 inskrivna med examen 1936—41, även den publicerad i Stat. Off. Utr. 1943: 17 (sid. 39) (stickprovsundersökningen), redovisar för enbart fil. kand. drygt 10 terminer. Wicksell—Jerneman däremot räknar med blott 7 terminer. Enbart fil. kand. har inom matematisk-naturvetenskapliga sektionerna avlagts av ett mycket litet antal i de två årgångarna, varför siffrorna över studietidens längd — för 1937 års studenter 5,7 år — äro otillförlitliga. Militärutredningen har här siffran 3,9.

Fil. mag. inom humanistiska sektionerna har bland 1930 års manliga studenter tagit 6,4 år och bland 1937 års studenter ett drygt halvår kortare tid, 5,8 år. Militärutredningen har siffran 4,8 år. Stickprovsundersökningen (de 1933 inskrivna) redovisar för samtliga fil. mag., både humanistisk och matematisk-naturvetenskaplig, 11,6 terminer för männen, vilken siffra stämmer bättre med våra än militärundersökningens. Påfallande är att militärutredningen redovisar mycket låga studietider för såväl fil. kand. som fil. mag. inom båda sektionerna. Wicksell—Jerneman räknar med att fil. mag. tog 10 terminer. Matematisk-naturvetenskaplig fil. mag. har bland 1930 års studenter avlagts snabbare än humanistisk fil. mag., 5,5 år i medeltal (median) mot 6,4 för humanistisk. Bland 1937 års studenter äro motsvarande siffror 6,3 mot 5,8, d. v. s. längre tid för naturvetarna än för humanisterna, en anmärkningsvärd utveckling. Här redovisar militärutredningen 5,0 år i båda sektionerna.

Fil. lic. slutligen har bland 1930 års studenter tagit 10,9 år och bland 1937 års studenter 7,1 år. Den senare siffran är dock i likhet med siffran för med. lic. för låg, då blott de som hunnit avlägga fil. lic. inom 10 år efter studentexamen medtagits. I detta fall är det svårt att beräkna hur stor del av studenterna som kommer att fullfölja studierna till fil. lic. Vidare kan en del av de fil. mag. och fil. kand., som lämnat universitetet före undersökningstillfället, komma tillbaka och fortsätta studierna till fil. lic. eller fil. dr. Dock torde siffran för 1937 års studenter få höjas med minst ett

¹ En del av dem utan examen men inskrivna har påbörjat studierna relativt sent, varför de ha möjlighet att avlägga examen på kortare tid än mediantiden 7,3.

² Våra siffror för fil. kand. och fil. mag. inkludera icke dem, som senare tagit fil. lic.-examen i motsats till övriga här refererade undersökningar. Det är rimligt att antaga, att de som taga fil. lic.-examen använda kortare tid för fil. kand. eller fil. mag. än de som stanna vid en lägre examen, varför våra siffror av den anledningen borde ligga något högre än jämförelsesiffrorna, om i övrigt allt annat vore lika.

Tabell 62. Studietiden (medianen) inom olika medelbetygsklasser för läroverksstudenter med examina vid universitet och fria högskolor efter examenstyp.

Examen	M ä n 1930			Samtliga	M ä n 1937			Samtliga								
	Medelbetyg				Medelbetyg											
	-Ba	Ba-AB	AB-		-Ba	Ba-AB	AB-									
TK.....	7,1	5,3	(5,2)	5,7	6,5	4,9	5,0	5,4								
JK.....	5,5	5,1	4,4	5,1	5,6	5,6	4,6	5,4								
ML.....	9,0	8,3	9,0	8,7	8,1	7,8	7,6	7,8								
FK hum.	6,0	5,7	5,4	5,7	(7,3)	5,4	3,8	5,1								
FM hum.									(7,5)	6,6	6,1	6,3				
FK nat.													(7,0)	6,5	6,0	6,2
FM nat.																

Anm.: Siffrorna basera sig på dem som börjat studierna senast kalenderåret efter studentexamen.

år. Militärutredningen hade för fil. lic.-examen mediantiden 8,8 år. Som framgår av sista kolumnen i tabellen, ökas utbildningstiden med närmare ett år för 1930, om man med utbildningstid menar tiden från studentexamen till huvudexamens avläggande.

Dessa icke obetydliga divergenser mellan siffrorna över studietidens längd i olika undersökningar visa, att hela detta betydelsefulla problem om bestämningen av studietidens längd måste upptagas till noggrannare behandling där studieuppehåll av olika anledningar särskilt beaktas och en noggrann definition av studietiden införes. Det ligger emellertid utanför denna undersöknings uppgift.

Studietidens längd har ett relativt starkt samband med medelbetygsstandarderna. I tabell 62 har för de manliga studenterna av årgång 1930 och 1937 beräknats mediantiden för ett antal examina. Siffrorna äro beräknade för den grupp studerande, som påbörjat sina huvudstudier senast ett kalenderår efter studentexamen. Av denna anledning skiljer sig i vissa fall mediantiden för samtliga personer, oavsett medelbetyg, något från de i tabell 61 redovisade värdena.

För teologer, som hade medelbetyg under Ba och avlagt examen, togo studierna 7,1 år, medan de teologer, som hade betyg mellan Ba och AB blott behövde 5,3 år i medeltal (median) för att avlägga examen. Att bland medicinerna av årgång 1930 de med de bästa studentbetygen (över AB) tagit längre tid än de med mellan Ba och AB kan tänkas bero dels på att de med de högsta studentbetygen tenterat för högre betyg i de enskilda ämnena, dels att de kunna ha haft befattningar som amanuenser e. d. under studietiden.

Tabellens siffror ge över huvud taget inget entydigt svar på frågan om sambandet mellan studentbetyg och examenstid, då för samtliga examina gäller, att någon uppgift ej föreligger för examinas omfattning; ej heller finnas några data om studieuppehållens längd.

KAPITEL VII.

Studenterna vid fackhögskolorna.

Antalet studerande med huvudutbildning.

Som framgått av det föregående, räknas i denna undersökning till fackhögskolorna Tekniska högskolan, Chalmers tekniska högskola, Veterinärhögskolan, Tandläkarinstitutet, Farmaceutiska institutet, Lantbrukshögskolan, Skogshögskolan samt handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg. De ha tidigare redovisats i tre grupper, de tekniska högskolorna, handelshögskolorna samt övriga fackhögskolor.

Som påpekats i tidigare kapitel, har antalet studerande vid samtliga fackhögskolor absolut sett ökat under perioden, dock icke lika starkt som studentantalet, varför procentuellt sett ett sjunkande antal studenter gått till fackhögskolorna. Räknat per 1 000 i motsvarande årskullar av befolkningen är antalet dock stigande.

I tabell 63 redovisas det absoluta antalet studerande med huvudutbildning vid var och en av fackhögskolorna.

Tekniska högskolan har det största antalet studerande i samtliga tre årgångar och antalet har ökat mellan de två tidigare årgångarna. Chalmers tekniska högskola har under perioden ökat sitt elevantal kraftigare än Tekniska högskolan. Den höga siffran i årgång 1943 för Chalmers torde dock vara för hög i jämförelse med de två tidigare årgångarnas siffror med tanke på att en del av de inskrivna vid Chalmers efter två eller tre år övergå till utbildning vid Tekniska högskolan. Därför torde Tekniska högskolans siffra för 1943 års studenter vara för låg i motsvarande utsträckning. Tillsammans svara de två tekniska högskolorna för ungefär hälften av de studerande vid fackhögskolorna. Kvinnliga studerande äro mycket fåtaliga, men i årgång 1943 ha dock 13 kvinnor påbörjat sin huvudutbildning vid de tekniska högskolorna, nästan samtliga vid avdelningen för arkitektur.

För de två tekniska högskolorna sammanslagna har i tabell 64 lämnats en fördelning av de studerande på de enskilda avdelningarna. Avdelningarna teknisk fysik, bergsvetenskap och lantmäteri finnas (1943) blott vid Tekniska högskolan, medan avdelningen flyg- och skeppsteknik vid Chalmers tekniska högskola blott omfattar skeppsteknik. Siffrorna avse männen.

Tabell 63. Antalet läroverksstudenter med huvudutbildning vid de skilda fackhögskolorna.

Fackhögskolor	1930		Samtliga	1937		Samtliga	1943		Samtliga
	Män	Kvinnor		Män	Kvinnor		Män	Kvinnor	
Tekniska högskolan.....	208	2	210	238	2	240	230	7	237
Chalmers tekniska högskola.....	49	—	49	92	—	92	132	6	138
Handelshögskolan i Stockholm.....	68	2	70	87	5	92	80	6	86
Handelshögskolan i Göteborg.....	29	1	30	39	—	39	66	4	70
Tandläkarinstitutet.....	81	30	111	53	21	74	71	38	109
Farmaceutiska institutet.....	24	17	41	40	51	91	22	58	80
Veterinärhögskolan.....	23	1	24	25	—	25	18	—	18
Lantbrukshögskolan.....	6	—	6	7	—	7	14	—	14
Skogshögskolan.....	15	—	15	20	—	20	10	—	10
Summa	503	53	556	601	79	680	643	119	762

Väg- och vattenbyggnadslinjen har det största antalet elever under hela perioden eller drygt 20 % av samtliga studerande. Bland 1937 års studenter är siffran speciellt hög, 26 %. Avdelningen elektroteknik är den näst största avdelningen. Relativt sett har dess betydelse dock sjunkit under perioden. Absolut sett har antalet varit ungefär lika stort eller omkring 50 st. i alla tre årgångarna. Avdelningen maskinteknik har ökat i betydelse såväl absolut som relativt sett under perioden och är bland 1943 års studenter den näst största avdelningen. Även avdelningen flyg- och skeppsteknik har ökat mellan de tre årgångarna, medan avdelningen kemi och kemisk teknologi haft ett absolut sett stigande men relativt sett oförändrat antal studerande under perioden. Detta gäller även avdelningen bergsvetenskap. Avdelningen arkitektur har däremot haft ett ungefär konstant antal studerande i alla tre årgångarna, vilket relativt sett innebär en sjunkande andel. Den obetydliga avdelningen lantmåteri, som tillkom vid Tekniska högskolan först år 1932, har sitt största antal studerande bland 1937 års studenter.

Tabell 64. Antalet manliga läroverksstudenter med huvudutbildning vid de tekniska högskolorna fördelade efter linje.

Linje	Antal			%		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Maskinteknik.....	38	58	70	15	18	19
Flygteknik o. skeppsteknik..	12	26	47	5	8	13
Elektroteknik.....	55	44	51	21	13	14
Väg- o. vattenbyggnad.....	54	86	77	21	26	22
Kemi o. kemisk teknologi..	36	41	48	14	12	13
Bergsvetenskap.....	18	22	26	7	7	7
Arkitektur.....	34	27	28	13	8	8
Lantmåteri.....	10	20	15	4	6	4
Teknisk fysik.....	—	6	—	—	2	—
Summa	257	330	362	100	100	100

Av övriga fackhögskolor har bland 1930 års manliga studenter Tandläkarinstitutet det största antalet studerande. Bland 1937 och 1943 års studenter har Tandläkarinstitutet passerats av Handelshögskolan i Stockholm. Sammanslår man handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg, ha de för alla tre årgångarna större siffror än övriga fackhögskolor, om man ej medräknar de tekniska högskolorna. Farmaceutiska institutet har bland 1937 års studenter ett förhållandevis stort antal elever. Siffran för 1943 torde för Farmaceutiska institutets del komma att höjas rätt avsevärt de närmaste åren, då påbörjandet av studier vid Farmaceutiska institutet på grund av den obligatoriska praktikantttjänstgöringen är mer försenad än vid de övriga fackhögskolorna.

De studerande vid Lantbrukshögskolan ha fyra linjer att välja mellan: jordbrukslinjen, husdjurslinjen, ekonomiska linjen och allmänna linjen. Av de sex studerande av årgång 1930 valde fem jordbrukslinjen och en husdjurslinjen. I årgång 1937 valde tre jordbrukslinjen, tre husdjurslinjen och en ekonomiska linjen. I årgång 1943 äro nio av de fjorton inskrivna redovisade på allmänna linjen, tre på ekonomiska linjen och två på jordbrukslinjen.

Hemorten för studerande vid fackhögskolorna.

I tabell 65 redovisas den procentuella fördelningen efter hemort på tre landsdelar jämte Stockholm samt på landsbygd och städer för de studerande vid fackhögskolorna utom Lantbrukshögskolan.

30 % av Tekniska högskolans elever komma i de två tidigare årgångarna från Stockholms stad. I årgång 1943 kommer en något mindre del av skolans elever från huvudstaden. I gengäld är andelen för övriga Svealand i årgång 1943 uppe i 36 % mot omkring 30 % för de två tidigare. Götaland svarar i alla tre årgångarna för mellan 25 och 30 % av Tekniska högskolans elever, alltså något mindre än Svealand (utom Stockholm). Norrlands andel är drygt 10 % i årgång 1943, vilket är något mer än bland 1930 och 1937 års studenter. 20—25 % av de studerande i de två äldre årgångarna komma från landsbygden. I årgång 1943 har andelen stigit till 35 %. Ökningen för landsbygden kommer nästan helt på Svealand.

En tredjedel av eleverna vid Handelshögskolan i Stockholm hade sin hemort vid studentexamen i huvudstaden, medan knappa 30 % komma från övriga Svealand. Ungefär lika stor procent hade sin hemort i Götaland och 10 % i Norrland. Norrlands andel har ökat starkt under perioden.

Varannan elev vid Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet kommer från Götaland. 15 på hundra komma från Stockholms stad, 20 från övriga Svealand och knappa 15 på hundra från Norrland. Svealand har under perioden ökat sin andel något, medan Norrlands siffra för 1937 års studenter är anmärkningsvärt låg. Omkring 30 % av eleverna vid de två insti-

Tabell 65. Antalet läroverksstudenter vid fackhögskolorna efter hemort vid studentexamen.

Hemort	Tekniska högskolan Sthlm	Handels- högskolan Sthlm	Tandläkar- och Farma- ceutiska institutet Sthlm	Veterinär- och Skogshög- skolan Sthlm	Summa Sthlm	Chalmers och Handels- högskolan Gbg
1930						
Antal.....	210	70	152	39	540	79
Svealand u. Sthlm.	31,4	31	17,1	33	26,3	10
Götaland.....	28,6	33	52,6	33	36,5	82
Norrland.....	10,0	4	14,5	13	10,4	8
Stockholm.....	30,0	31	15,8	21	26,9	—
Summa	100	99	100	100	100	100
därav landsbygd..	25,2	19	28,9	49	25,9	22
1937						
Antal.....	239	89	166	45	615	131
Svealand u. Sthlm.	28,5	25	22,3	27	25,0	12,2
Götaland.....	29,3	30	53,6	47	37,2	75,6
Norrland.....	10,5	10	10,2	16	10,4	8,4
Stockholm.....	31,8	36	13,9	11	27,5	4,0
Summa	100	101	100	101	100	100
därav landsbygd..	25,1	20	27,1	53	26,2	32,1
1943						
Antal.....	234	86	189	28	609	207
Svealand u. Sthlm.	35,5	24	21,7	36	27,1	12,1
Götaland.....	25,2	27	48,7	29	32,0	80,2
Norrland.....	12,8	15	14,8	25	14,1	4,3
Stockholm.....	26,5	34	14,8	11	26,8	3,4
Summa	100	100	100	101	100	100
därav landsbygd..	36,3	27	33,9	57	32,7	26,1
Anm. Studenter med hemort i utlandet eller obekant hemort ej medtagna i tabellen.						

tuten hade sina hem vid studentexamen på landsbygden. Siffran för 1943 års studenter är något högre än för de två äldre årgångarna.

Det ringa antalet studerande vid Veterinär- och Skogshögskolorna fördelar sig med ungefär 30 % på Svealand och Götaland, drygt 20 % på Norrland och 10 % på Stockholm. Norrlands procentuella andel har ökat något under perioden. Över hälften av de studerande vid Veterinär- och Skogshögskolorna komma från landsbygden.

Slår man samman siffrorna för samtliga fackhögskolor i Stockholm, visar tabellens siffror, att 25 % komma från vardera Stockholm och övriga Svealand, medan omkring 35 % komma från Götaland. Norrland slutligen har ökat sin andel under perioden från 10 till 14 %. Landsbygdens andel är för de två tidigare årgångarna 26 % och för 1943 års studenter 33 %.

Vad slutligen de två fackhögskolorna i Göteborg, Chalmers tekniska högskola och Handelshögskolan beträffar, kommer huvuddelen eller ca 80 %

av deras elever från Götaland. Svealand svarar för 10 % och Stockholm och Norrland tillsammans för återstoden.

Fördelningen efter faderns yrke för studerande vid fackhögskolorna.

Tidigare (kap. V) har fördelningen efter faderns yrke redovisats för de studerande vid samtliga fackhögskolor. I tabell 66 redovisas fördelningen efter faderns yrke för studerande med huvudutbildning vid de tekniska högskolorna, vid handelshögskolorna samt vid de två grupperna övriga fackhögskolor.

Vid de tekniska högskolorna är yrkesgruppen akademiker överrepresenterad.¹ Som visats i annat sammanhang, beror överrepresentationen främst på förekomsten av ingenjörssöner, som valt samma utbildning som fäderna. Sedan hänsyn tagits till denna överrepresentation för »akademikergruppen», äro övriga yrkesgrupper representerade i ungefär lika hög grad vid de tekniska högskolorna som vid samtliga fackhögskolor. Några större olikheter mellan de två tekniska högskolorna eller mellan de olika utbildningslinjerna inom de två tekniska högskolorna föreligga icke i fråga om fördelningen på grupper efter faderns yrke.

De studerande vid handelshögskolorna komma i förhållandevis större procent från yrkesgruppen större företagare än de studerande vid övriga fackhögskolor. Gruppen lantbrukare är kraftigt underrepresenterad. Akademikerna äro tydligt underrepresenterade, medan övriga grupper äro relativt normalt företrädade.

Övriga fackhögskolor ha sammanförts till två grupper: å ena sidan Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna och å andra sidan Tandläkar- och Farmaceutiska instituten.

De manliga studerandena vid Tandläkar- och Farmaceutiska instituten komma i något mindre utsträckning än vad som gäller för samtliga fackhögskolor från akademikerhem och i något större omfattning från grupperna mindre företagare och arbetare-hantverkare.

De kvinnliga fackhögskolestuderande, vilka praktiskt taget samtliga studerat vid Tandläkar- och Farmaceutiska instituten, komma i något större omfattning dels från gruppen akademiker, dels från gruppen arbetare-hantverkare, om man jämför siffrorna med dem som tidigare (kap. V sid. 87) redovisats för universitet och fria högskolor. Gruppen större företagare är å andra sidan procentuellt sett mindre bland de kvinnliga studerandena vid fackhögskolorna än vid universiteten och de fria högskolorna. På grund av materialets ringa omfattning kunna dock ej dessa differenser tillmätas någon större vikt.

De studerande vid Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna komma i mycket stor utsträckning (35—40 %) från lantbrukarhem. Siffran för

¹ D. v. s. jämfört med gruppens storlek vid andra fackhögskolor.

samtliga fackhögskolor är 10—12 %. Övriga yrkesgrupper äro som följd härav något underrepresenterade vid dessa tre högskolor, om man jämför med förhållandet för samtliga fackhögskolor.

Fördelningen efter socialgrupp visar, att vid de tekniska högskolorna socialgrupp I dominerar i årgång 1930 och 1937 med drygt 45 % av samtliga studerande, medan i årgång 1943 socialgrupp I:s andel sjunkit till 35 % till förmån för socialgrupp II. Socialgrupp III svarar i alla tre årgångarna för mindre än 20 % av de studerande.

Vid handelshögskolorna är socialgrupp II större än socialgrupp I i de två senare årgångarna. Socialgrupp III svarar i de två tidigare årgångarna för mindre än 20 % av eleverna vid handelshögskolorna, men i årgång 1943 är socialgruppens andel 26 %.

Vid Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet är socialgrupp III lika starkt representerad som socialgrupp I, omkring 25 % vardera, medan socialgrupp II svarar för omkring 50 % av de studerande (männen).

Vid Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna slutligen varierar på grund av de små primärsiffrorna den procentuella fördelningen på socialgrupp rätt avsevärt, speciellt äro skillnaderna mellan socialgrupp I och II stora mellan å ena sidan årgångarna 1930 och 1943 och å den andra 1937.

De kvinnliga studenterna vid fackhögskolorna äro i de två tidigare årgångarna relativt fåtaliga. Dessutom är antalet från obekant socialgrupp förhållandevis stort, varför siffrorna i tabellen få tolkas med stor försiktighet. I stort sett råder dock samma relativa fördelning på socialgrupperna bland kvinnorna som bland männen. Socialgrupp III är kanske något svagare representerad bland kvinnorna än bland männen.

Tidpunkten för studiernas påbörjande.

Som tidigare påvisats, påbörja studenterna sina studier i genomsnitt närmare ett år senare vid fackhögskolorna än vid universiteten och de fria högskolorna. Orsaken härtill är i första hand betygsspärrarna vid fackhögskolorna. För Skogshögskolan och framför allt Farmaceutiska institutet tillkommer dessutom den obligatoriska praktikanttjänstgöringen. Skillnaderna mellan de skilda fackhögskolorna inbördes beträffande tidpunkten för studiernas påbörjande belysas av nedanstående tablå, som för de tekniska högskolorna, handelshögskolorna, Tandläkarinstitutet och Skogs- + Lantbruks- + Veterinärhögskolorna anger hur stor del av samtliga inskrivna, som påbörjat studierna samma år som studentexamen avlades eller året efter studentexamen. Siffrorna avse endast män.

	Tekn.	HH	Tandl.	Skogs + Lantbr. + Vet.
1930 samma år som stud.-ex...	38 %	14 %	19 %	15 %
året efter stud.-ex.	36 %	35 %	27 %	21 %
1937 samma år som stud.-ex...	38 %	10 %	28 %	—
året efter stud.-ex.	37 %	25 %	43 %	—
1943 samma år som stud.-ex...	27 %	18 %	8 %	5 %
året efter stud.-ex.	30 %	26 %	30 %	14 %

Kvinnorna börja, som tidigare visats (sid. 108), i något större utsträckning redan samma år som studentexamen avlagts. Denna skillnad mellan könen beror på militärtjänstgöringen. Farmaceutiska institutet har ej medtagits i tablån, då antalet män där är relativt obetydligt. Inga elever inskrevos där studentexamensåret.

De tekniska högskolorna ha betydligt högre procentsiffra för studentexamensåret än övriga fackhögskolor. Mer än en tredjedel av dem med högre teknisk huvudutbildning började redan samma år som studentexamen avlades. Detta gäller för de två tidigare årgångarna. I årgång 1943 har på grund av beredskapsläget och därmed omläggningen av militärtjänstgöringen siffran för inträde samma år som studentexamen blivit lägre.

Även procentsiffran för året efter studentexamen är hög för de tekniska högskolorna, ca 35 % i de två tidigare årgångarna. Senast ett år efter studentexamen ha 75 % av de studerande vid de tekniska högskolorna påbörjat sina studier. I årgång 1943 ha mindre än 60 % börjat senast år 1944.

För handelshögskolorna är motsvarande siffra i årgång 1930 50 %, i årgång 1937 35 % och i årgång 1943 45 %.

Vid Tandläkarinstitutet och gruppen Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna äro procentsiffrorna för årgång 1937 ännu lägre.

Ålder vid studentexamen.

Några större olikheter i fråga om ålder vid tidpunkten för studentexamen mellan de studerande vid de skilda fackhögskolorna föreligga ej. Dock gäller för alla tre årgångarna, att de studerande vid de tekniska högskolorna ha den lägsta medianåldern och de studerande vid Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna (sammanslagna) ha den högsta medianåldern i de två tidigare årgångarna. Medianåldern för de studerande vid dessa tre högskolor har sjunkit (från 19,6 i årgång 1930 till 19,2 i årgång 1943), detta i motsats till vad fallet är vid övriga fackhögskolor. De studerande vid Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet (sammanslagna) ha den högsta medianåldern i årgång 1943 (19,4 år). De studerande vid handelshögskolorna ha i alla tre årgångarna en medianålder, som ligger obetydligt högre än för de studerande vid de tekniska högskolorna.

Totalantalet inskrivna vid fackhögskolorna.

På samma sätt som i föregående kapitel om de fria fakulteterna redovisas här nedan i tabell 67 de studerande med huvud- och kompletterande utbildning för de skilda fackhögskolorna.

Av de 259 studerande med huvudutbildning vid de tekniska högskolorna i årgång 1930 ha 29 st. haft förberedande eller kompletterande utbildning vid universitet eller annan högskola. Huvuddelen, 21 st., kommer från de

Tabell 67. Inskrivna läroverksstudenter vid fackhögsskolorna med särskiljning på huvudutbildning och kompletterande utbildning m. m.

Utbildningens art	Tekniska hög- skolorna	Handels- hög- skolorna	Tandläkar- institutet		Farmaceutiska institutet		Veterinär-, Skogs- och Lantbruks- högskolorna
	Samtliga	Samtliga	Samt- liga	Därav kvinnor	Samt- liga	Därav kvinnor	Samtliga
1930							
Huvudutbildning i vidstående fackhögskola	259	100	111	30	41	17	45
därav med kompletterande utbildning vid annan akademisk utbildningslinje.....	29	9	50	12	3	8	10
därav med annan kompletterande utbildning.....	12	16	—	—	—	—	—
Antal utan examen.....	15	25	8	3	4	4	3
Kompletterande utbildning i vidstående fackhögskola	10	17	4	1	—	—	—
därav med huvudutbildning vid annan akademisk utbildningslinje	7	11	3	1	—	—	—
därav med annan huvudutbildning.	3	6	1	—	—	—	—
Summa personer med någon utbildning	269	117	115	31	41	17	45
1937							
Huvudutbildning i vidstående fackhögskola	332	131	74	21	91	51	52
därav med kompletterande utbildning vid annan akademisk utbildningslinje.....	44	21	10	1	8	3	17
därav med annan kompletterande utbildning.....	21	24	1	—	—	—	4
Antal utan examen.....	42	31	4	1	1	—	2
Kompletterande utbildning i vidstående fackhögskola	9	48	1	—	6	3	—
därav med huvudutbildning vid annan akademisk utbildningslinje	3	36	1	—	6	3	—
därav med annan huvudutbildning.	6	12	—	—	—	—	—
Summa personer med någon utbildning	341	179	75	21	97	54	52
1943							
Huvudutbildning i vidstående fackhögskola	375	156	109	38	80	58	42
därav med kompletterande utbildning vid annan akademisk utbildningslinje.....	67	16	29	10	14	10	12
därav med annan kompletterande utbildning.....	3	34	2	—	1 (—)	1	—
Kompletterande utbildning (samtliga vid annan akademisk utbildningslinje)...	11	6	5	2	1	1	—
Summa personer med någon utbildning	383	162	114	40	81	59	42

matematisk-naturvetenskapliga sektionerna. De återstående fördela sig med 4 på humanistiska sektioner, 1 på juridisk fakultet och de återstående 3 på andra fackhögskolor. 12 personer ha icke-akademisk förutbildning. Av dessa ha 7 st. officersutbildning, i flera fall vid ingenjörstrupperna, 5 st. ha genomgått kurser vid de statliga verken. Det rör sig här om telegraf-assistenten, som komplettera med civilingenjörsexamen. Av de 259 studerandena äro blott 2 kvinnor.

Endast 15 st. av de 259 med huvudutbildning ha misslyckats i sina studier och ej avlagt examen. De 10, som enligt tabellen bedrivit kortare studier vid de tekniska högskolorna, få dock också närmast räknas till kategorin misslyckade. 7 av dessa ha visserligen övergått till huvudutbildning vid annan högskola, 2 till medicinsk, 1 till juridisk och 1 till humanistisk utbildning och övriga till handelshögskolorna, men deras tekniska studier få anses vara mindre framgångsrika. 3 st. ha gått till utbildning vid övriga utbildningslinjer (statliga verk och officersbanan).

I årgång 1937 ha av de 332 (även här 2 kvinnor) med huvudutbildning vid de tekniska högskolorna 65 annan utbildning vid sidan av den tekniska. Detta är ett förhållandevis något större antal än i årgång 1930 (20 mot 16 %). 44 st. ha annan akademisk utbildning, därunder 24 vid matematisk-naturvetenskapliga sektioner och 14 st. vid handelshögskolorna. En del av dessa 14 ha dock haft sin kompletterande utbildning efter eller samtidigt med huvudutbildningen. Det gäller här utbildning i företagsekonomi m. m., som är av betydelse för ingenjörerna i deras blivande praktiska verksamhet. 21 personer ha haft kortare förberedande utbildning; huvuddelen, 14 st., officersutbildning, 5 utbildning vid statliga verk och 2 vid handelsgymnasier.

42 av de 332, d. v. s. 13 % ha ej avlagt examen. I årgång 1930 är motsvarande procentsiffra 6. En del av de 42 torde dock komma att avlägga examen, då en del vunnit inträde vid någon av de två högskolorna relativt sent. Vidare kan beredskapstjänstgöringen tänkas ha fördröjt någon eller några av de före kriget inskrivna, så att examen kommer att avläggas efter 1946. Dock torde antalet utan examen vara större, även relativt sett, än i årgång 1930.

9 st. ha slutat och övergått till andra studier. Av dessa gingo blott 3 st. till annan högskola, medan 6 gingo till annan icke-akademisk utbildning (statliga verk och officersutbildning).

I årgång 1943 ha 70 st. av de 375, som beräknas ha huvudutbildning, tidigare genomgått annan utbildning. Huvuddelen, 58 st., kommer från matematisk-naturvetenskapliga sektionerna vid universiteten och de fria högskolorna, 5 från de humanistiska sektionerna och 4 från handelshögskolorna, 3 st. från påbörjad officersutbildning.

11 st. hade redan 1946 hunnit lämna de tekniska högskolorna för annan

utbildning, 6 st. för handelshögskolorna, 4 för någon filosofisk eller juridisk fakultet.

Vid handelshögskolorna är förekomsten av utbildning vid sidan av huvudutbildningen vanligare än vid de tekniska högskolorna. Den största delen kommer på gruppen övrig utbildning, i första hand handelsgymnasierna. I årgång 1930 hade av de 100 st. med huvudutbildning (3 kvinnor) 25 st. förberedande utbildning. 16 st. komma från kortare utbildningsbanor, därav 10 från handelsgymnasiernas fackkurser och 5 från officersutbildning. De 9, som haft annan akademisk utbildning, fördela sig på juridiska, medicinska och humanistiska fakulteterna samt på de tekniska högskolorna. En fjärdedel av dem med huvudutbildning har ej avlagt examen.

Även antalet personer med enbart förberedande utbildning och huvudutbildning vid andra läroanstalter är relativt stort för handelshögskolornas del. Här kunna dock ej samtliga räknas som »misslyckade». En del avlägger annan akademisk examen, i första hand jur. kand. 11 st. gingo till utbildning vid universitet eller högskola. Av dem gingo 6 till juridisk fakultet. Av dem i årgång 1930, som avlagt jur. kand., ha 5 st. annan examen, de flesta (samtliga?) examen vid handelshögskola. Av övriga med enbart förberedande utbildning gingo 3 till humanistiska sektionerna, 2 till de tekniska högskolorna, 3 till handelsgymnasier, 2 till statliga verk och 1 till officersutbildning.

I årgång 1937 ha 45 av de 131 med huvudutbildning annan utbildning, 21 ha haft denna vid universitet och högskolor, därav 4 vid juridisk fakultet, 15 vid humanistisk sektion och 2 vid matematisk-naturvetenskaplig sektion. 1 kommer från teknisk högskola.

24 st. ha icke-akademisk utbildning, huvuddelen, 21 st., handelsgymnasieutbildning.

31 av de 131, d. v. s. 24 % ha ej avlagt examen. Även om siffran torde komma att sjunka något, är dock det procentuella antalet utan examen ungefär detsamma för årgång 1937 som för årgång 1930.

Av årgång 1937 ha 48 personer kompletterande utbildning vid handelshögskolorna. En relativt stor del av dem, 12 st., har sin huvudutbildning vid juridisk fakultet. En av dem har emellertid avlagt civilekonomexamen innan han övergått till juridiska fakulteten. Hela 14 st. ha sin huvudutbildning vid de tekniska högskolorna. Även här är det fråga om kortare kompletterande handelshögskoleutbildning. En del av dessa 26 med huvudutbildning vid de juridiska fakulteterna eller de tekniska högskolorna kommer antagligen att fullfölja handelshögskolestudierna, då dessa påbörjats efter de juridiska eller tekniska studiernas avslutande.

I årgång 1943 ha 50 st. av de 156 med huvudutbildning annan kortare utbildning bakom sig. 30 st. av dessa ha genomgått handelsgymnasium och 4 officersutbildning. Av de 16 från annan akademisk utbildning komma 6

från de tekniska högskolorna, 6 från filosofiska fakulteter, 2 från juridiska fakulteter och resten från övriga fackhögskolor.

Av de studerande vid Tandläkarinstitutet har ett mycket stort antal tidigare akademiska studier bakom sig. Huvuddelen har haft dem vid medicinska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna. Av de 45 i årgång 1930, som komma från medicinska fakulteter, ha 12 å 13 st., därav 1 kvinna, avlagt med. kand. före studierna vid Tandläkarinstitutet. Blott 8, därav 3 kvinnor, av de 111 med huvudutbildning ha ej avlagt examen. Dock ha 5 (2 kvinnor) av de examinerade blott avlagt od. kand. Dessa få närmast jämföras med dem utan examen. Dessutom ha 4 slutat vid Tandläkarinstitutet och övergått till andra studier, 3 till annan akademisk läroanstalt och en till kortare utbildning.

I årgång 1937 ha betydligt färre kompletterande utbildning av dem, som ha sin huvudutbildning vid Tandläkarinstitutet. Blott 10 st. (i årgång 1930 50 st.) ha tidigare studerat vid annan akademisk läroanstalt, vanligen vid medicinsk fakultet.

En person kommer från de kortare utbildningslinjerna. 4 st. av de 74 med huvudutbildning (i årgång 1930 voro dessa 11 st.) ha ej avlagt examen. 8 st. av dem med examen ha dock blott od. kand. Av dessa få dock några anses komma att fullfölja till tandläkarexamen. Slutligen har en av de studerande i årgång 1937 övergått till andra (akademiska) huvudstudier.

I årgång 1943 ha hela 24 st. av dem med huvudutbildning annan utbildning vid sidan av. Av dem kommer, liksom fallet var i tidigare årgångar, huvuddelen från medicinska fakulteter. 5 st. av de inskrivna i årgång 1943 hade redan 1946 hunnit övergå till andra akademiska studier.

Av de studerande vid Farmaceutiska institutet ha i årgång 1930 8 st. förberedande akademisk utbildning, samtliga vid medicinsk fakultet. 4 st. ha ej avlagt examen. Av de examinerade ha dock 11 st., därav 9 kvinnor, blott farm. kand.-examen. Ingen har lämnat Farmaceutiska institutet för huvudstudier på annat håll.

I årgång 1937 ha likaledes 8 förberedande studier. Procentuellt sett innebär detta dock en nedgång med 50 % jämfört med årgång 1930, då antalet personer med farmaceutisk huvudutbildning fördubblats mellan de två årgångarna. Samtliga komma från annan akademisk läroanstalt, de flesta från medicinsk fakultet. Blott en person har ej fullföljt till examen. 6 st. ha i gengäld skaffat sig annan akademisk huvudutbildning, i 4 fall vid universiteten och de fria högskolorna.

I årgång 1943 ha av de 80 med huvudutbildning 15 st. förberedande utbildning. En har hunnit lämna institutet för andra akademiska huvudstudier.

De övriga tre fackhögskolorna ha i tabellen sammanförts under en rubrik. 10 st. av de 45 ha annan akademisk utbildning vid sidan av huvudstudierna.

Blott 3 personer ha ej lyckats avlägga examen och ingen enda har övergått till annan huvudutbildning.

För de enskilda fackhögskolorna kunna jämförelser göras mellan antalet någon gång inskrivna studenter i årgång 1930 och antalet nyinskrivna i början av 1930-talet enligt Stat. Off. Utr. 1935: 52.

Wicksell—Jernemans siffror för medelantalet nyinskrivna under 1930—33 vid de tekniska högskolorna, handelshögskolorna, Tandläkarinstitutet samt övriga fackhögskolor jämföras i nedanstående tablå med siffrorna för 1930 års studenter. Wicksell—Jerneman har för de tekniska högskolorna en betydligt högre siffra än vår siffra för 1930 års studenter. Det torde delvis bero på att Wicksell—Jernemans siffra inkluderar ett antal nyinskrivna i högre avdelningar (d. v. s. flyttningar mellan de två tekniska högskolorna inbördes).

	Wicksell—Jerneman	Studenter 1930	
		Läroverksstudenter	Privatister
Tekniska högskolorna	308	269	7
Handelshögskolorna	127	117	2
Tandläkarinstitutet	103	111	1
Övriga fackhögskolor	82	86	1

För handelshögskolorna är Wicksell—Jernemans siffra approximativ, då för Göteborgs handelshögskola måst beräknas, hur stor del av de nyintagna eleverna i första årskullen, som utgjordes av studenter. Vi ha vid denna beräkning utgått från att antalet studenter av samtliga nyinskrivna utgjorde lika stor andel under perioden 1930—33 som under hela perioden 1923—33, varom uppgift gives i Wicksell—Jernemans utredning. Wicksell—Jernemans siffra blir enligt denna beräkning något högre än vår, vilket kanske kan tyda på att den gjorda reduktionen varit för liten. Skillnaderna äro dock ganska små.

Den i tidigare sammanhang lämnade nettosiffran över samtliga inskrivna vid fackhögskolorna enligt Wicksell—Jerneman stämmer mycket bra med vår siffra för 1930 års studenter. Att vid jämförelse för var och en av fackhögskolorna skillnaderna bli större beror givetvis på att speciellt för de tekniska högskolorna några reduktioner ej äro gjorda, utan det redovisade antalet ur Wicksell—Jerneman endast får betraktas som bruttosiffror.

Wicksell—Jernemans siffra för Tandläkarinstitutet avser de nyintagna i första årskullarna under perioden. Denna siffra är något lägre än vår siffra för 1930 års studenter. Beträffande övriga fackhögskolor stämna de två siffrorna väl överens.

Siffrorna för årgång 1937 ha i nedanstående tablå jämförts med siffrorna över medelantalet nyinskrivna under perioden 1937—40 enligt Stat. Off. Utr. 1943: 17. Som tidigare påpekats, äro siffrorna ur denna utredning bruttosiffror.

	Nyinskrivna 1937—40	Studenter 1937	
		Läroverks- studenter	Privatister
Tekniska högskolorna	382	341	7
Handelshögskolorna	174	179	4
Tandläkarinstitutet	88	75	—
Farmaceutiska institutet	78	97	—
Veterinärhögskolan	20	25	—
Skogshögskolan	16	20	—
Lantbrukshögskolan	25	7	—

Som framgår av tablan är också medelantalet nyinskrivna större än studenterna i årgång 1937. Undantag föreligger dock för handelshögskolorna, Veterinär- och Skogshögskolorna samt Farmaceutiska Institutet, där våra siffror för 1937 års studenter äro högre än medelantalet nyinskrivna 1937—40. Speciellt stor är skillnaden för Farmaceutiska institutet. Orsaken till denna skillnad måste troligen sökas i det förhållande, att det föreligger relativt stora olikheter mellan antalet intagna vid Farmaceutiska institutet de olika åren. Skillnaderna för Handels-, Veterinär- och Skogshögskolorna äro obetydliga. Den stora skillnaden vid Lantbrukshögskolan mellan medelantalet nyinskrivna, 25, och antalet inskrivna studenter, 7, förklaras av att i siffran för de nyinskrivna även ingå personer utan studentexamen, som genomgått förberedande utbildning vid Alnarps lantbruksinstitut. Skillnaden beträffande de tekniska högskolorna på drygt 30 mellan medelantalet nyinskrivna och våra studenter kan vara dels tekniska studenter, vilka ej ingå i våra siffror, dels flyttande mellan de två tekniska högskolorna.

Medelbetyg för studerande vid fackhögskolorna.

Tidigare har visats, att de studerande vid fackhögskolorna ha högre genomsnittliga medelbetyg än de studerande vid universiteten och de fria högskolorna samt att de studerande vid de tekniska högskolorna ha de högsta betygen av de studerande vid fackhögskolorna. I tabell 68 redovisas de genomsnittliga medelbetygen för de studerande med huvudutbildning vid de skilda fackhögskolorna. De studerande vid Tekniska högskolan har för alla tre årgångarna högre genomsnittligt medelbetyg än de studerande vid någon annan fackhögskola med undantag av de studerande ur 1943 års årgång vid Handelshögskolan i Stockholm. Jämför man de två tekniska högskolorna, ha studenterna vid Tekniska högskolan betydligt högre betyg än studenterna vid Chalmers. De största skillnaderna föreligga för 1930 års studenter. Studenterna vid Chalmers tekniska högskola ha bland 1930 års studenter relativt låga medelbetyg, om man jämför med andra fackhögskolor, medan bland 1937 och 1943 års studenter blott de studerande vid Tekniska högskolan, Stockholms handelshögskola och Farmaceutiska institutet (blott för 1937 års årgång) ha bättre medelbetyg.

Vid de två tekniska högskolorna ha för årgångarna 1930 och 1943 beräk-

Tabell 68. Genomsnittliga medelbetyg för läroverksstudenter med huvudutbildning vid fackhögskolorna.

	M e d e l b e t y g					
	M ä n			K v i n n o r		
	1930	1937	1943	1930	1937	1943
Tekniska högskolan Sthlm.	3,31	3,52	3,58	(4,45)	(2,90)	(4,16)
Chalmers tekn. högsk.	2,85	3,31	3,34	—	—	(3,47)
Handelshögskolan Sthlm ...	3,11	3,41	3,72	(4,00)	(3,81)	(4,25)
Handelshögskolan Gbg.	2,75	2,94	3,26	(3,85)	—	(3,60)
Tandläkare inst.	3,22	3,17	3,27	3,59	3,40	3,62
Farmaceutiska inst.	3,25	3,33	3,24	3,19	3,44	3,32
Veterinärhögskolan.	2,92	3,27	2,92	(3,75)	—	—
Lantbrukshögskolan.	(2,68)	(3,55)	3,08	—	—	—
Skogshögskolan.	2,95	2,99	3,30	—	—	—
Samtliga fackhögskolor.	3,15	3,37	3,43	3,52	3,42	3,53

nats medelbetygen för var och en av de skilda avdelningarna. I nedanstående tablå har angivits differenserna mellan de två högskolornas totala medelbetygsnivå vart och ett av åren och medelbetygen för de skilda avdelningarna.

	Maskin- teknik	Flyg- och skepps- teknik	Elektro- teknik	Väg och vatten	Kemi och kemisk teknologi	Bergs- veten- skap	Arkitek- tur	Lant- måteri
Män 1930.	— 0,12	— 0,23	+ 0,31	— 0,27	+ 0,06	+ 0,35	+ 0,29	(+ 0,62)
” 1943.	— 0,20	+ 0,05	+ 0,09	± 0	+ 0,34	— 0,01	+ 0,40	+ 0,03

Olikheterna i medelbetyg mellan avdelningarna äro ganska stora i båda årgångarna. Dock äro avvikelserna från den totala medelbetygsnivån ej lika för alla avdelningarna. Avdelningen arkitektur har stora positiva differenser (höga medelbetyg) i båda årgångarna och avdelningen maskinteknik stora negativa differenser (låga medelbetyg). För övriga avdelningar äro differenserna olika i de två årgångarna, även om avdelningarna elektroteknik och kemi och kemisk teknologi ha positiva differenser eller medelbetyg över genomsnittet för båda årgångarna.

1930 års studenter, som genomgått Handelshögskolan i Stockholm, ha relativt medelmåttiga betyg. För de två senare årgångarna ha däremot studenterna vid denna högskola de bästa betygen av samtliga. De studerande vid Handelshögskolan i Göteborg ha de lägsta medelbetygen av samtliga fackhögskolestudenter bland 1930 och 1937 års studenter, men bland 1943 års studenter ligga betygen i paritet med dem som gälla för Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet. De två handelshögskolorna ha de mest anmärkningsvärda ökningarna i medelbetyg, om man jämför årgångarna med varandra.

De studerande vid Veterinärhögskolan ha relativt låga betyg bland 1930 och 1943 års studenter. Den relativt höga medelbetygsnivån för 1937 års studenter motsvarar ungefär den genomgående höga nivån för 1937 års

samtliga studenter i jämförelse med de två omgivande årgångarna. De studerande vid Skogshögskolan däremot ha låg medelbetygsnivå för 1930 och 1937 års studenter och relativt hög för 1943 års studenter. För både Veterinär- och Skogshögskolorna gäller dock, att osäkerheten i siffrorna är relativt stor på grund av det ringa antalet studerande. De studenter, som gått till Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet, ha dock lika medelbetyg bland 1930 och 1943 års manliga studenter, medan bland 1937 års manliga studenter de studerande vid Tandläkarinstitutet ha relativt låg medelbetygsstandard. Detta är särskilt anmärkningsvärt med tanke på vad som nyss sagts om 1937 års speciellt höga medelbetygsnivå för samtliga studenter. Bland kvinnorna, som gått till Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet, ha de vid Tandläkarinstitutet genomgående högre betyg än de vid Farmaceutiska institutet. Även bland de studerande vid Tandläkarinstitutet är dock medelbetygsnivån för 1937 års studenter lägre än för de omgivande årgångarna. Orsaken till att både bland män och kvinnor betygsnivån är lägre i årgång 37 än i årgångarna 30 och 43 kan bero på att institutet intog speciellt många elever i slutet av 1930-talet och i början av 1940-talet. Jämför man medelbetygen för män och kvinnor vid Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet, finner man, att för båda instituten kvinnorna ha de högre medelbetygen. Skillnaden är störst vid Tandläkarinstitutet. Att männen tagits in på förhållandevis lägre betyg än kvinnorna kan tänkas bero på att, som visas i annat sammanhang, de manliga studenterna kompletterat sina studentbetyg mer än de kvinnliga, vilket ej kommer till uttryck i medelbetygen som de beräknats i denna utredning.

Ser man på den totala medelbetygsnivån för samtliga fackhögskolor i de tre årgångarna, har bland männen 1943 års studenter de högsta medelbetygen och 1930 års studenter de lägsta. Att bland männen medelbetygsstandarderna ökat under hela perioden trots att för samtliga studenter 1937 års årgång hade högre medelbetygsnivå än de två andra, hänger säkerligen ihop med att konkurrensen om det relativt konstanta antalet platser vid de spärrade högskolorna blivit hårdare för varje årgång studenter, främst beroende på att studentkullarna ökat, varför betygsfordringarna måst skärpas. Kanhända har spärren också åstadkommit en strävan efter högre betyg i studentexamen för samtliga, som vilja söka in, och att denna strävan blivit starkare mot periodens slut. (Ovanstående siffror hänföra sig enbart till studerande med huvudutbildning.)

Det kan ha ett visst intresse att även för fackhögskolorna jämföra medelbetygen för studerande med olika studieresultat. I nedanstående tabell 69 har angivits de genomsnittliga medelbetygen för manliga studerande vid de två tekniska högskolorna, de två handelshögskolorna samt övriga fackhögskolor med fördelning efter utbildningens art och resultat.

Vid de tekniska högskolorna ha i båda årgångarna de som ej avlagt exa-

Tabell 69. Genomsnittliga medelbetyg för studerande vid fackhögskolor efter huvudutbildning (med eller utan examen) och kompletterande utbildning.

Utbildningens art	M e d e l b e t y g					
	Tekniska högskolor		Handelshögskolor		Övriga fackhögskolor	
	M ä n		M ä n		M ä n	
	1930	1937	1930	1937	1930	1937
Huvudutbildn. med examen därav med kompletterande utbildn. vid ak. utb. linje.	3,25	3,52	2,93	3,31	3,17	3,26
övriga med kompl. utbildn.	2,82	3,38	(3,25)	3,68	2,89	3,25
Huvudutbildn. utan examen	3,29	3,45	2,79	3,00	—	(2,50)
Enbart kompletterande utbildning.	2,98	3,16	3,12	3,22	(2,69)	(3,09)
	(3,47)	(3,25)	3,28	3,58	(3,42)	(3,25)

men och ej övergått till annan utbildning betydligt lägre betyg än de som fullföljt studierna. Av dem som avlagt examen ha de som haft annan akademisk kompletterande utbildning lägre betyg än övriga. Det är ett uttryck för att de förberedande studierna (i första hand vid de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna) använts som meritering för inträdet och uppvägt de lägre studentbetygen.

De som haft annan kompletterande utbildning ha ungefär samma medelbetygsstandard som samtliga, som fullföljt till examen.

Gruppen »enbart förberedande tekniska studier» är i båda årgångarna för liten för att tillåta några slutsatser om medelbetygsstandarden.

Vid handelshögskolorna gäller det överraskande förhållandet i årgång 1930, att de, som ej fullföljt studierna till examen och därefter gått ut i förvärvslivet utan annan utbildning, hade bättre medelbetyg än de, som fullföljde till examen. Det kan delvis tänkas hänga samman med att de flesta av dem som ej avlagt examen gått vid Handelshögskolan i Stockholm, där medelbetygsstandarden var hög jämfört med medelbetygsstandarden vid Handelshögskolan i Göteborg. I årgång 1937 ha de som avlagt examen däremot bättre betyg än de utan examen. I motsats till vad fallet är bland de studerande vid de tekniska högskolorna ha bland handelshögskoliterna de med förberedande akademisk utbildning bättre betyg än de med icke-akademisk förberedande utbildning. De som ha enbart förberedande utbildning vid handelshögskolorna och huvudutbildning vid annan utbildningslinje ha i båda årgångarna bättre medelbetyg än de med huvudutbildning och examen. Majoriteten av dem med enbart förberedande handelshögskoleutbildning har huvudutbildningen vid de juridiska fakulteterna och de tekniska högskolorna och avlagt examen därstädes.

Vid övriga fackhögskolor är antalet personer utan examen eller enbart förberedande utbildning för litet för att möjliggöra några jämförelser med dem med huvudutbildning och examen.

Av dem med examen ha i årgång 1930 de med akademisk förberedande utbildning lägre medelbetyg än samtliga med examen, medan i årgång 1937 några olikheter ej föreligga mellan de två grupperna.

Avbrottsfrekvensen.

Avbrottsfrekvensen vid fackhögskolorna bör rimligen definieras något annorlunda än vid universiteten och de fria högskolorna. För de studerande vid fackhögskolorna, fränsett handelshögskolorna, måste samtliga med enbart förberedande studier anses ha misslyckats med studierna, således även de, som ha sin huvudutbildning vid annan fackhögskola eller universitet och fria högskolor.

För de studerande vid handelshögskolorna bör vid beräkningen av avbrottsfrekvensen ej medräknas samtliga de, som haft förberedande utbildning vid handelshögskolorna och huvudutbildning på annat håll. De som haft sin huvudutbildning vid de tekniska högskolorna böra frånräknas jämte en del av dem, som gått till universiteten och de fria högskolorna, främst de, som gått till de juridiska fakulteterna. Därför har hälften av dem som gått till universiteten och de fria högskolorna ej ansetts böra medtagas vid beräkning av avbrottsfrekvensen. Övergång till icke-akademisk utbildning måste betraktas som misslyckande.

Beräknas de »misslyckades» antal samt avbrottsfrekvensen (%) på basis av ovanstående, fås följande värden.

	Tekniska högskolor	Handelshögskolor	Övriga fackhögskolor
1930 Antal	25	34	19
%	9	31	9
1937 Antal	51	52	14
%	15	35	6

Handelshögskolorna ha en betydligt högre avbrottsfrekvens än de tekniska högskolorna och övriga fackhögskolor i årgång 1930, t. o. m. något högre än universiteten och de fria högskolorna, om matematisk-naturvetenskapliga sektionerna undantas. I årgång 1937 är avbrottsfrekvensen vid handelshögskolorna i paritet med avbrottsfrekvensen för universiteten och de fria högskolorna (fakulteterna sammanslagna).

De tekniska högskolorna och övriga fackhögskolor ha en avbrottsfrekvens av samma storleksordning som de medicinska fakulteterna.

Avbrottsfrekvensen har för fackhögskolorna, liksom för de fria högskolorna, för de manliga studenterna ställts i relation dels till medelbetygen, dels till socialt ursprung.

I tabell 70 återges dels antalet manliga studenter med »misslyckade» studier, dels avbrottsfrekvensen¹ inom de tre betygsgруппerna under Ba, mellan Ba och AB samt över AB.

¹ Att den totala avbrottsfrekvensen för de olika högskolorna ej stämmer överens med den avbrottsfrekvens, som redovisas för motsvarande högskolor ovan i tabell 70 beror på att siffrorna i tabell 70 avse männens avbrottsfrekvens, medan i tabell 70 är angiven avbrottsfrekvensen för samtliga studenter (män + kvinnor).

Tabell 70. Antalet läroverksstudenter med »misslyckade» studier samt avbrottsfrekvens vid fackhögskolor efter medelbetyg. Män.

Årgång och medelbetyg	Antal med »misslyckade» studier			Avbrottsfrekvens		
	Tekniska högskolor	Handels-högskolor	Övriga fackhögskolor	Tekniska högskolor	Handels-högskolor	Övriga fackhögskolor
1930						
—2,9.....	11	13	7	9	24	12
3,0—3,9.....	11	17	4	10	37	6
4,0—.....	3	2	—	6	(33)	—
Samtliga	25	32	11	9	30	7
1937						
—2,9.....	18	13	4	21	29	11
3,0—3,9.....	28	31	5	15	38	9
4,0—.....	4	7	1	6	35	7
Samtliga	50	51	10	15	35	9

Vid de tekniska högskolorna är avbrottsfrekvensen i årgång 1930 ungefär densamma i de två lägre betygsklasserna men avgjort mindre i den högsta. I årgång 1937 framträder ett starkare samband mellan medelbetyg och avbrottsfrekvens och för den lägsta betygsklassen är avgångsfrekvensen 20 % mot 9 % i motsvarande betygsklass i årgång 1930. Siffran är avgjort lägre än för de fria högskolorna, där den i årgång 1937 var dubbelt så stor.

För handelshögskolorna, vilka ha betydligt högre avbrottsfrekvens än de tekniska högskolorna, är märkligt nog i båda årgångarna avbrottsfrekvensen högre i den mellersta och högsta medelbetygsklassen än i den lägsta.

För övriga fackhögskolor är avbrottsfrekvensen något större i den lägsta än i de två högre medelbetygsklasserna. De absoluta siffrorna, på vilka avbrottsfrekvensen beräknats, äro dock för dessa fackhögskolor speciellt små.

Gruppen övriga fackhögskolor har därför vid grupperingen av materialet efter socialgrupp sammanförts med de tekniska högskolorna. I tabell 71 redovisas antalet med misslyckade studier och avbrottsfrekvensens storlek efter socialgrupp.

För fackhögskolorna utom handelshögskolorna är i båda årgångarna avbrottsfrekvensen störst i socialgrupp I. I båda årgångarna har socialgrupp II lägre avbrottsfrekvens än socialgrupp III, om än skillnaden är obetydlig.

Vid handelshögskolorna däremot visa siffrorna i båda årgångarna samma tendens. Socialgrupp I har den lägsta och socialgrupp III den högsta avbrottsfrekvensen. Skillnaderna mellan dessa två socialgrupper uppgå till mer än 15 %.

Antalet studenter i socialgrupp III vid handelshögskolorna är absolut sett ganska litet, varför siffrorna över avbrottsfrekvensen äro osäkra. De i socialgrupp III, som avbrutit studierna, ha relativt goda medelbetyg, och detta

Tabell 71. Antalet läroverksstudenter med »misslyckade» studier samt avbrottsfrekvens vid fackhögskolor efter socialgrupp. Män.

Socialgrupp (fadern)	Antal med »misslyckade» studier		Avbrottsfrekvens	
	Tekniska högskolor och övriga fackhög- skolor	Handels- hög- skolor	Tekniska högskolor och övriga fackhög- skolor	Handels- hög- skolor
1930				
I.....	20	11	12	24
II.....	11	13	6	33
III.....	5	8	7	40
X.....	—	—	—	—
Samtliga	36	32	9	30
1937				
I.....	32	17	16	29
II.....	19	22	10	34
III.....	9	9	12	47
X.....	—	3	—	50
Samtliga	60	51	12	35

förklarar delvis den högre avbrottsfrekvensen i den bästa betygsklassen. Möjligen inverkar härvid även en skillnad mellan handelshögskolorna i Stockholm och i Göteborg. Den förra skolan har såväl högre genomsnittligt studentbetyg som högre avbrottsfrekvens än den senare.

Utifrån de nu redovisade siffrorna torde man, trots materialets ringa omfattning, kunna säga, att avbrottsfrekvensen vid fackhögskolorna visar minst lika stor variation med socialt ursprung som med studentbetygen, detta i motsats till vad fallet var vid universiteten och de fria högskolorna.

Vidare äro förhållandena ganska olika vid handelshögskolorna och vid de övriga fackhögskolorna.

Vid handelshögskolorna ha de som avbrutit studierna relativt goda betyg och komma från fattigare hem, d. v. s. orsaken till studieavbrottet skulle vara i första hand socialt (ekonomiskt). Vid övriga fackhögskolor avbryta i första hand de med dåliga betyg, och de komma i stor utsträckning från socialgrupp I.

Examina vid fackhögskolorna.

I tabell 72 redovisas antalet personer med examen (huvudexamen) vid de skilda fackhögskolorna. Någon fördelning av civilingenjörerna på Chalmers och Teknis och av civilekonomerna på handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg har ej gjorts.

Tabell 72. Antalet läroverksstudenter med examen vid fackhögskolorna, fördelade efter examenstyp.

E x a m i n a	M ä n		K v i n n o r	
	1930	1937	1930	1937
Civiling. ex.	233	284	2	1
Civiling.ex. jämte annan examen...	7	5	—	—
Tekn. Dr.	2	—	—	—
Civilekonom.	61	76	1	2
Civilekonom jämte annan examen..	13	20	—	2
Od. kand.	2	7	3	1
Tandläkareexamen	62	43	24	19
Tandläkare- jämte annan examen..	12	—	1	—
Farm. kand.	2	20	9	47
Apotekareexamen	22	19	4	4
Vet. kand.	—	13	—	—
Veterinärexamen	22	12	1	—
Agronomexamen	5	6	—	—
Agr. Dr.	1	—	—	—
Jägmästarexamen	13	19	—	—
Summa fackhögsk. examina	457	524	45	76

Bland 1930 års studenter avlade 457 manliga och 45 kvinnliga studenter sina huvudexamina vid fackhögskolorna. Motsvarande siffror för huvudexamina vid universiteten och de fria högskolorna voro 612 resp. 172. Av de 457 männen med examina vid fackhögskolorna hade dock 4 examen av förberedande karaktär, 2 od. kand. och 2 farm. kand. De två förra kunna snarast anses vara utan godkänd examen. Bland de 45 kvinnorna hade 3 od. kand. och 9 farm. kand. Här kan man alltså räkna med att blott 42 personer avlagt fullständiga examina.

Bland 1937 års studenter var de examinerades antal 524 män och 76 kvinnor. Motsvarande siffror för universiteten och de fria högskolorna voro här 552 resp. 222. De examinerade männen vid fackhögskolorna i den senare årgången äro således nästan lika många som de examinerade männen vid universiteten och de fria högskolorna. Bland kvinnorna råder samma skillnad som för 1930 års studenter. Av de examinerade i 1937 års årgång hade 7 män blott od. kand. och 20 farm. kand. Bland kvinnorna var 1 od. kand. och 47 farm. kand. Några av dessa torde senare avlägga högre examina.

Drygt hälften av de examinerade i de två årgångarna är civilingenjörer och arkitekter. Bland männen i årgång 1937 äro dessa 50 fler än i årgång 1930. Enligt Wicksell—Jerneman utexaminerades på 1920-talet årligen ca 200 civilingenjörer och arkitekter från Teknis och Chalmers.

Bland 1930 års studenter äro de utexaminerade tandläkarna näst civilingenjörerna den största gruppen eller 74 män och 24 kvinnor. Bland 1937 års studenter har dock siffran sjunkit till 43 män och 19 kvinnor. Enligt Wicksell—Jerneman utexaminerades på 1920-talet i medeltal 60 tandläkare per år. Enligt Medicinalstyrelsens siffror över antalet legitimerade tand-

läkare steg denna siffra till ungefär det dubbla under 1930-talets första hälft. Senare inträdde en relativt kraftig nedgång i antalet nytexaminerade.

Civilekonomerna voro bland 1930 års studenter 74 män och 1 kvinna och bland 1937 års studenter 96 män och 4 kvinnor. Detta innebär den procentuellt sett största ökningen bland de utexaminerade vid fackhögskolorna. Under 20-talet utexaminerades i medeltal ca 65 personer per år. Antalet utexaminerade civilekonomer per år har således ökat under 30- och början av 40-talet.

Antalet utexaminerade apotekare är ungefär detsamma i de två årgångarna, 25 st. Dock torde antalet för 1937 års studenter komma att öka rätt avsevärt, då antalet personer med farm. kand. är stort, ca 70 st. På 20-talet utexaminerades i regel mellan 20 och 30 apotekare årligen, varför siffrorna för 1930 och 1937 års studenter tyda på att antalet utexaminerade varit konstant intill år 1945 men senare torde komma att öka något.

Veterinärerna äro bland 1930 års studenter 22 och bland 1937 års studenter 12. Då 13 studenter i årgång 1937 ha vet. kand.-examen, torde de utexaminerade veterinärerna komma att bli lika många i de två årgångarna. Dessa siffror stämma väl med siffrorna för 20-talet.

Antalet jägmästare är bland 1930 års studenter 13 och bland 1937 års studenter 19, medan agronomernas antal är lika stort i de två årgångarna, 6 st. Dessa siffror äro av ungefär samma storleksordning som medelantalet utexaminerade jägmästare resp. agronomer på 20-talet.

KAPITEL VIII.

Studenterna vid övriga utbildningslinjer.

Inledning.

Till gruppen »övriga utbildningslinjer» har i denna undersökning hänförs Gymnastiska centralinstitutet (G. C. I.), folkskoleseminariernas tvååriga studentklasser, Socialinstitutet i Stockholm (socialinstitutet i Göteborg och Lund hade ej påbörjat sin verksamhet vid insamlingstillfället), handelsgymnasier (fackkurserna), de statliga verken (post, tull, telegraf och järnväg) samt officersutbildning. Att G. C. I. förts till denna grupp och ej till gruppen fackhögskolor¹ kan motiveras med att de G. C. I.-utbildade mer äro jämförbara med de officersutbildade än med de fackhögskoleutbildade. Socialinstitutet har ej förts till gruppen fackhögskolor, eftersom studentexamen ej fordras i samma utsträckning vid Socialinstitutet som vid fackhögskolorna, och i detta avseende kan Socialinstitutet jämföras med folkskoleseminarierna, där både studenter och icke studenter utbildas till samma examen, låt vara vid olika långa kurser. På grund av det ringa antalet studerande med studentexamen vid såväl G. C. I. som vid Socialinstitutet i årgångarna 1930, 1937 och 1943 skulle en ändrad gränsdragning mellan fackhögskolor och övrig utbildning ej på nämnvärt sätt förändra våra resultat.

De skilda utbildningslinjer, som sammanförts under rubriken »övrig utbildning», äro mycket olika. Det enda, som förenar dem är att de teoretiska studierna omfatta högst två år i motsats till de akademiska utbildningslinjerna, där den normala tiden för en lägre examen är minst tre och i regel fyra—fem år.

Gymnastiska centralinstitutet.

De studerande vid G. C. I. ha två linjer att välja på, gymnastiklärar- och sjukgymnastlinjerna, båda med fyra terminers studietid. Samtliga stude-

¹ Studentsociala utredningen (Stat. Off. Utr. 1948: 42) har hänfört G. C. I. och Socialinstitutet till gruppen fackhögskolor vid en sammanställning på basis av våra preliminära siffror för årgång 1943.

rande med huvudutbildning i årgång 1930 och i årgång 1937 samtliga utom en valde gymnastiklärarlinjen. I årgång 1943 ha 16 kvinnliga studerande valt sjukgymnastlinjen.

Som framgår av nedanstående tablå, dominera kvinnorna, speciellt i de två senare årgångarna. Att de manliga studerande äro så få, särskilt i årgång 1937, torde bero på den lockelse, som officersbanorna utövat på studenterna under andra världskriget. En del av de utbildade officerarna ha senare haft tillfälle att genomgå utbildning vid G. C. I. Några av de studerande ha även förberedande utbildning. För männens del är det i de flesta fall fråga om officersutbildning och för kvinnornas del humanistiska studier. Av de i tablån redovisade studerandena från årgång 1930 ha 2, en man och en kvinna, övergått till annan utbildning.

	1930	1937	1943
Samtliga inskrivna.....	16	15	43
Därav kvinnor.....	10	14	36

Folkskoleseminarierna.

Som framgår av tabell 73 ha i årgång 1930 63 studenter, därav 36 män, genomgått folkskoleseminarierna. Av dessa ha dock blott 43 st. ansetts ha sin huvudutbildning där. 20 st. ha nämligen senare avlagt examina vid universitet och fria högskolor, därav 19 inom humanistiska sektioner, vilka beträffande huvudutbildningen förts till universitet och fria högskolor. Som visas i annat sammanhang (se sid. 258 o. 288), ha emellertid även några av dem med akademisk utbildning blivit folkskollärare. Ytterligare 17 av de folkskollärarytbildade studenterna ha studerat vid universitetens och de fria högskolornas filosofiska fakulteter, därav 14 inom de humanistiska och 3 inom de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna. Dessa ha dock ej avlagt filosofiska examina. Av de 63 folkskoleutbildade ha sålunda sammanlagt 37 filosofisk biutbildning. Då 3 personer ha annan biutbildning, ha blott 23 av 63, d. v. s. drygt en tredjedel, enbart folkskollärarytbildning. Praktiskt taget samtliga studenter, som studerat vid seminarierna, ha avlagt godkänd folkskollärarexamen.

I årgång 1937 ha sammanlagt 117 studenter genomgått folkskollärarytbildning, därav 83 kvinnor. (I årgång 1930 dominerade männen.) Nästan samtliga, 112 st., ha sin huvudutbildning vid folkskoleseminarierna. Blott 5 ha folkskollärarytbildningen som förberedande, då de även avlagt examen vid filosofisk fakultet. Ytterligare 20 ha dock studerat kortare eller längre tid vid någon filosofisk fakultet, nästan samtliga inom humanistiska sektionerna, men ej avlagt någon examen. En del kan dock tänkas avlägga examen efter utbildningsuppgifternas inhämtande (ht 1946). Dock föreligger en klar skillnad mellan folkskollärarna av årgång 1930 och 1937. De förra ha i betydligt större omfattning skaffat sig akademiska meriter än

Tabell 73. Antalet läroverksstudenter med utbildning vid folkskoleseminarierna.

Utbildningens art	1930			1937			1943		
	Män	Kvin- nor	S:a	Män	Kvin- nor	S:a	Män	Kvin- nor	S:a
Samtliga med utbildning vid folkskoleseminarier.....	36	27	63	34	83	117	115	82	197
därav med biutbildning vid filosofisk fakultet.....	19	18	37	6	19	25	13	14	27
(varav med fil.-examen).....	(8)	(12)	(20)	(2)	(3)	(5)	—	—	—
därav med annan biutbildning.....	3	—	3	2	2	4	2	4	6
Huvudutbildning vid folkskoleseminarier...	28	15	43	32	80	112	114	82	196
Kompletterande utbildning vid folkskoleseminarier.....	8	12	20	2	3	5	1	—	1

de senare. En av orsakerna till denna skillnad kan tänkas vara att konkurrensen om folkskolläraryrplatserna var betydligt större i början och mitten av 30-talet än senare. De folkskolläraryrutbildade i årgång 1937 ha fått bra platser under och efter andra världskriget relativt snabbt utan de extra meriter, som tidigare under 30-talet fordrades för de eftertraktade befattningarna, framför allt i de större städerna. Detta gäller kanske i speciellt hög grad bland de kvinnliga folkskollärarna.

I årgång 1943 ha 197 studenter genomgått folkskolläraryrutbildning. I denna årgång dominerar männen, liksom i årgång 1930. 27 st. ha hunnit skaffa sig kortare filosofisk (i regel humanistisk) utbildning och 6 st. annan biutbildning (fram till hösten 1946). För kort tid har dock gått mellan studentexamen och undersökningstillfället för att man skulle kunna säga något om biutbildningens omfattning för denna årgång folkskollärare jämfört med tidigare årgångar.

Folkskoleseminarierna i Lund och Umeå ha haft de största studentklasserna (män) i alla tre årgångarna.

Högre lärarinneseminarier i Stockholm har utbildat ungefär hälften av de utexaminerade lärarinnorna.

Socialinstitutet i Stockholm.

Vid Socialinstitutet i Stockholm har ett mycket litet antal studenter ur de två tidigare årgångarna inskrivits. Av de 9 i årgång 1937, som genomgått Socialinstitutet, ha 2 fortsatt med högre studier. I årgång 1943 ha däremot hela 40 st., därav 28 kvinnor, påbörjat socialpolitisk utbildning. 9 st. av dessa ha haft förberedande studier, samtliga vid universiteten och de fria högskolorna, därav 7 st. vid humanistiska sektionerna.

	1930	1937	1943
Samtliga inskrivna.....	2	9	40
Därav kvinnor.....	2	6	28

Tabell 74. Antalet läroverksstudenter med utbildning vid handelsgymnasierna.

Utbildningens art	1930			1937			1943		
	Män	Kvin- nor	S:a	Män	Kvin- nor	S:a	Män	Kvin- nor	S:a
Samtliga med handelsgymnasieutbildning..	124	30	154	143	73	216	219	100	319
därav med högre handelsutbildning.	13	—	13	27	2	29	29	1	30
» med annan akademisk utbildning..	23	6	29	20	7	27	19	10	29
(med akademisk examen).....	(20)	(2)	(22)	(29)	(7)	(36)	—	—	—
därav med annan kortare utbildning.....	7	1	8	6	2	8	3	—	3
Huvudutbildning vid handelsgymnasier. . . .	101	27	128	112	65	177	177	92	269
Kompletterande utbildning vid handelsgymn.	23	3	26	31	8	39	42	8	50

Handelsgymnasierna.

Tabell 74 visar, att 154 studenter i årgång 1930, därav 124 män, ha genomgått handelsgymnasiernas fackkurser. Av dessa ha dock 26, därav 23 män, senare genomgått längre utbildning, varför de ansetts ha handelsgymnasieutbildningen enbart som kompletterande utbildning. 10 ha fortsatt sin utbildning vid någon av de två handelshögskolorna och 12 st. ha avlagt annan akademisk examen, de flesta vid juridisk fakultet eller humanistisk sektion.

Å andra sidan ha 24 av de studerande vid handelsgymnasierna andra mer eller mindre misslyckade studier bakom sig, innan de genomgått handelsgymnasiernas fackkurs som sin slutliga utbildning. Av dessa komma 16 st. från universitet och fria högskolor och 4 från officersbanan.

Avbrottsfrekvensen vid handelsgymnasierna är låg. Av de 128 med huvudutbildning vid handelsgymnasierna ha blott 7 blivit underkända.

I årgång 1937 ha 216 studenter genomgått fackkurserna vid handelsgymnasierna. Ökningen i antalet jämfört med årgång 1930 kommer till stor del på de kvinnliga studenterna, vilka mer än fördubblat sitt antal mellan de två årgångarna. 39 st. av de 216 ha efter handelsgymnasieutbildningen fortsatt med andra studier. 21 ha gått till handelshögskolor, 11 till universitet och fria högskolor och 4 till annan fackhögskola. 3 st. ha annan kortare utbildning, som blivit bestämmande för yrkesinriktningen.

25 av dem med huvudutbildning vid handelsgymnasierna ha tidigare (eller senare i några fall) andra mer eller mindre misslyckade studier bakom sig: 12 vid universitet och fria högskolor, 8 vid handelshögskolor och 5 vid icke-akademiska utbildningslinjer, därav 4 på officersbanorna.

Kuggningsprocenten är något högre i årgång 1937 än i årgång 1930 för de studerande vid handelsgymnasierna. Av de 177, som räknats ha sin huvudutbildning vid gymnasierna, ha 17 underkänts.

I årgång 1943 ha 319 studenter, därav 100 kvinnor, genomgått handelsgymnasiekurserna. Detta innebär, att siffran fördubblats under perioden 1930—43.

50 st. ha gått vidare till andra studier, därav 30 till handelshögskolorna och 15 till annan akademisk utbildning, de flesta till filosofiska och juridiska fakulteter.

Å andra sidan ha 20 studenter efter påbörjade studier på annat håll gått igenom handelsgymnasiernas fackkurser och sedan sökt sig ut i förvärvslivet.

Fördelningen av de studerande under perioden på olika handelsgymnasier framgår av nedanstående tablå. (Relativtalen basera sig på de studerande med huvudutbildning och äro medeltal för alla tre årgångarna.) Göteborgs handelsinstitut och Schartaus handelsinstitut i Stockholm ha svarat för vardera ca en tredjedel av de studerande, medan Malmö handelsgymnasium och övriga mindre handelsgymnasier svarat för ungefär hälften vardera av återstoden.

	Stockholm	Göteborg	Malmö	Övriga	Summa
Samtliga årgångar	33 %	38 %	13 %	16 %	100 %

Statliga verk.

Som framgår av tabell 75 ha i årgång 1930 sammanlagt 66 personer genomgått någon av de statliga verkens utbildningskurser. Av dessa kvarstå 60 st. i tjänst vid dessa verk, medan 6 gått till annan verksamhet efter högskolestudier. 5 ha genomgått de tekniska högskolorna och en handelshögskola. Av de 5 civilingenjörerna ha några dock sin verksamhet vid Telegrafverket, där de genomgått telegrafassistentutbildning. De 60 med huvudutbildning fördela sig på de fyra verken på sätt som framgår av nedanstående tablå. Huvuddelen kommer sålunda på Postverket.

	1930	1937	1943
Post	36	52	76
Telegraf	9	20	8
SJ	3	21	29
Tull	12	13	13
Summa	60	106	126

Tabell 75. Antalet läroverksstudenter, som genomgått de statliga verkens utbildningskurser.

Utbildningens art	1930			1937			1943		
	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a
Samtliga som genomgått de statliga verkens utbildningskurser	50	16	66	84	30	114	68	63	131
därav med akademisk utbildning	21	3	24	24	1	25	6	3	9
(med akademisk examen)	(6)	—	(6)	(7)	—	(7)	—	—	—
därav med annan biutbildning	3	1	4	3	1	4	6	4	10
Huvudutbildning vid statliga verk	44	16	60	77	29	106	65	61	126
Kompletterande utbildning vid statliga verk	6	—	6	7	1	8	3	2	5

22 st. av de 60 tjänstemännen ha annan utbildning, varav 12 filosofiska och 2 juridiska studier, 2 ingenjörstudier, 2 handelshögskolestudier, 2 lägre merkantila studier och 2 officersutbildning.

I årgång 1937 ha sammanlagt 114 genomgått de statliga kurserna. Av dessa ha 8 fortsatt med vidare utbildning, därav 5 vid de tekniska högskolorna. Av dem torde en del, liksom i årgång 1930, ha blivit ingenjörer vid Telegrafverket. Av de 106 med huvudutbildning vid de statliga verken tillhör närmare hälften, 52 st., Postverket. Jämfört med årgång 1930 ha alla verken utom tullen ökat sin personal. Ökningen inom Postverket kommer nästan helt på kvinnliga postexpeditörer.

21 st. av de 106 med huvudutbildning vid de statliga verken ha kortare utbildning före (eller efter) sin huvudutbildning. Av dem ha 10 filosofiska och 3 juridiska studier. 3 ha studerat vid teknisk högskola och 2 vid handelshögskola, 2 ha kortare merkantil utbildning och 2 officersutbildning.

I årgång 1943 ha 131 st. genomgått de statliga verkens utbildningskurser. Av dessa ha 5 fortsatt sin utbildning vid akademisk läroanstalt. Å andra sidan ha av de 121 med huvudutbildning 14 st. kortare utbildning vid sidan av de statliga kurserna. 4 av dessa ha bedrivit humanistiska och 3 juridiska studier, medan 5 genomgått handelsgymnasiernas fackkurser.

Som framgår av tabblån ovan har antalet utbildade vid postexpeditörskurserna stigit till 76 i årgång 1943. Av dessa voro 58 st. kvinnor. Telegrafverket har färre telegrafassistenter från denna årgång än från de två tidigare årgångarna; antalet trafikelever har ökat starkt.

Officersutbildningen.

Tabell 76 visar, att i årgång 1930 sammanlagt 106 studenter påbörjat utbildning till officerare på aktiv stat.¹ Av dessa kvarstå (ht 1946) 66 st. som statofficerare. 34 st. ha övergått till annan utbildning, 5 ha efter reservofficersexamen gått direkt ut i förvärvsarbete och 1 avbrutit officersutbildningen utan någon examen och sedan gått direkt ut i förvärvslivet. Av de 34 med annan utbildning ha 14 gått till universitet och fria högskolor, därav 12 till de juridiska fakulteterna, 7 till de tekniska högskolorna, 5 till handelshögskolorna, 4 till handelsgymnasierna, 2 till G. C. I. och 2 till statliga verk. Hur långt de 34 kommit med sin officersutbildning kan ej angivas. En del har säkerligen redan efter aspiranttjänstgöringen övergått till reservofficersutbildning, andra ha troligen fortsatt till statofficersexamen men senare övergått i reserven. Samtliga ha dock från början haft planer på att bli statofficerare.

Av de 66 statofficerarna ha 9 st. kortare utbildning vid sidan av officersutbildningen. Av dessa ha 4 studerat vid juridisk fakultet, 3 vid någon av fackhögskolorna.

¹ D. v. s. börjat officersaspirantutbildning.

Tabell 76. Antalet läroverksstudenter med officersutbildning.

Utbildningens art	Årgång		
	1930	1937	1943
Samtliga officersaspiranter (stat)	106	337	249
därav officerare på aktiv stat ht. 46	66	216	145
» övergått direkt till förvärvsarb. med eller utan reservoff.-ex. . .	6	69	86
(Summa huvudutbildning)	(72)	(285)	(231)
därav övergått till annan utbildning (kompletterande officersutbildn.) .	34	52	18

I årgång 1937 ha hela 337 studenter påbörjat utbildning till officer på aktiv stat. Av dessa kvarstodo (ht 1946) 216 som officerare på aktiv stat; 52 st. ha övergått till annan utbildning och 59 st. avbrutit officersutbildningen och gått direkt ut i förvärvslivet. Av de senare ha dock de flesta, 58 st., avlagt reservofficersexamen.

De 52, som övergått till annan utbildning, ha till stor del gått till akademiska utbildningslinjer. 12 ha gått till juridisk, 9 till filosofisk, 3 till medicinsk och 1 till teologisk fakultet, 14 till de tekniska högskolorna, 2 till handelshögskolorna och 3 till andra fackhögskolor. Hur långt i sin officersutbildning dessa 52 kommit, kan ej angivas. En stor del torde ha avlagt reservofficersexamen, andra ha under beredskapstjänstgöringen blivit konstituerade till vpl officerare, varefter de blivit utnämnda till reservofficerare o. s. v.

Av de 216 officerarna på aktiv stat har å andra sidan ett mindre antal från början blott reservofficersutbildning men efter kompletteringskurser under beredskapstiden utnämnts till statofficerare. 30 st. av statofficerarna ha annan utbildning vid sidan av officersutbildningen, därav 15 vid juridisk och 10 vid filosofisk fakultet. 3 ha gått vid teknisk högskola och 2 vid handelshögskola.

I årgång 1943 ha 249 studenter påbörjat statofficersutbildning. Av dem kvarstodo (ht 1946) 145 som officerare på aktiv stat, 18 st. hade övergått till annan utbildning och 86 hade gått ut i förvärvslivet, därav 30 med reservofficersexamen. Av dessa 86 torde dock en del efter ht 1946 komma att påbörja annan utbildning.

Av de 18, som redan påbörjat annan utbildning, ha 3 gått till universitet och fria högskolor, 9 till fackhögskolor och 6 till annan icke-akademisk utbildning.

De som hösten 1946 kvarstodo som officerare på aktiv stat utgjorde bland 1930 och 1937 års studenter drygt 60 % och i årgång 1943 knappa 60 % av samtliga, som påbörjat statofficersutbildning. Siffran för årgång 1943 torde ha sjunkit ytterligare något efter undersökningstillfället.

Fördelningen av statofficerarna (ht 1946) på vapenslag framgår av tabell 77. Flottan, kustartilleriet samt flygvapnet ha ökat kraftigt under perioden. Vid flygvapnet t. ex. finnas blott 8 statofficerare av årgång 1930 mot 43 av

Tabell 77. Antalet officerare på aktiv stat inom skilda vapenslag bland läroverksstudenterna.

Vapenslag	Å r g å n g		
	1930	1937	1943
Infanteri.....	27	84	40
Kavalleri.....	5	7	4
Artilleri, lv.....	11	50	11
Intendentur.....	—	7	—
Ingenjör.....	5	6	3
Signal.....	—	1	—
Träng.....	4	16	5
Flotta.....	4	14	27
Kustartilleri.....	2	14	12
Flyg.....	8	17	43
Summa	66	216	145

årgång 1943. Flygvapnet har t. o. m. utbildat fler officerare i årgång 1943 än något av de övriga vapenslagen. Till infanteriet och artilleriet (inkl. luftvärnet) ha förhållandevis många av officerarna i årgång 1937 gått.

Det bör framhållas, att siffrorna blott gälla de läroverksstudenter, som efter vanlig skolgång övergått till officersutbildning. Härtill komma även några privatister, som blivit officerare, men framför allt de som gått den »långa vägen», d. v. s. de som avlagt begränsad studentexamen vid arméns och (1943) flygets underofficersskolor. År 1937 utexaminerades 22 studenter, år 1943 47 studenter från arméns underofficersskola. 1943 utexaminerades dessutom 4 studenter från flygets underofficersskola.

De flesta av dessa, dock ej samtliga, ha blivit officerare på aktiv stat. Fördelningen på vapenslag är dock obekant.

Socialt ursprung.

I tidigare sammanhang (sid. 86 f.) har redovisats fördelningen på faderns yrke för dem med huvudutbildning vid var och en av de kortare utbildningslinjerna. Därför lämnas här (se tabell 78) blott fördelningen på socialgrupp, varvid uppdelning skett på de två grupperna »med huvudutbildning» och »med kompletterande utbildning». För officerarna skiljs dock i stället mellan officerare på aktiv stat och övriga. I årgång 1943 har blott redovisats de med huvudutbildning (resp. aktiv stat för officerarna), då som tidigare påpekats någon skarp gräns ej kan dragas mellan de två grupperna i denna årgång.

Fördelningen på socialgrupper av de studerande vid G. C. I. visar, att socialgrupp I är starkast representerad, medan socialgrupp II och III äro ungefär lika starkt företrädde. 18 studenter i årgång 1943 kommo från socialgrupp I, 12 från socialgrupp II och 13 från socialgrupp III (män och kvinnor sammanslagna).

Vid Socialinstitutet äro av de 12 manliga studerande 6 från socialgrupp

Social- grupp (fadern)	GCI		Folkskoleseminarier		Socialinstitut		Handelsgymnasier		Statliga verk		Officersutbildning			
	Samt- liga	Därv huvud- utbild- ning	Samt- liga	Därv huvud- utbild- ning	Samt- liga	Därv huvud- utbild- ning	Samt- liga	Därv huvud- utbild- ning	Samt- liga	Därv huvud- utbild- ning	Samt- liga	Därv		
												aktiv	övriga	
Män 1930														
I.....	1	1	3	1	—	—	41	30	6	6	50	36	14	
II.....	4	3	20	16	—	—	49	42	14	14	42	21	21	
III.....	1	1	13	11	—	—	32	27	26	24	11	9	2	
x.....	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	3	—	3	
Summa	6	5	36	28	—	—	124	101	50	44	106	66	40	
1937														
I.....	1	1	2	2	—	—	52	37	2	2	129	83	46	
II.....	—	—	21	19	2	2	63	50	35	31	137	87	50	
III.....	—	—	11	11	—	—	27	24	46	43	65	42	23	
x.....	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	6	4	2	
Summa	1	1	34	32	2	2	143	112	84	77	337	216	121	
1943														
I.....	1	1	8	8	1	1	58	58	3	3	52	52	—	
II.....	2	2	65	65	5	5	78	78	25	25	67	67	—	
III.....	4	4	40	40	6	6	38	38	31	31	23	23	—	
x.....	—	—	1	1	—	—	3	3	6	6	6	4	—	
Summa	7	7	114	114	12	12	177	177	65	65	337	216	121	
Kvinnor														
1930														
I.....	5	4	4	3	1	1	14	12	6	6	6	6	—	
II.....	3	3	17	8	1	1	13	13	5	5	5	5	—	
III.....	2	2	6	4	—	—	2	2	5	5	5	5	—	
x.....	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
Summa	10	9	27	15	2	2	30	27	16	16	30	29	1	
1937														
I.....	6	6	14	14	1	1	19	18	8	8	8	8	—	
II.....	5	5	47	44	3	3	37	33	12	11	12	11	—	
III.....	2	2	20	20	3	3	16	13	10	10	10	10	—	
x.....	1	1	2	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
Summa	14	14	83	80	6	5	73	65	30	29	30	29	1	
1943														
I.....	17	17	16	16	10	10	35	35	26	26	26	26	—	
II.....	10	10	42	42	13	13	38	38	9	9	9	9	—	
III.....	9	9	22	22	5	5	19	19	24	24	24	24	—	
x.....	—	—	2	2	—	—	—	—	2	2	2	2	—	
Summa	36	36	82	82	28	28	92	92	61	61	61	61	—	

III och blott 1 från socialgrupp I, medan bland de 28 kvinnorna blott 5 komma från socialgrupp III.

Av de studerande vid folkskoleseminarierna komma sammanlagt 13 av de 36 manliga studenterna ur årgång 1930 från socialgrupp III och blott 3 från socialgrupp I. Av dessa 3 från socialgrupp I ha dock 2 gått vidare till filosofiska studier och avlagt akademisk examen. Av de kvinnliga studerandena vid folkskoleseminarierna kommo blott 6 från socialgrupp III och 4 från socialgrupp I, medan de flesta, 17 st., kommo från socialgrupp II. 9 av dessa 17 ha akademiska studier med examina.

I årgång 1937 är bland männen fördelningen mellan socialgrupperna ungefär densamma som i årgång 1930: blott 2 från socialgrupp I, hela 21 från socialgrupp II och 11 från socialgrupp III. De två, som ha akademiska huvudstudier, äro från socialgrupp II. Bland kvinnorna har en märkbar ökning av de studerande från socialgrupp III ägt rum jämfört med årgång 1930. 20 av 83 komma från socialgrupp III. Huvuddelen, 47 st., kommer dock från socialgrupp II i likhet med vad fallet var för årgång 1930.

Bland 1943 års studenter är relationen mellan socialgrupperna ungefär densamma som bland 1937 års studenter.

Eleverna vid folkskoleseminarierna komma i betydligt större omfattning från lägre socialskikt än eleverna vid universitet och högskolor.

Vid handelsgymnasierna däremot är socialgrupperingen mer lik den som gäller för universitet och högskolor. Socialgrupp II dominerar dock kraftigare vid handelsgymnasierna än vid de akademiska lärosätena. Socialgrupp I är å andra sidan något starkare företrädd än socialgrupp III, detta i motsats till vad som gäller för folkskoleseminarierna. Jämför man de två grupperna elever »med huvudutbildning» och »med kompletterande utbildning», kan man trots materialets litenhet tala om klara olikheter socialgrupperna emellan. I årgång 1930 ha 11 av 41 från socialgrupp I, 7 av 49 från socialgrupp II och 5 av 32 från socialgrupp III gått vidare till högre studier.

I årgång 1937 är relationen ungefär densamma: 15 av 52 från socialgrupp I, 13 av 63 från socialgrupp II och 3 av 27 från socialgrupp III.

För kvinnorna äro siffrorna för små för att möjliggöra kommentarer.

Vid de statliga verkens utbildningskurser dominera bland männen studenterna från socialgrupp III. I alla tre årgångarna kommer mer än hälften av eleverna från den lägsta socialgruppen. Socialgrupp I är mycket svagt representerad.

Även bland kvinnorna är socialgrupp III relativt sett större än vid någon annan utbildningslinje. I årgångarna 1930 och 1937 äro de tre socialgrupperna ungefär lika starkt företrädda bland eleverna, medan i årgång 1943 socialgrupp II är betydligt svagare företrädd än de två övriga.

De studenter, som påbörjat officersutbildning slutligen, komma i årgång 1930 till 50 % från socialgrupp I, till 40 % från socialgrupp II och till 10 %

från socialgrupp III. Den största avgångsprocenten kommer på aspiranterna från socialgrupp II, 21 av 42.

I årgång 1937 är socialgrupp II starkare företrädd än socialgrupp I både bland samtliga aspiranter och bland kvarstående statofficerare. Socialgrupp III har procentuellt sett ökat sin andel. Avgångsprocenten i denna årgång är ungefär lika i alla tre socialgrupperna.

I årgång 1943 har socialgrupp III ytterligare ökat sin andel bland statofficerarna. Socialgrupp I har å andra sidan ytterligare minskat sin andel.

Förskjutningen mellan socialgrupperna är starkare bland officerarna än inom någon av de övriga utbildningslinjerna.

Några större olikheter i förskjutningarna mellan socialgrupperna, om man jämför de skilda vapenslagen, kan ej konstateras. Materialet är dock för litet för att bestämda uttalanden skola kunna göras på denna punkt.

Medelbetyg.

Medelbetygsfördelningen och de genomsnittliga medelbetygen för de studerande vid de skilda kortare utbildningslinjerna återges i tabell 79 för de två grupperna studerande »med huvudutbildning» och »med kompletterande utbildning». Då avbrottsfrekvensen vid de kortare utbildningslinjerna är mycket låg, har ej gjorts någon uppdelning på grupperna med och utan examen, detta i motsats till vad fallet var beträffande de akademiska utbildningslinjerna.

För de studerande vid G. C. I. och Socialinstitutet är materialet för litet för att möjliggöra några närmare kommentarer.

De studerande vid folkskoleseminarierna, som även avlagt annan (filosofisk) examen, ha avgjort högre medelbetyg än övriga med folkskolläraryt utbildning i årgång 1930. I årgång 1937 är gruppen »med kompletterande utbildning» för liten för att några jämförelser skola kunna göras. Det genomsnittliga medelbetyget är betydligt lägre för årgång 1943 än för de två tidigare årgångarna. Tillströmningen till folkskolläraryrbanan är betecknande nog också förhållandevis stark i årgång 1943.

Vid handelsgymnasierna har både i årgång 1930 och 1937 gruppen »med huvudutbildning» högre medelbetyg än gruppen »med kompletterande utbildning». Skillnaderna äro dock små. Av dem som gått vidare har en stor del gått till handelshögskolorna. I många fall ha dessa genomgått handelsgymnasierna för att med betygen därifrån som merit, trots dåliga studentbetyg, vinna inträde vid handelshögskolorna. Det kan delvis förklara den låga medelbetygsstandarden för dem som genomgått handelsgymnasieutbildningen som kompletterande utbildning.

Medelbetygsstandarden för dem som genomgått handelsgymnasierna är ungefär densamma i årgångarna 1930 och 1937 men visar för årgång 1943 en sänkning.

Vid de statliga verken är gruppen »med kompletterande utbildning» för liten för att möjliggöra några jämförelser med övriga. Som i tidigare sammanhang påvisats, har medelbetygsstandarden för dem med huvudutbildning vid de statliga verken gått ned ganska avsevärt under perioden.

Bland de officersutbildade ha de som övergått till annan utbildning högre medelbetyg än de som kvarstå på aktiv stat. Skillnaderna äro dock obetydliga. Statofficerarna i årgång 1943 ha lägre medelbetyg än i de två tidigare årgångarna. Den relativt höga nivån för årgång 1937 måste ses mot bakgrunden av den höga allmänna medelbetygsnivån detta år.

KAPITEL IX.

Studenterna utan utbildning.

Som i tidigare sammanhang (sid. 69) påpekats beträffande gruppen »utan utbildning», består denna först och främst av dem, som efter studentexamen gått ut i förvärsarbete utan någon utbildning vid de undervisningslinjer, som medtagits i vår undersökning. I årgång 1930 har med ledning av yrkesuppgifterna från mantalslängderna en kontroll kunnat ske av denna grupp, och blott några få i gruppen, 4 st., blevo ej identifierade beträffande yrke och inkomst. Bland de manliga studenterna i årgång 1937 och 1943 föreligga inga yrkes- och inkomstuppgifter, men i stället ha genom förfrågningar bland kamraterna inhämtats kontrolluppgifter om studier (verksamhet) efter studentexamen. För 1937 års studenter inflöto relativt utförliga svar på dessa förfrågningar, medan för 1943 års studenter svaren voro något sämre.

Huvuddelen av den restgrupp, som kvarstod efter dessa kompletterande kamratuppgifter i årgångarna 1937 och 1943, bör anses omfatta studenter, som efter studentexamen övergått till verksamheter helt vid sidan av de för studenter vanliga verksamhetsfälten och härigenom släppt kontakten med sina studentkamrater. (Dock ingår i gruppen ett mindre antal studenter, som enligt uppgifterna om de resultatlösa ansökningarna någon gång sökt till spärrade högskolor men ej antagits.)

Av de kvinnliga studenter, om vilka inga utbildningsuppgifter erhållits, torde ett relativt stort antal ha ingått äktenskap och i samband därmed lämnat sin hemort vid studentexamen och släppt kontakten med kamraterna. En del av dem, som gift sig, kan ha påbörjat studier vid någon av utbildningslinjerna, som ingå i undersökningen, men genom namnbytet ej blivit identifierade. I nedanstående tablå redovisas för män och kvinnor gruppen »utan utbildning» med fördelning på via kamrater eller taxeringslängder identifierade och helt oidentifierade.

	1930			1937			1943		
	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a
Identifierade	211	126	337	64	359	423	129	—	129
Helt oidentifierade . .	4	18	22	206	44	250	326	653	979
(därav ansökning till spärr. högsk.)	—	—	—	(54)	—	(54)	(114)	(167)	(231)
Summa	215	144	359	270	403	673	455	653	1 108

Då i kapitel III hela gruppen »utan utbildning» redovisats beträffande såväl hemort, yrke och socialgrupp som betyg m. m. och då gruppen identifierade bland 1930 års studenter kommer att behandlas i kapitel XVI, skall här blott lämnas en redogörelse för de manliga studenter i årgångarna 1937 och 1943, om vilka kamratuppgifter erhållits.

I tabell 80 lämnas en fördelning av de av kamrater identifierade på ett antal undergrupper. Den största gruppen i båda årgångarna omfattar studenter, som med kortare merkantil utbildning eller ingen utbildning alls övergått till affärsverksamhet eller kontorsverksamhet i privat tjänst. Av de 27 studenter i årgång 1937, som övergått till sådan verksamhet, ha 10 inträtt i faderns firma eller startat egen rörelse, medan 11 tagit anställning som tjänstemän. De övriga 6 ha verksamhet utan angiven befattning. I årgång 1943 ha 52 studenter övergått till kontors- eller affärsverksamhet direkt efter studentexamen eller efter kortare handelsutbildning, 11 ha inträtt i faderns firma eller startat egen rörelse och 30 st. ha fått anställning som tjänstemän i privat tjänst; för 11 saknas uppgift om verksamhetens art. I årgång 1937 ha 6 och i årgång 1943 15 st. tagit anställning inom statlig eller kommunal förvaltning inom lägre befattningar som tjänstemän eller kontorspersonal. 2 i årgång 1937 och 9 i årgång 1943 ha tagit anställning vid polis- eller brandväsendet. Ett relativt stort antal, 15 st. i årgång 1937 och 20 st. i årgång 1943, har efter studentexamen genomgått kortare teknisk utbildning, varefter de utträtt i förvärvslivet som ingenjörer, verk-mästare o. d. 6 st. i årgång 1937 och 14 st. i årgång 1930 ha genomgått lantbruksutbildning eller övertagit verksamheten på faderns lantbruk. Lantbruksutbildningen har i de flesta fall bedrivits vid Alnarps lantbruksinstitut. 4 st. i årgång 1937 och 6 st. i årgång 1943 ha ägnat sig åt konstnärlig verksamhet, medan 4 i årgång 1937 och 3 i årgång 1943 övergått till journalistyrket. Slutligen ha i årgång 1943 enligt kamratuppgifterna 10 personer lämnat landet eller avlidit. Det bör i sammanhanget påpekas, att de, som enligt kamratuppgifterna skulle ha avlidit, ej ingå bland de 18, som i tidigare sammanhang redovisats som avlidna. Uppgifter om dessa 18 ha erhållits ur officiella källor.

För att ytterligare något belysa den grupp, om vilken kamratuppgifter erhållits, har i tabellerna 81 och 82 angivits socialt ursprung och medelbetyg för dessa studenter, varvid de fördelats på fyra grupper: de som inträtt i affärs- eller (privat) kontorsverksamhet med eller utan kortare utbildning, de som tagit anställning i statlig eller kommunal tjänst (inkl. polis- och brandväsen), de som genomgått kortare teknisk (inkl. mejeri-)utbildning eller utbildning vid lantbruksinstitut samt de med konstnärlig verksamhet (i årgång 1943 inkl. gruppen utlandet eller övriga). Dessutom ha i tabellerna medtagits de helt oidentifierade studenterna, d. v. s. de, om vilka inga kamratuppgifter stått att erhålla.

Som i tidigare sammanhang visats (sid. 91, tabell 37), utgör i årgång 1937

Tabell 80. Antalet läroverksstudenter 1937 och 1943 »utan utbildning» efter verksamhet enligt kamratuppgifter. Män.

V e r k s a m h e t	A n t a l	
	1937	1943
Privat kontors- eller affärsverksamhet med eller utan kort merkantil utbildning.....	27	52
därav i faderns firma eller egen verksamhet.....	10	11
» kontors- eller affärstjänstemän.....	11	30
» övriga.....	6	11
Tjänstemän i stat eller kommun.....	6	15
Anställd vid polis eller brandväsen.....	2	9
Teknisk utbildning.....	15	20
Mejeriteknisk- samt lantbruksutbildning.....	6	14
Konstnärlig verksamhet samt journalister.....	8	9
Utlandet, döda.....	—	10
Summa	64	129

gruppen »utan utbildning» 9 % av samtliga studenter från socialgrupp I, 13 % av samtliga studenter från socialgrupp II och 14 % av samtliga studenter från socialgrupp III. I årgång 1943 äro motsvarande procenttal något högre eller 15, 19 och 20 %. Tabell 81 visar beträffande årgång 1937, att av de 71 studenterna från socialgrupp I, som tidigare redovisats under gruppen »utan utbildning», 19 st. (27 %) enligt kamratuppgifterna identifierats till sin verksamhet efter studentexamen. Av dessa ha 12 studerat vid tekniska institut eller vid lantbruksskola, 5 ha efter ingen eller kortare utbildning övergått till affärs- eller kontorsverksamhet. Av de 117 utan utbildning, som tillhöra socialgrupp II, ha 30 st. (26 %) enligt kamratuppgifterna kunnat fördelas på skilda verksamhetsgrenar. Hälften av dessa har gått till kontors- och affärsverksamhet och 5 till var och en av de tre övriga verksamhetsgrenarna. Av de 63 i socialgrupp III utan utbildning ha 12 (19 %) känd verksamhet, därav 6 i kontors- och affärsverksamhet och 3 utbildning vid teknisk skola eller lantbruksskola.

Tabell 81. Antalet läroverksstudenter 1937 och 1943 »utan utbildning», fördelade på verksamhet och socialgrupp. Män.

Socialgrupp (fadern)	1937					1943				
	Privat kontors eller affärs- verk- samhet	Statlig eller kom- munal tjänst	Tek- niker- eller mejeri- utbild- ning	Konst- närlig verk- samhet	Helt oiden- tifierade	Privat kontors eller affärs- verk- samhet	Statlig eller kom- munal tjänst	Tek- niker- eller mejeri- utbild- ning	Konst- närlig verk- samhet	Helt oiden- tifierade
I.....	5	1	12	1	52	8	7	15	5	82
II.....	15	5	5	5	87	31	10	13	11	149
III.....	6	2	3	1	51	12	7	6	3	84
X.....	1		1	1	16	1				11
Summa	27	8	21	8	206	52	24	34	19	326

Av de 129 av kamrater identifierade personerna utan någon utbildning i årgång 1943 komma 35 på socialgrupp I eller 30 % av samtliga »utan utbildning» i socialgrupp I. Av dessa ha 15 teknisk utbildning eller lantbruksutbildning, 8 ha anställningar i privat affärs- eller kontorsverksamhet och 7 i statlig eller kommunal tjänst. 65 av de identifierade komma på socialgrupp II, d. v. s. 31 % av dem »utan utbildning» i socialgrupp II. Nästan hälften, 31 st., har gått till affärs- eller kontorsverksamhet och de övriga i relativt lika omfattning till övriga grupper. Av de 28 identifierade från socialgrupp III (25 %) ha 12 börjat i kontors- och affärsverksamhet, 7 tagit anställning i statlig eller kommunal tjänst, 6 genomgått annan utbildning och 3 ägnat sig åt konstnärlig verksamhet.

I tabell 82 angives medelbetygsfördelningen och de genomsnittliga medelbetygen för de fyra grupperna av identifierade (enligt kamratuppgifterna) samt för de helt oidentifierade. I årgång 1937 har gruppen »helt oidentifierade» de avgjort lägsta genomsnittliga medelbetygen. De högsta medelbetygen ha förutom den obetydliga gruppen »konstnärlig verksamhet» gruppen »anställda i enskild kontors- och affärsverksamhet». I årgång 1943 har däremot gruppen »helt oidentifierade» de högsta genomsnittliga medelbetygen, om man bortser från den obetydliga gruppen »konstnärlig och övrig verksamhet» och gruppen »anställda i kontors- och affärsverksamhet», som i årgång 1937 hade de bästa medelbetygen, har i årgång 1943 de sämsta. Då antalet inom de olika grupperna är relativt litet och då olikheterna i fråga om medelbetyg mellan grupperna äro relativt små, kan man ej uttala något bestämt om de förskjutningar i medelbetygen, som ägt rum mellan de två årgångarna i de skilda grupperna.

Tabell 82. Antalet läroverksstudenter »utan utbildning», fördelade på verksamhet och medelbetygsklass. Män.

Medelbetygsklass	1937					1943				
	Privat kontors eller affärsverksamhet	Statlig eller kommunal tjänst	Tekniker eller mejeriutbildning	Konstnärlig verksamhet	Helt oidentifierade	Privat kontors eller affärsverksamhet	Statlig eller kommunal tjänst	Tekniker eller mejeriutbildning	Konstnärlig verksamhet jämte övriga	Helt oidentifierade
—1,9.....					3	1	1	1		4
2,0—2,4.....	9	4	5		61	23	6	10	4	100
2,5—2,9.....	5	2	9	2	82	20	9	14	9	122
3,0—3,4.....	7	1	5	4	44	6	6	7	5	73
3,5—3,9.....	4		2	1	16	1	2	2		18
4,0—4,4.....	2	1		1		1			1	8
4,5—4,9.....										1
5,0—5,4.....										
5,5—.....										
Summa	27	8	21	8	206	52	24	34	19	326
Medelbetyg.....	2,97	(2,75)	2,85	(3,32)	2,77	2,62	2,79	2,74	2,86	2,79

Det kan ha ett visst intresse med en något närmare redogörelse för de manliga studenter i årgångarna 1937 och 1943, om vilka inga uppgifter om utbildning eller verksamhet efter studentexamen stått att få. Som tidigare påpekats, ingår bland dessa ett mindre antal, som har misslyckade ansökningar till spärrade utbildningsanstalter. Då emellertid inga kamratuppgifter erhållits om dem, kunna de anses tillhöra samma kategori som övriga i gruppen.

I nedanstående tablå ha dessa studenter fördelats på socialgrupp. Som jämförelse har angivits socialgruppsfördelningen för samtliga studenter. Påfallande är den lika socialgruppsfördelningen bland de oidentifierade i båda årgångarna.

Socialgrupp	1937		1943	
	Samtliga	Restgrupp	Samtliga	Restgrupp
	2 202	206	2 513	326
I	35,6 %	25,2 %	31,4 %	25,2 %
II	41,8 %	42,2 %	44,1 %	45,5 %
III	19,8 %	24,8 %	22,3 %	25,8 %
x	2,7 %	7,8 %	2,2 %	3,4 %

Socialgrupp I är något svagare representerad bland dem utan uppgifter än bland samtliga studenter. Socialgrupp II är lika starkt representerad bland oidentifierade som bland samtliga studenter, medan socialgrupp III är starkare representerad bland de oidentifierade än bland samtliga studenter. Skillnaden mellan oidentifierade och samtliga studenter är säkerligen något större, speciellt i årgång 1937, om hänsyn togs till dem, som tillhöra »obekant socialgrupp». Som tidigare framhållits, torde nämligen de flesta av dessa tillhöra den lägsta socialgruppen.

Med ledning av siffrorna i tablå kan man beräkna hur stor del de utan utbildningsuppgift utgöra av samtliga studenter inom de skilda socialgrupperna. Resultatet av en sådan beräkning framgår av nedanstående tablå.

Socialgrupp	M ä n			
	1937		1943	
	Restgrupp	% av samtliga studenter	Restgrupp	% av samtliga studenter
I	52	6,6	82	10,4
II	87	9,4	149	13,4
III	51	11,7	84	15,0
x	16	27,1	11	20,0
Samtliga	206	9,4	326	12,9

Procenten oidentifierade är totalt sett något större bland 1943 än bland 1937 års studenter. I båda årgångarna är procenten lägst i socialgrupp I och högst i socialgrupp III, om man bortser från den obetydliga, med socialgrupp III närmast besläktade, obekanta socialgruppen.

En jämförelse mellan betygsfördelningen bland de oidentifierade och bland samtliga studenter har även sitt intresse. I nedanstående tablå har

angivits de oidentifierade på skilda medelbetygsklasser samt deras andel av samtliga studenter inom respektive klasser.

	— Ba	Ba—AB	AB—	Samtliga
1937: Antal	146	60	—	206
% av samtliga studenter	16,0	6,4	—	9,4
1943: Antal	226	91	9	326
% av samtliga studenter	18,5	9,1	3,1	12,9

De oidentifierade utgjorde betydligt större andel av samtliga studenter i gruppen — Ba än i de två högre medelbetygsgrupperna. Ingen i årgång 1937 och blott 9 i årgång 1943 av dem utan utbildningsuppgifter hade mer än AB i medelbetyg.

Att samtliga med medelbetyg över AB i årgång 1937 blivit identifierade beror på att speciella efterforskningar via pastorsämbetena gjorts för ett tiotal med bättre medelbetyg än AB, som voro oidentifierade även sedan kamratuppgifterna inkommit. Det visade sig, att några voro avlidna, några, som bytt namn, hade genomgått utbildning och några hade gått direkt ut i förvärvslivet.

Några motsvarande undersökningar gjordes ej för de 9 med över AB i genomsnittligt medelbetyg i årgång 1943.

[Vid en kontroll i efterhand (ht 1948) har konstaterats, att av de 9 studenterna med medelbetyg över AB i årgång 1943 1 påbörjat studier vid humanistisk sektion, 1 blivit intagen vid Tullverket men av obekant anledning slutat efter några månaders studier, 1 försökt komma in vid Tekniska högskolan men trots mycket goda betyg ej blivit intagen. Av de återstående voro 3 söner till affärsmän, varför de torde ha inträtt i faderns firma, 2 voro söner till lantbrukare, vilket tyder på att de med eller utan kortare lantbruksutbildning blivit jordbrukare. Slutligen återstår en student med ett sonnamn, som kan tänkas ha undgått identifiering på grund av namnbyte.]

KAPITEL X.

Privatisternas utbildning.

I olika sammanhang har tidigare angivits antalet privatister med utbildning vid olika akademiska utbildningslinjer. I det följande ges en kort sammanfattning av privatisternas val av utbildning samt avlagda examina.

Det bör framhållas, att uppgifterna om utbildning för privatisterna ej äro lika fullständiga som för läroverksstudenterna, då av naturliga skäl några kompletterande kamratuppgifter ej stått att få.

Fördelningen på huvudutbildningslinje framgår av tabell 83.

Bland de manliga studenterna är det i alla tre årgångarna ett förhållandevis stort antal privatister, som påbörjat utbildning vid universitet och fria högskolor.

I årgång 1930 och 1937 ha drygt 40 % och i årgång 1943 knappa 40 % påbörjat studier vid universitet och fria högskolor. Bland de manliga läroverksstudenterna är motsvarande siffra 44 % för årgång 1930 och 32 % för årgång 1943.

Drygt hälften av de privatister, som påbörjat fria akademiska studier, har gått till humanistiska sektioner, vilket är en betydligt högre procent än bland läroverksstudenterna.

Av de kvinnliga privatisterna ha omkring 35 % påbörjat utbildning vid universitet och fria högskolor, nästan samtliga vid humanistisk sektion. Av de kvinnliga läroverksstudenterna ha i årgång 1930 43 % och i årgång 1943 blott 28 % huvudutbildningen vid universitet och fria högskolor.

Av dessa jämförelser mellan privatister och läroverksstudenter förefaller det, med reservation för feltolkning på grund av privatistmaterialets ringa omfattning, som om privatisterna under perioden 1930—1943 i genomsnitt påbörjat utbildning vid universitet och fria högskolor i ungefär samma omfattning som läroverksstudenterna, men att tillströmningen ej tenderat att minska bland privatisterna på samma sätt som bland läroverksstudenterna.

Relativt få privatister ha under perioden påbörjat utbildning vid fackhögskolorna. Procentuellt sett ha bland de manliga privatisterna ca 15 % sin

Tabell 83. Privatisternas val av huvudutbildningslinje.

Årgång	Universitet och fria högskolor					Tekniska högskolor	Handels-högskolor	Övriga fackhögskolor	Övrig utbildning	Utan utbildning	Summa	
	Samtliga	D ä r a v										
		teol.	jur.	med.	hum.							nat.
Män												
1930.....	20	5	1	1	11	2	7	2	3	3	11	46
1937.....	44	4	7	4	24	5	7	2	—	1	40	94
1943.....	49	5	6	—	25	13	9	6	3	11	51	129
Kvinnor												
1930.....	5	—	1	—	3	1	—	—	—	1	3	9
1937.....	11	—	—	1	10	—	—	—	—	—	5	16
1943.....	13	—	1	—	8	4	—	—	2	4	35	54

huvudutbildning vid fackhögskolor mot närmare 30 % bland läroverksstudenterna.

Av de kvinnliga privatisterna har blott några få påbörjat utbildning vid fackhögskolorna.

Mellan 50 och 60 % av privatisterna ha således akademisk huvudutbildning. Siffran har varit relativt konstant i alla tre årgångarna. Bland läroverksstudenterna har siffran sjunkit från drygt 70 % i årgång 1930 till knappa 60 % i årgång 1943.

Många som avlägga privatistexamen göra det för att få tillfälle till akademiska studier. Denna grupps relativa andel av samtliga privatister torde vara konstant under perioden 1930—1943. Detta kan förklara varför procenten med akademisk utbildning bland privatisterna varit mer konstant än bland läroverksstudenterna.

Att en så förhållandevis stor del av privatisterna med akademisk utbildning studerar vid de fria fakulteterna torde bero på att medelbetygsnivån, som tidigare visats, är så låg bland privatisterna, att förhållandevis få ha möjlighet att komma in vid de spärrade utbildningslinjerna. Då de ofta äro mer än 20 år vid avläggandet av studentexamen, ha de ej tid, råd eller intresse till att ytterligare fördröja de högre studierna för att kunna komplettera studentbetygen.

Det föreligger inga skillnader i valet av utbildningslinje mellan (i studentexamen) yngre och äldre privatister.

Beräknar man hur stort antal privatister, som skulle övergått till akademiska studier med utgångspunkt från övergångsprocenten bland läroverksstudenterna i olika medelbetygsklasser, visar det sig, att övergången är ungefär lika stor bland privatister som bland läroverksstudenter med samma medelbetyg. Någon skillnad mellan äldre och yngre privatister föreligger ej heller i detta avseende.

Mycket få av de privatister, som ej ha akademisk utbildning, ha skaffat

sig annan kortare utbildning. Detta kan förklaras så att om de efter studentexamen ej vunnit inträde vid spärrad högskola eller haft möjlighet (råd) till de relativt tidsödande studierna vid de fria fakulteterna, de ej velat genomgå en kortare utbildning, vilken i de flesta fall skulle kunnat erhållas utan den tidsödande omvägen över studentexamen. Någon möjlighet att närmare analysera de olikheter i fråga om val av utbildning mellan privatister och läroverksstudenter, som våra siffror tyda på, finns det ej på basis av föreliggande material. Därtill hade fordrats dels uppgifter för fler årgångar, dels noggrannare uppgifter om privatisternas sociala ursprung samt om deras studieförhållanden före studentexamen.

Examensfrekvensen är bland privatisterna av ungefär samma storleksordning som bland läroverksstudenterna. Mellan 60 och 70 % av privatisterna i årgång 1930 och 1937 med utbildning vid de fria fakulteterna ha avlagt examen, medan nästan samtliga studerande vid fackhögskolor och kortare utbildningslinjer avlagt examina.

KAPITEL XI.

Examina inom filosofiska fakulteten: 1937 års studenter (män).

För utexaminerade vid de filosofiska fakulteterna erhöles för årgång 1937 från det centrala studiekortsregistret uppgifter om de i examen ingående ämnena. Någon uppgift om betygen i de olika ämnena inhämtades däremot icke. Uppgifterna ha enbart bearbetats för de manliga studenterna.

I tabell 84 ha studenter med magisterexamen fördelats efter de fjorton ämnesgrupperna i fil. mag.-examen samt fil. pol. mag. Vissa närbesläktade kombinationer ha dock sammanförts. Filosofie kandidaterna redovisas i samma tabell och ha därvid fördelats efter ämnesgrupp i fil. mag.-examen, om kandidatexamen innehållit minst två av de ämnen, som ingå i ämnesgrupper. Därjämte redovisas en »museigrupp», där ämnena konsthistoria och arkeologi ingå som huvudämnen, en »statsvetenskaplig» grupp samt en restgrupp, »varia», vilken senare uppdelats på humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna. I tabellen har för vardera fil. kand. och fil. mag.-examen angivits antalet studenter, som fortsatt sina studier och avlagt högre examina, antalet som vid undersökningstillfället höllo på med högre studier (= inskrivna i filosofisk fakultet ht 1946) samt antalet som avslutat sina studier (= ej inskrivna ht 1946) med lägre examen. Denna liksom följande tabellers siffror omfatta endast dem, som avlagt filosofisk examen som huvudexamen. Som i tidigare sammanhang visats, har någon fil. magister samt ett antal fil. kandidater sin huvudutbildning vid annan fakultet eller fackhögskola, men dessa äro ej medtagna i denna specialundersökning.

Den största gruppen bland dem, som avlagt fil. mag., kommer på ämnesgruppen moderna språk. Av de 27 med fil. mag.-examen ha 18 st. samtliga tre moderna språk med i examen, vilket betyder, att alla tre kombinationernas (7—9) fordringar i ämnesavseende äro uppfyllda. Den näst största gruppen är kombinationen matematik, fysik, kemi (12—13). Även inom denna grupp har huvuddelen samtliga tre ämnen med, varför någon uppdelning på 12 eller 13 ej har kunnat göras med ledning av ämnena.

Tabell 84. Läroverksstudenterna 1937 med lägre och högre filosofiska examina, fördelade efter ämneskombination i lägre examen. Män.

Ämneskombination	Samtliga FM	D ä r a v			Samtliga FK	D ä r a v		
		avlagt FL	studera till FL	avslutad med FM		avlagt FL	studera till FM eller FL	avslutad med FK
Nordiska spr. litteraturhist. jämte latin eller historia (1 o. 4).....	17	4	6	7	7	2	1	4
Nordiska spr. litteraturhist. jämte tyska eller engelska (2—3).....	12		7	5	6		1	5
Helklassiker (5).....	2		2					
Latin, Historia (6).....	2		1	1				
Moderna språk (7—9).....	22		8	14	11		2	9
Historia, Geografi (10).....	7		5	2	1	1		
Statsvetenskapl. (pol. mag., fil. kand.).....	6	1	1	4	12	2	4	6
Musei komb.					8	4	3	1
Matem., Fysik, Kemi (12 + 13) ..	18	4	3	11	14	3	4	7
Botanik, Zoologi m. m. (11 + 14)	6	1	1	4	8	4	3	1
Varia.....					15	2	5	8
därav humanister.....					12		5	7
Obek.	1		1					
Summa	93	10	35	48	82	18	23	41

Anm.: Siffrorna inom parentes ange ämneskombinationsnummer i fil. mag. enl. studiehandboken.

Av de 64, som avlagt fil. kand.-examen, ha 15 st. så varierande ämnen i sin examen, att de ej över huvud taget kunnat jämföras med någon av ämneskombinationerna i fil. mag.-examen. Av dem, som ha ämneskombinationer, vilka tämligen snabbt kunna utbyggas till fil. mag. (i vissa fall med höjning av betyg, i andra med tillägg av nytt ämne), kommer det största antalet på gruppen matematik, fysik, kemi. 14 st. ha hänförts till denna ämneskombination. Därefter i storlek kommer gruppen statsvetenskapliga ämnen med 12 personer och moderna språk med 11 personer.

Tabellen visar, att av de 29, som avlagt fil. mag. med nordiska språk och litteraturhistoria i kombination med latin eller historia resp. tyska eller engelska (ämnesgrupperna 1 och 4 samt 2 och 3), ha 4 avlagt fil. lic. och 13 höllo på med högre studier (eller ev. kompletteringsstudier), medan 12, d. v. s. mindre än hälften av de examinerade, slutat med universitetsstudier. Av de 13, som avlagt enbart fil. kand., ha 9 st. slutat med enbart denna examen. Det måste dock påpekas, att en del av dem efter ht 1946 torde komma att avlägga högre examen, i första hand fil. mag., även om de ej stått inskrivna ht 1946. 8 st. av dessa ha med ämnet pedagogik, vilket tyder på att de avse eller vid något tillfälle avsett att avlägga fil. mag.-examen.

Av den obetydliga klassikergruppen, 4 st., ha 3 st. fortsatt till högre studier, helt naturligt för övrigt, med tanke på att de fåtaliga lärarbefattningarna i dessa ämnen fordra lektorskompetens.

Av de examinerade i moderna språk ha 14 av 29 fil. magistrar och 9 av 11 fil. kandidater ej fortsatt studierna efter avlagd lägre examen utan omedelbart gått ut i förvärvslivet. En del av dessa fortsätter säkerligen studierna på högre examen utan att vara inskrivna vid fakulteten.

I de två samhällsvetenskapligt betonade ämnesgrupperna ha 13 avlagt magisterexamen, därav 6 pol. mag., 7 studera vidare. Av dem har en avlagt fil. lic.

Bland de 13 med fil. kand. ha 7 studerat vidare, varav 3 redan avlagt fil. lic.

Av de 8, som tagit en fil. kand. med speciella museiämnen, har blott 1 slutat efter avlagd fil. kand., 4 ha redan avlagt fil. lic. och 3 studera till denna examen.

Av dem, som avlagt examen i matematik, fysik och kemi, ha 11 av de 18 magistrarna och 7 av de 14 kandidaterna gått ut i förvärvsarbete utan högre studier. Här ha säkerligen de gynnsamma konjunkturerna under och efter kriget för matematiskt-naturvetenskapligt skolad arbetskraft inom såväl undervisningsväsende som industrier och annan privat tjänst varit anledningen till att så relativt många slutat med enbart magisterexamen.

Påfallande är, att 7 av de 14, som studerat till högre examen inom matematik-fysik-kemi-gruppen, redan ht 1946 avlagt fil. lic. (eller fil. dr). Av samtliga, som studera för högre examen, ha endast 28 av 86, d. v. s. drygt 30 %, avlagt fil. lic. 9 år efter studentexamen. I den andra naturvetenskapliga ämnesgruppen med botanik och zoologi som huvudämnen ha blott 5 av 14 utexaminerade avslutat studierna med lägre examina. Av de återstående 9 ha 5 avlagt licentiatexamen.

Vad slutligen den obestämda gruppen beträffar, ha 8 av 15 slutat med fil. kand., 2 avlagt fil. lic. och 5 studerade vidare, antingen till fil. lic. eller för att utbygga sin fil. kand. Huvuddelen är humanister, dock äro de 2 med fil. lic.-examen naturvetare. 6 st. ha pedagogik med i sin examen, vilket tyder på att de vid något tillfälle avsett att avlägga fil. mag.

För att belysa i vilken utsträckning de studerande avlägga sina examina med mer än det stipulerade antalet ämnen, har i tabell 85 gjorts en sammanställning av antalet ämnen utöver de i stadgarna stipulerade, varvid ämnena utöver kombinationens minimikrav ha uppdelats på skolämnena och övriga ämnen. För ett allsidigt belysande hade det även fordrats uppgifter om betygssumman i varje enskilt ämne. De med tre moderna språk i gruppen (7—9) ha ej ansetts ha något överskottsämne. Sammanlagt ha de 83, som avlagt enbart fil. mag. (+ pol. mag.), medtagit 42 ämnen utöver de i ämneskombinationen ingående. Av dessa voro blott 8 skolämnena. Det största antalet överskottsämnen kommer på gruppen »matematik, fysik». Här gäller det i första hand ämnena mekanik och försäkringsmatematik, som medtagits utöver de obligatoriska ämnena.

Tabell 85. Läroverksstudenterna 1937 med lägre filosofisk examen, fördelade efter ämneskombination och antalet ämnen utöver de obligatoriska i ämneskombinationen. Män.

Ämneskombination i examen	F M						F K						Des utopedagog		
	Antal med examen	Därav med skolämnen utöver ämneskombinationens obligatoriska ämnen			Därav med andra ämnen utöver ämneskombinationens obligatoriska ämnen			Antal med examen	Därav med skolämnen utöver ämneskombinationens obligatoriska ämnen			Därav med andra ämnen utöver ämneskombinationens obligatoriska ämnen			
		0	1	2 el. fl.	0	1	2 el. fl.		0	1	2 el. fl.	0		1	2 el. fl.
Nordiska språk, litteraturhistoria.....	25	25	—	—	20	5	—	11	11	—	—	9	2	—	8
Helklassiker.....	2	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Latin.....	2	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Moderna språk.....	22	21	1	—	17	5	—	11	9	2	—	2	8	1	—
Historia, Geografi.....	7	6	1	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Statsvetenskapl.....	5	4	1	—	5	—	—	10	4	5	1	7	2	1	2
Musei komb.....	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	3	1	—	—
Matematik, Fysik, Kemi	14	11	3	—	2	11	1	11	11	—	—	—	8	3	1
Botanik, Zoologi.....	5	5	—	—	3	2	—	4	3	1	—	—	2	2	2
Varia.....	—	—	—	—	—	—	—	13	2	7	4	1	6	6	6
Obek.....	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	83	75	8	—	51	30	2	64	42	17	5	22	29	13	19

Några skillnader mellan ämnesgrupperna beträffande social härstamning eller medelbetyg i studentexamen kan ej konstateras på föreliggande obetydliga material.

Beträffande medelbetygen kan det dock vara av ett visst intresse att jämföra de examinerade med olika examina oavsett ämneskombination. I nedanstående tablå ha angivits medelbetygen för dem, som avlagt fil. lic. eller fil. dr, för dem, som fortsätta till fil. lic. (ev. fil. mag. för dem, som avlagt fil. kand.) samt för dem, som avslutat studierna med fil. mag. eller fil. kand. Sambandet mellan medelbetyg i studentexamen och avlagd examen är mycket klart: ju högre examen ju bättre studentbetyg. Skillnaden mellan fil. kand. och fil. mag. i studentbetygsavseende är ungefär densamma som mellan fil. mag. och fil. lic.

	FL + FM	FL + FK	FM som fortsätta	FM som ej fortsätta	FK som fortsätta	FK som ej fortsätta
Antal	10	18	35	48	23	41
Medelbetyg....	4,55	4,03	4,15	3,95	3,64	3,59

Den något olika fördelningen av de skilda examenstyperna på humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna rubbar ej dessa resultat, då som nedanstående siffror för lägre examina visa, skillnaderna i medelbetyg mellan humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna äro relativt små.

	FM		FK	
	Hum.	Nat.	Hum.	Nat.
Antal	65	18	50	14
Medelbetyg	4,03	4,06	3,59	3,68

Slutligen kan konstateras, att de, som haft fler ämnen med i sin fil. kand.-examen än som ingå som obligatoriska i den fil. mag.-kombination, dit de förts, genomgående hade högre medelbetyg i studentexamen än de som (i ämnesavseende) hade en fil. kand. med minsta möjliga antal ämnen. Bland de examinerade fil. magistrarna föreligger ingen motsvarande skillnad i medelbetyg.

KAPITEL XII.

Kompletteringar av studentbetygen: 1943 års läroverks- studenter.

Studentbetygens vikt vid val av vidare utbildning framträder särskilt för vissa fackhögskolor med begränsat antal elevplatser, där intagning sker helt eller delvis efter studentbetygen. I detta sammanhang ha under senare år kompletteringar av studentbetygen spelat en stor roll. Man skulle kunna säga, att studentexamen icke är den reella avslutningen på skolutbildningen, utan åtskillig tid efter studentexamen användes för att komplettera skol-kunskaperna och studentbetygen. För att belysa kompletteringsfrågan statistiskt har från Kungl. Skolöverstyrelsen införskaffats nominativa uppgifter om de kompletteringar av studentbetygen, som 1943 års studenter gjort fram till och med våren 1946. Uppgifterna upptogo namn på den kompletterande, studentexamensläroverk samt ämnet för och betyget i kompletteringen. Vid bearbetningen medtogos ej kompletteringarna (lyckade eller misslyckade) i övningsämnen eller i skriftliga prov. Vid bearbetningen antecknades för varje student antalet »kompletteringsprov» (lyckade eller misslyckade) och antalet betygsenheter, varmed skolbetygen höjts. De ämnen, vars vitsord höjdes genom komplettering, utmärktes särskilt.

Som framgår av nedanstående tablå över kompletteringarna, ha 1 257¹ män eller 50 % av samtliga manliga studenter försökt höja något eller några ämnen i studentexamen en eller flera gånger. Motsvarande siffra för kvinnorna är 412, vilket motsvarar 28 % av samtliga kvinnliga studenter. Av de 1 257 männen lyckades 907 (72 %) i åtminstone en komplettering och av de 412 kvinnorna 336 st. (82 %). Man måste dock observera, att »de framgångsrikt kompletterande» även kunna ha haft en eller flera misslyckade kompletteringar.

¹ Denna och följande siffror över antalet kompletterande, antalet kompletteringar och antalet kompletterade ämnen äro något för låga, då ett 50-tal uppgifter om kompletteringar ej kunde identifieras bland studenterna enligt de lämnade uppgifterna. Dessutom bör påpekas, att personer med 10—15 kompletteringar av tekniska skäl fått 12 kompletteringar räknade, medan några personer, som hade mer än 15 kompletteringar, fått dessa beräknade till 17 st. per person.

	Män	Kvinnor
Antal studenter.....	2 531	1 478
Studenter, som kompletterat.....	1 257	412
Studenter med klarade kompletteringar.....	907	336
Summa kompletteringar.....	6 077	1 843
Antal ämnen med höjda betyg.....	2 117	824
därav ämnen, där vitsord saknas i studentexamen..	345	212
Summa höjda betygsheter.....	4 765	2 026
därav på reallinjen.....	4 055	972

Männen kompletterade sammanlagt 6 077 och kvinnorna 1 843 gånger. Per kompletterande student blir detta för männen 5 och för kvinnorna $4\frac{1}{2}$ kompletteringar eller försök därtill. De 907 män, som klarade sina kompletteringar, höjde sina betyg med sammanlagt 4 765 betygsheter eller 5,3 betygsheter per person, och de 336 kvinnorna höjde sina betyg med 2 026 enheter eller 6 betyg per person. Då antalet ämnen, i vilka de manliga studenterna lyckades höja sina studentbetyg, var 2 117, innebär det, att varje ämne i genomsnitt höjdes med 2,3 betygsheter. Bland kvinnorna fördelade sig de 2 026 höjningarna på 824 ämnen, vilket gör 2,5 betygsheter per ämne, alltså något bättre resultat än bland männen.

Av totalantalet kompletteringar komma 86 % på reallinjen och 14 % på latinlinjen (inkl. nyspråkliga linjen) bland männen. Det innebär större kompletteringsfrekvens bland realstudenterna än bland latinstudenterna, emedan latinarna blott utgöra 29 % av samtliga studenter.

Av de kompletterade ämnena höjdes på reallinjen 1 815 ämnen med vardera i genomsnitt drygt 2,2 betyg, medan på latinlinjen 304 ämnen höjdes med i genomsnitt drygt 2,3 betyg. Bland kvinnorna svarade realarna för 48 % av samtliga kompletteringar. Då av samtliga kvinnor realarna utgjorde 34 %, var sålunda även här kompletteringsfrekvensen högre för realarna än för latinarna. Dock höjde realarna sina ämnen mindre än vad latinarna gjorde. Siffrorna voro här 2,1 resp. 2,8 betygsheter per ämne.

Man får dock i detta sammanhang ihågkomma, att höjningarna äro olika, beroende på vilket studentbetyg som höjs. En person, som kompletterar ett ämne, som han ej haft med i studentexamen, »höjer» i regel till ungefär AB, d. v. s. »höjer» 4 betygsheter, medan en person med studentbetyget a blott kan höja 1 betygshet. Någon möjlighet att belysa höjningens storlek i relation till det ursprungliga vitsordet i de enskilda ämnena har på grund av tekniska skäl ej förelegat. Man kan dock indirekt erhålla ett visst besked om de genom kompletteringarna höjda betygens storlek.

I tabell 86 ha de kompletterade ämnena fördelats efter vitsord före kompletteringarna, varvid skilts på linje i studentexamen. Både bland män och kvinnor ha latinstudenterna betydligt oftare än realstudenterna kompletterat ämnen, som saknades i studentbetyget.

Med utgångspunkt från siffrorna i denna tabell kan man medelst vissa rimliga antaganden bilda sig en uppfattning om hur mycket de olika vitsorden höjts.

Tabell 86. Antalet ämnen, som kompletterats med framgång, fördelade efter kön och linje samt vitsordet i studentexamen.

Linje	Vitsord saknas i studentexamen	Antal framgångsrikt kompletterade ämnen med nedanstående vitsord i studentexamen							Summa
		C	B?	B	Ba	AB	a	A	
Män									
Real.....	203	26	22	511	602	365	86	—	1 815
Latin + Nyspr.	142	3	4	52	62	37	2	—	302
Summa	345	29	26	563	664	402	88	—	2 117
Kvinnor									
Real.....	33	9	30	101	131	93	11	—	408
Latin + Nyspr.	179	5	—	47	113	66	6	—	416
Summa	212	14	30	148	244	159	17	—	824

Enligt tablån över kompletteringarna höjde de manliga realstudenterna sina vitsord med sammanlagt 4 055 betygsenheter. Om samtliga ämnen, som kompletterats med framgång, hade höjts till A, d. v. s. maximalt, skulle realstudenterna ha kunnat höja sina vitsord med sammanlagt 6 150 betygsenheter. Detta får man genom att från tabell 86 multiplicera antalet kompletterade ämnen med skillnaden mellan A och det ursprungliga vitsordet i studentexamen. Realstudenterna höjde m. a. o. sina vitsord med 65 % av de teoretiskt möjliga höjningarna. Som framgår av nedanstående tablå, höjde de manliga latinstudenterna med drygt 50 % av de möjliga. Bland kvinnorna är höjningsprocenten större, 70 % för realstudenter och 60 % för latinstudenter av de teoretiskt möjliga höjningarna.

Kön och linje	a teoretiskt minimant antal höjningar	b verkligt antal höjningar	c teoretiskt maxi- malt antal höjningar	$\frac{b}{c} \cdot 100$	$\frac{b-a}{c-a} \cdot 100$
Män, real	2 044	4 055	6 150	66	49,0
» latin	447	710	1 360	52	28,8
Kvinnor, real....	450	972	1 396	70	55,2
» latin ..	600	1 054	1 769	60	38,8

Om varje lyckad komplettering hade resulterat i minsta möjliga höjning, d. v. s. C höjts till B, B— till Ba etc., skulle minimisumman ha varit 2 044 för realstudenterna. Att värdet skiljer sig från antalet ämnen (1 815) beror på att för några studenter ämnen saknades i studentbetyget eller var C och därför måste höjas två betygsenheter för att räknas som genomförd komplettering.

Det föreligger därför tre summor av betygsenheter: teoretiskt minimala antalet höjningar (a), verkliga antalet höjningar (b) och teoretiskt maximala antalet höjningar (c); $b-a$ är det antal betygsenheter, som återstår, sedan minimihöjningen med en betygsenhet skett. Hur detta antal fördelar sig på de ursprungliga skilda vitsorden är obekant. Det är dock icke orim-

ligt att antaga, att det fördelar sig proportionellt mot det antal teoretiskt möjliga höjningar, $c-a$, som återstå, d. v. s. att i varje vitsordsklass betyget höjes utöver minimihöjningen med proportionen $\frac{b-a}{c-a}$ av de återstående möjliga höjningarna. Ett ursprungligt 3 (Ba) höjes enligt detta antagande först till 4 (AB) och därefter med $2 \times \frac{b-a}{c-a}$.

I tabell 87 har för de två linjerna beräknats hur mycket de skilda vitsorden skulle höjas under denna förutsättning av proportionalitet mellan »återstående höjningar» och »teoretiskt möjliga höjningar».

De män, som på reallinjen kompletterat ämnen med C eller utan betyg i studentexamen, beräknas ha höjt till 3,90, d. v. s. i det närmaste till AB, de som hade B eller B? till 4,47, d. v. s. nästan till a + o. s. v. Tabellens siffror ge en bättre bild av olikheterna mellan linjerna och könen än de genomsnittsvärden, som ovan angivits.

De manliga realstudenterna kompletterade med framgång i första hand matematik, som framgår av tabell 88. De två matematikbetygen (allmän och special) svarade tillsammans för drygt $\frac{1}{4}$ av alla godkända kompletteringar. Därefter kom kemi, fysik och biologi. Engelskan kom på latinlinjen upp till samma storlek som fysiken. Kvinnorna, både på real- och latinlinjen, hade flest kompletteringar i biologi, därefter i kemi och matematik. Vid bedömningen av tabellens siffror får man komma ihåg, att de olika ämnena lästs av studenterna upp i studentexamen i mycket olika omfattning. Sålunda läsas ämnen som t. ex. specialmatematik och filosofi i betydligt mindre omfattning än de obligatoriska ämnena.

Indelar man de kompletterade ämnena i tre grupper, en bestående av realämnena matematik, fysik, kemi och biologi, en annan av språkämnena latin, grekiska, tyska, engelska, franska, spanska och ryska och en tredje av de övriga ämnena kristendom, modersmålet, historia, geografi och filosofi, får man den fördelning, absolut och relativt, av kompletteringarna, som framgår av tabellens nedre del.

Tabell 87. Beräknat slutbetyg efter kompletteringarna för skilda vitsord i studentexamen.

Studentbetyg före kompletteringar	K o m p l e t t e r i n g a r								
	Minimihöjning	Beräknat tillägg				Beräknat slutbetyg			
		Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
		Real	Latin	Real	Latin	Real	Latin	Real	Latin
— eller C = 0..	2	1,96	1,15	2,21	1,55	3,96	3,15	4,21	3,55
B eller B? = 2..	1	1,47	0,86	1,66	1,16	4,47	3,86	4,66	4,16
Ba = 3..	1	0,98	0,58	1,10	0,78	4,98	4,58	5,10	4,78
AB = 4..	1	0,49	0,29	0,55	0,39	5,49	5,29	5,55	5,39
a = 5..	1	—	—	—	—	6	6	6	6

Tabell 88. Antalet vitsord, som framgångsrikt kompletterats, fördelade på ämne (ämnesgrupp) efter kön och linje.

Ämne och ämnesgrupp	Antal kompletteringar				%			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	Real	Latin+Nyspr.	Real	Latin+Nyspr.	Real	Latin+Nyspr.	Real	Latin+Nyspr.
Kristendom.....	7	1	6	6	0	0	2	1
Modersmålet.....	20	—	7	2	1	—	2	1
Latin.....	—	4	—	2	—	1	—	1
Grekiska.....	—	—	—	—	—	—	—	—
Tyska.....	46	13	6	13	3	4	2	3
d:o v. f. t. n. h. r.	94	10	26	9	5	3	6	2
Engelska.....	114	29	20	33	6	10	5	8
d:o v. f. t. n. h. r.	—	1	2	4	—	0	1	1
Franska.....	15	12	7	16	1	4	2	4
d:o v. f. t. n. h. r.	43	—	12	—	2	—	3	—
Historia.....	1	4	6	4	0	1	2	1
Geografi.....	18	4	6	7	1	1	2	2
d:o v. f. t. n. h. r.	50	24	11	36	3	8	3	9
Filosofi.....	32	11	4	2	2	4	1	1
Matematik.....	321	57	66	62	18	19	16	15
d:o v. f. t. n. h. r.	—	1	—	—	—	0	—	—
Matematik special.....	198	—	16	1	11	—	4	0
Biologi.....	220	12	85	82	12	4	21	20
d:o v. f. t. n. h. r.	4	40	—	3	0	13	—	1
Fysik.....	280	12	43	17	15	4	11	4
d:o v. f. t. n. h. r.	26	19	12	40	1	6	3	10
Kemi.....	283	45	57	75	16	15	14	18
d:o v. f. t. n. h. r.	43	1	16	—	2	0	4	—
Övriga (spanska, ryska m. fl.)....	—	2	—	2	—	1	—	1
Summa	1 815	302	408	416	100	100	100	100
Realämnena.....	1 375	187	295	280	76	62	72	67
Språkämnena.....	312	71	73	79	17	24	18	19
Övriga ämnen.....	128	44	40	57	7	15	10	14
Summa	1 815	302	408	416	100	100	100	100

Både på real- och latinlinjen dominera kompletteringarna i realämnena. Det överraskar en smula, att realämnena kompletteras i så stor utsträckning av latinarna. Över 60 % av alla kompletteringar, som latinstudenterna göra, gälla realämnena. Att latinarna relativt sett oftare höja betygen i språkämnena än vad realarna göra, är däremot ganska naturligt.

Av tabell 89 framgår sambandet mellan medelbetyg och kompletteringar. Bland männen sjunker antalet kompletteringar jämnt med stigande medelbetyg. Bland kvinnorna däremot har Ba-gruppen något flera kompletteringar än B-gruppen, om man beräknar kompletteringarna per person. Detta är även fallet, om man fördelar höjningarna av betygen på antalet personer, som lyckats höja sina betyg. De kompletterande kvinnliga B-studenterna fullföljde således ej sina kompletteringar lika långt som Ba-studenterna. Som tidigare påpekats, höja kvinnorna sina betyg något mer än männen. Orsaken till detta är delvis att kvinnorna i större utsträckning än männen

Tabell 89. Kompletteringarnas fördelning på skilda medelbetygsklasser.

Medelbetygsklass	Studenter med kompletteringar		Summa kompletteringar		Studenter med klarade kompletteringar		Summa höjda betygsenheter	
	Antal	% av samtliga studenter	Antal	Per kompletterande	Antal	% av samtliga studenter	Antal	Per framgångsrikt kompletterande
Män								
—1,9.....	2	(13,3)	14	(7,0)	1	(6,7)	1	(1,0)
2,0—2,9.....	629	52,3	3 524	5,6	439	36,5	2 643	6,0
3,0—3,9.....	535	53,4	2 339	4,4	403	40,2	1 906	4,7
4,0—4,9.....	89	32,8	198	2,2	62	22,9	205	3,3
5,0—w.....	2	(8,7)	2	(1,0)	2	(8,7)	10	(5,3)
Summa	1 257		6 077		907		4 765	
Kvinnor								
—1,9.....	—	—	—	—	—	—	—	—
2,0—2,9.....	151	24,7	668	4,4	113	18,5	627	5,5
3,0—3,9....	216	32,0	1 067	4,9	185	27,4	1 190	6,4
4,0—4,9.....	42	23,9	102	2,4	36	20,5	195	5,4
5,0—w.....	3	(17,6)	6	2,0	2	(11,8)	14	(7,0)
Summa	412		1 843		336		2 026	

komplettera i de ämnen, där vitsord totalt saknas (jfr tabell 86), vilket givetvis resulterar i större poängsumma per kompletterande. Dessa siffror väcka frågan i vilken utsträckning studenterna medelst kompletteringar omskola sig. Det är givetvis oerhört vanskligt att avgöra vad som är omskolning eller icke. Tar man omskolning i mycket vid betydelse, kan man få en viss uppfattning om den genom att studera hur många personer, som komplettera de ämnen, där de ha betyg från näst högsta ringen, hur många realstudenter, som komplettera typiska latinämnen samt hur många latinstudenter, som komplettera realämnen. I tabell 90 redovisas summan av antalet på detta sätt beräknade »omskolningskompletteringar».

Jämför man förhållandena mellan könen på latinlinjen, visa männen högre siffror för omskolningen än kvinnorna. Något stöd för antagandet att kvinnorna skulle komplettera mer än männen på grund av mer omfattande omskolning har man därför icke. Kvinnornas totalt sett större antal omskolningskompletteringar beror på att kvinnorna i förhållandevis större utsträckning än männen avlägga studentexamen på latinlinjen.

Striden om kompletteringarna har även haft en social sida. Man har hävdad, att studenterna från fattiga hem ej kunnat komplettera sina studentbetyg i samma utsträckning som studenterna från välbärgade hem. För att belysa denna fråga ha de kompletterande indelats i grupper efter faderns yrke. Resultatet härav redovisas i tabell 91.

Tabellens siffror visa smärre olikheter beträffande den procentuella för-

Tabell 90. Antalet »omskolningskompletteringar», fördelade efter kön och linje.

	M ä n			K v i n n o r		
	Real	Latin + Nyspr.	Samtliga	Real	Latin + Nyspr.	Samtliga
	Antalet omskolningskompletteringar.....	292	222	514	84	268
Omskolningskompletteringarnas andel (%) av samtliga kompletteringar.....	16	73	24	20	64	43

delningen av kompletteringarna på olika yrkesgrupper. Differenserna kunna dock vara rent slumpmässiga. Den högsta kompletteringsprocenten har folkskollärargruppen och den lägsta officersgruppen.¹ Dessa grupper ha det högsta resp. det lägsta genomsnittliga medelbetyget. Bland kvinnorna äro olikheterna mellan yrkesgrupperna något större än bland männen. Högsta procentsiffran har här folkskollärargruppen och lägsta lägre tjänstemannagruppen. Dock äro skillnaderna mellan de olika yrkesgrupperna betydligt mindre än man på förhand kunde ha väntat. Några större olikheter mellan de tre socialgrupperna kan man heller inte påvisa. Visserligen ligga yrkesgrupperna akademiker och direktörer, huvuddelen av socialgrupp I, över medelvärdet för samtliga grupper och lägre tjänstemanna- samt hantverkar-arbetargrupperna, huvuddelen av socialgrupp III,

Tabell 91. Antalet personer med kompletteringar efter faderns yrke.

Yrkesgrupp (fadern)	M ä n				K v i n n o r			
	Studenter med kompletteringar		Studenter med klarade kompletteringar		Studenter med kompletteringar		Studenter med klarade kompletteringar	
	Antal	% av samtliga studenter	Antal	% av samtliga studenter med kompletteringar	Antal	% av samtliga studenter	Antal	% av samtliga studenter med kompletteringar
A.....	122	50,4	84	69	37	30,3	30	81
B.....	93	56,0	72	77	50	37,0	40	80
C _A	283	53,0	214	76	107	29,1	88	82
C _M	33	38,8	22	(67)	13	31,0	10	77
D.....	108	51,9	80	74	25	23,1	22	88
E.....	154	47,4	116	75	54	26,6	42	78
F.....	181	48,7	137	76	49	25,0	39	80
G.....	74	47,1	49	66	18	21,4	17	94
H.....	160	46,5	101	63	43	28,2	35	81
Y.....	16	48,5	9	56	16	64,0	6	38
X.....	29	—	25	—	10	—	10	—
Summa	1 253	49,9	909	73	422	28,6	339	80

¹ Den senare gruppens låga siffra för kompletteringar står säkerligen i samband med att många i gruppen bli officerare. För tillträde till officersbanorna betyda betygen i regel officiellt ingenting.

under medeltalet, men differenserna äro så obetydliga, att man mycket väl kan påstå, att kompletteringarnas fördelning på olika socialgrupper liksom på olika yrkesgrupper är i stort densamma. Däremot är bland männen procentantalet lyckade kompletteringar avgjort lägre i de tre grupperna lantbrukare, lägre tjänstemän och hantverkare-arbetare än i de övriga yrkesgrupperna, vilket tyder på att studenterna från fattigare hem ej kunna hålla på med kompletterandet lika länge som studenterna från de övriga yrkesgrupperna.

Det centrala spørsmålet vid studiet av kompletteringarna är de kompletterande studenternas val av utbildningslinje. I tabell 92 ha personer med minst en klarad komplettering samt de, som kompletterat men helt misslyckats i kompletteringarna, fördelats på huvudutbildningslinje. Dessutom har i tabellen angivits dels antalet höjda betygsenheter per framgångsrikt kompletterande student, dels hur många som ansökt men ej antagits till spärrade utbildningslinjer samt deras kompletteringar.

Av de manliga studenterna med huvudutbildning vid universiteten och de fria högskolornas tre fria fakulteter (teol., jur. och fil.) ha 119 st. eller 18 % kompletterat minst en gång med framgång. I genomsnitt höjde var och en av dem sina betyg med närmare 4 betygsenheter. Det förhållandevis största antalet, 47 st., kommer på matematisk-naturvetenskapliga sektionerna, eller 35 % av samtliga studerande vid dessa sektioner. En stor del av dessa har sökt till någon av de tekniska högskolorna. (Se nästa kapitel sid. 219.) 37 st. av de manliga studerandena vid de humanistiska sektionerna ha klarade kompletteringar bakom sig med i genomsnitt närmare 4 betygsenheters höjningar per person. Inom juridiska fakulteterna är antalet framgångsrikt kompletterande lika stort som inom humanistiska sektionerna.

13 % av studenterna med huvudutbildning inom juridiska och humanistiska fakulteterna (sektionerna) ha försökt men helt misslyckats i sina kompletteringar. Matematisk-naturvetenskapliga sektionerna ha ännu högre procentsiffror, överraskande nog.

De studerande vid de teologiska fakulteterna ha inga kompletteringar. Dock måste man ihågkomma, att de som stå upptagna vid teologiska fakulteter i årgång 1943 ha börjat sina akademiska studier i regel omedelbart efter studentexamen (och ev. militärtjänst). Senare tillkommande teologie studerande, som ännu 1946 höllo på med teol. fil.-studier och som därför stå upptagna bland humanisterna, kunna tänkas ha en del kompletteringar bakom sig.

Bland de kvinnliga studenterna vid de fria fakulteterna ha 49 st. av 378 framgångsrika kompletteringar bakom sig. I förhållande till samtliga studerande är antalet störst inom matematisk-naturvetenskapliga sektionerna. Bland kvinnorna i de fria fakulteterna, de flesta i de humanistiska sektionerna, ha 49 ansökt till spärrad utbildningslinje. Av dessa hade dock blott

Tabell 92. Antalet kompletterande studenter efter huvudutbildningslinje.

	M ä n				K v i n n o r									
	Samtliga studenter med huvudutbildning	Antal studerande med klara kompletteringar		Antal studerande med helt misslyckade kompletteringar		Samtliga studenter med huvudutbildning	Antal studerande med klara kompletteringar		Antal studerande med helt misslyckade kompletteringar					
		Antal	% av samtliga studerande	Antal	% av samtliga studerande		Antal höjningar per frångått kompletterande	Antal	% av samtliga studerande	Antal höjningar per frångått kompletterande	Antal	% av samtliga studerande		
Utbildningslinje														
Teol. fak.	56	—	—	5	3	2	1	50	(2,1)	—	—	—	—	—
Jur. fak.	215	35	3,4	13	27	51	3	6	(2,0)	2	(67)	—	2	5
Hum. sek.	272	37	3,7	13	35	267	10	10	5,3	12	10	—	6	10
Nat. sek.	135	47	3,5	19	26	58	31	31	5,5	6	—	—	—	—
Summa fria fak.	678	119	18	13	91	378	13	13	5,1	20	5	—	20	5
därför med ansökningar..	124	52	4,2	20	25	49	33	33	7,8	4	8	—	4	8
Med. fak.	132	91	6,8	8	11	29	66	66	7,7	—	—	—	—	—
Tekniska högskolor	362	245	4,7	11	39	13	8	82	(5,0)	1	(8)	—	1	(8)
Handelshögskolor	146	56	4,4	14	20	10	3	30	(7,0)	1	(10)	—	1	(10)
Övriga fackhögskolor	134	116	8,9	5	7	96	76	76	9,0	4	4	—	4	4
Summa spärrade högskolor	774	508	6,0	10	77	148	70	70	8,4	6	4	—	6	4
G. C. I.	7	4	(4,3)	(14)	1	36	53	53	4,9	1	3	—	1	3
Folkskoleseminarier	113	74	6,1	13	15	82	78	78	6,7	3	4	—	3	4
Socialinstitut	12	2	(2,0)	(25)	3	28	7	7	(0,5)	—	—	—	—	—
Handelsgymnasier	177	38	2,1	20	35	92	8	8	(3,1)	3	3	—	3	3
Statliga verk	65	24	1,7	8	8	61	20	20	0,8	4	4	—	4	4
Officersutbildning	232	23	3,2	13	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa övrig utbildning	606	165	2,7	15	91	299	35	35	5,3	11	4	—	11	4
därför med ansökningar..	206	74	3,6	15	31	109	56	56	6,3	6	6	—	6	6
» till spärrade högsk.	65	31	4,8	17	11	12	83	83	6,2	2	17	—	2	17
» till övriga utbildningslinjer	141	43	3,1	14	20	97	53	53	6,4	4	41	—	4	41
Utan utbildning	455	115	2,5	20	91	652	12	12	3,6	39	6	—	39	6
därför med ansökningar..	157	69	4,4	17	26	166	27	27	4,2	15	9	—	15	9
» till spärrade högsk.	77	53	6,9	18	14	27	56	56	5,1	2	7	—	2	7
» till övriga utbildningslinjer	80	16	2,0	15	12	139	21	21	4,1	13	9	—	13	9
Totalt	2513	907	3,6	14	350	1478	23	23	5,0	76	5	—	76	5

20 kompletterat sina studentbetyg, varav 16 med framgång. Trots ett genomsnittligt antal höjda betygsenheter på närmare 8, ha de ej antagits.

Av de manliga studenterna med huvudutbildning vid de spärrade högskolorna samt medicinska fakulteterna ha inte mindre än 66 % (508 av 774) klarade kompletteringar bakom sig. I genomsnitt hade varje student 6 höjda betygsenheter. 10 % av de studerande ha misslyckats i sina kompletteringar. Detta kan förefalla egendomligt men måste bero på antingen att vederbörande kommit in vid en högskola enbart på studentbetygen eller att vederbörande sökt till fackhögskola, där inträdesfordringarna voro förhållandevis låga. Möjligen har en del även i stället för de misslyckade kompletteringarna skaffat sig betygstillägg genom studier vid matematisk-naturvetenskaplig sektion eller genom militärtjänstgöring.

Av fackhögskolorna har gruppen övriga fackhögskolor det förhållandevis största antalet studenter med kompletteringar och handelshögskolorna det lägsta antalet, 87 resp. 38 % av samtliga studerande med huvudutbildning. Gruppen övriga fackhögskolor har även det största antalet höjda betygsenheter per framgångsrikt kompletterande men däremot det lägsta antalet helt misslyckade kompletteringar. Procentsiffrorna över dem som kompletterat och dem som misslyckats i kombination ge vid handen, att gruppen övriga fackhögskolor (Tandläkarinstitutet, Farmaceutiska institutet samt Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna) haft den förhållandevis största »skulden till kompletteringseländet» bland fackhögskolorna. Absolut sett ha dock de tekniska högskolorna de flesta kompletterande studenterna bland sina elever.

Bland de studerande vid övriga utbildningslinjer ha 27 % lyckade och 15 % helt misslyckade kompletteringar bakom sig. Bland kvinnorna äro motsvarande siffror 35 resp. 4 % absolut och relativt sett. Det största antalet kompletterande återfinnes bland eleverna vid folkskoleseminarierna, där 65 % av alla eleverna ha kompletterat med framgång. Detta sammanhänger säkerligen med att konkurrensen om platserna vid folkskoleseminarierna varit större än vid övriga utbildningslinjer i gruppen. Dock är det egentligen blott handelsgymnasierna bland dessa utbildningslinjer, som ej ha inträdesspär. (Vissa handelsgymnasier ha dock under perioden 1943—46 avisat några studenter på grund av platsbrist.) På officersbanorna är det främst flyget och flottan, som haft inträdesspär.

I vilken utsträckning de som studera vid de kortare utbildningslinjerna och ha kompletteringar bakom sig valt dessa banor först efter att förgäves ha sökt sig till spärrade högskolor belyses i kapitel XIII sid. 221 ff. Dock framgår av tabellen, att av 206 manliga studerande med ansökningar vid dessa linjer 65 vid något tillfälle sökt komma in vid någon av de spärrade högskolorna. Av dem hade 31 st. klarade kompletteringar med 6,0 betygsenheter i genomsnittligt antal höjda betygsenheter per person. 109 kvinnor hade ansökningar, dock blott 12 st. till spärrade högskolor, varav 10 med lyckade

Tabell 93. De kompletterande, fördelade efter tidpunkten för huvudutbildningens påbörjande.

År mellan student-examen och huvud-utbildningens påbörjande	M ä n		K v i n n o r	
	Med komplet-teringar	Övriga	Med komplet-teringar	Övriga
0.....	170	491	59	357
1.....	322	301	114	96
2.....	338	159	86	54
3.....	214	56	34	26
Samtliga	1 044	1 007	293	533
Medelantalet år.....	1,6	0,8	1,3	0,5

Anm.: Ett mindre antal med obekant tidpunkt för studiernas påbörjande äro ej medtagna i tabellen.

kompletteringar. Huvuddelen både bland män och kvinnor av dem med ansökningar bakom sig och med huvudutbildningen vid de kortare utbildningslinjerna har således ej sökt komma in vid spärrade högskolor utan vid någon av de spärrade kortare utbildningslinjerna. I många fall rör det sig om ansökningar till den läroanstalt, där vederbörande senare blivit antagen. De bland de manliga studenterna med klarade kompletteringar, som sökt till någon av de spärrade kortare utbildningslinjerna ha lägre genomsnittligt antal betygshöjningar än de som sökt till spärrade högskolor. Bland kvinnorna ha de, som sökt till de kortare utbildningslinjerna något större antal höjda betygsheter per person än de som sökt till de spärrade högskolorna.

Av dem som ej ha någon utbildning ha bland männen 25 % och bland kvinnorna 12 % lyckade kompletteringar, medan 20 % bland männen och 6 % bland kvinnorna ha helt misslyckade kompletteringar. Av dem utan utbildning, i första hand då de med lyckade kompletteringar, 115 män och 80 kvinnor, torde en hel del komma antingen att bli intagna vid spärrade utbildningsanstalter (akademiska eller icke-akademiska) eller påbörja studier vid icke spärrade utbildningslinjer. Kompletteringsstudierna, militärtjänsten m. m. ha i flera fall dragit ut på tiden så långt, att de vid undersökningstillfället ännu ej hunnit söka någon eller blott en gång. 56 män och 36 kvinnor med lyckade kompletteringar hade sålunda ännu ht 1946 ej lämnat in några ansökningar till någon av de av oss upptagna utbildningslinjerna.

Av de 69 män med ansökningar och lyckade kompletteringar bland dem utan utbildning hade 53 st. sökt till spärrad högskola och 16 till kortare utbildningslinjer. Bland kvinnorna hade mer än hälften, 29 av 44, sökt till de kortare utbildningslinjerna. Antalet höjda betygsheter per student bland dem med resultatlösa ansökningar är relativt högt, 5,4, för dem som sökt till spärrade mot 4,0 för dem som sökt till kortare utbildningslinjer.

Dessa studenter, som trots betydande kompletteringar ej blivit antagna vid någon utbildningslinje, äro utan tvekan de som drabbats hårdast av det s. k. kompletteringseländet. Deras antal utgör ca 100 st., män och kvinnor sammanslagna, eller 2,5 % av samtliga studenter.

Undersöker man för de skilda utbildningslinjerna fördelningen av de kompletterande efter faderns yrkesgrupper, får man till resultat, att några skillnader ej heller här föreligga mellan yrkesgrupperna.

Kompletteringarnas betydelse för tidpunkten för påbörjandet av den slutliga utbildningen framgår av tabell 93, där en jämförelse göres mellan dem som kompletterat och övriga studenter. Siffrorna visa mycket tydligt, att kompletteringarnas antal stiger ju längre tidsavståndet är mellan studentexamen och de akademiska studiernas påbörjande. Vad som härvid är orsak och verkan är svårt att avgöra.¹

Av ett visst intresse är även att se, att kompletteringssumman växer per person med antalet år, innan den slutliga utbildningen påbörjas. (Jfr nedanstående tablå.) Som tidigare visats, ha de som omedelbart påbörja sin utbildning de bästa medelbetygen i studentexamen, varefter betygen falla med antalet år innan utbildningen påbörjas.

År efter studentexamen	Kompletteringar per person	
	Män	Kvinnor
0	2,4	2,3
1	4,4	4,4
2	5,8	7,3
3	6,8	5,9

¹ Det bör framhållas, att kompletteringarna kunna ha företagits jämväl efter inträdet vid högskolan (universitetet), vilket delvis kan förklara siffrorna rörande dem, som vunnit inträde samma år som studentexamen. Det bör påpekas, att kompletteringar i latin och filosofi genom särskilda kurser vid universiteten för blivande studerande i de juridiska fakulteterna ej ha någon betydelse för de här lämnade siffrorna. Dessa speciella kompletteringar äro ej medtagna i denna undersökning då de ej ingå i K. Skolöverstyrelsens uppgifter om kompletteringar.

KAPITEL XIII.

Resultatlösa ansökningar: 1943 års läroverksstudenter.

Som omtalats tidigare (sid. 19) insamlades uppgifter om ansökningar till »spärrade» utbildningsanstalter för alla tre studentårgångarna. För årgång 1930 och 1937 voro emellertid uppgifterna om ansökningar ofullständiga, framför allt på grund av att ansökningshandlingarna för ej intagna personer återsänts till vederbörande. För 1943 års studenter äro uppgifterna däremot fullständiga. Visserligen överfördes uppgifterna om ansökningar för 1937 års studenter på hålkorten, men på grund av ofullständigheten för årgång 1937 kommer i detta kapitel blott att redovisas ansökningarna för 1943 års studenter. De ansökningar, som blivit föremål för bearbetning, äro endast de resultatlösa ansökningarna. Ansökningar, som direkt resulterat i inträde, ha ej medtagits.

En del vanskligheter föreligga vid bedömningen av vilka ansökningar, som böra medtagas. Många studenter inlämna samtidigt ansökningshandlingar till flera högskolor eller utbildningslinjer. Så t. ex. är det vanligt, att en person söker både till Tekniska högskolan och Chalmers eller till de båda handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg eller till två eller flera folkskoleseminarier o. s. v. Lika vanligt är att en person söker både till Tekniska högskolan och Tandläkarinstitutet, till en handelshögskola och ett folkskoleseminarium, till ett handelsgymnasium och något av de statliga verkens utbildningslinjer o. s. v.

Ibland har det hänt, att någon kommit in vid flera linjer samtidigt men givetvis blott kunnat påbörja utbildning vid en av dem. Om någon ej blivit intagen ett år, söker han i regel nästa år igen till samma utbildningsanstalt. Stundom har han under mellantiden påbörjat studierna vid någon av de fria fakulteterna.

Vid bearbetningen ha följande principer i de tveksamma fallen använts: Då en person samma år ansökt till mer än en undervisningsanstalt av samma slag, t. ex. Teknis och Chalmers, samt ej kommit in vid någondera, har det blott räknats som en ansökan. Har en person däremot sökt till två olika utbildningslinjer samma år och ej blivit antagen vid någon, har detta räknats som två ansökningar. Om en person sökt till två undervisnings-

anstalter av samma slag samtidigt och blivit antagen vid den ena, t. ex. sökt till Chalmers och Teknis och blivit antagen vid Teknis, bortses helt från den andra ansökan. Har en person däremot sökt till två skilda utbildningslinjer samma år och blivit antagen vid den ena, har ansökan till den andra räknats som resultatlös. I så fall har han vanligtvis antagits vid den anstalt, där inträdesfordringarna äro lägst. Har däremot personen med ett års mellanrum sökt till samma utbildningslinje och ej blivit antagen, har detta räknats som två ansökningar, och har han blivit antagen det andra året, har den misslyckade ansökan första året medräknats. För personer, som samma år ansökt till mer än två utbildningslinjer, ha de två viktigaste utbildningslinjerna medtagits bland de misslyckade ansökningarna. Om en person har tre misslyckade ansökningar men ett följande år blivit antagen vid den ena av dessa tre utbildningslinjer, ha som misslyckade ansökningar räknats de två, som gällt de utbildningslinjer, där vederbörande ej blivit antagen, t. ex. om en person sökt till Tekniska högskolan, Farmaceutiska institutet och Tandläkarinstitutet och ej blivit intagen men ett följande år blivit intagen vid Tekniska högskolan, ha som ansökningar upptagits de två till Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet.

Redogörelsen här nedan ger sålunda ingen riktigt fullständig bild av *totalantalet* misslyckade ansökningar. Dock bör det framhållas, att de ansökningar, som uteslutits på grund av ovan omtalade anledningar, äro förhållandevis få. De uppgå på sin höjd till ett 50-tal för vardera könet. Däremot ger redogörelsen en så gott som fullständig bild av *vilka läroanstalter*, som de resultatlösa ansökningarna ställts till. Blott i ett 20-tal fall ha personer sökt till minst tre utbildningslinjer utan att bli antagna.

I nedanstående tablå lämnas en översikt över antalet personer med resultatlösa ansökningar. Av de 903 männen med resultatlösa ansökningar ha 582 blott en ansökan. Av dessa hade 222 sökt till den läroanstalt, där de

	Män	Kvinnor
Antalet personer med blott en resultatlös ansökan	582	240
därav de, som ha ansökan till samma utbildningslinje som huvudutbildningslinjen	222	62
» de, som ha ansökan till annan utbildningslinje än huvudutbildningslinjen	256	71
» utan utbildning	104	107
Antalet personer med mer än en resultatlös ansökan	321	158
därav de, som ha båda ansökningarna till samma utbildningslinje som huvudutbildningslinjen	70	20
» de, som ha en ansökan till samma utbildningslinje som huvudutbildningslinjen	74	34
» de, som ha båda ansökningarna till andra utbildningslinjer än huvudutbildningslinjen	124	45
» de utan utbildning med båda ansökningarna till en utbildningslinje	16	37
» de utan utbildning med ansökningar till olika utbildningslinjer	37	22
Totalantalet personer med någon resultatlös ansökan	903	398
(% av samtliga studenter)	35,7	26,9
därav utan utbildning	157	166

senare antagits. 256 st. ha påbörjat studier vid annan utbildningslinje än den, dit de ansökt, medan 104 st. ej påbörjat någon utbildning alls. 321 personer ha mer än en resultatlös ansökan. Av dessa ha 70 st. enbart sökt till en utbildningslinje och senare intagits vid denna. 16 st. ha en resultatlös ansökan till en utbildningslinje, medan 124 st. två gånger ha sökt till andra utbildningslinjer än den, där de senare påbörjat sina huvudstudier. 37 st. ha sökt två gånger utan att bli antagna och ha senare ej påbörjat någon utbildning. Det totala antalet ansökningar enligt tablån blir 1 224. Som redan påpekats, bör dock ihågkommas, att denna siffra ej ger besked om det verkliga totalantalet ansökningar, då en del ansökningar strukits. Uppskattningsvis kan det totala antalet resultatlösa ansökningar anges till ca 1 300 bland 1943 års manliga läroverksstudenter.

Bland de kvinnliga studenterna äro de med misslyckade ansökningar förhållandevis något färre än bland männen. 27 % av de kvinnliga studenterna ha misslyckade ansökningar mot 36 % bland männen. Av de 398 studentskorna med misslyckade ansökningar ha 240, d. v. s. 60 %, blott en ansökan. Bland männen hade 64 % blott en ansökan. Bland kvinnorna är antalet med ansökningar men ingen utbildning något större än bland männen, absolut sett 166 mot 157. I relation till hela antalet utan utbildning är dock antalet mindre, 25 % bland kvinnorna mot 35 % bland männen. Totalantalet resultatlösa ansökningar, avgivna av kvinnliga studenter, torde kunna uppskattas till ca 600. Tillsammans med de 1 300 ansökningarna av de manliga studenterna blir siffran 1 900. Läggas härtill ansökningar, gjorda av privatisterna, kommer man fram till en siffra på omkring 2 000 ansökningar för hela årgång 1943.

Ansökningar och utbildning efter studentexamen.

I tabell 94 lämnas en översikt över antalet studerande med huvudutbildning vid skilda utbildningslinjer, som ha resultatlösa ansökningar. Personerna med ansökningarna äro uppdelade på tre grupper: de, som en eller flera gånger sökt enbart till den utbildningslinje, där de senare blivit antagna, de, som sökt en gång till denna utbildningslinje men även till någon annan utbildningslinje, samt de, som sökt en eller flera gånger enbart till annan utbildningslinje än den, där de sedan påbörjat sin huvudutbildning.

Av 678 manliga studenter, som ha sin huvudutbildning vid de fria fakulteterna, ha 124 förgäves sökt inträde en eller flera gånger vid annan utbildningslinje. 85 studenter ha blott gjort en ansökan. I tabell 95 redovisas dessa 124 efter nuvarande fakultet och eftersträvad utbildningslinje.

Inom teologiska fakulteten har en person en gång förgäves sökt komma in vid någon av de tekniska högskolorna.

35 manliga jurister ha 44 ansökningar. Av dessa gälla 15 inträde vid handelshögskola och 18 någon av de kortare utbildningslinjerna, i första hand officersbanan.

Tabell 94. Antalet studerande vid skilda utbildningslinjer med resultatlösa ansökningar, fördelade efter ansökningarnas art och antal.

Ansökningar	Huvudutbildning vid					Kortare utbildning	Utan utbildning	Summa
	fria fakulteter	medicinska fakulteter	tekniska högskolor	handels- högskolor	övriga fackhögskolor			
Män								
Samtliga med utbildning	678	132	362	146	134	606	455	2 513
Samtliga med ansökning	124	54	202	80	80	206	157	903
därav a.	—	25	166	39	27	35	120	412
b.	—	12	11	15	19	17	—	74
c.	124	17	25	26	34	154	37	417
Kvinnor								
Samtliga med utbildning	378	29	13	10	96	299	653	1 478
Samtliga med ansökning	49	11	5	2	56	109	166	398
därav a.	—	1	3	1	21	56	144	296
b.	—	2	2	—	15	15	—	34
c.	49	8	—	1	20	38	22	138
a = med en eller flera ansökningar enbart till huvudutbildningslinjen.								
b = med en ansökan till huvudutbildning och en till annan utbildningslinje.								
c = med en eller flera ansökningar till annan utbildning än huvudutbildningslinjen.								

Av humanisterna ha 40 manliga studenter sammanlagt 53 ansökningar till spärrade utbildningslinjer utan resultat. Största delen av ansökningarna kommer på kortare utbildningslinjer. Dessa ansökningar äro relativt jämnt fördelade på de skilda kortare utbildningsbanorna.

Inom matematisk-naturvetenskapliga sektionerna ha 48 manliga studenter sammanlagt 63 ansökningar mer än en gång utan resultat. Huvuddelen har sökt till de tekniska högskolorna. Av dem, som sökt blott en gång, ha dock 10 st. sökt till kortare utbildningslinjer. De, som sökt mer än en gång, ha haft sina ansökningar förutom till de tekniska högskolorna nästan uteslutande till andra akademiska utbildningslinjer.

Av de 378 kvinnliga studenterna i årgång 1943, som ha sin huvudutbildning vid de fria fakulteterna, ha 49, d. v. s. 13 %, ansökningar till spärrade utbildningslinjer bakom sig. Bland de manliga studenterna är motsvarande procentsiffra 18 %.

Av de 49 studentskorna med misslyckade ansökningar bedriva 4 juridiska studier. De hade samtliga sökt men ej antagits till de kortare utbildningslinjerna. Av de 5 ansökningarna voro 4 ställda till Socialinstitutet i Stockholm.

31 bedriva humanistiska studier. Av de 41 ansökningar, som dessa avlämnat, kommer huvuddelen på de kortare utbildningslinjerna, varav 10 ansökningar gällde Postverkets kurser, 6 handelsgymnasier och 6 folkskoleseminarier. Av de 15 ansökningarna till de akademiska utbildningslinjerna gällde 7 Tandläkarinstitutet.

De återstående 14 studentskorna ha sin huvudutbildning vid matematisk-naturvetenskapliga sektionerna. De ha avlämnat 18 ansökningar, varav 11 till akademiska och 7 till kortare utbildningslinjer.

Av de 132 manliga studenter, som påbörjat sin huvudutbildning vid medicinska fakulteterna, ha 54 misslyckade ansökningar bakom sig. Av dessa har dock nästan hälften, 25 st., sökt enbart till de medicinska fakulteterna en eller flera gånger. Ytterligare 12 ha sökt till de medicinska fakulteterna men ha även andra ansökningar. Blott 17 ha en eller flera gånger sökt komma in vid andra utbildningslinjer, innan de blivit antagna vid medicinsk fakultet. Som framgår av tabell 95, ha av de 84 avlämnade ansökningarna 46 ställts till medicinska fakulteterna och 31 till annan fackhögskola, de flesta till Tandläkarinstitutet.

Vid de tekniska högskolorna ha 202 av de 362 inskrivna männen misslyckats en eller flera gånger att komma in vid spärrade utbildningslinjer. De flesta, 166 st., ha dock uteslutande sökt komma in vid de tekniska högskolorna. Ytterligare 11 ha ansökningar till de tekniska högskolorna men ha dessutom misslyckad ansökan till annan utbildningslinje. 25 st. ha en eller flera misslyckade ansökningar till annan utbildningslinje, innan de kommit in vid de tekniska högskolorna. 213 av de 270 ansökningar, som de studerande vid de tekniska högskolorna ha avgivit, komma på de tekniska högskolorna och 19 på de medicinska fakulteterna, 9 på handelshögskolorna, 8 på andra fackhögskolor samt 21 på kortare utbildningslinjer. Bland de senare dominera officersbanorna. Av de 213 ansökningarna till de tekniska högskolorna komma ungefär 10 % på de fackavdelningar inom Tekniska högskolan, där de sökande senare blivit antagna.

De manliga studenterna med huvudutbildning vid handelshögskolorna ha även i ganska stor utsträckning misslyckade ansökningar bakom sig. 39 av de 80, som ha sådana ansökningar, ha dock enbart sökt till handelshögskolorna. Ytterligare 15 ha sökt till handelshögskolorna men ha dessutom förgäves sökt komma in även på annat håll. 26 st. ha en eller flera gånger sökt komma in vid andra utbildningslinjer, innan de blivit intagna vid någon av handelshögskolorna. Av de 116 misslyckade ansökningar, som avlämnats, ha 70 ställts till handelshögskolorna och 30 till någon av de kortare utbildningslinjerna. Blott 2 ha ställts till medicinska fakulteterna, 7 till tekniska högskolorna och 7 till andra fackhögskolor. Jämför man fördelningen av ansökningarna bland de studerande vid handelshögskolorna och de studerande vid de tekniska högskolorna, föreligger således en ganska klar skillnad i fråga om dem, som sökt till andra utbildningslinjer än den, där de ha sin huvudutbildning. De studerande vid de tekniska högskolorna ha sökt till annan akademisk utbildningslinje i betydligt större omfattning än de gjort, som ha sin huvudutbildning vid handelshögskolorna.

Vid andra fackhögskolor äro männen med misslyckade ansökningar procentuellt sett ungefär lika många av de studerande som vid handelshögsko-

lorna och de tekniska högskolorna. 27 st. ha en eller flera gånger enbart sökt till den fackhögskola, där de senare blivit intagna, medan 19 st. sökt dit men även till andra spärrade utbildningslinjer. Dessutom ha 34 personer en eller flera gånger förgäves sökt inträde vid andra utbildningslinjer, innan de intagits vid någon av fackhögskolorna. Av de sammanlagt 129 ansökningarna, som de studerande vid fackhögskolorna avlämnat, ha 44 ställts till den fackhögskola, där vederbörande intagits, 22 ha ställts till annan fackhögskola inom gruppen »övriga fackhögskolor». I första hand är det här studerande vid Farmaceutiska institutet, som förgäves sökt bli intagna vid Tandläkarinstitutet. 42 ansökningar ha ställts till de medicinska fakulteterna, medan till andra akademiska utbildningslinjer blott ställts 10 ansökningar. Till de kortare utbildningslinjerna har likaledes ett tiotal ansökningar ställts. De studerande vid andra fackhögskolor, framför allt vid Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet, ha, som dessa siffror visa, i lika stor utsträckning sökt förgäves till de medicinska fakulteterna som till den fackhögskola, där de senare intagits.

Av de 148 kvinnliga studenterna vid de spärrade akademiska utbildningslinjerna ha 74 st. eller jämnt 50 % misslyckade ansökningar bakom sig. 26 st. hade dock blott enbart sökt till den utbildningslinje, där de senare antagits. Som jämförelse kan nämnas, att av de 774 manliga studenterna vid de spärrade akademiska utbildningslinjerna 416 st. eller 54 % haft misslyckade ansökningar. Blott 257 hade sökt till den utbildningslinje, där de senare antagits.

Av de spärrade akademiska utbildningslinjerna ha för kvinnornas del blott Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet någon egentlig betydelse, varför de redovisats var för sig i tabell 95. 26 av de studerande vid Tandläkarinstitutet ha misslyckade ansökningar bakom sig. Av de 41 ansökningar, som de avgivit, gällde dock hela 19 st. Tandläkarinstitutet. Av ansökningarna till andra utbildningslinjer kom drygt hälften, 12 st., på de medicinska fakulteterna.

De 30 studerande vid Farmaceutiska institutet med misslyckade ansökningar ha avgivit 44 ansökningar, varav nästan hälften, 21 st., till den egna högskolan. 9 ansökningar gällde Tandläkarinstitutet, blott 2 de medicinska fakulteterna och 12 st. någon av de kortare utbildningslinjerna, i första hand Postverket och folkskoleseminarierna.

Drygt 30 % av de manliga studenterna vid de kortare utbildningslinjerna ha misslyckade ansökningar. Av dessa ha relativt få, 35 av 206 personer, en eller flera gånger enbart sökt till den utbildningslinje, där de senare fått sin huvudutbildning. Ytterligare 17 personer ha sökt till den utbildningslinje, där de kommit in, men dessa ha även ansökan till annan utbildningslinje. 154 personer ha en eller flera gånger sökt komma in vid andra (akademiska) utbildningslinjer än den, där de slutligen påbörjat sin huvudutbildning.

Tabell 95. Antalet resultatlösa ansökningar till skilda utbildningslinjer, fördelade efter de sökandes huvudutbildning.

Huvudutbildning	Antal personer med ansökningar	Ansökan till utbildning vid					Summa
		medicinska fakulteter	tekniska högskolor	handels- högskolor	övriga fackhögskolor	övriga utbildningslinjer	
Män							
Teol.	1		1				1
Jur.	35	5	1	15	5	18	44
Hum.	40	6	2	8	5	32	53
Nat.	48	9	30	3	9	12	63
S:a fria fak.	124	20	34	26	19	62	161
Med.	54	46	2		31	5	84
Tekn.	202	19	213	9	8	21	270
HH.	80	2	7	70	7	30	116
Övriga fackh.	80	42	6	4	66	11	129
S:a spärrade högskolor	416	109	223	83	112	67	599
		medicinska fakulteter	tekniska högskolor + handels- högskolor	tand- läkar- institutet	farma- ceutiska institutet	övriga utbildningslinjer	Summa
Kvinnor							
Jur.	4					5	5
Hum.	31	4	1	7	3	26	41
Nat.	14	3	3	3	2	7	18
S:a fria högsk.	49	7	4	10	5	38	64
Tekn. + HH.	7		8	2		2	12
Tandl.	26	12	1	19	4	5	41
Farm.	30	2		9	21	12	44
S:a spärrade högskolor	63	14	9	30	25	19	97

De manliga studenterna med utbildning vid G. C. I. och med ansökningar ha i första hand sökt till Tandläkarinstitutet och Farmaceutiska institutet.

De manliga studenterna vid folkskoleseminarierna med ansökningar ha i många fall sökt till folkskoleseminarierna. De, som sökt till andra utbildningslinjer, ha ansökningarna ganska jämnt fördelade på alla utbildningslinjer med spärr; ansökningarna till de statliga verken äro förhållandevis flest.

De manliga studenterna vid handelsgymnasierna med ansökningar ha i regel sökt till handelshögskolorna. Därnäst i ordningen komma de statliga verken, flyget och flottan.

De manliga studenter, som genomgått utbildning vid de statliga verken och som ha misslyckade ansökningar, ha till stor del ställt dessa ansökningar till något av de andra statliga verken. Däremot förekommer ej, att en person försökt komma in vid samma statliga verk flera gånger.

Vad slutligen officersaspiranterna med misslyckade ansökningar beträff-

far, är ingen utbildningslinje speciellt starkt företrädd bland de resultatlösa ansökningarna.

Av de kvinnliga studenterna med huvudutbildning vid de kortare utbildningslinjerna ha 109 eller 36 % misslyckade ansökningar. För männen var siffran drygt 30 %.

56 av de 109 hade enbart sökt till den utbildningslinje, där de senare antagits, 15 hade någon gång sökt dit men även till andra utbildningslinjer, medan 38 st. en eller flera gånger sökt till andra utbildningslinjer än den, där de antagits.

Av de studerande vid G. C. I. ha 5 misslyckade ansökningar. 3 av dessa ha gällt G. C. I.

Av de studerande vid folkskoleseminarierna ha 49 personer sammanlagt 80 ansökningar. Över hälften av dem, 49 st., ha gällt folkskoleseminarierna. 9 ha ställts till Tandläkarinstitutet, 4 till Farmaceutiska institutet och 2 till de medicinska fakulteterna. Hela 13 st. ha ställts till Postverket, 2 till handelsgymnasier och 1 till Socialinstitutet i Stockholm.

8 elever vid Socialinstitutet ha ansökningar, varav 6 gällt Socialinstitutet.

24 elever vid handelsgymnasierna ha sammanlagt 30 ansökningar. Av dessa ha 6 gällt något handelsgymnasium. Ett stort antal, 13 st., har ställts till Postverket, medan 6 ställts till folkskoleseminarierna.

Vad slutligen de statliga verken beträffar, ha 22 av de anställda kvinnorna vid Postverket sammanlagt 26 misslyckade ansökningar. Inte mindre än 20 av dessa ha gällt Postverket.

Som påpekats i föregående kapitel om kompletteringarna (se sid. 212, tabell 92), ha 157 manliga studenter av de 455, som ej ha utbildning vid de i denna undersökning medtagna utbildningslinjerna, en eller flera misslyckade ansökningar bakom sig. Av dessa ha 120 st. blott sökt komma in vid en utbildningslinje. 16 st. av dessa ha sökt mer än en gång. 37 st. ha ansökningar till olika utbildningslinjer.

Det största antalet ansökningar har ställts till de statliga verkens utbildningslinjer. Av de 210 ansökningar, som de 157 studenterna sammanlagt avgivit, ha 54 ställts till de statliga verken, därav 30 st. till Postverket. Därefter följer tekniska högskolor, handelshögskolor och handelsgymnasier med ett 20-tal vardera.

Av de 166 kvinnliga studenterna utan utbildning men med resultatlösa ansökningar ha 107 st. blott sökt en gång. 59 st. ha sökt flera gånger, men av dessa ha 34 blott sökt till en utbildningslinje. Sammanlagt ha de 166 kvinnorna avgivit 225 ansökningar. Huvuddelen har gällt de kortare utbildningslinjerna. Till folkskoleseminarierna ha ställts 67 ansökningar, till Postverket 59, till Socialinstitutet 26, till handelsgymnasierna 20 o. s. v. Till de akademiska utbildningslinjerna ha ställts 38 ansökningar, nästan samtliga till Tandläkarinstitutet, Farmaceutiska institutet och de medicinska fakulteterna.

Ansökningar och medelbetyg.

Att en person ej intages vid en »spärrad» utbildningslinje beror i första hand på låga studentbetyg. För att något belysa detta förhållande, angivas i tabell 96 medelbetygen i studentexamen för dem, som haft resultatlösa ansökningar. Som en jämförelse återgives ett vägt medeltal av de genomsnittliga medelbetygen för de intagna vid motsvarande utbildningslinjer, varvid vikterna äro proportionella mot antalet studenter med misslyckade ansökningar. Tabellen visar, att de, som haft misslyckade ansökningar, genomgående ha lägre studentbetyg än övriga studenter på de skilda utbildningslinjer, där dessa slutligen fått sin huvudutbildning.

För dem, som ha en eller flera ansökningar till den utbildningslinje, där de senare intagits, visa tabellens siffror hur stor ökning av studentbetygen, som i genomsnitt hade erfordrats för att ansökan skulle ha kunnat lyckas. De, som misslyckats med sina ansökningar en gång och kommit in vid nästa ansökan, hade bland männen 0,14 betygsenheter för låga medelbetyg, medan de, som misslyckats flera gånger men sedan vunnit inträde, hade 0,29 betygsenheter för låga betyg. Bland de kvinnliga studenterna äro motsvarande differenser 0,14 och 0,37. De, som sökt en gång till annan utbildningslinje än den, där de antagits, voro både bland manliga och kvinnliga studenter ej lika underlägsna dem, som studera på resp. utbildningslinjer, jämfört med dem, som förgäves sökt en gång och senare antagits. Som framgår av följande avsnitt ha dessa skillnader utjämnats medelst kompletteringar. De, som ansökt flera gånger, ha fått höja sina betyg mer för att komma in än de, som ansökt en gång.

Tabell 96. Genomsnittliga medelbetyg för studenter med ansökningar jämfört med samtliga studenter.

Grupp	M ä n			K v i n n o r		
	Med ansökningar	Samtliga (vägt medeltal)	Differens	Med ansökningar	Samtliga (vägt medeltal)	Differens
a.....	3,25	3,39	—0,14	3,29	3,43	—0,14
b.....	3,03	3,14	—0,11	3,31	3,41	—0,10
c.....	3,11	3,40	—0,29	3,18	3,55	—0,37
d.....	2,93	3,26	—0,33	3,32	3,49	—0,17
e.....	2,87	3,17	—0,30	3,23	3,46	—0,23
f.....	2,90	3,13	—0,23	2,98	3,42	—0,44
g.....	2,80	3,20	—0,40	3,01	3,46	—0,45

- a) med en ansökan till samma utbildningslinje som huvudutbildningen.
 b) med en ansökan till annan utbildningslinje än huvudutbildningen.
 c) med mer än en ansökan, båda till huvudutbildningslinjen.
 d) med mer än en ansökan, en till huvudutbildningslinjen.
 e) med mer än en ansökan, ingen till huvudutbildningslinjen.
 f) med en ansökan och utan utbildning.
 g) med mer än en ansökan, utan utbildning.

För dem, som inte vunnit inträde vid någon av de spärrade utbildningslinjerna och ej påbörjat någon utbildning alls, var det genomsnittliga medelbetyget för männen 0,23 betygsenheter för lågt för dem, som sökt blott en gång och 0,40 betygsenheter för lågt för dem, som sökt mer än en gång. Bland kvinnorna voro motsvarande differenser 0,44 och 0,45.

Ansökningar och kompletteringar.

Frågan om de misslyckade ansökningarna bör även ses i samband med kompletteringarna av studentbetygen. I tabell 97 har bland de studerande vid de fria fakulteterna, fackhögskolorna, övriga utbildningslinjer och de utan utbildning skilts på dem med en resp. flera misslyckade ansökningar. För var och en av dessa grupper har beräknats dels kompletteringsfrekvensen, varvid skilts på lyckade och misslyckade kompletteringar, dels antalet höjningar per framgångsrikt kompletterande student.

För samtliga utbildningslinjer är kompletteringsfrekvensen (de lyckade kompletteringarna) högre bland dem, som ha två eller flera ansökningar än bland dem, som ha en ansökan. Detta är ett uttryck för att tiden mellan ansökningarna använts till ytterligare komplettering av studentbetygen.

För samtliga utom de studerande vid de fria fakulteterna är antalet höjningar per framgångsrikt kompletterande större för dem, som ansökt mer än en gång än för dem, som ansökt blott en gång. Å andra sidan ha de, som ansökt en gång, fler höjningar per komplettering och större kompletteringsfrekvens än de, som ej ha några misslyckade ansökningar bakom sig. Detta framgår genom att jämföra siffrorna i tabell 97 med siffrorna i tabell 92, sid. 212 (om man gör en mindre omräkning av den senaste tabellens siffror).

Vid de fria fakulteterna ha 33 % av de manliga och 21 % av de kvinnliga studerande med en ansökan framgångsrika kompletteringar bakom sig. 62 % av de manliga och 60 % av de kvinnliga studerande med flera ansökningar ha framgångsrika kompletteringar. Å andra sidan ha blott 11 resp. 0 % av de studerande med flera ansökningar misslyckade kompletteringar. Motsvarande siffra för dem, som ha en ansökan, är 24 % för männen och 12 % för kvinnorna.

De studerande vid fackhögskolorna med misslyckade ansökningar ha kompletterat i betydligt större omfattning än de studerande vid de fria fakulteterna. 74 % av de manliga studerande med en misslyckad ansökan och hela 83 % av dem med två misslyckade ansökningar ha klarade kompletteringar bakom sig. Motsvarande siffror för kvinnorna äro 72 resp. 93 %. De, som ha en misslyckad ansökan bakom sig (men lyckats i sina kompletteringar), ha 5,9 (män) resp. 6,5 (kv.) höjningar av betygen i kompletteringarna, medan de med mer än en misslyckad ansökan ha 7,8 resp. 8,1 höjningar.

Tabell 97. Kompletteringar av studentbetygen för studerande med ansökningar, efter huvudutbildningslinje.

Huvudutbildning	Samtliga studenter	Personer med ansökningar	Med en ansökan				Med flera ansökningar						
			Därav med framgångsrika kompletteringar		Därav med misslyckade kompletteringar		Därav med framgångsrika kompletteringar		Därav med misslyckade kompletteringar				
			Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%			
Män													
Fria fakulteter	678	124	29	33	21	24	37	23	62	4	11	4,8	4
Fackhögskolor	774	416	188	74	24	13	162	135	83	10	6	7,8	10
Övrig utbildning	606	206	35	25	20	14	68	39	57	11	16	5,7	11
Utän utbildning	455	157	45	43	15	14	53	25	47	11	21	5,1	11
Samtliga	2 513	903	297	51	80	14	320	222	69	36	11	6,8	36
Kvinnor													
Fria fakulteter	378	49	7	21	4	12	15	9	60	—	—	5,3	—
Fackhögskolor	148	74	23	72	3	9	42	39	93	1	2	8,1	1
Övrig utbildning	299	109	30	45	5	7	42	31	74	1	2	7,3	1
Utän utbildning	653	166	21	20	10	9	59	23	39	5	8	5,2	5
Samtliga	1 478	398	81	34	22	9	153	102	65	7	4	7,0	7

De studerande vid de kortare utbildningslinjerna ha lägre kompletteringsfrekvens än de studerande vid de fria fakulteterna bland de manliga men högre bland de kvinnliga studenterna. För båda könen ligga dock värdena under värdena för fackhögskolorna. De, som ha två misslyckade ansökningar, ha förhållandevis stort antal höjningar per framgångsrikt kompletterande; för männen 5,7 i genomsnitt och för kvinnorna 7,3.

Vad slutligen beträffar gruppen »utan utbildning», är kompletteringsfrekvensen bland de manliga studenterna relativt hög bland dem med en ansökan (högre än för de studerande vid fria fakulteter och kortare utbildningslinjer). Bland dem med mer än en ansökan men ingen utbildning är kompletteringsfrekvensen något högre än bland dem med en ansökan, 47 mot 43 %, men i jämförelse med siffrorna över kompletteringsfrekvensen bland dem med utbildning är denna siffra relativt låg. Antalet höjningar per framgångsrikt kompletterande är ca 5 både för dem med en och dem med flera ansökningar, vilket är ungefär det värde, som gäller för dem med huvudutbildning vid fria fakulteter och kortare utbildningslinjer.

Bland de kvinnliga studenterna utan utbildning är kompletteringsfrekvensen (den lyckade) låg jämfört med de tre grupperna med utbildning. Sålunda är antalet kompletteringar per person lågt för dem med en ansökan, 3,1 betygsenheter mot 5 och fler för dem med utbildning. För dem med mer än en ansökan är medelantalet höjningar drygt 5, vilken siffra är av samma storleksordning som den, som gäller för de fria fakulteterna.

KAPITEL XIV.

Val av vidare utbildning. Sammanfattning för årgång 1943.

Som sammanfattning av de två föregående kapitlen om kompletteringar och resultatlösa ansökningar lämnas i tabell 98 en översikt av studenternas val av huvudutbildningslinje i belysning av kompletteringar, ansökningar och förberedande eller kompletterande utbildning. Denna sammanfattning kan blott göras för årgång 1943, då för tidigare årgångar inga uppgifter finnas om kompletteringar och ansökningar.

Siffrorna i tabell 98 visa hur stor del av studenterna inom skilda utbildningslinjer, som påbörjat huvudutbildning »direkt», hur många, som måst komplettera sina studentbetyg, hur många, som avgivit resultatlösa ansökningar (till den utbildningslinje, där de senare antagits, eller till annan utbildningslinje), hur många, som ha både kompletteringar och ansökningar samt hur många, som först genomgått annan utbildning, innan de påbörjat sin huvudutbildning. Av dessa senare har en del även ansökningar, en del även kompletteringar och några såväl ansökningar som kompletteringar förutom den förberedande utbildningen.

Det bör understrykas vad som tidigare påpekats, dels att det ej går att helt avgöra vad som skall anses vara förberedande (kompletterande) utbildning och vad som skall anses vara huvudutbildning för årgång 1943, dels att en del ansökningar och kompletteringar ha gjorts, sedan utbildningen påbörjats.

Av de manliga studenterna med huvudutbildning vid de fria fakulteterna ha 55 % påbörjat sin huvudutbildning utan vare sig kompletteringar, ansökningar eller förberedande utbildning, 18 % ha enbart kompletteringar, 6 % ha enbart ansökningar och 10 % ha såväl ansökningar som kompletteringar. De återstående 11 procenten ha förberedande utbildning med eller utan ansökningar och/eller kompletteringar.

Bland de kvinnliga studenterna vid de fria fakulteterna ha 66 % påbörjat utbildning »direkt», 11 % ha enbart kompletteringar, 7 % ha enbart ansökningar samt 5 % ansökningar och kompletteringar, medan 10 % ha förberedande utbildning.

Vid de spärrade högskolorna är antalet personer, som påbörjat huvudutbildningen »direkt», betydligt lägre relativt sett än vid de fria fakulteterna. Blott 15 % av de manliga studenterna och 19 % av de kvinnliga studenterna ha påbörjat huvudutbildning utan vare sig kompletteringar, ansökningar eller förberedande utbildning, 24 % av männen ha enbart kom-

Tabell 98. Studenterna i årgång 1943 efter huvudutbildningslinje i kombination med kompletteringar, ansökningar och förberedande utbildning.

Huvudutbildningslinje	M ä n				K v i n n o r					
	Påbörjat utbildningen				Påbörjat utbildningen					
	Samtliga studerande	direkt	efter komplettering	efter ansökan	efter komplettering ev. + ansökan + komplettering	Samtliga studerande	direkt	efter komplettering	efter komplettering ev. + ansökan + komplettering	
Absoluta tal										
Fria fakulteter.....	678	372	122	42	65	77	247	43	20	39
Spärrade ak. utbildningsl.	775	114	187	39	269	166	28	34	46	32
Övriga utbildningslinjer....	606	241	137	91	94	43	132	38	51	40
Utän utbildning.....	455	190	111	61	93	—	426	60	107	—
Relativa tal										
Teol. + Hum.	328	59,8	14,0	5,2	5,2	15,9	68,3	9,0	4,5	11,6
Jur.	215	59,1	19,1	7,0	6,0	8,8	72,5	7,8	—	11,8
Nat.	135	36,3	25,9	7,4	25,9	4,4	46,6	25,9	13,8	3,4
Summa fria fakulteter	678	54,9	18,0	6,2	9,6	11,4	65,5	11,4	5,3	10,3
Med.	132	19,7	34,1	1,5	32,6	12,1	27,6	24,1	20,7	20,7
Teknisk.	362	14,6	22,4	4,4	39,5	19,1	15,4	38,5	7,7	30,8
Handelshögskolor	146	17,8	13,0	12,3	22,6	34,2	60,0	10,0	10,0	10,0
Tandl. inst.	71	5,6	23,9	2,8	47,9	19,7	—	22,5	2,5	25,0
Farm. inst.	22	13,6	31,8	—	36,4	18,2	21,4	19,6	7,1	19,8
Lantbr. Skogsh. Vet.-skol	43	4,8	42,9	2,4	19,0	31,0	—	—	—	—
Summa spärr. ak. utb.-l.	776	14,7	24,1	5,0	34,7	21,4	18,9	23,0	5,4	21,6
G. C. I.	7	14,3	28,6	14,3	42,9	—	38,9	33,3	2,8	16,7
Folkseminariet	113	11,4	40,4	7,9	28,1	12,3	12,2	20,7	41,5	23,2
Socialinstitut	12	—	16,7	41,7	8,3	33,3	53,4	3,6	25,0	17,9
Handelsgymnasium	177	31,6	21,5	22,6	15,8	8,5	66,3	4,3	5,4	5,4
Ställiga verk	65	20,0	15,4	23,1	27,7	13,8	52,5	6,6	18,0	8,2
Officersbanor	232	68,4	16,9	9,1	5,2	0,4	—	—	—	—
Summa övriga utb.-linjer	606	39,8	22,6	15,0	15,5	7,1	44,1	12,7	17,1	13,4
Samtliga utbildningslinj.	2 059	35,3	21,7	8,4	20,8	13,9	49,4	14,0	9,0	13,5
Utän utbildning.....	455	41,8	24,4	13,4	20,4	—	65,4	9,2	16,4	—

pletteringar, 5 % enbart ansökningar och hela 35 % kompletteringar och ansökningar. 21 % av de manliga studenterna ha förberedande utbildning. Bland kvinnorna är förekomsten av personer med på en gång kompletteringar, ansökningar och förberedande utbildning ungefär lika vanlig som bland de manliga studenterna.

Av de studerande vid de kortare utbildningslinjerna ha 40 % av männen och 44 % av kvinnorna påbörjat utbildningen »direkt». 23 % av männen ha enbart kompletteringar, 15 % enbart ansökningar och 16 % såväl kompletteringar som ansökningar. Blott 7 % ha förberedande utbildning med eller utan kompletteringar och ansökningar. Bland kvinnorna ha 13 % enbart kompletteringar, 13 % enbart ansökningar och 17 % kompletteringar och ansökningar, medan 13 % ha förberedande utbildning.

Av de studerande utan utbildning ha 42 % av de manliga studenterna och 65 % av de kvinnliga studenterna varken ansökningar eller kompletteringar efter studentexamen. De ha m. a. o. direkt övergått till förvärvsverksamhet. Ett fåtal kan dock, som tidigare påpekats, ha undgått identifiering. 24 % av de manliga studenterna utan utbildning ha emellertid kompletteringar. Ytterligare 20 % ha kompletteringar men ha även ansökningar, medan 13 % ha enbart ansökningar. Bland de kvinnliga studenterna ha 9 % enbart kompletteringar, 9 % ha kompletteringar jämte ansökningar, medan 16 % enbart ha ansökningar.

Dessa siffror visa sålunda klart, att större delen av studenterna, innan de påbörja sin utbildning, antingen ha kompletterat sina studentbetyg, gjort resultatlösa ansökningar eller genomgått annan förberedande utbildning. De »sämsta» förhållandena föreligga givetvis för de spärrade högskolorna i detta avseende, där blott 15—20 % av de studerande kunnat påbörja sin huvudutbildning direkt efter studentexamen.

Inom de tre huvudgrupperna fria fakulteter, spärrade högskolor samt kortare utbildningslinjer föreligga stora variationer. Så t. ex. är den del, som kunnat påbörja sin utbildning »direkt» efter studentexamen, betydligt mindre vid de naturvetenskapliga fakulteterna än vid de teologiska, humanistiska och juridiska fakulteterna. Vid de spärrade högskolorna äro förhållandena speciellt svåra vid Tandläkarinstitutet och de tre jordbruksbetonade högskolorna. Av de manliga studenterna där ha blott ca 5 % påbörjat sin utbildning utan kompletteringar, ansökningar eller förberedande utbildning.¹ Vid de medicinska fakulteterna däremot ha ca 20 % kunnat påbörja sin utbildning omedelbart. Vid de kortare utbildningslinjerna föreligga även stora skillnader. Bland de manliga studenterna t. ex. ha 68 % av dem, som utbildat sig till officerare, påbörjat sin officersutbildning direkt efter studentexamen, medan märkligt nog blott 11 % av studenterna vid folkskoleseminarierna påbörjat utbildningen utan kompletteringar, ansökningar eller förberedande utbildning.

¹ Här inräknas ej, som tidigare påpekats, den obligatoriska praktikanttjänstgöringen.

KAPITEL XV.

Betyg i skilda ämnesgrupper och val av utbildning: 1943 års läroverksstudenter (män).

Inledning och definition.

I denna undersökning har hittills val av utbildning m. m. belysts utifrån studenternas *medelbetyg* i studentexamen. Studentbetygen ha, som tidigare omtalats (se sid. 27), beräknats på basis av samtliga betyg med undantag för betygen i övningsämnena. I detta kapitel skall för 1943 års manliga studenter betygen i olika ämnesgrupper och deras betydelse för valet av högre utbildning behandlas.

Att studera sambandet mellan betyg i enskilda ämnen och valet av högre utbildning leder delvis till mindre tydliga resultat, framför allt emedan betygen i skilda ämnen inbördes ofta ha ett mycket starkt samband. I tabell 99 a och b redovisas sambandet (korrelationskoefficienterna) mellan de olika betygen på real- resp. latinlinjen för de ämnen, som huvudparten har med i studentexamen. En närmare granskning medelst faktoranalytiska metoder av korrelationen mellan de enskilda ämnena resulterar i att man för reallinjens studenter kan urskilja tre tydligt avgränsade ämnesgrupper. Inom var och en av dessa råder relativt starkt samband, medan sambandet mellan ämnesgrupperna är svagare. Till den ena gruppen höra de humanistiskt betonade ämnena modersmålet, kristendom, historia och geografi, till den andra gruppen språkämnena och till den tredje gruppen de typiska realämnena, framför allt matematik och fysik och (mindre utpräglad) kemi. På latinlinjen, där realämnena äro företrädade i betydligt mindre omfattning och därför uteslutits vid analysen, blev resultatet, att man kunde särskilja de två första grupperna.

Med ledning av dessa resultat uträknades för reallinjens studenter betygssummor för tre grupper, vardera om tre ämnen, en omfattande de *humanistiska* ämnena kristendom, modersmål och historia, en andra *språkämnena*, bestående av ämnena tyska, engelska och franska, samt en tredje *realämnena*, bestående av ämnena matematik (allmän kurs), fysik och kemi.

Tabell 99 a. Korrelationskoefficienterna för sambandet mellan studentbetygen i muntliga ämnen för reallinjens studenter.

Ä m n e	Kris- ten- dom	Mo- ders- målet	Histo- ria	Geo- grafi	Tyska	Engelska	Franska	Mat- ematik	Fysik	Kemi
Kristendom....	—	0,54	0,48	0,40	0,30	0,27	0,27	0,14	0,20	0,31
Modernsmålet...	0,54	—	0,59	0,37	0,37	0,39	0,32	0,18	0,24	0,29
Historia.....	0,49	0,59	—	0,45	0,33	0,33	0,31	0,19	0,20	0,27
Geografi.....	0,40	0,37	0,45	—	0,30	0,24	0,31	0,08	0,15	0,21
Tyska.....	0,30	0,37	0,33	0,30	—	0,49	0,51	0,18	0,25	0,20
Engelska.....	0,27	0,39	0,33	0,24	0,49	—	0,51	0,22	0,28	0,22
Franska.....	0,27	0,32	0,31	0,31	0,51	0,51	—	0,19	0,21	0,21
Matematik....	0,14	0,18	0,19	0,08	0,18	0,22	0,19	—	0,69	0,54
Fysik.....	0,20	0,24	0,20	0,15	0,25	0,28	0,21	0,69	—	0,55
Kemi.....	0,31	0,29	0,27	0,21	0,20	0,22	0,21	0,54	0,55	—

Tabell 99 b. Korrelationskoefficienten för sambandet mellan studentbetyg i muntliga ämnen för latinlinjens studenter.

Ä m n e n	Kris- ten- dom	Mo- ders- målet	Histo- ria	Geo- grafi	Latin	Tyska	Engelska	Franska
Kristendom.....	—	0,61	0,56	0,42	0,44	0,33	0,29	0,38
Modernsmålet.....	0,61	—	0,61	0,38	0,50	0,39	0,39	0,42
Historia.....	0,56	0,61	—	0,41	0,39	0,32	0,25	0,31
Geografi.....	0,42	0,38	0,41	—	0,23	0,27	0,25	0,29
Latin.....	0,44	0,50	0,39	0,23	—	0,50	0,50	0,65
Tyska.....	0,33	0,39	0,32	0,27	0,50	—	0,49	0,48
Engelska.....	0,29	0,39	0,25	0,25	0,50	0,49	—	0,58
Franska.....	0,38	0,42	0,31	0,29	0,65	0,48	0,58	—

För huvuddelen av latinlinjens studenter, vilka oftast saknade de flesta av realämnena, uträknades betygssumman blott för två ämnesgrupper, den humanistiska och den språkliga. För en mindre grupp, i fortsättningen betecknad latinlinjen med realämnena, kunde jämväl betygssumman för realämnegruppen uträknas.

I de enstaka fall, där betyg i något av de humanistiska ämnena eller språkämnena saknades, togs det lägsta av de två andra betygen i gruppen dubbelt. Om t. ex. en student saknade betyg i kristendom men hade betyget Ba i historia och AB i modernsmålet, erhöill han betyget Ba i kristendom. För de studenter på latinlinjen, som saknade något av ovan angivna språkämnen, medräknades i stället latin i gruppen. För dem, som saknade något av de tre ämnena i realämnegruppen, medtogs i stället betyget i biologi. Betyg, erhållna vid flyttning till näst högsta ringen, tillades samma vikt som övriga betyg, detta i likhet med vad fallet har varit vid beräkningen av medelbetygen. Gjorda beräkningar av sambandet mellan betyg, erhållna vid flyttning till näst högsta ringen, och betyg i högsta ringen visa, att

»värdet» av betyg i näst högsta ringen torde vara detsamma som »värdet» av betyg i studentexamen. Åtminstone förefalla de förra ej vara tilltagna i överkant. De senare motsvara givetvis absolut sett större kunskaper och färdigheter, men om man anser betygen vara en mätare av fallenhet för studier, kunna betygen vid flyttning till näst högsta ringen tillmätas nästan lika stor betydelse som studentbetygen.

Varje betygsgrupp omfattar sålunda tre ämnen. Maximal betygssumma per student inom varje ämnesgrupp är 18 (= tre A) och enbart godkänd i varje ämne giver 6 poäng. (Endast ett fåtal har mindre än 6 i någon ämnesgrupp.)

Med utgångspunkt från betygssummorna i ämnesgrupperna har gjorts en gruppering av studenterna efter vad som här kallats specialbegåvning, varvid skilts på dels arten, dels styrkan av specialbegåvning. Följande resonemang ligger bakom grupperingen efter art: Låt a beteckna betygssumman (för en student) i den bästa av de tre ämnesgrupperna, b summan i näst bästa ämnesgrupp och c lägsta betygssumman. Om skillnaden mellan högsta och lägsta betygssumman ($a-c$) ej överstiger två enheter, anses ingen egentlig skillnad föreligga i betyg mellan de skilda ämnesgrupperna. T. ex. betygssumman 12 i humanistiska ämnen, 10 i språk- och 11 i realämnen indicerar inga egentliga olikheter i betygsavseende mellan de tre grupperna. Överstiger skillnaden mellan högsta och lägsta betygssumma två enheter, ha verkliga olikheter i betygen mellan ämnesgrupperna ansetts föreligga. Bland dem med större differens än två enheter skildes mellan två grupper; en, där skillnaden i betygssumman mellan bästa och näst bästa gruppen var större eller lika med skillnaden mellan betygssumman av näst bästa och sämsta gruppen ($a-b \geq b-c$). Studenterna i denna grupp ha sålunda överlägsna betyg i *en* ämnesgrupp i relation till de andra. De anses ha *positiv specialbegåvning*. I den andra gruppen är skillnaden i betygssumman mellan sämsta och näst bästa ämnesgrupp större än skillnaden mellan bästa och näst sämsta ämnesgrupp ($b-c > a-b$). I analogi med tidigare beteckning tala vi här om studenter med *negativ specialbegåvning*; de ha betydligt sämre betyg i en ämnesgrupp än i de två övriga. Två exempel kunna illustrera detta. En student har betygssumman 15 i realämnen, 12 i humanistiska ämnen och 10 i språkämnen. Han har någon form av specialbegåvning, eftersom skillnaden mellan högsta och lägsta betygssumma överstiger 2 poäng (i detta fall 5). Skillnaden mellan betygssumman i realämnena och humanistiska ämnena (15—12) är större än skillnaden i betygssummorna mellan de humanistiska ämnena och språkämnena (12—10). Han har sålunda positiv specialbegåvning i realämnena. En annan student har betygssumman 15 i realämnena, 14 i humanistiska ämnena och 10 i språkämnena. Någon form av specialbegåvning föreligger även i detta fall, då skillnaden mellan högsta och lägsta grupp överstiger 2. Skillnaden mellan sämsta och näst bästa gruppen (14—10) är större än skill-

naden mellan bästa och näst bästa gruppen (15—14). Här föreligger negativ specialbegåvning i språkämnen. Enklast uttryckt innebär sålunda positiv specialbegåvning, att en student har förhållandevis höga betyg i en av de tre ämnesgrupperna. Negativ specialbegåvning innebär, att en student har förhållandevis låga betyg i en av de tre ämnesgrupperna.

Givetvis är den här gjorda gränsdragningen mellan grupperna utan specialbegåvning och med specialbegåvning samt uppdelningen i positiv och negativ specialbegåvning i viss mån godtycklig. Det bör påpekas, att beteckningarna positiv resp. negativ specialbegåvning närmast äro tekniska termer i anslutning till de konstaterade poängsummorna, och något försök att avgöra vad som verkligen ligger bakom dessa differenser kan givetvis ej göras i detta sammanhang.

För realstudenterna och latinstudenterna med realämnena får man genom denna indelning sju olika grupper, 1) ingen specialbegåvning, 2) positiv specialbegåvning i humanistiska ämnen, 3) positiv specialbegåvning i språkämnen, 4) positiv specialbegåvning i realämnena, 5) negativ specialbegåvning i humanistiska ämnen, 6) negativ specialbegåvning i språkämnen, 7) negativ specialbegåvning i realämnena.

Huvuddelen av latinstudenterna saknar som ovan påpekats minst två av realämnena, varför för dessa denna indelning ej blivit tillämplig. För dem har därför en indelning i tre grupper tillämpats, 1) humaniora lika med språk, 2) humaniora bättre än språk, 3) humaniora sämre än språk.

Vid beräkningen av styrkan av specialbegåvningen har förfarits på följande sätt: För realstudenterna och latinstudenterna med matematik beräknades styrkan av specialbegåvningen för dem med positiv specialbegåvning enligt formeln $2a - b - c$ och för dem med negativ specialbegåvning enligt formeln $a + b - 2c$. För latinstudenterna utan matematik användes formeln $2a - 2b$. Av tekniska skäl indelades de erhållna värdena i följande grupper:

Styrka	Grupp	Differens från medelvärdet
2—4 betygsenheter	0	—
5—7 »	1	0,7
8—10 »	2	1,0
11—13 »	3	1,3
14—16 »	4	1,7
15—19 »	5	2,0
20—22 »	6	2,3
23—24 »	7	2,7

Grupp 0 förekommer blott på latinlinjen utan realämnena.

För reallinjens studenter och latinlinjens studenter med realämnena innebär grupperingen efter specialbegåvningens styrka, att skillnaden mellan bästa ämnesgrupp och medeltalet för de två sämsta i grupp 1 uppgår till i genomsnitt 3 betygsenheter, vilket per ämne blir 1 betygsenhet, i grupp 2 till 4,5 betygsenheter, vilket per ämne blir 1,5 betygsenheter o. s. v. En

student i grupp 7 har t. ex. A i de tre ämnena i bästa ämnesgruppen och B i de sex ämnena i de två andra ämnesgrupperna. Detta ger den maximala skillnaden på 24 betygsenheter eller 4 betygsenheter per ämne. (En så utpräglad specialbegåvning förekommer dock blott i ett fall.) Man kan också säga, att den genomsnittliga styrkan, dividerad med nio, anger approximativa skillnaden mellan bästa ämnesgrupp och medelvärdet av samtliga nio ämnen (positiv specialbegåvning) eller mellan medelvärdet och sämsta ämnesgrupp (negativ specialbegåvning). Dessa differenser givas i tablån ovan. De gälla dock icke för de studerande på latinlinjen utan realämnen.

Genomsnittsbetyg i ämnesgrupperna.

För de skilda ämnesgrupperna återges i nedanstående tablå genomsnittsbetygen per ämne för de tre linjerna inom de tre ämnesgrupperna.

	Humaniora	Språk	Realämnen
Reallinjen	3,37	2,81	3,08
Latin med realämnen	3,50	3,03	2,97
Latin utan realämnen	3,56	3,16	—

Betygsnivån är som synes högst i de humanistiska ämnena för både real- och latinstudenter och lägst i språken för realstudenter och latinstudenter utan realämnen. I den obetydliga gruppen latinstudenter med realämnen är betygsnivån något lägre i realämnena än i språken. Dessa siffror sedda i kombination med vår definition på specialbegåvning innebär att antalet studenter med specialbegåvning i humaniora måste vara störst och antalet studenter med specialbegåvning i språk lägst bland studenterna med positiv specialbegåvning, medan bland studenterna med negativ specialbegåvning förhållandet måste vara det omvända. Hade de genomsnittliga betygen i de olika ämnesgrupperna varit ungefär lika, skulle antalet studenter tillhörande de skilda grupperna av specialbegåvning varit av ungefär samma storleksordning.

Specialbegåvningens art.

Som framgår av tablå å nästa sida saknade sammanlagt 997 studenter, d. v. s. 39 % av samtliga, någon form av specialbegåvning, vilket innebär, att de hade likartade betyg i samtliga ämnesgrupper. Bland reallinjens studenter är denna procent blott 29 %. På latinlinjen med realämnen är siffran 44 % och på latinlinjen utan realämnen 65 %.¹ Den sistnämnda siffran är dock ej jämförbar med de två andra, då realämnesgruppen saknas. Hade t. ex. i stället för studentbetygen medräknats senast utsatta betyg i realämnen, skulle säkerligen en hel del av latinlinjens studenter enligt våra

¹ I procenttalet 65 är inräknat även de studenter, för vilka skillnaderna i betygssumman i språk och humaniora är 2—4 enheter.

indelningsgrunder hänförs till gruppen negativ specialbegåvning i realämnen.

	Samtliga	Utan specialbegåvning	Med positiv specialbegåvning				Med negativ specialbegåvning			
			Samtl.	Hum.	Språk	Real.	Samtl.	Hum.	Språk	Real.
Reallinjen	1 771	520	750	409	66	275	501	27	259	215
Latinlinjen med realämnen	96	42	31	23	3	5	23	2	9	12
Latinlinjen utan realämnen	664	435	229	187	42	—	—	—	—	—

Av reallinjens studenter ha 750 positiv och 501 negativ specialbegåvning.

Över hälften, 55 %, av dem med positiv specialbegåvning ha denna i humanistiska ämnen, 37 % ha den i realämnen och blott 8 % i språk.

Av dem, som ha negativ specialbegåvning å andra sidan, har ungefär hälften, 52 %, i språk, 43 % i realämnen och blott 5 % i humaniora.

Bland de fåtaliga latinstudenterna med realämnen är proportionen mellan de olika grupperna specialbegåvning ungefär densamma som bland realstudenterna. Påpekas bör dock, att de med positiv specialbegåvning i realämnen äro förhållandevis få och de med negativ specialbegåvning förhållandevis många jämfört med reallinjens förhållanden, vilket ju i och för sig är helt naturligt.

I tablån ha latinlinjens studenter utan realämnen placerats under rubriken »med positiv specialbegåvning». De skulle givetvis lika väl kunna placeras under rubriken »negativ specialbegåvning» enbart med omkastning av gruppen.

Huvuddelen, 187 st. eller 82 %, har bättre betyg i de humanistiska ämnen än i språken.

Specialbegåvningens styrka.

Bland reallinjens studenter ha, som ovan sagts, 520 (29 %) ingen specialbegåvning. Av samtliga ha, som framgår av tabell 100, 564 (32 %) den svagaste specialbegåvningen, grupp 1, 425 (24 %) den näst svagaste, d. v. s. en skillnad mellan de bästa och övriga ämnen på i medeltal 1,5 betygsenheter per ämne och 184 st. (11 %) specialbegåvning av grupp 3, d. v. s. 2 betygsenheters skillnad. Mer än 2 betygsenheters skillnad förekommer blott bland omkring 4 % av studenterna. En realstudent har maximal differens.

Bland studenterna på latinlinjen med realämnen ha 32 st. av de 54 med någon specialbegåvning den lägsta, 11 den näst lägsta och 10 specialbegåvning grupp 3. En har specialbegåvning av grupp 4. Styrkan av specialbegåvningen är således svagare bland dessa latinstudenter än bland realstudenterna.

Bland latinstudenterna utan realämnen ha 84 st. eller 13 % specialbegåvning i lägsta styrkegrupp, 106 st. eller 16 % i grupp 2, 15 st. eller 2 % i grupp 3 och 24 st. eller 4 % starkare specialbegåvning än som anges av

differensen 2 betygsenheter per ämne i bästa och sämsta ämnesgruppen. De högre styrkegrupperna äro således vanligare bland latinstudenter utan realämnen än bland realstudenterna. Jämförelsen mellan real- och latinstudenterna i detta avseende har dock mindre intresse på grund av det olika antalet ämnesgrupper på de två linjerna.

Det har ett visst intresse att jämföra medelbetygsfördelningen och genomsnittliga medelbetyg för studenter i olika styrkegrupper.

Som framgår av tabell 100, ha studenterna utan specialbegåvning de lägsta genomsnittliga medelbetygen, både bland real- och latinstudenter. Vidare öka de genomsnittliga medelbetygen med ökande specialbegåvning, detta både för positiv och negativ specialbegåvning.

I de lägsta medelbetygsklasserna (under Ba) saknar drygt hälften specialbegåvning och 25 % ha svag specialbegåvning.

Procenten utan specialbegåvning sjunker i de närmast högre medelbetygsklasserna och är lägst i betygsklassen Ba+ — AB. Där sakna blott 29 % specialbegåvning. I AB-klassen är procenten utan specialbegåvning något högre och i a-klassen saknar nästan hälften specialbegåvning. Att specialbegåvningarnas antal är lägst i de högsta och i de lägsta medelbetygsgrupperna är helt naturligt med tanke på definitionen på specialbegåvning. De som ha medelbetyg i de högsta resp. de lägsta medelbetygsgrupperna ha i regel höga resp. låga betygssummor i alla tre ämnesgrupperna, varav följer, att de i regel ej kunna ha de differenser mellan ämnesgrupperna, som är förutsättning för specialbegåvning i vår mening.

Den procentuella fördelningen på olika grupper av specialbegåvning inom var och en av medelbetygsklasserna framgår även av tabell 100.

Som framgått av inledningen, har specialbegåvningarna ordnats med hänsyn endast till bästa eller sämsta ämnesgrupp. Däremot har vid gruppindelningen ej tagits någon hänsyn till skillnaden i poängsumma (storlek och tecken) mellan de två övriga ämnesgrupperna. Oftast äro differenserna obetydliga. Delvis föregripande resultatet av undersökningens nästa avsnitt kan dock nämnas, att i gruppen negativ specialbegåvning i humanistiska ämnen (grupp 4) är det betydligt vanligare, att realämnesgruppen är bättre än språkämnesgruppen. Detta gör, att grupp 4 är mer besläktad med grupp 3, positiv specialbegåvning i realämnena, än med grupperna 1 och 2. I gruppen negativ specialbegåvning i språk (grupp 5), vilken är av betydande storleksordning, är det däremot ungefär lika vanligt, att realämnesgruppen är näst bäst som att den humanistiska ämnesgruppen är det. Grupp 5 är därför ej direkt jämförbar med någon av de övriga ämnesgrupperna. Detsamma gäller gruppen positiv specialbegåvning i humaniora, även om det bland studenterna i denna grupp är vanligare, att realämnesgruppen är näst bästa grupp än att språkgruppen är det. I den obetydliga gruppen positiv specialbegåvning i språk är det vanligare, att de humanistiska ämnena är näst bästa grupp.

Tabell 100. Studenternas fördelning på skilda utbildningslinjer efter medeltetsklass och specialbegåvnings styrka.

Linje och specialbegåvnings styrka	Medeltetsklass										Summa	Medeltetsbetyg
	—1,9	2,0—2,4	2,5—2,9	3,0—3,4	3,5—3,9	4,0—4,4	4,5—4,9	5,0—5,4	5,5—w			
Reallinjen												
Samtliga.....	9	324	586	437	244	123	36	12	—	—	1 771	3,08
därav utan spec. beg. » med spec. beg. styrka 1.....	8	170	160	99	44	30	7	2	—	—	520	2,87
2.....	1	93	225	136	65	29	10	5	—	—	564	3,04
3.....	—	48	143	125	61	32	11	5	—	—	425	3,18
4.....	—	12	47	50	46	22	7	—	—	—	184	3,36
5.....	—	1	11	23	19	7	1	—	—	—	62	3,44
6.....	—	—	—	4	6	3	—	—	—	—	13	3,71
7.....	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	(3,75)
	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	(3,75)
Latinkl. med realämnen												
Samtliga.....	2	16	31	26	8	9	3	—	1	—	96	3,10
därav utan spec. beg. » med spec. beg. styrka 1.....	2	12	15	7	2	4	—	—	—	—	42	2,83
2.....	—	2	11	11	4	2	1	—	1	—	32	3,27
3.....	—	1	2	4	2	1	1	—	—	—	11	3,39
4.....	—	1	3	4	—	1	1	—	—	—	10	(3,25)
	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	(4,50)
Latinkl. utan realämnen												
Samtliga.....	3	83	176	194	97	74	27	10	—	—	664	3,26
därav utan spec. beg. » med spec. beg. styrka 1.....	3	62	123	121	56	47	15	8	—	—	435	3,22
2.....	—	10	21	21	14	12	5	1	—	—	84	3,35
3.....	—	7	26	39	20	8	5	1	—	—	106	3,32
4.....	—	3	3	2	2	4	1	—	—	—	15	3,38
5.....	—	1	3	8	4	2	1	—	—	—	19	3,41
6.....	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	4	(3,38)
	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	(4,50)
Totalantalet studerande												
därav % utan spec. beg. » % med spec. beg. styrka 1.....	14	423	793	657	349	206	66	22	1	—	2 531	
2.....	92,9	57,6	37,6	34,5	29,2	39,3	33,3	45,4	—	—		
3.....	7,1	24,8	32,4	25,6	24,4	20,9	24,2	27,3	100,0	—		
4.....	—	13,2	21,6	25,6	23,8	19,9	25,8	27,3	—	—		
5.....	—	3,8	6,7	8,5	13,8	13,1	13,6	—	—	—		
6.....	—	0,5	1,8	4,7	6,6	4,9	3,0	—	—	—		
7.....	—	—	—	1,1	2,0	1,4	—	—	—	—		
	—	—	—	—	0,6	0,5	—	—	—	—		
	—	—	—	—	0,3	—	—	—	—	—		

Då det i fortsättningen visar sig, att betygsstandarden i realämnena har avgörande betydelse för valet av utbildning efter studentexamen, kan det anses lämpligt att med hänsyn till realämnenas betydelse ordna specialbegåvningsgrupperna på reallinjen i rangskalan: 1) positiv specialbegåvning i realämnen, 2) negativ specialbegåvning i humanistiska ämnen, 3) positiv specialbegåvning i humanistiska ämnen, 4) positiv specialbegåvning i språk, 5) negativ specialbegåvning i språk, 6) negativ specialbegåvning i realämnen.

Sambandet mellan arten och styrkan av specialbegåvningen belyses av tabell 101.

Bland studenterna med matematiskt betonad specialbegåvning har $\frac{1}{3}$ svag specialbegåvning och $\frac{1}{3}$ stark specialbegåvning (grupp 3 eller högre). 50 % av dem, som ha negativ specialbegåvning i humaniora, ha svag dylik.

Ungefär hälften av dem, som ha positiv specialbegåvning i humanistiska ämnen, ha svag specialbegåvning och blott 17 % stark specialbegåvning. Den ende studenten med maximal specialbegåvning hör dock hemma i humanistgruppen.

Av språkbegåvningarna ha 44 av 66, d. v. s. 67 %, svag specialbegåvning. 6 ha stark specialbegåvning, medan av dem, som ha negativ specialbegåvning i språk ca 50 % ha svag sådan. I matematikgruppen är här siffran 40 %.

Latinlinjens studenter med realämnena ha överlag svagare specialbegåvningar än reallinjens studenter. De studenter på latinlinjen, som sakna realämnena och ha bättre betyg i humaniora än i språk, ha i drygt 30 % låg specialbegåvning (grupp 1) och i knappa 20 % hög specialbegåvning (grupp 3 eller högre).

Bland dem, som ha bättre betyg i språk än i humaniora, äro motsvarande siffror ungefär 50 % resp. 10 %.

Specialbegåvning och val av utbildning.

Den väsentliga frågan i denna undersökning av betygen i skilda ämnesgrupper är i vilken grad valet av utbildning efter studentexamen betingas av specialbegåvningens art och styrka.

I tabell 102 redovisas hur stor del (%) av studenterna från real- resp. latinlinjen, som övergått till akademiska (universitets- och högskole-) studier, varvid procenten uträknats för olika genomsnittliga betyg i var och en av de tre (två) ämnesgrupperna.

56 % av realstudenterna ha påbörjat akademiska studier. Jämför man de tre ämnesgrupperna, visa tabellens siffror, att betygsstandarden i realämnena har större betydelse för övergången än betygsstandarden i språk och humaniora. Skillnaden i övergångsprocent mellan lägsta och högsta betygsgrupp är betydligt större i ämnesgruppen real än i de två andra. Av

Tabell 101. Studenternas fördelning på skilda utbildningslinjer efter specialbegåvnings art och styrka.

Linje och specialbegåvnings art	Specialbegåvnings styrka							Summa
	(Svag)	(Måttlig)	(Stark)					
			1	2	3	4	5	
Real								
Positiv specialb. i realämnen...	96	93	53	27	4	2	—	275
Negativ specialb. i hum. ämnen	14	10	3	—	—	—	—	27
Positiv specialb. i hum. ämnen	202	136	51	17	2	—	1	409
Positiv specialb. i språk	44	16	6	—	—	—	—	66
Negativ specialb. i språk	125	81	38	11	4	—	—	259
Negativ specialb. i realämnen	83	89	33	7	3	—	—	215
Summa	564	425	184	62	13	2	1	1 251
Latin med realämn.								
Positiv specialb. i realämnen..	4	1	—	—	—	—	—	5
Negativ specialb. i hum. ämnen	2	—	—	—	—	—	—	2
Positiv specialb. i hum. ämnen	12	4	6	1	—	—	—	23
Positiv specialb. i språk	3	—	—	—	—	—	—	3
Negativ specialb. i språk	5	1	3	—	—	—	—	9
Negativ specialb. i realämnen.	6	5	1	—	—	—	—	12
Summa	32	11	10	1	—	—	—	54
Latin utan realämn.								
Hum. bättre än språk.....	61	91	13	18	3	1	—	187
Hum. sämre än språk.....	23	15	2	1	1	—	—	42
Summa	84	106	15	19	4	1	—	229
Totalt	680	542	209	82	17	3	1	1 534

dem, som ha låga genomsnittliga betyg (mellan B och Ba) i realämnena, ha 36 % påbörjat akademiska studier, medan av dem, som ha låga betyg i språk, nästan hälften påbörjat akademiska studier. Övergångsprocenten för olika betygsgrupper är genomgående högre i språken än i humaniora, vilket

Tabell 102. Det relativa antalet studenter med akademisk huvudutbildning efter studentexamenslinje samt efter genomsnittsbetyget i olika ämnesgrupper.

Genomsnittsbetyg i vidstående ämnesgrupp	L i n j e							
	Reallinjen			Latinlinjen med realämnen			Latinlinjen utan realämnen	
	Ämnesgrupp			Ämnesgrupp			Ämnesgrupp	
	Humaniora	Språk	Real	Humaniora	Språk	Real	Humaniora	Språk
B—Ba.....	43,9	49,3	35,7	43,5	47,7	45,8	39,8	52,3
Ba—AB.....	55,2	62,6	67,1	70,3	74,2	80,6	54,1	60,3
AB—a.....	65,8	68,8	83,5	66,7	81,3	90,9	81,1	79,5
a—A.....	80,9	81,8	93,0	(80,0)	(100,0)	(50,0)	94,5	89,3
A.....	(100,0)	—	95,2	—	—	—	(100,0)	(100,0)
Summa	55,9	55,9	55,9	63,0	63,0	63,0	62,0	62,0

beror på att, som tidigare påpekats, den allmänna betygsnivån är högre i humaniora än i språk, varför man icke kan jämföra övergångsprocenten för likartade betyg.

Bland latinstudenterna med realämnen är förhållandet i stort sett det samma som bland realstudenterna. Siffran ligger dock något högre i de olika betygsklasserna, och den totala övergångsprocenten är 63 %.

Bland latinstudenterna utan realämnen, där den totala procenten för övergång till akademiska studier är 62 %, är sambandet betydligt starkare mellan genomsnittliga betyg i humaniora och akademiska studier än mellan språken och akademiska studier. Blott 40 % av dem, som ha låga betyg i humaniora, ha börjat studera vid universitet och högskolor, medan motsvarande siffra för språkämnen är 52 %.

Det bör understrykas, att grupperna humaniora, språk och realämnen i tabellen ej avse studenter med specialbegåvning i dessa tre ämnesgrupper utan betygen för samtliga studenter på resp. linjer. Tabellen illustrerar sålunda det allmänna sambandet mellan övergång till akademiska studier och genomsnittsbetyg i var och en av de tre ämnesgrupperna.

I tabell 103 däremot ha studenterna grupperats efter linje, specialbegåvningsens art och styrka. För varje grupp har angivits hur många av studenterna, som påbörjat sin huvudutbildning vid skilda akademiska utbildningslinjer, vid de kortare utbildningslinjerna samt antalet utan utbildning. De studerande i teologiska fakulteterna och vid humanistiska sektionerna ha förts till samma grupp, då, som tidigare påpekats, ett antal blivande teologer vid undersökningstillfället studerade vid humanistiska sektionerna. De studerande vid matematisk-naturvetenskapliga sektionerna ha förts till samma grupp som de studerande vid de tekniska högskolorna, då en del av de studerande vid matematisk-naturvetenskapliga sektionerna torde komma att påbörja studier vid teknisk högskola. Slutligen ha de studerande vid medicinska fakulteterna jämförts med de studerande vid de övriga fackhögskolorna.

I tabellen har även för varje grupp angivits ett index för övergången till akademiska studier. Indexen angiver relationen mellan den verkliga övergångsprocenten och den från medelbetygsfördelningen beräknade teoretiska övergångsprocenten. Jämför de indextal, som beräknats för de skilda yrkesgrupperna (sid. 101 ff.). Den teoretiska övergångsprocenten anger den övergångsprocent, som skulle gälla, om man utgått ifrån att enbart medelbetygsstandarden bestämmer övergångsprocenten. Relationen mellan den verkliga övergångsprocenten och den teoretiska övergångsprocenten, uttryckt i index, anger vilken betydelse specialbegåvningen har för valet av akademiska studier.¹

Av de 1 755 studenterna på reallinjen ha sammanlagt 982 eller 56 %

¹ I tabellen ha de 17 döda studenterna uteslutits.

Tabell 103. Studenternas fördelning på huvudutbildningslinje i kombination med linje i studentexamen och specialbegävningens styrka och art.

Specialbegävningens art och styrka	H u v u d u t b i l d n i n g s l i n j e											Medel- betyg	Index	
	A n t a l						%							
	Teol. + Hum.	Jur.	HH	Med. + ö. fack- högsk.	Tekn. + Nat.	Övrig utbild- ning	Utan utbild- ning	Summa	Akade- misk utbild- ning	Övrig utbild- ning				Summa
										Utan utbild- ning	Utan utbild- ning			
Reallinjen														
Samtliga.....	94	71	94	238	485	449	324	1 755	56	25	19	100	3,08	99
Utan specialbegävning.....	18	18	24	62	112	148	133	515	45	29	26	100	2,88	90
Svag och måttlig specialbegävning... därav positiv i real. (3).....	57	45	61	145	260	247	164	979	58	25	17	100	3,11	101
» negativ i hum. (4).....	4	2	8	17	122	17	19	189	81	9	10	100	3,37	125
» positiv i hum. (1).....	32	18	18	55	38	106	67	334	79	13	9	100	3,51	114
» positiv i språk (2).....	3	4	6	4	6	24	12	59	48	32	20	100	2,88	95
» negativ i språk (5).....	9	5	10	45	72	33	29	203	70	16	14	100	3,02	71
» negativ i real. (6).....	9	16	17	22	8	64	35	171	42	37	21	100	3,18	117
Stark specialbegävning.....	19	8	9	31	113	54	27	261	69	21	10	100	3,40	105
därav positiv i real. (3).....	—	—	1	9	72	2	—	86	95	2	2	100	3,63	133
» negativ i hum. (4).....	10	2	1	10	1	—	18	70	3	—	—	100	(3,58)	(141)
» positiv i hum. (1).....	—	—	—	—	—	—	2	6	100	—	—	100	3,01	63
» positiv i språk (2).....	—	—	—	—	—	—	2	6	17	50	33	100	(3,25)	(28)
» negativ i språk (5).....	2	1	1	5	37	6	1	53	87	11	2	100	3,64	120
» negativ i real. (6).....	7	5	6	6	—	15	4	43	56	35	9	100	3,30	89
Latinlinjen med realämnen														
Samtliga.....	22	21	4	11	2	21	15	96	63	22	16	100	3,10	110
Utan specialbegävning.....	4	13	1	3	1	10	10	42	52	24	24	100	2,83	106
Svag och måttlig specialbegävning... Stark specialbegävning.....	14	6	3	7	1	8	4	43	71	20	9	100	3,30	113
	4	2	—	1	—	3	1	11					3,34	
Latinlinjen utan realämnen														
Samtliga.....	213	123	48	18	9	136	115	662	62	21	17	100	3,26	101
Utan specialbegävning.....	108	85	35	12	3	102	88	433	56	24	20	100	3,21	92
Svag och måttlig specialbegävning... därav hum. bättre än språk.....	81	33	11	4	5	32	24	190	71	17	13	100	3,33	111
» hum. sämre än språk.....	67	30	9	2	4	23	17	152	74	15	11	100	3,32	117
» hum. sämre än språk.....	14	3	2	2	1	9	7	38	58	24	18	100	3,39	89
Stark specialbegävning.....	24	5	2	2	1	2	3	39	87	5	8	100	3,42	132
därav hum. bättre än språk.....	22	5	1	2	1	2	2	35	89	6	6	100	3,42	133
» hum. sämre än språk.....	2	—	1	—	—	—	1	4	75	—	25	100	(3,38)	(116)

huvudutbildning vid de akademiska utbildningslinjerna, 25 % vid kortare utbildningslinjer, medan 19 % sakna utbildning.

På latinlinjen (utan realämnena) ha 62 % akademisk utbildning, 21 % annan utbildning och 17 % sakna utbildning. Med hänsyn till medelbetygen är dock övergången till akademisk utbildning ungefär lika vanlig på reallinjen som på latinlinjen. Indextalen äro 101 resp. 99.

Av de 96 studenterna på latinlinjen med realämnena ha 60 st. eller 63 % övergått till akademiska studier, vilket med hänsyn till medelbetygsnivån är ca 10 % större övergångsprocent än bland övriga latinstudenter och realstudenterna. Med hänsyn till den ringa numerären säger dock detta index-tal mycket litet.

Fördelningen på de skilda akademiska utbildningslinjerna är givetvis helt olika för real- och latinstudenter. Av realstudenterna kommer ca hälften av de universitets- och högskolestuderande på de tekniska högskolorna och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna, ungefär $\frac{1}{4}$ på gruppen övriga fackhögskolor inkl. medicinska fakulteterna och $\frac{1}{4}$ på de fria fakulteterna och handelshögskolorna.

Bland latinlinjens studenter (utan realämnena) kommer över hälften på humanistiska och teologiska fakulteterna (sektionerna) och drygt $\frac{1}{4}$ på juridiska fakulteterna eller drygt 80 % på de fria fakulteterna. Av de fåtaliga latinstudenterna med realämnena ha drygt 70 % av de studerande vid de akademiska utbildningslinjerna gått till de fria fakulteterna.

Av de 515 realstudenter, som sakna specialbegåvning ha 234 eller 45 % påbörjat akademiska studier. Den teoretiskt beräknade övergången är 50,5 %, varför gruppen kan betraktas vara 10 % underrepresenterad vid de akademiska utbildningslinjerna. Av dem, som gått till akademiska utbildningslinjer, ha 112 eller närmare hälften gått till de tekniska högskolorna, 24 till handelshögskolorna och 62 till annan fackhögskola (inkl. med. fak.); 18 ha gått till humanistiska (teologiska) studier och lika många till juridiska studier.

Av dem med svag och medelstark specialbegåvning ha 58 % övergått till akademiska studier (mot 45 % för dem utan någon specialbegåvning). Med hänsyn till den allmänna medelbetygsstandarden är denna grupp obetydligt överrepresenterad i förhållande till samtliga studenter.

260 av de 568 med akademisk utbildning, d. v. s. mer än hälften, ha gått till de tekniska högskolorna (inkl. nat.), 61 ha gått till handelshögskolor och 145 till annan fackhögskola, medan 102 st. ha fria akademiska studier.

Jämför man valet av utbildning för skilda arter av specialbegåvning inom denna styrkegrupp, visa siffrorna i tabellen, att ganska stora skillnader föreligga.

Den högsta övergångsprocenten uppvisa specialbegåvningsgrupperna 3 och 4. Studenterna i den förra ha positiv specialbegåvning i realämnena. 81 % av dessa studenter ha påbörjat akademiska studier, 122 st. eller 65 %

av samtliga ha huvudutbildning vid de tekniska högskolorna och naturvetenskapliga sektionerna. Blott 6 studenter ha huvudutbildningen vid teologiska, humanistiska eller juridiska fakulteterna. I förhållande till det genomsnittliga medelbetyget är gruppen 25 % överrepresenterad vid de akademiska utbildningslinjerna. Här föreligger sålunda ett påtagligt exempel på specialbegåvnings, i detta fall den matematiska specialbegåvnings betydelse för val av akademisk utbildning.

I grupp 4, där studenterna ha negativ specialbegåvning i humaniora, ha 18 av de 23 studenterna påbörjat akademiska studier, 14 vid tekniska högskolor. Gruppen är 14 % överrepresenterad vid de akademiska utbildningslinjerna, om man utgår från det genomsnittliga medelbetyget. Dessa siffror tyda på att gruppen är nära besläktad med grupp 3. Realämnena torde i de flesta fall vara de bästa, men skillnaden mellan betygen i realämnena och språkämnen har varit mindre än mellan språkämnen och humaniora.

Den stora gruppen med humanistisk specialbegåvning, 334 studenter, är 5 % underrepresenterad vid de akademiska utbildningslinjerna, om det genomsnittliga medelbetyget lägges till grund för bedömningen. 48 % ha valt akademisk utbildning. Det största antalet, 55 st. eller 16 % av samtliga, har gått till gruppen övriga fackhögskolor. Ungefär lika många, 30—40 st., ha gått till humanistiska (teologiska) studier som till tekniska studier och 18 st. ha gått till vardera juridisk fakultet och handelshögskola.

I den fåtaliga gruppen med språkbegåvning är övergångsprocenten till akademisk utbildning låg, knappa 40 %. I förhållande till det genomsnittliga medelbetyget är detta en låg procent. Index är blott 71. I stället är antalet studerande vid de kortare utbildningslinjerna relativt stort, drygt 40 %. Av de akademiska utbildningslinjerna ha handelshögskolor och tekniska högskolor (nat. sek.) lockat vardera 6 studenter, juridiska fakulteter och övriga fackhögskolor vardera 4 och humanistiska sektioner 3 studerande.

Vad beträffar grupp 5, där språken ha de lägsta betygen, är övergångsprocenten till akademiska utbildningslinjer 69 %, vilket i förhållande till det genomsnittliga medelbetyget innebär 17 % överrepresentation.

Den största gruppen, 36 % av samtliga, har gått till studier vid teknisk högskola. Den näst största gruppen är övriga fackhögskolor med 22 %. De fria fakulteterna och handelshögskolorna ha lockat relativt få studenter, sammanlagt 12 % av samtliga.

Dessa siffror skilja sig både från dem, som föreligger för realämnegrupperna 3 och 4, och från de relativt lika grupperna 1 och 6, vilket tyder på att i gruppen ingå dels studenter med mest fallenhet för realämnena dels studenter med fallenhet för humaniora.

I grupp 6, där realämnena äro sämst, ha blott 42 % valt akademisk utbildning. Blott 8 studenter ha gått till de tekniska högskolorna och naturvetenskapliga sektionerna. Det största antalet, 22 st., har gått till gruppen

övriga fackhögskolor, medan 16 gått till juridiska fakulteterna och 17 till handelshögskolorna. Gruppen är 26 % underrepresenterad.

I gruppen med stark specialbegåvning föreligger totalt sett en viss överrepresentation i fråga om akademiska studier. Index är 105.

I de skilda undergrupperna efter specialbegåvningsens art förefinnas samma tendenser, fast mer utpräglade, som i motsvarande grupper bland dem med svag eller måttlig specialbegåvning. Av de 86 studenter med specialbegåvning i matematik ha 72 huvudutbildning vid de tekniska högskolorna och 9 vid övriga fackhögskolor. Blott 4 ha ej påbörjat akademisk utbildning. I förhållande till medelbetygsnivån är gruppen 33 % överrepresenterad vid de akademiska utbildningslinjerna. De tre studenterna med negativ specialbegåvning i humaniora, grupp 4, ha alla gått till tekniska högskolor.

Av de humanistiskt begåvade studenterna ha blott 44 % gått till akademisk utbildning, vilket innebär en underrepresentation på 27 %, mätt utifrån den genomsnittliga medelbetygsnivån. Humanistiskt-teologiska studier och studier vid övriga fackhögskolor ha lockat vardera 10 av de 23 studenterna med akademisk utbildning.

Av de 43 studenterna med negativ specialbegåvning i realämnena har ingen gått till de tekniska högskolorna eller naturvetenskapliga sektionerna. Övriga akademiska utbildningslinjer ha lockat ungefär lika många, 5—7 st. vardera, medan 15 st. gått till övriga utbildningslinjer och 4 sakna utbildning.

Sammanfattningsvis kan för reallinjens studenter sägas, att specialbegåvningen i realämnena visat sig vara av synnerligen stor betydelse för valet av akademisk utbildning. I förhållande till den genomsnittliga medelbetygsnivån äro dessa studenter starkt överrepresenterade vid de akademiska utbildningslinjerna. De, som ha humanistisk specialbegåvning å andra sidan, äro starkt underrepresenterade vid de akademiska utbildningslinjerna.

De relativt få studenter, som ha specialbegåvning i språken, äro även underrepresenterade vid de akademiska utbildningslinjerna.

Totalt sett ge siffrorna i tabellen för reallinjens studenter en klar bild av realämnesbegåvningsens »matnyttighet».

De fåtaliga latinstudenterna med realämnen äro överrepresenterade vid de akademiska utbildningslinjerna i förhållande till sina genomsnittliga medelbetyg. Detta gäller såväl dem, som sakna som dem, som ha specialbegåvning. Siffrorna äro dock för små för att möjliggöra någon jämförelse av de skilda grupperna efter arten av specialbegåvning.

Av de 433 latinstudenterna utan realämnen, som sakna specialbegåvning ha 247 valt akademisk utbildning, d. v. s. 56 %. I förhållande till medelbetygsnivån innebär detta en underrepresentation på 8 %. Av de akademiska utbildningslinjerna ha de fria fakulteterna det största antalet studerande. 108 ha gått till humanistiska och teologiska studier och 85 till juri-

diska studier. 35 ha utbildning vid handelshögskolorna och blott 15 vid fackhögskolorna i övrigt.

De, som ha specialbegåvning, ha i tabellen redovisats på två grupper efter styrka: svag och måttlig, resp. stark specialbegåvning. Av dem med humanistisk begåvning ha 74 % påbörjat akademisk utbildning och av dem med språkbegåvning 58 %.

De humanistiskt begåvade äro i förhållande till sina medelbetyg betydligt överrepresenterade vid universitet och högskolor, 17 % i gruppen svag eller måttlig och 33 % i gruppen stark specialbegåvning. Språkbegåvningarna äro drygt 10 % underrepresenterade i förhållande till sina medelbetyg.

Den största delen av de specialbegåvade latinstudenterna har sin huvudutbildning vid de humanistiska och teologiska (sektionerna) fakulteterna.

De ovan diskuterade indextalen för övergång till akademiska studier bygga på det genomsnittliga medelbetyget. Man får av detta index ingen uppfattning om olikheterna i övergång för olika betygsgrupper. För att något belysa detta problem har i nedanstående tablå angivits den relativa andelen av studenterna i skilda medelbetygsklasser, som påbörjat akademisk utbildning efter förekomst eller frånvaro av specialbegåvning. I tablån redovisas blott realstudenterna samt latinstudenterna utan realämnen. Någon uppdelning på specialbegåvningens art och olika styrkegrupp som i föregående tabell lämnas ej, då det skulle föra för långt på basis av föreliggande relativt begränsade material.

Medelbetyg	Antal i % som övergått till högskolor			
	Reallinjen		Latinlinjen utan realämnen	
	Utan specialbegåvning %	Med specialbegåvning %	Utan specialbegåvning %	Med specialbegåvning %
—2,4	26	31	29	57
2,5—2,9	46	51	44	62
3,0—3,4	61	64	62	74
3,5—3,9	70	79		
4,0—w	69	90	90	95
Samtliga	45	61	56	74

Bland realstudenterna ha 45 % av dem utan specialbegåvning och 61 % av dem med specialbegåvning påbörjat akademiska studier. I den lägsta betygsklassen (t. o. m. B+) ha av dem utan specialbegåvning 20 % och av dem med specialbegåvning 31 % påbörjat akademiska studier. Därefter stiger siffran med stigande medelbetyg för dem utan specialbegåvning till ca 70 % och för dem med specialbegåvning till 90 %. Sambandet är m. a. o. starkare mellan övergång och medelbetyg för dem med specialbegåvning än för dem utan specialbegåvning. Bland latinlinjens studenter ha 56 % av dem utan och 74 % av dem med specialbegåvning övergått till akademiska studier. I lägsta medelbetygsklassen ha 29 % av dem utan och 57 % av dem med specialbegåvning påbörjat akademiska studier. Därefter stiger procentsiffran

med stigande medelbetyg till 90 % för dem utan och 95 % för dem med specialbegåvning. På latinlinjen är således skillnaden i övergångsprocent till akademisk utbildning större i de lägsta betygsklasserna för dem utan än för dem med specialbegåvning i motsats till vad fallet är bland realstudenterna.

Specialbegåvning och socialt ursprung.

För varje yrkesgrupp har först för realstudenterna och latinstudenterna med realämnen beräknats ett genomsnitt av de nio betygen i de tre ämnesgrupperna och för latinstudenterna utan realämnen ett genomsnitt av de sex betygen i de två ämnesgruppernas ämnen. För varje ämnesgrupp har likaledes beräknats ett genomsnitt av betygen. Då för totalmaterialet föreligger betydande olikheter i genomsnitt för de skilda ämnesgrupperna (bl. a. ha språkämnen låga betyg), har för att klarlägga eventuella olikheter i inriktning för yrkesgrupperna beräknats en differens enligt formeln $(m_i - m) - (M_i - M)$. Här betecknar m_i medelvärdet i en ämnesgrupp för yrkesgruppen och m medelvärdet av samtliga ämnesgrupper i yrkesgruppen, medan M_i och M hänföra sig till totalmaterialet (samma linje). Dessa differenser, angivna i antal hundradelar, redovisas i tabell 104. Så t. ex. har differensen 8 i realämnesgruppen för realstudenterna från lantbrukargruppen (A) erhållits som skillnaden $(3,23 - 3,08) - (3,16 - 3,09) = 0,08$ eller 8 hundradelar. Värdet 3,23 är genomsnittsbetyget i realämnen för realstudenterna från yrkesgrupp A. Yrkesgrupp A ligger i fråga om realämnen 15 hundradelar över genomsnittet men totalt blott 7 hundradelar.

Fördelen med differenserna framför de absoluta värdena av genomsnittsbetyget i varje ämnesgrupp är att man får en klarare bild i fråga om fallenheten för en ämnesgrupp under hänsynstagande till yrkesgruppens totala genomsnittsbetyg. Det har tidigare (sid. 235) visats, att genomsnittsbetygen äro mycket olika i de tre ämnesgrupperna och tabellens kolumn för genomsnittsbetygen för samtliga ämnesgrupper inom skilda yrkesgrupper visar också betydande differenser.¹

Med hänsyn till medelfelen i differenserna kan man för reallinjens studenter ej tala om några signifikanta differenser mellan genomsnittsbetygen i de tre ämnesgrupperna för yrkesgrupp B, C_M, D, G, Y och X.

Studenterna från lantbrukar-, akademiker- och högre tjänstemannahem (A, C_A, F) ha bättre betyg i realämnena än i övriga ämnen, medan studenterna från arbetar- och hantverkarhem (H) ha sämre betyg i realämnena än i övriga ämnen.

Av siffrorna för underavdelningarna i akademikergruppen framgår, att

¹ Dessa genomsnittsbetyg för samtliga ämnesgrupper äro något högre än de genomsnittliga medelbetygen, beroende i första hand på att betygen i skrivningarna, som äro relativt låga, sänka de genomsnittliga medelbetygen.

Tabell 104. Genomsnittliga betyg samt differenser mellan ämnesgruppernas genomsnittsbetyg efter linje och faderns yrke.

Yrkesgrupp (fadern)	Reallinjen						Latinlinjen med realämnen						Latinlinjen utan realämnen					
	Antal	Genomsnittsbetyg	Differenser			Antal	Genomsnittsbetyg	Differenser			Antal	Genomsnittsbetyg	Differenser					
			Hum.	Språk	Real			Hum.	Språk	Real			Hum.	Språk	Real			
A.....	182	3,16	0	7	8	4	3,20	+39	-64	+25	62	3,53	+15	-16				
B.....	111	3,29	+1	-3	4	7	3,22	-22	+6	+17	49	3,43	0	-1				
CA.....	373	3,06	-4	-4	8	18	3,29	+3	-9	+8	138	3,42	-3	+3				
därav 1..	20	2,88	+21	-20	0	2	2,56	+11	-42	+31	36	3,59	+2	+3				
» 2..	36	2,98	-15	+3	12	3	2,89	0	-19	+20	41	3,25	-15	+14				
» 3..	51	3,10	+10	-4	4	2	3,11	-11	-14	+26	9	3,52	+6	-6				
» 4..	12	3,61	-22	+14	9	2	4,00	-16	-36	+53	4	4,38	+9	-10				
» 5..	27	3,12	+8	-10	4	3	3,44	+56	-8	+46	10	3,32	+18	+19				
» 6..	35	3,30	-26	-10	37	-	-	-	-	-	14	3,93	-13	+13				
» 7..	43	2,80	+15	-8	6	3	3,44	-21	+3	+20	9	2,95	-15	+14				
» 8..	76	2,96	-5	+4	1	1	3,78	-11	+103	-91	5	2,60	0	0				
» 9..	73	3,14	-17	-6	24	2	3,39	-5	-8	+14	10	3,30	+13	-13				
CM.....	64	2,88	+13	0	-13	2	2,72	-5	-8	+15	19	2,96	+2	-2				
D.....	136	2,98	+3	0	2	8	3,31	-18	+29	-11	66	3,18	-1	0				
E.....	230	3,04	+5	+3	7	12	2,88	+1	-5	+4	84	3,33	-10	+10				
F.....	245	3,10	-6	+2	6	23	3,14	-6	+1	+5	109	3,23	-4	+5				
G.....	107	3,05	+4	-1	1	3	2,67	0	+25	-25	47	3,09	+39	-39				
H.....	260	3,13	+1	+11	-10	9	3,46	+2	+9	-11	75	3,53	-5	+4				
Y.....	24	3,09	+1	+1	2	3	3,28	+72	+31	-41	6	3,38	+13	-13				
X.....	39	3,03	+18	-1	-16	7	3,08	+34	-23	-55	9	3,66	+6	-7				
Samtliga	1771	3,09	3,37	2,81	3,08	96	3,17	3,50	3,03	2,97	664	3,36	3,56	3,16				

det är studenterna från grupperna jurister, läroverksadjunkter m. m. och ingenjörer, som i första hand svara för de höga betygen i realämnena.

Differenserna för latinlinjens studenter äro endast undantagsvis säkra med hänsyn till medelfelet, då antalet i de skilda yrkesgrupperna är förhållandevis litet. Man kan dock peka på de höga differenserna för yrkesgruppen lägre tjänstemän samt för lantbrukargruppen bland latinstudenterna utan realämnen, där språkämnen ha låga betyg.

I tabell 105 har för skilda yrkes- och socialgrupper angivits studenternas relativa fördelning på tre grupper av specialbegåvning efter styrka: ingen specialbegåvning, svag eller måttlig samt stark specialbegåvning. Denna fördelning på skilda styrkegrupper är relativt lika för de skilda yrkesgrupperna. Påpekas bör dock för realstudenterna det relativt ringa antalet studenter från officersgruppen och det relativt stora antalet studenter från lägre tjänstemannagrupperna i gruppen stark specialbegåvning. Siffrorna för socialgrupperna visa på konstant relativt antal studerande i gruppen stark specialbegåvning, men stigande antal utan specialbegåvning och fallande antal med svag eller måttlig specialbegåvning ju längre ner på socialgruppsskalan man kommer.

Bland latinstudenterna är antalet utan specialbegåvning stort i gruppen

Tabell 105. Studenternas relativa fördelning på grupper av specialbegåvningsstyrka m. m. inom skilda yrkes- och socialgrupper.

Yrkes- och socialgrupp (fadern)	Reallinjen					Latinlinjen utan realämnen					$\frac{a}{b} \times 100$
	Antal	Specialbegåvningsstyrka			Summa	Antal	Specialbegåvningsstyrka			Summa	
		Ingen	Svag och måttlig	Stark			Ingen	Svag och måttlig	Stark		
A.....	182	28,1	59,1	12,9	100	62	54,8	33,9	11,3	100	186
B.....	111	32,7	49,1	18,2	100	49	61,2	30,6	8,2	100	125
C _A	373	26,5	58,4	15,0	100	138	66,4	29,2	4,4	100	190
C _M	64	35,9	54,7	9,4	100	19	(52,6)	(42,1)	(5,3)	100	(83)
D.....	136	26,9	57,5	15,7	100	66	79,7	14,1	6,3	100	119
E.....	230	28,4	57,2	14,4	100	84	73,5	21,7	4,8	100	109
F.....	245	30,7	55,2	14,1	100	109	57,0	39,3	3,7	100	176
G.....	107	29,0	49,5	21,5	100	47	72,3	23,4	4,3	100	82
H.....	260	30,4	55,4	14,2	100	75	69,3	24,0	6,7	100	79
Y.....	24	(45,8)	(37,5)	(16,7)	100	6	(28,6)	(42,9)	(28,6)	100	(66)
X.....	39	33,3	53,8	12,8	100	9	(58,3)	(41,7)	—	100	(200)
Samtliga	1 771	29,4	55,7	14,9	100	664	65,4	28,7	5,9	100	129
I.....	549	26,4	59,2	14,4	100	218	70,2	24,7	5,1	100	166
II.....	771	30,2	54,8	15,0	100	302	61,5	32,1	6,4	100	142
III.....	412	31,6	52,8	15,6	100	135	66,9	26,5	6,6	100	80
X.....	39	33,3	53,8	12,8	100	9	58,3	41,7	—	100	—
Samtliga	1 771	29,4	55,7	14,9	100	664	65,4	28,7	5,9	100	—

Anm.: a = antalet realstudenter med positiv specialbegåvning i realämnena.
 b = » » » negativ » » »

direktörer och lågt i gruppen lantbrukare. Antalet studenter i de skilda yrkesgrupperna är dock litet, varför osäkerheten i procenttalen gör det omöjligt att tala om några signifikanta olikheter mellan yrkesgrupperna. Grupperna lägre tjänstemän och arbetare-hantverkare ha ett litet antal specialbegåvning och låga procenttal i gruppen svag eller måttlig specialbegåvning, medan yrkesgrupperna B, C_M och F visa ett relativt stort antal i gruppen svag eller måttlig specialbegåvning.

För att belysa olikheterna inom skilda yrkes- och socialgrupper i fråga om fördelningen på arter av specialbegåvning har i tabellens högra kolumn för realstudenterna angivits relationen mellan dem, som ha positiv specialbegåvning i realämnena och dem, som ha negativ specialbegåvning i realämnena. Bland latinstudenterna är antalet studerande i de olika yrkes- och socialgrupperna för litet för att dylika indextal skola ha något som helst värde.

För samtliga yrkesgrupper tillsammans är antalet med positiv specialbegåvning i matematik 29 % större än antalet med negativ specialbegåvning i ämnesgruppen.

Yrkesgrupperna lantbrukare, akademiker och högre tjänstemän ha förhållandevis stort antal positiva specialbegåvningar, medan yrkesgruppen lägre tjänstemän och arbetare—hantverkare ha ett litet antal specialbegåvningar i realämnena.

Siffrorna för socialgrupperna visa, att socialgrupp I har ett förhållandevis stort antal med positiv specialbegåvning i realämnena och socialgrupp III ett lågt antal. Socialgrupp II ligger något över genomsnittsnivån.

Dessa sista siffror i kombination med siffrorna i tabell 101 beträffande övergången till akademiska studier i olika grupper av specialbegåvning kasta ett visst ljus över de i kapitlet V sid. 101 ff. påvisade olikheterna mellan yrkes- och socialgrupper beträffande övergången till akademiska studier. En del av den överrepresentation, som där enligt standardberäkningen konstaterades för framför allt akademikergruppen och socialgrupp I och en del av underrepresentationen i grupp H och socialgrupp III kan förklaras av olikheterna i antalet specialbegåvningar inom de skilda yrkes- och socialgrupperna. Det större antalet studenter med positiv specialbegåvning bland de studerande från yrkesgruppen akademiker och socialgruppen I medverkar till en högre övergångsprocent.

Differenserna mellan yrkes- och socialgrupperna skulle därför minska, om man toge hänsyn till olikheter i förekomsten av specialbegåvningar. Någon total utjämning av differenserna skulle dock ej åstadkommas.

KAPITEL XVI.

Studenternas nuvarande samhällsställning.

A. Inledning.

Som framgått av kapitel II, efterforskades nuvarande hemort, yrke och inkomst samt familjedata för 1930 års samtliga och 1937 års kvinnliga studenter. De insamlade uppgifterna avse årsskiftet 1946/47. Inkomsterna avse inkomståret 1946 enligt 1947 års taxeringar.

Genom efterforskningarna erhöles även uppgift om dödsfall,¹ flyttningar till utlandet, obefintliga samt obotligt sjuka. Som framgår av nedanstående tablå, blevo blott 34 st. av de manliga och 20 av de kvinnliga i årgång 1930 samt 60 st. av de kvinnliga läroverksstudenterna i årgång 1937 helt oidentifierade.

	Läroverksstudenter		
	Män 1930	Kvinnor 1930	Kvinnor 1937
Ursprungligt antal	1 714	468	1 066
Härav döda	45	12	11
i utlandet	36	11	33
obefintliga eller obotligt sjuka	5	1	1
Rest	1 628	444	1 021
Med uppgift om familje- och inkomstdata..	1 594	424	961
Icke återfunna	34	20	60
Icke återfunna i % av rest	2	5	6

I procent av samtliga läroverksstudenter (de döda, emigrerade, obotligt sjuka och obefintliga frånräknade) utgjorde de blott 2, 5 resp. 6 %. Att resultatet för kvinnorna blivit något sämre än för männen beror huvudsakligen på att sammanhållningen bland kvinnorna är något mindre, vilket i sin tur kan förklaras av att en del av studentskorna gifter sig och i samband därmed ofta, t. ex. genom avflyttning till annan ort, förlorar kontakten med studentkamraterna. För samtliga tre grupper studenter är dock de i fråga om inkomst- och familjedata identifierades antal så stort, att alla siffror i fortsättningen måste anses fullt giltiga för hela studentårgångarna.

¹ De 11 döda kvinnorna i årgång 1937, om vilka uppgift erhållits på ett tidigt stadium, ha redan uteslutits ur den tidigare redogörelsen för valet av utbildning efter studentexamen.

Det kan emellertid vara av ett visst intresse att i detta sammanhang något närmare beröra de grupper, som ej bliva föremål för bearbetning i det följande.

a) *Icke återfunna.*

Gruppen icke återfunna har något lägre medelbetygsnivå än samtliga läroverksstudenter, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Icke återfunna	Samtliga
1930 års män.....	3,04	3,08
1930 års kvinnor	3,04	3,32
1937 års kvinnor	3,23	3,29

Skillnaderna äro dock tämligen betydelselösa, särskilt för 1930 års män. Av tabell 106 framgår, att de icke återfunna icke heller i fråga om utbildning nämnvärt skilja sig från samtliga studenter.

Vissa uppgifter, t. ex. om civilstånd (enligt kamratuppgifter) föreligga för åtskilliga av gruppen »icke återfunna». De visa också, att den icke nämnvärt skiljer sig i dessa avseenden. Någon bearbetning av dessa data har dock icke skett, utan gruppen har konsekvent utelämnats i det följande.

b) *Avlidna.*

Med hänsyn till den allmänna dödligheten bland befolkningen i närmast motsvarande åldersgrupper borde man förväntat, att antalet dödsfall skulle hava varit 84, 20 och 24 för respektive 1930 års män, 1930 års kvinnor och 1937 års kvinnor.

De verkliga antalen ligga betydligt under de förväntade, vilket tyder på att studenterna ha låg dödlighet i jämförelse med totalbefolkningen i motsvarande åldersgrupper. Detta gäller även om några av de utflyttade eller icke återfunna skulle vara avlidna.

Eftersom uppgift om dödsår saknas i många fall och i övrigt mestadels äro osäkra (kamratuppgifter), är det icke möjligt att undersöka huruvida underdödligheten hänför sig till åren närmast efter studentexamen eller är mera jämnt fördelad under hela observationstiden från studentexamen till utgången av år 1946.

En detaljerad beskrivning över de avlidna skulle bliva tämligen intetsägande. I nedanstående tablå återgives dock medelbetyget för de avlidna jämfört med medelbetyget för samtliga i årgången.

	Avlidna	Samtliga
1930 års män.....	3,17	3,08
1930 års kvinnor	3,67	3,32
1937 års kvinnor	3,50	3,29

De avlidna ha sålunda något högre betyg än sina kamrater.

Av tabell 106 framgår emellertid, att de avlidna manliga studenterna av årgång 1930 till stor del hänföra sig till grupperna »avbrutna studier» eller

»ingen utbildning», vilket sammanhänger med att sjukdom och klen konstitution för många har förhindrat fortsatta studier eller examens avläggande.

c) *I utlandet.*

Av de 36 män, som befinna sig utomlands, äro 7 anställda i utrikesdepartementet, 14 ha anställning vid svenska företag i utlandet. Ytterligare 15 ha utskrivits till utlandet, men ingen uppgift om verksamheten har stått att få. De senare ha betydligt lägre medelbetyg (2,85) än de som ha svensk diplomatisk eller annan tjänst utomlands (3,70).

Av de kvinnliga studenterna i årgång 1930 i utlandet äro alla utom en gifta med utländska medborgare. Den återstående är gift med svensk medborgare, som har tjänst utomlands.

Av de kvinnliga studenterna i årgång 1937, som 1946 vistades utomlands, voro 13 gifta med utlänningar, 11 hade diplomattjänst eller tjänst i svenskt företag i utlandet, medan ytterligare 9 enligt pastorsämbetenas anteckningar utskrivits till utlandet. Om dem saknas uppgifter om verksamheten.

De som vistas utomlands ha ungefär samma utbildning som övriga studenter, vilket framgår av siffrorna i tabell 106.

Dessa jämförelser visa, att de som av olika anledningar ej medtagits i de följande sammanställningarna i fråga om intellektuella kvalifikationer i stort sett representera ett genomsnitt av samtliga studenter, varför deras uteslutande ej på något sätt påverkar förhållandena bland dem som blivit föremål för fortsatt bearbetning.

De förhållanden — familjebildning, yrkes- och inkomstförhållanden — som i det följande bliva föremål för undersökning, gestalta sig i hög grad olika för de manliga och de kvinnliga studenterna. Därför har det syntts vara naturligt att vid redovisningen genomgående skilja på männen och kvinnorna. I den första avdelningen redovisas förhållandena bland 1930 års manliga läroverksstudenter och i den andra avdelningen förhållandena bland de kvinnliga läroverksstudenterna i årgång 1930 och 1937.

Privatisternas familje-, yrkes- och inkomstdata komma att helt summariskt redovisas i slutet av varje avdelning. Som framgår av nedanstående tabell, identifierades sammanlagt 53 av 68 privatister, d. v. s. drygt $\frac{3}{4}$.

Privatister

	Män 1930	Kvinnor 1930	Kvinnor 1937
Ursprungligt antal	46	9	16
Härav döda eller i utlandet	3	—	—
Rest	43	9	16
Med uppgift om familje- och inkomstdata ..	35	7	11
Icke återfunna.....	8	2	5

Att resultatet för privatisterna blev sämre än för läroverksstudenterna beror på avsaknaden av kamratuppgifter, vilket i hög grad försvårade fast-

Tabell 106. Läroverksstudenterna fördelade efter kön, årgång, utbildning och resultaten av efterforskningarna av hemort, yrke m. m.

Studentårgång och identifieringsgrupp	Antal	Utbildningsgrupp				
		Högre akademisk examen	Lägre akademisk examen	Akademiska stud. utan examen	Icke-akademisk examen	Utan utbildning
Män 1930						
Samtliga.....	1 714	203	854	192	239	226
därav i utlandet.....	36	2	13	8	4	9
» obefintliga, obotligt sjuka.....	5	1	—	2	—	2
» döda.....	45	—	12	15	4	14
» icke återfunna.....	34	3	19	5	2	5
» med uppgift om inkomst- och familjedata	1 594	197	810	162	229	196
Kvinnor 1930						
Samtliga.....	468	15	175	65	66	147
därav i utlandet.....	11	2	1	2	2	4
» obefintliga, obotligt sjuka.....	1	—	1	—	—	—
» döda.....	12	—	1	6	1	4
» icke återfunna.....	20	—	7	3	—	10
» med uppgift om inkomst- och familjedata	424	13	165	54	63	129
Kvinnor 1937						
Samtliga.....	1 066	13	286	165	187	415
därav i utlandet.....	33	2	11	6	2	12
» obefintliga, obotligt sjuka.....	1	—	1	—	—	—
» döda.....	11	—	1	3	2	5
» icke återfunna.....	60	1	8	14	5	32
» med uppgift om inkomst- och familjedata	961	10	265	142	178	366

Anm.; Högre akademisk examen omfattar förutom teol. jur. och fil. dr. eller lic. även agr. dr. och tekn. dr.

ställandet av nuvarande hemort. Som framgått av kapitel II var kamratuppgifterna en icke obetydlig hjälp för att snabbt kunna erhålla uppgift om nuvarande hemort.

B. Männen i årgång 1930.

Yrke och utbildning.

Yrkesuppgifterna äro, som i tidigare sammanhang påpekats, hämtade ur 1947 års mantalslängder och avse sålunda förhållandena hösten 1946, d. v. s. för 1930 års studenter 16 år efter studentexamens avläggande.

I de senaste folkräkningarna har den yrkesverksamma befolkningen klassificerats efter näringsgren i första hand och ställning i yrket i andra

hand. Dessutom ha yrkena fördelats efter individualyrke eller genomgående yrke samt efter verksamhet i allmän resp. enskild tjänst.

Studenterna utgöra blott en mycket begränsad del av befolkningen och deras yrken äro blott representerade inom ett fåtal av folkräkningarnas yrkesgrupper. Därför har här ej eftersträfvats någon indelning, som möjliggör direkta jämförelser mellan siffrorna över yrkesfördelningen bland studenterna och folkräkningarnas siffror över hela rikets yrkesverksamma befolkning. Vid studentmaterialets yrkesgruppering har tagits hänsyn dels till utbildningens art, dels om möjligt till verksamhetens art och till vem som varit arbetsgivare.

Yrkesuppgifterna ha dock icke alltid varit sådana, att verksamhetens art och arbetsgivare klart framgått.

Enligt dessa indelningsprinciper ha präster, läkare, tandläkare, veterinärer, apotekare, ingenjörer, arkitekter, jägmästare, posttjänstemän, tull-, telegraf- och järnvägstjänstemän, officerare och gymnastikdirektörer sammanförts till var sin huvudgrupp. Inom de flesta av dessa har därefter en fördelning på verksamhetens art genomförts i den mån det varit möjligt.

Den relativt omfattande gruppen med filosofisk examen har vållat en del svårigheter. Huvuddelen utgöres av lärare av skilda grader samt bibliotekarier och museipersonal. Dock har det i samtliga fall ej varit fullt klart, om vederbörande varit lärare, framför allt, då mantalslängdens yrkesuppgift enbart upptagit en akademisk titel, t. ex. fil. kand., fil. mag. eller fil. lic. I en del fall har identifiering kunnat ske med hjälp av matrikel- eller kamratuppgifter. I ytterligare andra fall har med hjälp av inkomstuppgiften samt bostadsorten kunnat konstateras, att vederbörande med stor sannolikhet varit lärare. Dock har en icke obetydlig grupp med filosofisk examen och med inkomster måst föras till en i fråga om yrke oidentifierad grupp.

De akademiker, i första hand filosofer, som varit inskrivna hösten 1946 vid universitet eller högskola, ha förts till en särskild grupp studerande.

De som avlagt juridisk examen ha fördelats på skilda verksamhetsgrenar, varvid skilts på jurister i rättsväsende, jurister i polisväsende, jurister i allmän förvaltningstjänst med särskiljande på statlig, läns- eller kommunal tjänst samt jurister i intresseorganisationer och privat verksamhet (bank-, försäkrings-, affärsverksamhet). Dock har ett icke obetydligt antal jurister med titeln notarie eller amanuens förts till en särskild grupp. En stor del av dem som förts till denna grupp torde vara anställda i allmän tjänst; i flera fall säkerligen i krisförvaltningen.

De med högre eller lägre merkantil utbildning ha i likhet med juristerna i så stor utsträckning som varit möjligt fördelats efter verksamhetsområde. Ett mindre antal civilekonomer utan någon uppgift om verksamhetsområde ha dock förts till en speciell grupp, närmast ett slags motsvarighet till gruppen amanuenser, notarier bland juristerna.

Alla som ha anställning i privat tjänst ha fördelats i första hand på bank-, försäkrings-, revisions-, kontors- och affärsverksamhet. Dock ha personer i chefsställning, direktörer, disponenter, fabrikschefer etc. sammanförts till en särskild grupp, oavsett verksamhetens art. Till gruppen bankverksamhet ha även förts riksbankstjänstemännen trots att dessa äro stats- och ej privatanställda. Det bör även påpekas, att till gruppen kontorsverksamhet förts förutom de, om vilka uppgifter funnits om kontorsanställning i privat tjänst, även de som enligt mantalsuppgifterna äro kontorstjänstemän i högre och lägre grad och om vilka inga uppgifter funnits om att de varit anställda i offentlig tjänst eller i bank-, försäkrings-, revisions- eller affärsverksamhet. Gruppen är m. a. o. en restgrupp och kan givetvis omfatta en del kontorsanställda i offentlig förvaltning ävensom en del i bank- och försäkringsverksamhet.

Gruppen obekant yrke omfattar personer, som sakna yrkesuppgift i mantalslängden och för vilka inga kamratuppgifter funnits.

Resultatet av den efter dessa principer genomförda yrkesindelningen redovisas i tabellbilaga C: 1 med fördelning på huvud- och undergrupper. I tabell 107 redovisas huvudgrupperna i kombination med huvudutbildning, varvid skilts på dem som avlagt examen vid fria fakulteter, vid fackhögskolor inkl. medicinska fakulteter, icke-akademisk examen, akademiker utan examen samt dem utan utbildning.¹

Av de 10 studenter, som ha sitt huvudyрке inom jordbruket, har 1 examen vid universitet, 3 vid fackhögskola, 3 ha avbrutit sina akademiska studier utan examen och 3 sakna helt utbildning.

Juristerna i rättsväsendet ha samtliga juridisk examen. Av dem som äro anställda i polisväsendet ha 13 akademisk examen (polismästare, stadsfiskaler m. m.), 1 akademiska studier utan examen, 2 annan icke-akademisk examen och 13 sakna utbildning utöver polis- eller landsfiskalsutbildningen.

Av de 59, som förts till gruppen statlig förvaltning, ha 49 avlagt akademisk examen, därav 4 vid fackhögskolor, 6 ha akademiska studier utan examen och 4 ingen utbildning.

Av de 27, som ha tjänst inom länsförvaltningen, har blott drygt hälften akademisk examen. 4 ha avbrutit de akademiska studierna, 1 har kortare utbildning och 7 sakna utbildning. Utbildningsstandarden är sålunda lägre bland dem i läntjänst än bland dem i statstjänst, helt naturligt, då det finns förhållandevis fler befattningar i statstjänst, som fordra akademiska meriter än vad det finns i länens förvaltningsorganisation.

Av de 24 anställda i kommunal tjänst inkl. socialvården ha 10 akademisk examen och 5 akademiska studier utan examen, medan 3 ha icke-akademisk examen.

¹ I alla sammanställningar i detta kapitel efter utbildning föras 10 studenter med med. kand. och 2 med od. kand. till gruppen akademiker utan examen; 9 studenter, som påbörjat men ej fullföljt icke-akademisk utbildning, föras till gruppen utan utbildning.

Tabell 107. Läroverksstudenter av årgång 1930 efter huvudutbildning och yrke år 1946. Män.

Yrkesgrupp	Utbildningsgrupp					Summa
	Examen vid		Akademiska stud. utan examen	Icke-akademisk examen	Utan utbildning	
	fria fakulteter	fackhögskolor + medicinska fakulteter				
Godsägare, lantbrukare, arrendat.	1	3	3	—	3	10
Rättsväsendet	43	—	—	—	—	43
Anställda i polisväsendet	12	1	1	2	13	29
Anställda i förvaltningstj. (statlig)	45	4	6	—	4	59
Anställda i förvaltningstj. (läns)..	14	1	4	1	7	27
Anställda i förvaltningstj. (kom.)	8	2	5	3	6	24
Anställda i intresseorganisationer	13	—	1	—	—	14
Notarie, amanuens m. m.	33	—	9	1	5	48
Läkare	—	134	3	—	—	137
Tandläkare	—	72	1	—	—	73
Veterinär	—	21	—	—	—	21
Apotekare, apotekspersonal	—	24	—	—	—	24
Präster	87	—	—	—	—	87
Lärare	103	4	9	29	3	148
Biblioteks- och museipersonal	6	—	3	—	—	9
Akademiker (ej stud.) med ink.	35	—	—	—	—	35
Teknisk forskning	5	2	—	—	—	7
Journalister, konstnärer m. m.	7	1	17	2	13	40
Ingenjörer	1	193	12	—	19	225
Arkitekter	—	30	5	—	4	39
Jägmästare	—	13	—	—	—	13
Anställda vid post	—	1	—	20	—	21
Anställda vid tull	—	—	1	15	4	20
Anställda vid telegraf, telefon	—	—	—	9	—	9
Anställda vid S. J.	—	—	—	3	1	4
Anställda vid vattenfallsstyrelsen	—	4	—	—	—	4
Officerare på aktiv stat	—	2	—	62	—	64
Gymnastikdirektörer	—	—	—	5	2	7
Reservofficerare	—	—	2	2	3	7
Direktörer, disponenter	6	13	13	8	19	59
Anställda i affärsverksamhet	1	2	11	15	19	48
Anställda i bankverksamhet	2	9	12	13	27	63
Anställda i försäkringsverksamhet	1	4	2	2	6	15
Anställda i revisionsverksamhet	1	10	2	1	3	17
Anställda i kontorsverksamhet	5	13	17	35	33	103
Civilekonomer utan ang. verksamhet	—	6	—	—	—	6
Kroppsarbetare m. m.	—	1	3	—	1	5
Studerande (utan inkomst)	4	—	18	—	—	22
Ej angivet yrke	4	—	2	1	1	8
Summa	437	570	162	229	196	1594

De 14, som ha anställning i intresseorganisationer (arbetsgivarföreningen, akademikers, tjänstemäns och arbetares intresseorganisationer etc.), ha alla akademisk utbildning, så gott som samtliga juridisk. Blott en av dem saknar examen.

Av de 33 notariater, amanuenser m. m., som ha examen vid fria fakulteter, ha förhållandevis många jur. kand.-examen. 9 ha akademiska studier utan examen, 1 icke-akademisk examen och 5 sakna utbildning.

Läkarna ha alla utom 3 med. lic.-examen. Dessa tre ha med. kand. men stå i mantalslängderna upptagna som läkare. Av tandläkarna har en blott od. kand.-examen.

Veterinärer, apotekare och präster ha alla ensartad huvudutbildning.

Gruppen lärare omfattar universitets-, läroverks-, övnings-, privat- och folkskollärare. Mer än $\frac{2}{3}$ av lärarna ha huvudutbildning vid universitet och fria högskolor, 4 ha fackhögskoleutbildning, 9 ha akademiska studier utan examen, 28 ha folkskolläraryt utbildning, 1 handelsgymnasieutbildning och 3 sakna utbildning. Som tidigare påpekats, äro förutom de 28 med folkskolläraryt utbildning även några av dem med akademisk utbildning folkskollärare till yrket.

Gruppen biblioteks- och museipersonal är genomgående filosofiskt utbildad. 6 av 9 ha examen.

De 35 studenter med inkomst, vilka ej studera vidare, bestå av 21 filosofer och 14 jurister. De förra äro säkerligen i flera fall läroverkslärare. Juristerna torde i flera fall vara anställda i förvaltning eller vid advokatkontor och stå gruppen notarier, amanuenser m. m. nära.

I gruppen fria yrken har över hälften akademisk utbildning. Endast 7 av dessa ha examen. 13 st. sakna utbildning. En del av dem har dock sådan utbildning, som ej upptagits bland de av oss medtagna utbildningslinjerna, t. ex. musikerutbildning, skådespelarutbildning etc.

De 7 studenterna under rubriken teknisk forskning äro anställda i vetenskaplig verksamhet utanför universiteten.

Av ingenjörerna har huvuddelen, 193 st., examen från teknisk högskola, 1 har matematisk-naturvetenskaplig examen, 12 ha avbrutit högskolestudierna utan examen och 19 sakna högre utbildning. Dessa 19 ha säkerligen i de flesta fall kortare teknisk utbildning.

Av arkitekterna ha 30 högskoleexamen, 5 högskolestudier utan examen och 4 sakna högre examen. De 9 utan högskoleexamen ha ej alla titeln arkitekt utan kalla sig byggmästare, möbelarkitekt eller byggnadsingenjör.

Jägmästarna ha samtliga skogshögskoleexamen.

De anställda vid post, tull, telegraf och SJ ha i de flesta fall sin huvudutbildning vid resp. verk. De 4 vid Tullverket utan utbildning äro passkontrollörer och lotsinspektörer, medan den ende vid SJ utan utbildning är kontorsskrivare.

Av officerarna på aktiv stat ha 2 huvudexamen vid teknisk högskola.¹

Av direktörer, disponenter och andra chefspersoner ha 11 st. akademisk examen, 19 sakna utbildning, 13 ha avbrutna akademiska studier och 8 kortare utbildning.

Av övriga, som ha sin verksamhet inom det fria näringslivet, saknar en

¹ När därför i följande tabell redovisning sker efter huvudutbildning, hänföras blott 62 studenter till gruppen officerare på aktiv stat. Av de 7 gymnastikdirektörerna hänföras av samma anledning blott 5 till utbildningsgruppen GCI.

stor del, 88 st., utbildning av den art, som medtagits i denna utredning. 66 st. ha icke-akademisk examen, i regel vid handelsgymnasier, 48 ha akademisk examen, därav 9 vid universitet och fria högskolor, medan 44 st. ha ej fullföljda akademiska studier bakom sig.

Av dem som fortsätta sina akademiska studier ha 10 avlagt examen, medan 12 ej avlagt någon examen.

Av de 8 studenter slutligen, som ej haft yrkesuppgifter men blivit identifierade i mantals- och taxeringslängderna, ha 4 akademiska examina.

Inkomst och utbildning.

Inkomststoppgifterna äro hämtade ur 1947 års taxeringslängder, varför de avse 1946 års inkomster. De inkomststoppgifter, som blivit föremål för bearbetning, äro nettoinkomst och inkomst av tjänst. Nettoinkomsten är summan av inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet, kapital, rörelse, jordbruksfastighet och annan verksamhet (enligt 1947 års deklara-tionsformulär), sedan avdrag gjorts för utgifter för inkomsternas förvärvande. Inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet utgör således en delpost av nettoinkomsten. I fortsättningen redovisas i första hand fördelningen efter nettoinkomst.

Studenternas medianinkomst, d. v. s. den inkomstgräns, som 50 % av studenterna överskredo, var 12 000 kr. år 1946, om siffran avrundas till närmast liggande 500 kr. Enligt 1945 års folkräknings siffror hade den manliga befolkningen i städerna i åldersklassen 30—40 år en medianinkomst på 4 500 kr. I nedanstående tablå ges den relativa fördelningen på skilda inkomstklasser för dels studenter, dels städernas manliga befolkning i åldern 30—40 år.

	Nettoinkomstklass (1 000-tal kronor)									S:a
	Ingen	0-4	5-7	8-9	10-11	12-14	15-19	20-29	30-w	
Studenter år 1946	2	4	13	16	16	17	17	11	4	100
Män i städer i ålder 30—40 år år 1945	4	52	32	5	3	2	1	1	—	100

Jämförelsen ger en ungefärlig bild av studenternas inkomststandard jämförd med den jämnåriga totalbefolkningens. Man bör beakta, att inkomstökningen mellan 1945 och 1946 varit relativt stor. För samtliga inkomsttagare har inkomsten genomsnittligt ökat med 8 %.

Yrkesvalet bland 1930 års manliga studenter är i många fall år 1946 ej definitivt. Ett närmare studium av inkomsterna bör därför ej som i andra sammanställningar, t. ex. i den officiella statistiken, anknytas till yrkesgrupp. I stället är det lämpligare att anknyta till utbildningen. För flera grupper överensstämmer, som visats i tabell 107, utbildning och yrke helt, medan i andra fall en och samma utbildning lett till en rad skiftande yrken. I en del fall, där utbildning och yrke ej överensstämmer, har emellertid

även angivits inkomstfördelningen för de vanligaste grupperna av yrke. Detta gäller i första hand teologer, jurister och filosofer. Resultaten redovisas i tabell 108.

Medianinkomsten angives i tabellen avrundad till närmaste jämna 500 kronor.¹ Dessutom redovisas i tabellen det genomsnittliga medelbetyget i studentexamen för varje undergrupp.

Om man först jämför inkomstfördelningen för samtliga med huvudutbildning vid fria fakulteter och för dem med huvudutbildning vid fackhögskolor inkl. medicinska fakulteterna, framgår av tabellens siffror, att den förra gruppen har ca 5 500 kronor lägre medianinkomst än den senare gruppen. Å andra sidan är medelbetygsnivån högre för dem med fri akademisk utbildning. De med akademisk utbildning men utan examen ha avsevärt lägre inkomster än de med examen. Medianinkomsten är ca 8 500 kronor. Dessa studenter ha även förhållandevis låga medelbetyg i studentexamen. Både intellektuellt och socialt (ekonomiskt) sett är standarden således lägre bland de akademiker, som ej fullföljt sina studier än bland dem som fullföljt studierna. De med akademiska studier men utan examen ha samma inkomststandard som de utan utbildning. Även medelbetygsnivån är ganska lika i de två grupperna. De som avlagt icke-akademisk examen ha ungefär samma inkomststandard som de utexaminerade akademikerna från de fria fakulteterna. Medelbetygsnivån är emellertid avsevärt lägre bland icke-akademikerna än bland akademikerna.

Ser man på de skilda undergrupperna, visa siffrorna, att de utbildade teologerna i regel ha inkomster mellan 5 och 12 tusen kronor. Medianinkomsten är 9 500 kronor. De tretton lärarna med teologisk utbildning ha något högre inkomster än övriga (d. v. s. prästerna), men ha jämväl högre medelbetyg i studentexamen.

Bland juristerna är spridningen i inkomsterna betydligt större än bland teologerna samtidigt som inkomststandarderna i genomsnitt är betydligt högre. Medianinkomsten ligger ca 4 000 kronor högre bland juristerna än bland teologerna. Inkomststandarderna i de redovisade undergrupperna av yrke är ungefär densamma. Jurister i rätts- och polisväsen ha dock något lägre inkomster än de anställda i stats- och kommunal- (läns-)förvaltningen. Något samband mellan inkomst och medelbetyg inom undergrupperna bland juristerna framträder ej av tabellens siffror.

De som ha filosofisk utbildning ha i tabellen fördelats efter högre och lägre examina. De med högre filosofisk examen ha ca 11 500 kronor i medianinkomst, d. v. s. ungefär mitt emellan medianinkomsten för teologer och jurister. De som äro lärare ha något lägre inkomst men obetydligt högre medelbetyg än övriga. De med lägre filosofisk examen ha låga inkomster: medianinkomsten, ca 8 000, är lägre än för någon annan yrkesgrupp. Lä-

¹ Vid bestämmande av medianinkomsten har jämväl medtagits de personer som ej varit taxerade.

Tabell 108. Utbildnings- och yrkesgrupp i kombination med inkomst år 1946. Läroverksstudenterna av årgång 1930. Män.

Huvudutbildnings- och yrkesgrupp	Antal	Medelbetyg	Inkomst										Medelbetyg inkomst
			Ej taxerad										
			0—4	5—7	8—9	10—11	12—14	15—19	20—29	30—w			
Samtliga.....	1 594	3,09	34	59	203	265	260	275	269	170	59	12 000	
Examen vid fria fakulteter.....	437	3,33	11	21	56	111	81	73	48	27	9	10 500	
» fackhögskolor (+ med. fak.)..	570	3,18	5	3	21	26	84	120	163	116	32	16 000	
Akad. stud. utan examen.....	162	2,73	14	21	41	26	14	15	14	8	5	8 500	
Ikke-akademisk examen.....	229	3,02	3	3	29	58	52	43	28	9	4	11 000	
Utan utbildning.....	196	2,70	1	11	56	44	25	24	16	10	9	8 500	
Teologisk examen.....	102	3,23	3	3	14	48	25	7	1	1	1	9 500	
därav präster.....	87	3,18	2	2	11	44	4	21	5	1	1	9 500	
» lärare.....	13	3,67	—	1	2	4	4	2	—	—	—	10 000	
Juridisk examen.....	178	3,15	3	2	16	26	22	44	36	21	8	13 500	
därav i rätts (polis) väsende.....	35	3,28	—	—	4	6	6	8	8	2	1	13 000	
» statlig förvaltning.....	39	3,17	1	1	1	4	8	13	8	3	1	13 000	
» läns- och kom. förvaltning.....	20	2,95	—	—	1	2	1	4	6	7	—	13 500	
» advokater.....	19	3,25	—	—	3	2	2	1	4	4	2	14 500	
Högre filosofisk examen.....	51	3,95	—	—	3	9	11	13	5	3	2	11 500	
därav lärare.....	35	3,98	—	—	2	7	9	10	2	1	—	11 000	
Lägre filosofisk examen.....	106	3,45	5	9	23	28	23	9	6	2	1	8 000	
därav lärare.....	69	3,54	2	7	16	24	16	3	3	2	1	9 000	
» förvaltning.....	15	3,48	—	—	2	2	4	4	2	1	—	12 000	
Läkarexamen.....	135	3,24	1	—	4	6	14	26	43	35	6	17 000	
Examen från teknisk högskola.....	234	3,25	4	1	2	11	37	66	63	35	15	15 000	
Civilekonomexamen.....	66	2,86	—	—	6	8	11	11	13	8	9	14 000	
därav i privat tjänst.....	43	2,80	—	—	4	7	7	7	10	5	3	13 500	
Tandläkarexamen.....	71	3,31	—	—	1	1	3	2	25	37	2	21 000	
Apotekarexamen (inkl. enb. farm. kand.)..	24	3,25	—	—	2	2	10	9	2	2	—	12 000	
Veterinär-, agronom-, jägmästarexamen..	40	2,85	—	—	6	—	9	6	17	1	—	14 000	
Folkskolläroexamen.....	28	3,11	—	—	10	15	3	—	—	—	—	8 500	
Examen från handelsgymnasium.....	91	2,83	3	1	17	14	11	15	20	7	3	12 000	
Post.....	20	3,43	—	—	1	16	2	—	—	—	—	9 000	
Telegraf, Tull, S. J.....	23	3,84	—	—	6	6	10	6	1	—	—	11 000	
Officerare (stat), gymn. dir. examen.....	67	2,84	2	1	7	7	26	22	7	1	1	11 000	

Ann.: Medelbetygen skilja sig något från de i tidigare kapitel redovisade medelbetygen. Anledningen härtill är att medelbetygen för de icke återfunna, döda etc. ej ingå i denna tabells värden.

rarna ha något högre inkomst och betydligt högre medelbetyg än övriga med lägre filosofisk examen.

Av de utbildade vid de fria fakulteterna ha således juristerna de högsta inkomsterna och de med lägre filosofisk examen de lägsta. När man jämför inkomststandarden för olika utbildningsgrupper, måste man dock beakta en rad olikheter i fråga om inkomsternas förvärvande. Å ena sidan är en fast inkomst med reglerade pensionsförmåner, vilket t. ex. gäller samtliga präster, ej jämförbar med inkomster för utövare av fria yrken, t. ex. advokater. Även när man jämför de statsanställda juristernas inkomster med prästernas inkomster, måste man dock beakta, att de statsanställda juristerna nästan samtliga äro bosatta i Stockholm, medan prästerna ofta bo på mindre platser eller på landsbygden och i vissa fall även ha lågt uppskattade naturaförmåner. Jämförelsen mellan medianinkomst och medelbetyg för olika grupper får även bortsett från olikheter i inkomstens natur ej drivas för långt, då hänsyn måste tagas till andra faktorer såsom handlag, omdömesförmåga, arbetsintensitet m. m.

Läkarna, som i tabellen förts tillsammans med de utbildade vid övriga fackhögskolor, ha en medianinkomst på 17 000 kronor, vilket är den högsta medianinkomsten för någon yrkesgrupp, om tandläkarna undantas. Det föreligger emellertid relativt stor spridning i inkomstfördelningen för läkarna. Detta kan delvis förklaras av att en del läkare 1946 voro relativt nyexaminerade eller att de fortsatte studierna på doktorsgraden, vilket lett till, att de i 1946 års taxering redovisat låga inkomster. För de sex personer, som ha mer än 30 000 kronor i nettoinkomst, torde en del av inkomsten utgöras av inkomst av kapital (ärvd förmögenhet).

De utexaminerade vid de tekniska högskolorna ha ca 15 000 kronor i nettoinkomst eller 2 000 kronor lägre än läkarna. Å andra sidan ha de ungefär samma medelbetygsstandard som läkarna. Civilekonomerna ha ca 1 000 kronor lägre medianinkomst än civilingenjörerna. Deras medelbetyg är å andra sidan betydligt lägre än civilingenjörernas. Tandläkarna ha, som förut påpekats, de högsta inkomsterna av samtliga yrkesgrupper med en medianinkomst på ca 21 000 kr. Blott 7 st. av de utexaminerade tandläkarna ha mindre än 15 000 kronor i nettoinkomst. Tandläkarnas medelbetygsnivå är något högre än läkarnas och civilingenjörernas. Farmaceuterna däremot, som ha samma medelbetygsstandard som civilingenjörerna och således blott något sämre medelbetygsstandard än tandläkarna, ha blott drygt hälften så stora inkomster som tandläkarna eller i genomsnitt (median) 11 800 kronor. Veterinärer, jägmästare och agronomer slutligen ha de lägsta medelbetygen bland de utbildade vid fackhögskolorna men ha inkomster ungefär som civilekonomer och civilingenjörer.

Folkskollärarna¹ ha de lägsta inkomsterna av studenterna med icke-akademisk examen med en median på 8 500 kronor, den näst lägsta median-

¹ Det bör observeras, att folkskollärare här blott avser de med studentexamen, som blott är en minoritet av samtliga folkskollärare.

inkomsten för någon grupp utexaminerade. Endast de med lägre filosofisk examen ha sämre inkomststandard. Akademiker utan examen ha lika låg medianinkomst. Medelbetygen bland folkskollärarna äro å andra sidan mycket höga jämfört med de övriga icke-akademiska utbildningsgrupperna, om man undantar dem som genomgått de statliga verkens utbildningslinjer. De utexaminerade från handelsgymnasierna, vilka ha en relativt låg inkomststandard, ha 12 000 kronor i medianinkomst. Officerarna på stat ha ungefär samma medelbetyg och inkomster som de utexaminerade från handelsgymnasierna. De utbildade vid de statliga verken ha, som även i tidigare sammanhang framhållits, mycket höga studentbetyg. Posttjänstemännens inkomststandard är lägre än de anställdas vid de övriga verken. Medelbetygsstandarderna är å andra sidan också lägre bland posttjänstemännen.

De i tabellen redovisade inkomsterna avse nettointkomsten, vilken som inledningsvis framhållits är summan av inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet, av rörelse, av kapital m. m.

I regel utgör inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet den huvudsakliga inkomstkällan för studenterna inom skilda utbildnings- och yrkesgrupper. De viktigaste undantagen utgöra de fåtaliga affärsmännen och lantbrukarna samt större delen av tandläkarna. Även i yrkesgrupper som läkare, civilingenjörer och arkitekter finnas dock en del personer, som helt eller delvis redovisa sin arbetsinkomst under rubriken inkomst av rörelse. Medianen för inkomst av tjänst bland läkarna är 15 500 och för nettointkomsten 17 000 kronor. Bland de utexaminerade från de tekniska högskolorna voro motsvarande siffror 14 000 resp. 15 000. Man måste dock här beakta, att skillnaden ej helt förklaras av att en del av studenterna inom dessa yrkesgrupper helt eller delvis redovisar sin arbetsinkomst under rubriken inkomst av rörelse. Även de övriga posterna i nettointkomsten, t. ex. inkomst av kapital, ha en viss betydelse för differenserna. Om man jämför nettointkomsten med inkomst av tjänst för t. ex. präster, lärare och jurister i rätts- och polisväsendet, i vilka grupper så gott som samtliga redovisa sin arbetsinkomst under rubriken inkomst av tjänst, visa siffrorna, att medianen för nettointkomsten ligger ca 500 kronor högre än medianen för inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet.

Siffrorna i tabell 108 tyda ej på något ensartat samband mellan inkomst och medelbetyg i studentexamen. Emellertid har det ett visst intresse att mera exakt mäta sambandet mellan betyg och inkomst (nettointkomst) inom var och en av de skilda utbildningsgrupperna. Detta har här skett medelst beräkning av korrelationskoefficienterna mellan inkomst och medelbetyg. Medelbetygen ha vid beräkningarna fördelats på de nio betygsklasser, som tidigare kommit till användning, och nettointkomsten har fördelats på sju inkomstklasser med klassmitten vid 2 500, 7 500, 12 500, 17 500, 22 500, 27 500 och 32 500 kronor. Till lägsta inkomstklassen ha även förts personer utan taxeringar. Högsta inkomstklassen omfattar samtliga

personer med mer än 30 000 kronor, varför klassmitten 32 500 är för låg, då en del personer kommer upp i inkomster på 50 000 och ett fåtal över 100 000 kronor.¹ Klassmitten 32 500 har dock valts för att de stora inkomsterna icke skola få otillbörligt stor vikt.

På basis av korrelationsberäkningarna har inom varje utbildningsgrupp jämväl uträknats den skillnad i nettoinkomst, som följer med en förändring av medelbetyget med en hel betygsenhet, d. v. s. inkomstförändringen per betygsenhet eller regressionskoefficienten.

Resultaten av korrelationsberäkningarna visa, att ett positivt samband råder mellan medelbetyg och nettoinkomst inom de flesta utbildningsgrupper (se tabell 109 och kommentaren nedan). Då medelbetygsnivån varierar mellan skilda utbildningsgrupper, är det därför av intresse att omräkna de skilda utbildningsgruppernas medelinkomster till att gälla en och samma medelbetygsnivå. Dessa omräknade värden kallas i fortsättningen *den standardiserade inkomsten*. Eftersom inom de två huvudgrupperna utexaminerade akademiker och övriga utbildningsgrupper de olika undergrupperna var för sig uppvisa relativt enhetliga korrelations samband mellan inkomst och medelbetyg, har standardiseringen av inkomsten skett så att två vägda medeltal av regressionsbeloppen beräknats för var och en av de två huvudgrupperna, varvid som vikter använts antalet studenter i varje utbildningsgrupp. Dessa genomsnittliga regressionskoefficienter, för akademiker 1 600 kr., för övriga utbildningsgrupper 600 kr., ha därefter multiplicerats med skillnaden mellan gruppens genomsnittliga medelbetyg och det totala genomsnittliga medelbetyget 3,09, och det så erhållna beloppet har därefter lagts till den observerade medelinkomsten (med vederbörlig hänsyn till tecken). Den så framräknade standardiserade inkomsten har i likhet med den observerade avrundats till närmast liggande 500 kronor.

Slutligen har på basis av de standardiserade inkomsterna för varje utbildningsgrupp gjorts en jämförelse mellan utbildningsgruppens inkomststandard och övriga gruppers inkomststandard. Härvid har först beräknats genomsnittlig standardinkomst för samtliga med akademisk examen å ena sidan och samtliga med icke-akademisk examen å den andra. Differenserna mellan undergruppernas standardinkomst och resp. huvudgrupps genomsnittliga standardinkomst äro uttryck för hur mycket inkomsten för en utbildningsgrupp ligger över eller under standardinkomsten för samtliga utbildningsgrupper med likvärdig (annan akademisk resp. annan icke-akade-

¹ De medeltal för inkomsterna, som beräknats på detta sätt, äro på grund av den grova klassindelningen något missvisande och böra ej tagas som exakta mått på resp. gruppers medelinkomster. Härtill lämpa sig bättre de ovan i tabell 108 angivna medianinkomsterna. För korrelationsberäkningarna är dock klassindelningen av inkomsterna fullt tillfredsställande. Vid redovisningen av medelinkomsten har en avrundning skett till närmaste 500 kronor. Denna avrundning, vilken även använts i tabell 108 vid angivandet av medianinkomsterna, innebär stundom, att skillnaden i medelinkomster mellan två utbildningsgrupper ökas. En angiven skillnad på 500 kronor motsvaras därför ibland i verkligheten av en betydligt större eller mindre differens.

misk) utbildning för personer med samma medelbetyg i studentexamen. Gruppen akademiker utan examen har i detta sammanhang jämförts med akademiker med examen och gruppen utan utbildning med gruppen icke-akademisk examen.

I tabell 109 redovisas resultaten av dessa olika beräkningar. Vad först beträffar korrelations sambandet mellan inkomst och medelbetyg föreligger totalt sett en svag korrelation ($r = 0,11$). Det starkaste sambandet förekommer bland de utexaminerade från handelshögskolorna ($r = 0,31$). Inom de olika akademikergrupperna är det egentligen blott civilingenjörgruppen, som ej uppvisar något samband mellan inkomst och medelbetyg ($r = 0,07$). För akademiker utan examen saknas också samband mellan inkomst och medelbetyg ($r = 0,01$). Av grupperna med icke-akademisk utbildning föreligger blott för de utexaminerade från handelsgymnasierna ett svagt positivt samband mellan inkomst och medelbetyg ($r = 0,18$), medan för övriga grupper sambandet är mycket svagare eller också negativt. I gruppen utan utbildning föreligger ett negativt samband mellan inkomst och medelbetyg ($r = -0,29$), vilket innebär, att inkomsten stiger med fallande medelbetyg.

Regressionskoefficienterna visa, att totalt sett nettointkomsten i genomsnitt ökar med 1 000 kronor för varje ökning med en enhet i medelbetyget i studentexamen. Den största regressionskoefficienten uppvisar gruppen civilekonomer med 4 000 kronor, vilket innebär, att en ökning i medelbetyget med $\frac{1}{10}$, t. ex. från 2,80 till 2,90, följes av en ökning i inkomst av i medeltal 400 kronor. Bland folkskollärare och framför allt i gruppen utan utbildning föreligga svaga negativa regressionskoefficienter, vilket innebär, att

Tabell 109. Korrelations- och regressionskoefficienter för sambandet mellan medelbetyg och inkomst m. m. för läroverksstudenter av årgång 1930. Män.

Examen (Huvudutbildning)	Medelbetyg	Medelinkomst	Korrelationskoefficient	Regressionskoefficient	Standardinkomst	Differens mellan utbildningsgruppens och huvudgruppens standardinkomst
Teologisk examen	3,24	9 000	0,29	+ 1 300	8 500	- 6 000
Juridisk examen	3,14	14 500	1,28	+ 2 300	14 500	± 0
Filosofisk examen	3,61	10 000	0,28	+ 1 600	9 000	- 5 500
Läkarexamen	3,23	17 500	0,23	+ 2 000	17 500	+ 3 000
Examen från teknisk högskola . .	3,25	16 500	0,07	+ 600	16 000	+ 1 500
Civilekonomexamen	2,86	16 000	0,31	+ 4 000	16 500	+ 2 000
Annan fackhögskoleexamen	3,17	17 000	0,27	+ 2 300	17 000	+ 2 500
Akad. stud. utan examen	2,74	10 000	0,01	+ 100	10 500	- 4 000
Folkskollärarexamen	3,11	8 000	-0,08	- 200	8 000	- 4 000
Examen från handelsgymnasium	2,83	13 000	0,16	+ 1 800	13 000	+ 1 000
Post, Tull, Telegraf, S. J.	3,65	10 500	0,02	+ 100	10 000	- 2 000
Officerare (stat) gymn. dir. ex. . .	2,84	12 500	-0,01	± 0	12 500	+ 500
Utan utbildning	2,70	11 500	-0,29	- 3 400	10 500	- 1 500
Samtliga	3,09	13 500	0,11	+ 1 000	—	—

Anm.; Studenter utan uppgift om faderns yrke har uteslutits vid beräkningarna, varför några gruppers medelbetyg skilja sig från medelbetygen enligt tabell 108.

nettoinkomsten i medeltal faller med stigande medelbetyg. För gruppen utan utbildning sjunker inkomsten 340 kronor med en ökning av medelbetygsstandarden på $\frac{1}{10}$ betygsenhet.

De standardiserade inkomsterna i tabellens högra kolumn överensstämmer i de flesta fall med den observerade inkomsten, vilket innebär, att differenserna ej varit så stora, att de blivit märkbara vid den använda avrundningen till närmast liggande 500 kronor. För studenter med teologisk examen och i ännu högre grad för studenter med filosofisk examen, vilka ovan (tabell 108) konstaterats ha en förhållandevis låg inkomstnivå, framträder dock den låga inkomststandarden ännu klarare med utgångspunkt från de standardiserade inkomsterna. Teologerna ligga nu 6 000 och filosoferna 5 500 kronor lägre i genomsnitt än samtliga akademiker. Bland studenterna med icke-akademisk examen äro de standardiserade inkomsterna desamma som de observerade med undantag för gruppen tjänstemän vid post, tull, telegraf och SJ, där de standardiserade inkomsterna till följd av den höga medelbetygsstandarden ligga 500 kronor under den observerade. Folkskollärarna och tjänstemännen vid post, tull, telegraf och SJ ha avsevärt lägre inkomster än övriga med icke-akademisk utbildning.

I detta sammanhang måste påpekas, att de här framlagda siffrorna över inkomststandarden ej utan vidare kunna tagas som uttryck för över- eller underbetalning. Standardiseringen har gjorts för att entydigt ge sambandet mellan utbildning och inkomst på basis av likvärda förutsättningar (samma studentbetyg) men har ej gjorts i avseendet att påstå, att utbildningen helt borde vara normgivande för inkomststandarden. Denna beror givetvis i mycket hög grad på egenskaper, som ej komma till uttryck i studentbetygen.

För att något belysa sambandet mellan inkomststandard och socialt ursprung har även beräkningar gjorts av korrelationskoefficienter, regressionskoefficienter och standardiserade inkomster för studenterna från skilda socialgrupper inom ett antal akademiska utbildningsgrupper och för gruppen utan utbildning. Resultaten av dessa beräkningar, vilka ej redovisas här, visa, att i fråga om korrelationssambandet inga väsentliga olikheter framträdde i siffrorna för de olika socialgrupperna. För grupperna jurister och civilekonomer framträdde ett starkare samband mellan inkomst och medelbetyg bland studenterna från socialgrupp III än bland studenterna från övriga socialgrupper. I grupperna filosofer, teologer och övriga fackhögskolestudenter (utom civilingenjörerna) var förhållandet det motsatta. Emellertid voro olikheterna så små, att de på basis av föreliggande material lågo inom ramen för slumpmässiga variationer.

De standardiserade inkomsterna voro genomgående något högre för studenterna från socialgrupp I än för övriga studenter, om man undantar läkare och tandläkare, för vilka inga olikheter förelågo i standardinkomsterna. För gruppen utan utbildning förelåg inget egentligt samband mellan inkomst och medelbetyg inom var och en av de tre socialgrupperna. Ovan har

emellertid visats, att totalt sett ett negativt samband råder. Förklaringen till att totalt sett negativt samband förelåg men för varje socialgrupp inget samband fanns är att de som tillhöra socialgrupp I ha högre inkomster och lägre studentbetyg än de som tillhöra socialgrupp II, vilka i sin tur ha högre inkomster och lägre medelbetyg än de som tillhöra socialgrupp III.

Flyttningar.

Det är helt naturligt, att studenterna i samband med sitt yrkesval i stor utsträckning skiftat hemort efter studentexamen och lika naturligt, att detta som regel innebär en flyttning till större städer, eftersom de akademiska yrkena oftast äro koncentrerade dit. Genom att jämföra hemorten vid tidpunkten för studentexamen med hemorten 1947 får man en uppfattning om nettoresultatet av omflyttningarna under perioden. Det är givetvis i flera fall fråga om en serie successiva flyttningar. I tabell 110 ha studenterna grupperats efter tre slag av hemort vid tidpunkten för studentexamen: storstäderna (Stockholm, Göteborg, Malmö), övriga städer samt landsbygden. För var och en av dessa hemortstyper har angivits hemortstyper 1947 enligt samma indelning.

I stort sett visa siffrorna att en (netto)flyttning ägt rum från gruppen övriga städer till storstäder. Storstäderna ha ökat sin andel bland studenterna från 31 till 44 %. Övriga städer ha minskat från 44 till 36 % och landsbygden från 25 till 20 %. Någon skillnad mellan dem som avlagt akademisk examen och övriga studenter föreligger ej i fråga om dessa flyttningar. Av de 489 studenter, som 1930 voro bosatta i storstäderna, voro 341 st. eller 70 % år 1947 bosatta inom samma stadstyp. Givetvis har en del av dessa studenter flyttat mellan storstäderna. 97 st. eller 20 % av studenterna ha flyttat från storstäderna till mindre städer och ca 10 % från storstäderna till landsbygden. Det bör dock påpekas, att flyttningen till landsbygd i vissa fall innebär flyttning till någon av storstädernas förorter. Av de 706 studenter med hemort i övriga städer 1930 ha 329 eller 47 % sin hemort i samma stadstyp 1947, vilket givetvis kan betyda, att en del flyttat mellan

Tabell 110. Läroverksstudenterna av årgång 1930 efter hemortstyp år 1930 och hemortstyp år 1947. Män.

H e m o r t 1930	Samtliga	H e m o r t 1947		
		Storstäder	Övriga städer	Landsbygd
Storstäder.....	489	341	97	51
Övriga städer.....	706	248	329	129
Landsbygd.....	393	113	146	134
Samtliga	1 588	702	572	314

Anm.: 6 personer med utländsk- eller obekant hemort 1930 ej medtagna i tabellen.

Tabell 111. Läroverksstudenterna av årgång 1930 efter hemortstyp 1930 och 1947 i kombination. Män.

H e m o r t 1930	Samt- liga	Hemort 1947 jämförd med 1930					
		Samma	Högre	Lägre	Samma	Högre	Lägre
		Antal			Medelbetyg		
Storstäder.....	489	341	—	148	3,00	—	3,07
Städer >30 tusen invånare.	214	59	77	78	2,96	3,25	3,21
Städer med 10—30 tusen invånare.....	323	74	173	76	3,08	3,04	3,03
Städer < 10 tusen invånare	169	23	105	41	3,06	3,26	3,20
Landsbygd.....	393	134	259	—	3,16	3,18	—
Samtliga	1 588	631	614	343	3,02	3,16	3,11

Anm.: 6 personer med utländsk- eller obekant hemort 1930 ej medtagna i tabellen.

sådana städer. 248 st. eller 35 % ha flyttat till storstäderna och 129 eller ca 20 % ha flyttat till landsbygden. Av dem som 1930 hade sin hemort på landsbygden ha blott 34 % fortfarande kvar sin hemort där. 37 % ha flyttat till mindre och medelstora städer och 29 % till storstäderna.

Enligt dessa siffror ha således de som 1930 hade sin hemort på landsbygden bytt hemortstyp i större omfattning än de som bodde i städerna. Av dessa senare ha de som bott i de mindre och medelstora städerna bytt hemortstyp oftare än de som bodde i storstäderna.

I tabell 111 har gjorts en något utförligare sammanställning av hemortstyp 1930: för dem som 1930 voro bosatta i storstäderna, i städer med mer än 30 000, i städer med mellan 10- och 30 000 och småstäderna samt på landsbygden, har angivits hur många som 1947 äro bosatta inom samma hemortstyp som 1930, hur många som flyttat till hemortstyp av »högre» typ, d. v. s. till mera agglomererad hemortstyp enligt indelningen i tabellens fem hemortstyper samt hur många som flyttat till »lägre» hemortstyp.¹ I tabellen har även angivits de genomsnittliga medelbetygen för de skilda kategorierna flyttande. Dessa senare siffror visa totalt sett, att de som bo kvar inom samma hemortstyp 1947 som 1930 ha något lägre studentbetyg än de som flyttat, vare sig de flyttat till högre eller lägre hemortstyp. Skillnaderna i medelbetygsstandard mellan de tre grupperna äro dock relativt små. De största differenserna förekomma för dem som 1939 bodde i medelstora städer (mer än 30 000 invånare). De som bo kvar inom den hemortstypen ha ett medelbetyg på 2,96 mot 3,25 för dem som flyttat till storstäderna och 3,21 för dem som flyttat till lägre hemortstyper. Å andra sidan ha de som 1930 och 1947 bo i de mindre städerna (10—30 000) något högre medelbetyg än de som flyttat till högre eller lägre hemortstyp. Något klart och entydigt samband mellan medelbetyg i studentexamen och nettoflyttningens inriktning tyda tabellens siffror således ej på.

¹ Genom att indelningen av hemortstyper i denna tabell gjorts noggrannare än i föregående tabell stämma ej totalsiffrorna för omflyttningen i de två tabellerna.

Då Stockholms stad intar en dominerande plats i sammanhanget, kan det vara av ett visst intresse att studera omflyttningen för huvudstaden ensam. Nedanstående tablå visar, att inflyttningsöverskottet till Stockholm under perioden varit 204 studenter. Totalantalet manliga studenter i årgång 1930 var vid årsskiftet 1946/47 513 st. 60 % av dessa voro inflyttade. De som flyttat in till Stockholm ha avgjort högre medelbetyg (3,24), än de som voro bosatta i Stockholm både 1930 och 1947 (2,98). De som lämnat huvudstaden efter studentexamen ha obetydligt bättre studentbetyg än de som stannat kvar, 3,00 mot 2,98.

	Bosatta 1930 och 1947 i Stockholm	Nettoantalet inflyttade under perioden	Nettoantalet utflyttade under perioden
Antal	206	307	103
Medelbetyg	2,98	3,24	3,00

Civilstånd.

Av de 1 594 identifierade manliga studenterna voro vid utgången av år 1946 209 ogifta, 1 362 gifta, 6 änklingar och 17 frånskilda, som relativt taget blir 13 % ogifta, 85 % gifta och 2 % förut gifta. Siffrorna över antalet ogifta torde vara något i underkant, om man tar hänsyn till att bland de icke identifierade och bland dem som ej medtagits (obefintliga, obotligt sjuka, temporärt emigrerade) ett förhållandevis stort antal säkerligen är ogifta. Siffrorna över civilståndsfördelningen är dock av den rätta storleksordningen.

De här anförda siffrorna över civilståndsfördelningen bland samtliga studenter stämma väl överens med dem som redovisas av 1945 års akademikerutredning¹ beträffande de år 1930 nyinskrivna vid de akademiska utbildningsanstalterna. Av dessa voro år 1945 14 % ogifta, 85 % gifta och 1 % förut gifta.

Som jämförelse kan även nämnas, att enligt folkräkningen 1945 av männen i åldersklassen 35—36 år i hela riket 25 % voro ogifta, 74 % gifta och 1 % förut gifta.² Av den manliga stadsbefolkningen i åldern 35 år voro 15 % ogifta, 82 % gifta och 3 % förut gifta.³ Jämfört med totalbefolkningen ha studenterna således haft större giftermålsfrekvens totalt sett i åldrarna innan 35 år, trots att studenterna helt naturligt i åldrarna under 25 år ha lägre äktenskapsfrekvens än övriga samhällsgrupper. Jämfört med stadsbefolkningen ha studenterna vid 35 år samma »sammanlagda» giftermålsfrekvens.

Fördelar man studenterna efter huvudgrupper av utbildning och för var och en av dessa beräknar civilståndsfördelningen, fås de siffror, som framgå av tabell 112. Procenten ogifta är lägst bland dem med icke-akademisk

¹ Stat. Off. Utr. 1947: 25.

² Se Befolkningsrörelsen 1945.

³ Se Folkmängden den 31/12 1945, del II: 1.

Tabell 112. Civilståndsfördelningen vid slutet av år 1946 för läroverksstudenter av årgång 1930 efter huvudgrupp av utbildning. Män.

Huvudutbildningsgrupp	C i v i l s t å n d				Summa	Procent ogifta
	Ogifta	Gifta	Änklingar	Frånskilda		
Högre akademisk examen..	19	176	—	2	197	10
Lägre akademisk examen..	102	697	5	6	810	13
Akad. stud. utan examen..	40	119	—	3	162	25
Icke-akademisk examen...	19	205	1	4	229	8
Utan utbildning.....	29	165	—	2	196	15
Summa	209	1 362	6	17	1 594	13

Anm.: I »högre akademisk examen» ingå förutom fil. teol. och jur. lic. eller dr även några agr. dr. och tekn. dr.

examen (kortare utbildning) samt bland dem med högre akademisk examen och högst bland de akademiker, som ej avlagt någon examen. Olikheterna äro dock ganska stora mellan olika examenstyper inom dessa huvudgrupper av utbildning. Sålunda ha av akademikerna apotekare och utexaminerade från Veterinär-, Lantbruks- och Skogshögskolorna den lägsta procenten ogifta, 5 %, och de med lägre filosofisk examen den högsta, 25 %. Jämför man de utexaminerade vid de fria fakulteterna med de utexaminerade vid fackhögskolorna inkl. medicinska fakulteterna, har den förra gruppen högre procenttal ogifta än den senare.

De gifta studenternas fördelning på vigselår för skilda huvudgrupper av utbildning framgår indirekt av tabell 113, vilken för skilda utbildningsgrupper redovisar den totala procenten gifta vid olika årsskiften. I siffrorna ingå blott de som ingått äktenskap, vilka fortfarande (vid slutet av år 1946) bestå. För änklingar och omgifta angives ej vigselåret i länsstyrelsernas register, varför dessa ej kunnat medtagas i tabellen. Hade de upplösta äktenskapen kunnat medräknas och de omgifta fördelats efter tiden för

Tabell 113. Procentantalet gifta bland läroverksstudenter av årgång 1930 vid olika tidpunkter mellan studentexamen och år 1946 efter huvudgrupper av utbildning. Män.

Huvudutbildningsgrupp	Antal	Procenten gifta vid slutet av år						»Medi- anår» ¹
		1934	1937	1940	1943	1946	obe- kant år	
Högre akademisk examen.....	197	4	17	54	77	90	—	8,8
Lägre akademisk examen.....	810	1	20	55	75	86	—	8,4
Akad. stud. utan examen.....	162	4	21	46	62	72	1	8,5
Icke-akademisk examen.....	229	3	34	68	82	89	1	7,5
Utan utbildning.....	196	5	28	62	79	83	1	7,6
Samtliga	1 594	2	22	57	75	85	1	8,2
Samtliga män födda år 1910....	—	14	36	57	69	74 ²	—	—

Anm.: ¹ Räknat från juni 1930
² år 1945.

första vigseln, skulle procentsiffrorna för de första åren i tabellen ha ökat något. Emellertid inverkar ej denna grupp utelämnade på storleksordningen av tabellens siffror. I tabellen har även angivits hur stor del av samtliga män i riket, födda år 1910, som voro gifta vid motsvarande tidpunkter. För sista året (1946) föreligga ännu inga uppgifter om civilståndsfördelningen, varför siffrorna i kolumnen avse förhållandena bland männen, födda 1910 vid slutet av år 1945.

År 1937 var procenten gifta störst bland dem med kortare utbildning (34 %) och lägst bland dem som avlagt högre examen (17 %). De flesta av dessa senare hade givetvis ännu ej 1937 avlagt den högre examen. 36 % av samtliga män i årgång 1910 voro gifta vid slutet av 1937, och studenterna ha ännu sju år efter studentexamen betydligt lägre total äktenskapsfrekvens än den jämnåriga manliga befolkningen. Under den följande perioden 1938—40, då huvuddelen av dem som studera på någon examen hunnit bli färdiga med sina examina, är äktenskapsfrekvensen högst i gruppen akademiker med högre examen, så att siffran för gifta för denna grupp stigit från 17 % till 54 %. Äktenskapsfrekvensen är lägst i gruppen akademiker utan examen, för vilken siffrorna stigit från 21 till 46 %. Vid slutet av år 1940 är procenten gifta densamma bland studenterna som bland den jämnåriga manliga totalbefolkningen, men lägre än bland den manliga stadsbefolkningen. Mellan 1940 och 1946 ökar procentsiffran gifta bland studenterna betydligt och överskrider allt kraftigare totalbefolkningens samt kommer i paritet med stadsbefolkningens motsvarande procentsiffra. Den största äktenskapsbildningen under dessa år förekommer bland de två grupperna akademiker.

Siffrorna i tabellens högra kolumn ange den tidpunkt efter studentexamen (juni 1930), då hälften av de gifta hunnit ingå äktenskap, d. v. s. ett slags median för äktenskapsåret. Siffrorna visa, att de genomsnittliga skillnaderna i fråga om tidpunkten för äktenskapsbildningen mellan dem med kortare eller ingen utbildning å ena sidan och akademikerna å den andra är ungefär ett år. För studenterna betyder tidpunkten för examens avläggande avsevärt för äktenskapsbildningen. För att belysa sambandet mellan tidpunkten för inträdet i förvärvslivet (= tidpunkten för slutexamens avläggande) och äktenskapsbildningen har i tabell 114 de gifta studenterna fördelats efter vigselår och examensår i kombination och med fördelning på högre och lägre akademisk utbildning samt icke-akademisk utbildning. Av samtliga de studenter, som avlagt högre akademisk examen, voro 83 st. eller 47 % gifta senast året före examens avläggande, 50 st. hade gift sig tre eller fler år före examensåret, 20 st. eller 11 % gifte sig samma år som slutexamen avlades. 73 st. eller 41 % gifte sig ett eller flera år efter examens avläggande. En del av dem som avlagt högre examen ha emellertid haft anställning mellan avläggandet av lägre och högre examen, varför dessa siffror ej ge någon uppfattning om hur vanliga de s. k. studentäktenskapen

Tabell 114. Gifta läroverksstudenter av årgång 1930 efter tidsavståndet mellan examensår och vigselår efter huvudgrupper av examen. Män.

E x a m e n	Antal gifta perso- ner	Vigselåret i relation till examensåret								Obe- kant
		Före examen		Exa- mens- året	E f t e r e x a m e n					
		3 eller flera år	1—2 år		1 år	2 år	3 år	4 år	5 eller flera år	
Högre akademisk examen	176	50	33	20	17	20	16	11	9	—
därav examen se- nast 1939	64	3	9	10	9	10	9	7	7	—
Lägre akademisk examen	697	26	37	58	78	104	74	78	238	4
därav examen se- nast 1936	426	—	10	19	40	64	48	58	185	2
Icke-akademisk examen	205	2	1	—	12	13	22	29	122	4

varit bland dessa studenter med högre akademisk examen. För att få en något bättre uppfattning härom har i tabellen även angivits sambandet mellan vigselår och examensår för dem som avlagt högre examen senast 1939. Dessa torde ej ha haft förvärvsarbete i någon större omfattning före avläggandet av slutexamen. 12 st. av de 64 personer (knappa 20 %), som avlagt sin slutexamen senast 1939, voro gifta senast året före examensåret. Studentäktenskapens andel bland dem som avlagt högre examen bland 1930 års studenter torde således få uppskattas till högst 20 %. Bland senare årgångar har säkerligen studentäktenskap blivit betydligt vanligare.

Av de 697, som avlagt lägre akademisk examen, ha 63 eller 9 % ingått äktenskap senast året före examens avläggande, 58 st. eller 8 % ha gift sig samma år som examensåret. Även för dessa studenter kan det vara av ett visst intresse att särskilt ange vigselårets samband med examensåret för dem som avlagt examen inom relativt normal tid efter studentexamen. Därför har i tabellen angivits siffrorna för dem som avlagt lägre akademisk slutexamen senast år 1936. Av dessa hade blott 10 st. eller 2 % ingått äktenskap före examensåret, vilket således är en betydligt lägre procent än bland övriga med lägre akademisk slutexamen.

Av dem som avlagt examen (fullföljt utbildningen) vid de icke-akademiska utbildningslinjerna voro blott 3 st. gifta före utbildningens avslutande. Alla tre hade påbörjat denna utbildning många år efter studentexamen, en fem år och två tio år efter studentexamen.

Då man kan vänta sig, att civilståndsfördelningen bland studenterna i likhet med vad fallet är för hela befolkningen står i samband med de ekonomiska förhållandena, har för olika utbildningsgrupper i tabell 115 beräknats procenten ogifta för tre större inkomstgrupper: högst 10 000, mellan 10 000 och 20 000, 20 000 och därutöver. Siffrorna avse nettoinkomsten. Procenten ogifta är avsevärt större bland de lägre inkomsttagarna än bland

Tabell 115. Relativa antalet ogifta bland läroverksstudenterna av årgång 1930, efter utbildning och nettoinkomst. Män.

Huvudutbildningsgrupp	Samtliga	Nettoinkomstklass		
		0—9 ¹	10—19	20—w
Examen vid fria fakulteter.....	% 16	% 24	% 10	% 11
Examen vid fackhögskola (inkl. med. fak.).....	8	17	8	4
Akad. stud. utan examen.....	24	27	9	(27)
Ikke-akademisk examen	8	14	4	8
Utan utbildning.....	14	21	3	11

¹ Inkl. icke taxerade personer.

de högre. Det mest utpräglade sambandet mellan inkomst och procenten ogifta bland akademikerna uppvisar gruppen examinerade från de tekniska högskolorna. När inkomsten är lägre än 10 000 kronor, är drygt $\frac{1}{3}$ ogifta, men vid en inkomst av över 20 000 äro så gott som samtliga gifta. Inom gruppen icke-akademisk utbildning föreligga betydande differenser mellan de olika utbildningsgrupperna.

Barnantal.

De gifta manliga studenterna i årgång 1930 ha endast i undantagsfall varit gifta mer än 12 år vid slutet av år 1946, och de siffror, som i det följande framläggas över fördelningen efter familjestorlek samt över medelbarnantal få därför ej betraktas som slutliga för studenterna av denna årgång. De ha dock sitt värde vid inbördes jämförelser mellan skilda utbildnings- och yrkesgrupper, även om ev. vissa omkastningar i storleksrelationen mellan skilda grupper kunna komma att äga rum. Ej heller kan man av dessa siffror över barnantal utsäga något om reproduktionen, d. v. s. det antal barn, som erfordras för att »ersätta studenterna». Här må i förbigående dock nämnas, att antalet barn totalt var 2 328, av vilka något mer än hälften var gossar (omkring 1 200). I relation till studentårgångens ursprungliga storlek är detta ungefär 70 %.

De 1 362 gifta männen fördela sig efter barnantalet på följande grupper.

	A n t a l b a r n						
	0	1	2	3	4	5	S:a
Antal.....	225	305	535	240	47	9	1 361 (För 1 saknas uppgift om barnantal)

Medelantalet barn för samtliga gifta är 1,71 och för barnfamiljerna 2,05.

Som jämförelse kan nämnas, att 1945 års akademikerutredning redovisar ett medelbarnantal av 1,9 för manliga akademiker, gifta 1935—1939 och 0,8 barn för gifta 1940—1944, vilket i stort sett överensstämmer med här erhållna resultat.

I de 360 äktenskap, där hustrun 1946 hade förvärvsarbete (= inkomst av tjänst), är medelantalet barn för samtliga äktenskap 1,39 och för äktenskap med barn 1,89, d. v. s. avgjort mindre än i övriga äktenskap. Det lägre barnantalet beror delvis på att dessa äktenskap mestadels äro av senare datum jämfört med samtliga äktenskap. Detta framgår av följande siffror över den relativa fördelningen av äktenskapen på olika varaktighetsgrupper dels för samtliga äktenskap, dels för äktenskap, där hustrun har tjänst.

	Äktenskapets varaktighet (år)						
	0-3	3-6	6-9	9-12	12-17	Obek.	S:a
Samtliga äktenskap	12	21	40	23	3	1	100
Äktenskap, där hustrun har förvärvsarbete	17	24	37	18	3	1	100

Hela skillnaden förklaras dock ej av denna olikhet.

För att närmare belysa sambandet mellan familjestorlek och äktenskaps varaktighet har i tabell 116 dels samtliga äktenskap, dels äktenskap med förvärvsarbetande hustrur fördelats efter familjestorlek. Vidare har medelantalet barn för samtliga gifta och för gifta med barn angivits.

De barnlösa äktenskapen äro förhållandevis betydligt flera (31 %) i familjer, där hustrun har förvärvsarbete än i samtliga äktenskap (17 %). Detta gäller även för samtliga durationsklasser utom de två lägsta. I dessa (vigselår 1937 och tidigare) är fördelningen på familjestorlek och medelbarnantalet lika för båda grupperna.

Det är av stort intresse att jämföra medelbarnantalet i skilda utbildningsgrupper och inkomstklasser. Medelbarnantalet ger ett riktigt uttryck för olikheter i fruktsamheten endast om fördelningen efter äktenskapets varaktighet är densamma i de olika grupperna. Vill man jämföra den äktenskapliga fruktsamheten t. ex. mellan skilda utbildningsgrupper, är därför medelbarnantalet ej ett fullt tillfredsställande mått, då som tidigare visats tiden för ingåendet av äktenskapen är något olika för skilda utbildningsgrupper. Icke heller vid jämförelse mellan olika inkomstgrupper kan medelbarnantalet utan vidare godtagas som mått på fruktsamheten, då de som ha högre inkomster i regel blivit klara med sin examen tidigare än de som ha lägre inkomster, vilket i sin tur återverkar på tidpunkten för äktenskaps ingående och därmed på dess varaktighet.

Genom att multiplicera det i nedanstående tablå angivna medelbarnantalet för samtliga gifta studenter i skilda durationsklasser med antalet gifta studenter inom motsvarande durationsklasser, fås ett beräknat antal barn, vilket kan jämföras med det direkt observerade antalet. Det observerade barnantalet uttryckes härvid som procent av det beräknade (jämför tidigare standardberäkningar, t. ex. kap. V sid. 101 ff.).

Medelbarn- antal ..	Äktenskapets duration													
	0-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	12-13	13-16
	0,25	0,54	0,83	0,96	1,28	1,62	1,69	1,88	2,02	2,23	2,31	2,52	2,25	2,36

Tabell 116. Gifta läroverksstudenter av årgång 1930 fördelade efter vigselår (äktenskapets duration) samt efter antal barn. Män.

Äktenskapets varaktighet i år	Antal familjer med följande antal barn						Samtliga	Medelbarnantal	
	0	1	2	3	4	5		Samtliga äktenskap	Äktenskap med barn
Santliga äktenskap									
0—3.....	84	54	17	1	—	—	156	0,58	1,26
3—6.....	54	106	115	13	1	—	289	1,31	1,61
6—9.....	59	96	266	114	12	1	548	1,87	2,09
9—12.....	23	37	120	104	30	5	319	2,30	2,48
12—17.....	1	8	16	8	2	3	38	2,29	2,35
Obekant.....	4	4	1	—	2	—	11	1,27	2,00
Samtliga	225	305	535	240	47	9	1 361	1,71	2,05
Äktenskap där hustrun har förv. arb.									
0—3.....	41	17	4	—	—	—	62	0,40	2,00
3—6.....	31	32	20	2	1	—	86	0,95	1,49
6—9.....	31	26	58	17	1	—	133	1,48	1,93
9—12.....	5	11	22	16	8	1	63	2,22	2,41
12—w.....	—	3	5	2	—	1	11	2,18	2,18
Obekant.....	4	1	—	—	—	—	5	(0,20)	(1,00)
Samtliga	112	90	109	37	10	2	360	1,30	1,89

Anm.: För en gift person saknas uppgift om barnantalet, varför han ej äro medtagen i tabellen.

Indextalet anger således hur medelbarnantalet förhåller sig till det genomsnittliga (normala) medelbarnantalet för samtliga gifta studenter, om olikheterna i fråga om tidpunkten för äktenskapets ingående elimineras. Med dessa indextals hjälp får man en klarare bild av olikheterna i fråga om barnantal mellan skilda grupper studenter, t. ex. utbildnings- och inkomstgrupper, än vad de ovan redovisade medelbarnantalen giva. I tabell 117 har för skilda utbildnings- och inkomstgrupper beräknats sådana indextal över medelbarnantalet.

De utexaminerade vid de fria fakulteterna ha ungefär det för årgången normala barnantalet, medan de utexaminerade från fackhögskolor och me-

Tabell 117. Index över medelbarnantalet bland gifta läroverksstudenter av årgång 1930, efter utbildning och inkomst. Män.

Huvudutbildningsgrupp	Samtliga	Nettoinkomstklass		
		0—9 ¹	10—19	20—w
Examen vid fria fakulteter.....	100	93	100	122
Examen vid fackhögskola (inkl. med. fakulteter).....	110	98	109	114
Akad. stud. utan examen.....	92	89	94	120
Icke-akademisk examen.....	93	83	95	135
Utan utbildning.....	92	85	93	122

¹ Inkl. icke taxerade personer.

dicinska fakulteter ha ca 10 % högre. De med icke-akademisk examen samt akademiker utan examen och de utan utbildning ligga ca 7—8 % under det genomsnittliga värdet.

Relativt stora variationer förekomma inom respektive huvudgrupper av utbildning. Av de utexaminerade vid de fria fakulteterna ha teologer och jurister de högsta indextalen och de med högre och lägre filosofisk examen de lägsta. Teologerna och juristerna ha ungefär samma medelbarnantal som de utexaminerade vid fackhögskolorna, medan filosoferna ha ungefär samma som de utexaminerade vid de icke-akademiska utbildningslinjerna.

Det största medelbarnantalet bland de utexaminerade vid fackhögskolorna ha veterinärer, jägmästare och agronomer. Deras indextal ligger över 140. Därnäst komma läkarna med index 113. Civilekonomer och tandläkare ha de lägsta indextalen bland fackhögskoliterna med värden omkring 100, d. v. s. ungefär samma medelbarnantal som samtliga studenter i genomsnitt.

Av de med icke-akademisk examen ha officerarna och gymnastikdirektörerna något större medelbarnantal än övriga med icke-akademisk utbildning. Deras index är ungefär 100.

Som framgår av siffrorna i tabellen är sambandet mellan inkomst och barnantal mycket starkt för samtliga utbildningsgrupper. Genomgående ligger index under hundra för de lägsta inkomsttagarna och avsevärt över hundra för de större inkomsttagarna.

Privatisterna.

Som redovisats i inledningen, återfunnos yrkes-, inkomst-, hemorts- och familjedata för 35 av de 46 manliga privatisterna i årgång 1930.

Fördelningen på yrke för de identifierade privatisterna redovisas i tabellbilaga C: 1. Här kan nämnas, att 4 blivit präster, 5 lärare, 6 ingenjörer och 7 anställda som chefer eller tjänstemän i privat verksamhet. Medianinkomsten för samtliga privatister är 10 500 kr. mot 12 000 för läroverksstudenterna. Differensen är dock helt slumpmässig. Hade två av privatisterna med mindre än 10 000 kr. i nettoinkomst haft mer än 12 000, hade nämligen medianen blivit ca 12 000 även för privatisterna. Därför äro jämförelser mellan privatister och läroverksstudenter beträffande inkomststandard för skilda utbildnings- och yrkesgrupper utan intresse.

Jämför man hemorten 1946 med hemorten vid studentexamen, kan man för privatisterna liksom för läroverksstudenterna konstatera en nettoutflyttning till de »högre» hemortstyperna. År 1930 voro 9 av de återfunna privatisterna bosatta i storstäderna (Stockholm, Göteborg och Malmö), 10 i övriga städer och 16 på landsbygden. 1947 voro 16 bosatta i storstäderna, 11 i övriga städer och 8 på landsbygden.

I fråga om familjeförhållandena kan nämnas, att 7 av de 35 identifierade privatisterna voro gifta, d. v. s. ca 20 %. Bland läroverksstudenterna var

procenten ogifta 13 %. Även i detta fall kan dock skillnaden förklaras vara helt slumpmässig.

Medelbarnantalet för de gifta privatisterna var 1,96 eller något högre än för läroverksstudenterna. En indexberäkning över medelbarnantalet på basis av fruktsamheten i olika durationsklasser bland läroverksstudenterna visar också, att barnantalet är något större bland privatisterna än bland läroverksstudenterna. Skillnaden är dock obetydlig.

C. Studentskor av årgångarna 1930 och 1937.

Då för de kvinnliga studenterna civilståndet och familjestorleken i hög grad influerar på yrkesverksamheten, är det lämpligt att först redovisa civilstånd och övriga familjedata.

Civilstånd.

Av de 424 återfunna studentskorna i årgång 1930 voro 104 ogifta, 303 gifta och 17 änkor eller frånskilda, eller i procent 25, 71 resp. 4 %. I årgång 1937 återfunnos 961 och av dessa voro 331 ogifta, 621 gifta och 9 änkor eller frånskilda, vilket i procent innebär 34, 65 resp. 1 %.

En mindre del av de gifta studentskorna, 14 i årgång 1930 och 37 i årgång 1937, voro icke mantalsskrivna på samma plats som sina män. De kallas i fortsättningen *ej samboende*. En del av dessa leva under hemskillnad, andra ha gift sig strax före mantalsskrivningen 1946 men ej hunnit få bostad på samma ort som mannen eller ha fortsatt förvärvsarbete ytterligare någon tid på annan ort än mannens mantalsskrivningsort. Då de som leva under hemskillnad torde vara fler inom gruppen än de som ännu ej hunnit bli mantalsskrivna på samma ort som maken — siffrorna över vigselår tala bl. a. härför — ha de ej samboende i fortsättningen i regel redovisats tillsammans med gruppen förut gifta. Vid studiet av vigselår, barnantal och vid indexberäkningarna för de gifta kommer dock gruppen ej samboende att medtagas i redovisningen, då uppgifter finnas om vigselår och barnantal, detta i motsats till vad fallet är för de förut gifta.

Ett relativt stort antal av de samboende gifta studentskorna har förvärvsarbete; i årgång 1930 153 och i årgång 1937 289 st. Läger man härtill de förvärvsarbetande bland de icke samboende gifta, kommer man till att i båda årgångarna mer än 50 % av de gifta kvinnliga studenterna ha förvärvsarbete. Här bör påpekas, att uppdelningen i förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande gifta kvinnor skett med ledning av taxeringsuppgifterna. De studentskor, som 1946 hade egna inkomster av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet rubricerades som förvärvsarbetande, övriga som icke förvärvsarbetande. Denna indelningsgrund är givetvis något osäker. Dels måste ihågkommas, att en del av dem som 1946 saknade egna inkomster av ar-

bete kunna vara förvärvsarbetsande men på grund av tillfälligheter, t. ex. barnafödande, varit utan inkomster just under år 1946. Å andra sidan torde en del av dem som här rubriceras som förvärvsarbetsande blott haft tillfällig inkomst under år 1946, t. ex. för att kompensera ett tillfälligt inkomstbortfall för maken, varför de ej kunna rubriceras som förvärvsarbetsande i egentlig mening. Slutligen måste ihågkommas, att förekomsten av förvärvsarbetsande säkerligen varierar med de giftas ålder. Så t. ex. kan man nog räkna med att i äldre årgångar än de här studerade förekomsten av förvärvsarbetsande är mindre vanlig. Med reservation för dessa synpunkter har dock indelningen ansetts vara av så stor betydelse, att de två grupperna som regel redovisas var för sig.

I tabell 118 återfinnes civilståndsfördelningen för skilda grupper studentkor efter huvudutbildning, varvid skilts på dem med akademisk examen, akademiska studier utan examen, icke akademisk examen samt utan utbildning.¹

Tabell 118. Studentkor av årgång 1930 och 1937 efter civilstånd 1946 i kombination med utbildning.

Årgång och civilståndsgrupp	H u v u d u t b i l d n i n g s g r u p p									
	A n t a l					%				
	Akade- misk examen	Akad. stud. utan examen	Icke- akade- misk examen	Utan utbild- ning	Samt- liga	Akade- misk examen	Akad. stud. utan examen	Icke- akade- misk examen	Utan utbild- ning	Samt- liga
Kvinnor 1930										
Ogifta.....	49	14	16	25	104	28	26	25	20	25
Gifta utan förvärvsarb..	41	24	10	61	136	23	44	16	47	32
Gifta med förvärvsarb.	74	14	29	36	153	41	26	46	28	36
Övriga (fr., änk., g. ej samb.).....	14	2	8	7	31	8	4	13	5	7
Samtliga	178	54	63	129	424	100	100	100	100	100
Kvinnor 1937										
Ogifta.....	112	38	76	105	331	40	27	43	29	35
Gifta utan förvärvsarb.	51	67	28	146	292	19	47	16	40	30
Gifta med förvärvsarb.	98	28	66	97	289	36	20	37	26	30
Övriga (fr., änk., g. ej samb.).....	14	9	8	18	49	5	6	4	5	5
Samtliga	275	142	178	366	961	100	100	100	100	100

Anm. I siffrorna för grupp utan utbildning ingå i årgång 1930 och årgång 1937 3 st. resp. 7 st. med icke-akademisk utbildning utan examen (ej fullföljd).

¹ I årgång 1930 ha 3 och i årgång 1937 ha 7 påbörjat icke-akademisk utbildning men ej fullföljt. Dessa ha förts till gruppen utan utbildning. Däremot ha ej, som fallet var bland männen, de som blott avlagt od. kand. eller med. kand. förts till gruppen akademiker utan examen, då de kanske fullfölja utbildningen. Speciellt gäller detta dem som avlagt studentexamen 1937.

Studentskorna utan utbildning synes ha något lägre procentuellt antal ogifta än de med utbildning. I årgång 1930 föreligga sedan inga större olikheter i fråga om procenten ogifta mellan de tre övriga grupperna, medan i årgång 1937 de som ha akademiska studier utan examen ha lägre procent ogifta än övriga med utbildning.

Fördelningen av de gifta studentskorna på förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande är däremot mycket olika för skilda utbildningsgrupper. Bland dem som avlagt akademisk examen äro de med förvärvsarbete nästan dubbelt så många som de utan förvärvsarbete. Bland dem som avlagt annan icke-akademisk examen är proportionen nästan 3 : 1 till de förvärvsarbetandes förmån i årgång 1930 och 2 : 1 i årgång 1937. Bland dem som ej fullföljt sina akademiska studier och bland dem som sakna utbildning dominera å andra sidan de gifta kvinnorna utan förvärvsarbete. De äro i båda grupperna ungefär dubbelt så många som de förvärvsarbetande. Totalt sett blir därför, som redan tidigare påpekats, de båda grupperna förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande kvinnor bland de gifta lika stora.

Gruppen övriga, d. v. s. änkor, de frånskilda och de vid undersöknings-tillfället icke samboende är i båda årgångarna ungefär av samma relativa storleksordning inom samtliga utbildningsgrupper, 5—10 %.

Vigselår.

För att få en så fullständig bild som möjligt av äktenskapsbildningens gång bland studentskorna från studentexamensåret till utgången av år 1946 har i tabell 119 beräknats det relativa antalet (i promille) gifta + förut gifta studenskor vid slutet av varje år. Som emellertid tidigare påpekats, saknas genomgående uppgift om vigselår för änkor och frånskilda. Då man kan antaga, att de förut gifta i regel ingått äktenskap förhållandevis tidigt jämfört med övriga studenskor, ha de fördelats på vigselår ej i relation till de fortfarande giftas fördelning efter vigselår utan efter relationen

$$\frac{\text{summan genomlevda äktenskapsår för varje vigselårgång}}{\text{totalantalet genomlevda äktenskapsår för samtliga vigselår.}}$$

I tabellen anges dessutom motsvarande relativtal för samtliga kvinnor i ungefär motsvarande födelseårsgrupper (1910—11 resp. 1917—18).

Promilletalet för studentskorna ligger genomgående lägre än för den kvinnliga totalbefolkningen. Som framgår av kolumnen över differenserna, ökar inom båda jämförelsegrupperna skillnaden mellan totalbefolkningen och studentskorna upp till ungefär 25-årsåldern för att därefter avtaga. Som framgår av siffrorna för den äldre årgången, är skillnaden i 35-årsåldern nere i ca 7 %. Man kan antaga, att skillnaderna komma att ytterligare utjämnas, men det är ej troligt, att studentskorna fullständigt komma i paritet med den jämnåriga kvinnliga totalbefolkningen. Här föreligger sålunda

Tabell 119. Det relativa antalet gifta (inkl. förut gifta) vid slutet av olika år till och med år 1946 bland studentskor av årgång 1930 och 1937 samt bland jämnåriga kvinnor.

Å r	Relativa antalet (%) gifta (inkl. förut gifta) vid slutet av bredvidstående år					
	Studentskor 1930	Samtliga kvinnor föd- da 1910—11	Differens	Studentskor 1937	Samtliga kvinnor föd- da 1917—18	Differens
1930.....	0	58	58			
1931.....	5	105	100			
1932.....	35	162	127			
1933.....	75	229	154			
1934.....	137	302	165			
1935.....	217	379	162			
1936.....	309	451	142		35	
1937.....	387	526	139	2	79	77
1938.....	474	591	117	23	148	125
1939.....	552	643	91	58	240	182
1940.....	594	689	95	114	338	224
1941.....	630	721	91	211	431	220
1942.....	667	750	83	343	528	185
1943.....	693	772	79	472	608	136
1944.....	712	791	79	554	675	121
1945.....	736	805	69	614	725	111
1946.....	755	820	65	666	759	93

en skillnad mellan studentskorna och deras jämnåriga, som är motsatt den skillnad, som konstaterades mellan de manliga studenterna och deras jämnåriga.

Vidare framgår av tabellens siffror, att den allmänna uppgången i giftermålsfrekvensen, som kännetecknat senare delen av 1930-talet och 1940-talet, även gällt studentskorna. Då emellertid differenserna äro större mellan studentårgång 1937 och motsvarande totalbefolkning än mellan årgång 1930 och motsvarande totalbefolkning samtliga år, särskilt stora fram till 25-års-åldern, är det tydligt, att ökningen i giftermålsfrekvensen varit mindre bland studentskorna än inom totalbefolkningen i åldern under 25 år men därefter ökat starkare bland studentskorna. Detta står givetvis i samband med studentskornas vidare studier efter studentexamen. För att belysa olikheterna i fråga om äktenskapsbildningen för skilda utbildningsgrupper har i tabell 120 angivits procenten gifta vid slutet av ett antal år för skilda grupper studentskor efter utbildning. Dessa siffror omfatta endast de nu gifta, varför siffrorna för samtliga studentskor ej överensstämma helt med de i föregående tabell angivna relativtalen.

I årgång 1930 ingås äktenskap de första fyra åren efter studentexamen egentligen blott av studentskor, som icke påbörjat utbildning samt studentskor med studier vid akademiska utbildningslinjer. De som gift sig så tidigt ha dock avbrutit studierna. Under de närmast följande två åren är äktenskapsbildningen hög i dessa två grupper men kommer även i gång inom de två övriga utbildningsgrupperna, de som avlägga akademisk resp.

Tabell 120. Det procentuella antalet gifta studentskor 1930 och 1937 vid olika tidpunkter efter huvudgrupper av utbildning.

Årgång och utbildningsgrupp	Antal 1930	Procenten gifta vid slutet av år								Obe-kanta
		1932	1934	1936	1938	1940	1942	1944	1946	
a) Kvinnor 1930										
Akademisk examen....	178	1	6	16	37	49	57	65	69	—
Akad. stud. utan examen.....	54	9	22	44	52	59	61	63	70	2
Icke-akademisk examen	63	—	5	30	44	59	63	63	68	—
Utan utbildning.....	129	6	22	39	50	61	70	73	75	1
Samtliga	424	3	13	29	44	55	62	67	71	1
b) Kvinnor 1937										
		Procenten gifta vid slutet av år					Obe-kanta			
		1939	1941	1943	1945	1946				
Akademisk examen....	275	1	10	34	51	57	1			
Akad. stud. utan examen.....	142	13	29	57	68	70	2			
Icke-akademisk examen	178	1	15	39	52	56	1			
Utan utbildning.....	366	8	27	52	66	69	1			
Samtliga	961	5	20	45	59	63	1			

icke-akademisk examen, starkast inom den senare gruppen. Här är det i första hand fråga om dem som vid tidpunkten för äktenskapet äro klara med sina examina (se även nästa tabell). Mellan sjätte och åttonde året efter studentexamen börja olikheterna i fråga om den totala äktenskapsbildningen utjämnas mellan de olika utbildningsgrupperna, och sexton år efter studentexamen äro skillnaderna förhållandevis små.

I årgång 1937 är tendensen i stort sett densamma för de olika utbildningsgrupperna.

Att de som avlagt akademisk examen gifta sig förhållandevis tidigt i årgång 1937 jämfört med 1930 framgår av följande siffror.

I årgång 1930 ha 18 st. av dem som avlagt akademisk examen gift sig före examens avläggande. I relation till samtliga studentskor med akademisk examen (oavsett civilstånd) blir detta 10 %. I årgång 1937 ha 31 st. gift sig före examens avläggande eller 11 % av samtliga med akademisk examen. Emellertid gifte sig 36 st. eller 13 % av 1937 års studentskor med akademisk examen under själva examensåret mot 8 st. eller 5 % i årgång 1930. Senast tre år efter examensåret voro 141 st. eller drygt 50 % av studentskorna med akademisk examen i årgång 1937 gifta mot 71 st. eller ca 41 % i årgång 1930. Vid jämförelse mellan de två årgångarna måste man beakta, att i årgång 1937 ett förhållandevis större antal studentskor än i årgång 1930 ännu ej avlagt sin slutexamen, varför gruppen med akademisk examen kommer att öka betydligt i antal för årgång 1937, vilket givetvis medför vissa förändringar i de här anförda procenttalen.

Bland studentskor med icke-akademisk examen förekommer mycket få fall av äktenskap före examens avläggande (utbildningens avslutande). I årgång 1930 blir äktenskapsbildningen av större omfattning först fyra eller fler år efter examens avläggande. I årgång 1937 påbörjas äktenskapsbildningen redan det första året efter examens avläggande.

Den tidigare äktenskapsbildningen i förhållande till examensåret i årgång 1937 jämfört med årgång 1930 för båda grupperna examina måste emellertid, som tidigare framhållits, ses i samband med den för hela befolkningen ökande äktenskapsfrekvensen i slutet av 1930-talet och början av 1940-talet.

Barnantal.

Det totala medelbarnantalet bland de gifta studentskorna i årgång 1930 var 2,01 vid slutet av år 1946. En approximativ uppskattning av medelbarnantalet per gift kvinna vid slutet av år 1946 för årgångarna 1910 och 1911 ger siffran 1,70. Siffran för studentskorna är således avsevärt större än för den jämnåriga totalbefolkningen. Skillnaden i fruktsamheten är emellertid även ännu större än vad denna siffra ger vid handen. Man måste nämligen beakta, att de gifta kvinnorna i hela befolkningen ha varit gifta i genomsnitt minst ett år längre än de jämnåriga studentskorna.

Medelbarnantalet bland de gifta studentskorna i årgång 1937 vid slutet av år 1946 var 1,17 mot approximativt 1,30 för den jämnåriga totalbefolkningen vid samma tidpunkt. Orsaken till att i denna årgång den gifta totalbefolkningen har högre medelbarnantal än studentskorna beror givetvis på den förhållandevis stora skillnaden i äktenskapens genomsnittliga duration, en skillnad, som är förhållandevis betydligt större än för den äldre årgången. Av tabell 119 kan beräknas, att studentskorna varit gifta 4,1 år i genomsnitt, medan siffran för gifta bland jämnåriga är 5,5. Man torde kunna räkna med att fruktsamheten bland studentskorna i årgång 1937 är något högre än bland den jämnåriga totalbefolkningen.

I tabell 121 ha äktenskapen i de två studentårgångarna fördelats efter familjestorlek. Äktenskapen ha fördelats på tre grupper: hustrun saknar förvärvsarbete, hustrun har förvärvsarbete samt ej samboende. I tabellen angives även medelbarnantalet för samtliga äktenskap samt för äktenskap med barn.

Procenten barnlösa äktenskap är störst bland äktenskap, där makarna ej äro samboende. Detta kan delvis bero på att en del äktenskap äro nyinångna. Då dessa äktenskap äro så få, kan något bestämt emellertid ej sägas om fördelningen på familjestorlek.

I äktenskap, där hustrun har förvärvsarbete, är procenten barnlösa större än i äktenskap, där hustrun saknar förvärvsarbete. Skillnaden i procenttal är större i årgång 1937 än i årgång 1930. Medelbarnantalet är större i äktenskap, där hustrun saknar förvärvsarbete, även om härvid blott äkten-

Tabell 121. Giftna studentskor av årgång 1930 och 1937 efter antal barn och civilstånd 1946.

Årgång och civilståndsgrupp	Antal giftna med följande antal barn						Summa	Procent barnlösa	Medelbarnantal		
	0	1	2	3	4	5			6	Samtliga äktenskap	Äktenskap med barn
Årgång 1930											
Giftna utan förvärvsarbete.....	15	23	32	47	16	3	—	136	11	2,26	2,54
Giftna med förvärvsarbete.....	27	31	45	34	12	3	1	153	18	1,91	2,32
Giftna, ej samboende	8	2	4	—	—	—	—	14	(57)	0,71	(1,67)
Samtliga	50	56	81	81	28	6	1	303	17	2,01	2,41
Årgång 1937											
Giftna utan förvärvsarbete.....	36	109	115	29	3	—	—	292	12	1,50	1,94
Giftna med förvärvsarbete.....	109	104	59	16	1	—	—	289	38	0,95	1,52
Giftna, ej samboende	26	12	2	—	—	—	—	40	65	0,40	1,14
Samtliga	171	225	176	45	4	—	—	621	28	1,17	1,62

Tabell 122. Medelbarnantalet i skilda vigselårgångar bland studentskorna 1930 och 1937.

Vigselår	Medelbarnantalet		
	Studentårgång		
	1930	1937	
1931.....	} 3,14	} 2,10	
1932.....			
1933.....	2,27		
1934.....	2,38		
1935.....	2,48		
1936.....	2,16		
1937.....	2,61		
1938.....	2,46		
1939.....	1,94		2,00
1940.....	1,53		1,71
1941.....	1,36		1,55
1942.....	1,00		1,38
1943.....	1,18		1,07
1944.....	0,63		0,87
1945.....	0,60	0,39	
1946.....	0,00	0,26	

skap med barn jämföras. Då emellertid medelbarnantalet i hög grad är beroende av äktenskapens duration, ger en index, beräknad på samma sätt som i föregående avsnitt beträffande männen (se sid. 275), bättre besked om olikheterna i fråga om den äktenskapliga fruktsamheten.

I tabell 123 redovisas dessa indextal över medelbarnantalet, fördelade

Tabell 123. Indextal över medelbarnantalet bland gifta studentskor fördelade efter utbildning.

Årgång och utbildningsgrupp	I n d e x			
	Samtliga	Hustru utan förvärvs- arbete	Hustru med förvärvs- arbete	Ej sam- boende
Kvinnor 1930				
Akademisk examen.....	102	113	99	(47)
Akad. stud. utan examen.....	97	99	94	—
Icke-akademisk examen.....	93	82	98	(75)
Utan utbildning.....	102	104	102	—
Samtliga	100	104	99	55
Kvinnor 1937				
Akademisk examen.....	92	125	79	(32)
Akad. stud. utan examen.....	104	108	112	(23)
Icke-akademisk examen.....	104	119	102	(49)
Utan utbildning.....	99	111	83	(47)
Samtliga	100	114	90	41

efter civilstånd och utbildningsgrupp i kombination. Indexen är beräknad på basis av de i tabell 122 angivna medelbarnantalen för skilda durationsgrupper.

För samtliga gifta oavsett utbildning i årgång 1930 är medelbarnantalet obetydligt större i äktenskap, där hustrun saknar förvärvsarbete än där hustrun hade förvärvsarbete 1946. Skillnaden kan vara slumpmässig. I årgång 1937 däremot äro skillnaderna mellan de två grupperna avsevärda och statistiskt signifikanta. Man hade väntat, att barnantalet skulle varit klart mindre i äktenskap, där hustrun har förvärvsarbete. Anledningen till att någon skillnad knappast föreligger i den äldre årgången kan tänkas vara, att när i äktenskap av något längre varaktighet barnen hunnit bliva så stora, att de ej behöva moderns vård, hustrun kan börja eller återupptaga ett förvärvsarbete, som förhindrats, medan barnen varit små.

I årgång 1937 däremot äro av samma anledning förhållandevis flera förhindrade att ha förvärvsarbete på grund av att barnen äro så små, att de anses böra skötas av modern. Av den anledningen kan det tänkas, att ett flertal hustrur, t. ex. med akademisk utbildning, något senare övergår till förvärvsarbete.

I båda årgångarna är medelbarnantalet mycket lågt i äktenskap, där makarna äro skrivna på skilda håll.

Skillnaderna mellan utbildningsgrupperna äro ej särskilt stora och kunna åtminstone i årgång 1930 förklaras som slumpmässiga. Anledningen till den låga siffran för akademiker med examen i årgång 1937 kan emellertid delvis tänkas bero på att den relativt tidiga familjebildningen i förhållande till examensåret är kombinerad med barnbegränsning under de första åren,

Tabell 124. Indextal över medelbarnantalet bland gifta studentskor i årgång 1930 fördelade efter mannens inkomst.

Utbildningsgrupp	Mannens inkomst i 1 000-tals kronor			
	0—9	10—19	20—w	Samtliga
Akademisk examen.....	82	114	112	102
Akad. stud. utan examen.....	84	100	104	97
Icke-akademisk examen.....	84	110	(38)	93
Utan utbildning.....	81	102	131	102
Samtliga	82	107	114	100
därav hustru utan förvärvsarbete	94	112	100	104
» » med »	85	106	131	99

Anm.: I inkomstklass 0—9 ingå även de som ej voro taxerade.

i en del fall för att möjliggöra ett snabbare avslutande av makens och/eller egna studier. Här bör nämligen ihågkommas, att som akademisk examen räknats även förberedande examen som od. kand. och farm. kand. och även fil. kand., vilken senare i många fall är förberedande examen till fil. mag. eller i enstaka fall fil. lic. Å andra sidan kan det vara ett rent selektionsfenomen, då de studerande, som gift sig innan examen, ofta avbryta studierna, när barnen komma, medan barnlösa oftare fullfölja studierna.

Den äktenskapliga fruktsamheten varierar emellertid inte endast med hustruns utbildning och om hustrun har förvärvsarbete eller ej utan även i mycket hög grad med inkomsten. För att belysa detta senare problem har i tabell 124 för årgång 1930 beräknats indextal över medelbarnantalet för skilda civilstånds- och utbildningsgrupper med fördelning på mannens nettoinkomst. I samtliga äktenskap är index 82 i äktenskap, där mannens inkomst understiger 10 000 kronor, stiger till 107 för äktenskap, där mannens inkomst ligger mellan 10 och 20 000 och till 114 i äktenskap, där mannens inkomst är uppe i över 20 000 kronor, d. v. s. samma förhållande, som påvisats för manliga studenter. Delar man upp äktenskapen med hänsyn till om hustrun har förvärvsarbete eller ej, finner man, vilket även framgår av tabellen, att den äktenskapliga fruktsamheten är betydligt mer beroende av mannens inkomst i de äktenskap, där hustrun har förvärvsarbete än i de äktenskap, där hustrun ej har förvärvsarbete. I den senare gruppen är t. o. m. fruktsamheten lägre för äktenskap, där mannen har över 20 000 kronor i inkomst än i äktenskap, där mannen har mellan 10 och 20 000 kronors inkomst.

Fördelar man äktenskapen efter hustruns utbildning, finner man, som även tabellens siffror visa, att inga större olikheter i fråga om sambandet mellan medelbarnantal och mannens inkomst föreligga mellan de olika grupperna.

Studerar man medelbarnantalets samband med hustruns egen inkomst, får man ej fram något samband.

Tabell 125. Civilståndsfördelning och index över medelbarnantalet bland studentskor i årgång 1930 och 1937 efter medelbetyg i studentexamen.

Årgång och medelbetygsklass	Samtliga	Antal studentskor				Index för barnantal	
		Ogifta	Gifta utan förvärvsarbete	Gifta med förvärvsarbete	Övriga (ej samboende, fränskilda, änkor)	Gifta utan förvärvsarbete	Gifta med förvärvsarbete
Kvinnor 1930							
—2,9.....	153	41	53	51	8	98	90
3,0—3,9.....	188	45	60	65	18	106	100
4,0—.....	83	18	23	37	5	109	110
Samtliga	424	104	136	153	31	104	99
Kvinnor 1937							
—2,9.....	291	95	108	72	16	106	84
3,0—3,9.....	480	165	145	142	28	115	90
4,0—.....	190	71	39	75	5	120	95
Samtliga	961	331	292	289	49	113	90

För årgång 1937 redovisas inga indextal, då som tidigare nämnts familjebildningen 1946 ännu var långt ifrån avslutad och mannens inkomst vid samma tid ej har så stort intresse, då mannen ofta 1946 hade en inkomst, som ej gav uttryck för hans sociala ställning, då han i regel mycket nyligen påbörjat sin förvärvsverksamhet. Gjorda beräkningar visa emellertid, att sambandet mellan medelbarnantal och inkomst i årgång 1937 är ännu mer utpräglat än i årgång 1930.

Några aktuella siffror över sambandet mellan inkomst och medelbarnantal för hela befolkningen föreligga ännu icke. Från 1935/36 års partiella folkräkning vet man emellertid, att för stadsbefolkningen de högsta inkomstklasserna då hade något högre barnantal i äktenskapen än de mellersta inkomstklasserna. Siffran för 1930 års studenter tyder emellertid på att sambandet mellan inkomst och barnantal är mer utpräglat bland studenterna än i hela befolkningen.

Som avslutning på detta avsnitt kan det ha ett visst intresse att något belysa civilståndsfördelning och barnantal med utgångspunkt från studentbetygen.

Som framgår av siffrorna över civilståndsfördelningen i tabell 125, är de ogiftas andel av samtliga studentskor ungefär densamma för skilda medelbetygsgrupper. I årgång 1930 sjunker visserligen procenten ogifta något med stigande medelbetyg, men olikheterna mellan betygsklasserna äro så små, att de mycket väl kunna bero på tillfälligheter. I årgång 1937 å andra sidan ökar procenten ogifta något med stigande medelbetyg, men även här äro olikheterna obetydliga och ej statistiskt signifikanta.

Relationen mellan förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande gifta

studentskor är däremot ganska olika i de skilda medelbetygsgrupperna. I den lägsta medelbetygsgruppen är antalet gifta utan förvärvsarbete något större än antalet med förvärvsarbete, medan i den högsta medelbetygsgruppen gifta med förvärvsarbete överväga. I den mellersta gruppen äro de med förvärvsarbete något fler i årgång 1930 men något färre i årgång 1937 än de utan förvärvsarbete. Orsaken till att de med förvärvsarbete äro fler än de utan förvärvsarbete i de högsta medelbetygsgrupperna och färre i de lägre beror säkerligen indirekt därpå att de som ha bättre studentbetyg i större utsträckning än övriga skaffa sig vidare utbildning efter studentexamen (se sid. 99 ff.), vilket måste återverka på relationen förvärvsarbete—icke förvärvsarbetande gifta studentskor i skilda betygsklasser.

Medelbarnantalet för samtliga gifta studentskor, som sammanbo med sina män, varierar även med medelbetygen i studentexamen, som framgår av nedanstående tablå.

		Medelbetygsklass			
		—Ba	Ba—AB	AB—a	Samtliga
Medelbarnantal	{ Kvinnor 1930 ..	1,89	2,15	2,21	2,07
	» 1937 ..	1,18	1,26	1,21	1,23

I årgång 1930 stiger medelbarnantalet starkare med stigande medelbetyg än i årgång 1937, där de som ha de högsta medelbetygen ha något lägre medelbarnantal än de i den mellersta gruppen.

För att få ett något säkrare uttryck för olikheterna i fruktsamhet mellan olika medelbetygsgrupper och årgångar samt för att belysa skillnaderna mellan gifta med och utan förvärvsarbete har i tabell 125 angivits index över medelbarnantalet för skilda grupper efter medelbetyg och yrkesverksamhet i de två årgångarna.

Först kan konstateras, att i fråga om medelbarnantalet totalt sett olikheterna mellan gifta med och utan förvärvsarbete äro större i årgång 1937 än i årgång 1930. I båda årgångarna stiger emellertid index för barnantalet inom båda civilståndsgруппerna med stigande medelbetyg. Den mest markanta stegringen kommer på gifta kvinnor med förvärvsarbete i årgång 1930, där de som ha medelbetyg under Ba ha 10 % lägre fruktsamhet per vigselår än samtliga gifta (inkl. ej samboende) studentskor i samma årgång, medan de som ha medelbetyg över AB ha 10 % högre fruktsamhet än den genomsnittliga för studentårgången.

Anledningen till att fruktsamheten varierar med medelbetyg i studentexamen har säkerligen delvis samband med olikheter i familjernas inkomststandard. I de familjer, där hustrun (studentskan) har bättre medelbetyg i studentexamen, är i regel också inkomststandarden högre än i de äktenskap, där hustrun har relativt låga studentbetyg.

Yrke och utbildning.

På samma sätt som skett för de manliga studenterna har i särskild tabellbilaga studentskornas fördelning på undergrupper av yrken redovisats (bilaga C: 2). I tabell 126 återfinnes ett sammandrag i huvudgrepper av yrken i kombination med utbildning. Indelningen i huvudgrupper av yrken har i stort sett gjorts likformig med den som gäller för männen. De kvinnor, som äro anställda i offentlig förvaltning, ha dock icke fördelats på stats-, läns- och kommunal verksamhet. Å andra sidan redovisas en särskild grupp socialvårdstjänstemän (kvinnor). Bland männen fördelades de fåtaliga socialvårdstjänstemännen på respektive läns- och kommunal tjänst. Av dem som tjänstgöra inom den offentliga förvaltningen ha de som äro amanuenser, notarier o. d. nästan samtliga akademisk examen, de flesta jur. kand. De däremot, som tjänstgöra inom socialvården, sakna i stor utsträckning, speciellt i årgång 1937 utbildning; endast ett fåtal har akademisk utbildning eller utbildning vid Socialinstitutet i Stockholm. Den största yrkesgrupp, som fordrar speciell yrkesutbildning efter studentexamen, är lärarna. 74 st. av 1930 års studentskor äro anställda som lärare. Därtill kommer 8, som förts till gruppen akademiker med inkomst, vilka i de flesta fall torde vara lärare, främst ämneslärare. Av lärarna ha 53 examen vid de fria fakulteterna, d. v. s. i första hand filosofiska fakulteternas humanistiska sektioner. 15 ha folkskolläraryxamen, 3 ha akademiska studier utan examen och 3 sakna utbildning. Som framgår av tabellbilaga C: 2 tjänstgjorde 43 st. som läroverkslärare och 22 som folkskollärare. Dessutom voro 6 ämneslärarinnor utan fil. mag.-ex. I denna grupp ingå tecknings-, musik- och privatlärare. Dessa siffror visa jämfört med fördelningen på utbildningsgrupper, att en del av dem med akademisk examen tjänstgjort som folkskollärare (inkl. småskollärarynnor) eller ämneslärare. De tre utan utbildning voro skolkökslärarinnor eller vävlärarinnor. Deras utbildning är ej medtagen i undersökningen, varför de rubricerats som »utan utbildning». I årgång 1937 äro 113 studentskor upptagna som lärare. 70 st. äro emellertid rubricerade som akademiker med inkomst, av vilka en stor del äro läroverkslärare. Man kan räkna med att lärarna äro i det närmaste dubbelt så många i årgång 1937 som i årgång 1930. Den största ökningen kommer, som redan i tidigare sammanhang påvisats, på folkskollärargruppen. Enligt tabellbilagan voro 63 folk-(små-)skollärarynnor och 23 ämneslärarinnor. Av de 11, som sakna utbildning, var huvuddelen, 8 st., skolköks- eller vävlärarinnor.

Som i tidigare sammanhang påvisats, är av övriga yrken, som erfordra speciell utbildning, farmaceut- och tandläkaryrkena de som studentskorna oftast valt. Studentskorna ha i viss omfattning även blivit sjuksköterskor, 6 i årgång 1930 och 22 i årgång 1937. Vid sidan av sjuksköterskeutbildningen, vilken ej ingår i undersökningens utbildningsgrupper och därför

Tabell 126. Studentkorna i årgång 1930 och 1937 efter yrke år 1946 i kombination med utbildning.

Yrkesgrupp	K v i n n o r 1930						K v i n n o r 1937					
	Huvudutbildning						Huvudutbildning					
	Examen vid universitet och fria högskolor		Akademisk utbildning utan examen	Övrig utbildning	Ingen utbildning	Summa	Examen vid universitet och fria högskolor		Akademisk utbildning utan examen	Övrig utbildning	Ingen utbildning	Summa
Amanuenser etc. i förvaltningen.....	3	—	2	1	1	7	24	1	2	1	29	
Socialvårdstjänstemän.....	—	—	—	—	—	—	2	—	3	18	27	
Läkare.....	9	—	—	—	—	9	7	—	—	—	7	
Tandläkare.....	—	24	—	—	—	24	—	19	—	—	19	
Apotekare och apotekspersonal.....	—	10	—	1	—	11	—	44	—	—	44	
Sjuksköterskor.....	53	—	3	1	2	6	1	—	3	18	22	
Samtliga lärare.....	—	—	3	3	3	74	—	—	1	76	113	
Akademiker utan yrkesuppbg. men med ink.	8	—	—	—	—	8	70	—	—	—	70	
Biblioteks- och museipersonal.....	11	1	—	2	2	14	11	—	—	—	11	
Fria yrken.....	2	—	5	6	6	13	6	—	4	5	16	
Ingenjörer, arkitekter.....	—	2	1	—	—	3	—	1	2	2	5	
Anställda vid postverket.....	—	—	—	—	—	—	—	—	23	—	23	
» tull, telegraf, S. J.....	—	—	—	—	5	22	—	—	4	4	9	
Gymnastikdirektörer.....	—	—	—	—	7	7	—	—	11	—	11	
Kontorspersonal.....	7	1	9	30	30	59	10	2	26	105	175	
Studerande.....	3	1	3	—	—	7	13	—	12	—	26	
Varia.....	1	—	—	1	1	2	1	—	1	4	6	
Summa	97	39	26	54	50	266	170	67	55	152	613	

hänförts till rubriken »utan utbildning», har i årgång 1930 och 1937 några akademiska studier.

I gruppen fria yrken, vilken omfattar förutom journalister även skådespelerskor och sångerskor, har över hälften påbörjat akademiska studier, varav dock blott halva antalet avlagt någon examen.

Av det relativt stora antal studentskor, som är anställt inom det privata näringslivet, 52 i årgång 1930 och 175 i årgång 1937, saknar största delen någon utbildning inom de utbildningsanstalter, som här redovisas. De som ha icke-akademisk examen ha nästan utan undantag handelsgymnasieutbildning. Här har också hamnat ett antal av dem som påbörjat men avbrutit akademiska studier.

Det bör påpekas, att siffrorna i tabell 126 avse alla studentskor med yrke eller titel enligt mantalslängdernas uppgifter. En del av dessa voro ej yrkesverksamma (hade icke inkomst av förvärvsarbete) år 1946, varför siffrorna i tabellen ej överensstämmer med siffrorna i de två följande tabellerna. Förekomsten av yrkes- eller titeluppgifter bland de gifta studentskor, som ej ha förvärvsarbete, framgår av siffrorna i nedanstående tabell.

	Samtliga	Därav med akademisk examen
Kvinnor 1930	18	11
» 1937	36	22

Huvuddelen av de icke yrkesverksamma, som enligt mantalslängderna ha yrkes- eller titeluppgift, var akademiker. Av dessa fortsatte en del emellertid sina studier.

Man kan ej av dessa siffror sluta sig till hur många studentskor som tidigare varit yrkesverksamma. Man måste nämligen förutsätta, att för de flesta, som tidigare varit yrkesverksamma, yrkes- eller titeluppgifterna bortfalla vid senare mantalsskrivningar. Däremot tillåter materialet en beräkning av antalet gifta studentskor utan förvärvsarbete 1946, som avlagt examina, som ge kompetens till viss yrkesutövning. I årgång 1930 funnos bland de icke förvärvsarbetande 9 med fil. ämbetsexamen, 7 med tandläkarexamen, 4 med farm. kand. och 3 gymnastikdirektörer. Dessutom fanns ett antal med andra examina, så t. ex. 12 med fil. kand. och 7 med handelsgymnasieutbildning.

I årgång 1937 var antalet något större. 13 fil. mag. voro gifta utan förvärvsarbete. Av dessa torde dock några fortfarande bedriva studier. 10 farm. kand., 5 med folkskollärarexamen och en gymnastikdirektör voro även gifta utan förvärvsarbete och av dem med annan examen märktes 18 med fil. kand. och 20 med handelsgymnasieutbildning. Några av dem med fil. kand. studera fortfarande.

Yrke, utbildning och inkomster.

Vid redovisningen av sambandet mellan utbildning, yrke och inkomst har liksom för männen i årgång 1930 främst tagits sikte på sambandet mellan

utbildning och inkomst. För de utbildningsgrupper, som lett till en rad olika yrken, har emellertid i vissa sammanställningar även redovisats inkomstförhållandena för undergrupper av yrken.

I de första tabellerna redovisas endast studentskornas egna inkomster, varefter vissa sammanställningar göras av hustruns utbildning i kombination med mannens utbildning och inkomst.

a) Egna inkomster.

Då studentskornas egna inkomster ha ett visst samband med civilståndet, redovisas först medianinkomsten för civilstånd i kombination med huvudgrupp av utbildning.

Som framgår av tabell 127 var medianinkomsten för de studentskor, som försörjde sig själva eller bidrogo till familjens försörjning, 6 500 kronor för årgång 1930 och 5 000 för årgång 1937. De gifta med förvärvsarbete ha något lägre medianinkomst än de ogifta och de icke samboende (inkl. från-skilda och änkor). I samtliga tre civilståndsklasser ha de som avlagt akademisk examen de högsta och de utan utbildning de lägsta medianinkomsterna i årgång 1930, medan i årgång 1937 de med icke-akademisk examen ha något högre medianinkomst än akademikerna med examen för de två största civilståndsgrupperna. Skillnaderna i medianinkomster mellan utbildningsgrupperna äro dock mycket små och olikheterna kunna i flera fall förklaras som slumpmässiga.

För fullständighetens skull bör nämnas, att även en del av de icke förvärvsarbetande gifta kvinnorna ha inkomster. Inkomsterna bestå därvid i regel av inkomst av kapital och i några fall av fastighet eller rörelse.

För att något närmare belysa sambandet mellan utbildning och i någon

Tabell 127. Medianinkomsten år 1946 för studentskor i årgång 1930 och 1937 efter civilstånd och utbildning.

Civilstånds- och utbildningsgrupp	1930		1937	
	Antal	Medianinkomst	Antal	Medianinkomst
Samtliga.....	288	6 500	669	5 000
Ogifta.....	104	6 500	331	5 500
därav med akademisk examen..	49	7 000	112	5 500
» akad. stud. utan examen..	14	6 000	38	4 500
» icke-akademisk examen...	16	6 500	76	6 000
» utan utbildning.....	25	6 500	105	5 000
Gifta med förvärvsarbete.....	153	6 000	289	4 500
därav med akademisk examen..	74	7 500	98	5 000
» akad. stud. utan examen..	14	5 000	28	3 000
» icke-akademisk examen...	29	6 500	66	5 500
» utan utbildning.....	36	5 000	97	4 500
Övriga.....	31	7 500	49	5 500
därav med akademisk examen..	14	8 000	14	7 000
» akad. stud. utan examen..	2	—	9	(5 500)
» icke-akademisk examen...	8	(7 500)	8	(6 000)
» utan utbildning.....	7	(7 500)	11	5 000

mån även yrke och inkomst har i tabell 128 a och b de *yrkesverksamma* studentskorna fördelats på undergrupper av utbildning och yrke samt fördelats efter nettoinkomst. Någon fördelning på civilstånd har härvid ej skett. Totalantalet yrkesverksamma studentskor i tabellen stämmer ej med antalet i föregående tabell (summan av ogifta, förvärvsarbetande, ej samboende, frångilda och änkor). Anledningen härtill är att i årgång 1930 ingå 43 st. och i årgång 1937 98 st. kvinnor av olika civilstånd, som sakna yrkesuppgifter i mantalslängderna. De flesta av dessa (42 resp. 92) ha visserligen egna inkomster men torde vara blott delvis yrkesverksamma eller sysselsatta med så skiftande verksamhet, att de ej kunna rubriceras som i egentlig mening yrkesverksamma.

Deras inkomststandard är genomgående betydligt lägre än den som gäller för de yrkesverksamma studentskorna.

De som avlagt filosofisk examen bland studentskorna i årgång 1930 ha en medianinkomst på 7 000 kronor och i årgång 1937 5 000. De som äro läroverkslärare (inkl. akademiker med inkomst) ha i årgång 1930 en något högre medianinkomst än övriga. Biblioteks- eller museitjänstemännen bland filosoferna ha i båda årgångarna lägre medianinkomst än lärarna. Skillnaden är dock obetydlig och kan i årgång 1937 vara slumpmässig.

Mer än 50 % av läkare och tandläkare bland studentskorna i årgång 1930 ha mer än 10 000 kronor i nettoinkomst. I årgång 1937 har mer än hälften av tandläkarna över 10 000 kronor i inkomst, medan bland läkarna medianinkomsten är 5 000. Anledningen till denna relativt låga inkomst är troligen att de 8 utexaminerade läkarna blott varit färdiga med sin examen mycket kort tid, varför de ej hunnit få mer värlönlade anställningar. De kvinnliga farmaceuterna ha betydligt lägre inkomster än tandläkarna i båda årgångarna.

Av dem som ha icke-akademisk examen ha folkskollärarinnorna de högsta inkomsterna med en medianinkomst på 8 000 kronor för de äldre och 6 500 kronor för de yngre studentskorna. Posttjänstemännen och de som utexaminerats från handelsgymnasierna, vilka senare i regel äro anställda inom det privata näringslivet, ha en medianinkomst på ca 6 500 kronor i årgång 1930. I årgång 1937 ha posttjänstemännen 6 000 kronor och handelsgymnasisterna 5 000 kronor.

I tabellen ha de som påbörjat men ej fullföljt akademiska studier sammanförts med gruppen utan utbildning (inkomststandarden för var och en av dessa två grupper framgår av en tidigare tabell). Huvuddelen av dessa har tjänst som kontorspersonal, huvudsakligast inom det privata näringslivet. En del äro dock anställda i offentlig tjänst som t. ex. kansli- och skrivbiträden vid statliga departement och ämbetsverk, vid universitet och högskolor etc. De kontorsanställda ha en medianinkomst på 5 500 kronor bland studentskorna i årgång 1930 och 5 000 i årgång 1937, vilket är ungefär samma inkomststandard som övriga inom den sammanslagna gruppen.

Tabell 128 a. Studentkorna av årgång 1930 efter inkomst, examen och yrke.

Examen och yrke	Egen nettoinkomst (i 1 000-tals kronor)										Summa	Median- inkomst	
	0—1	2	3	4	5	6	7	8—9	10—w				
a) Yrkesverksamma													
Filosofisk och teologisk examen .	4	9	2	9	8	7	8	20	14			81	7 000
därav läroverkslärare	2	5	2	3	5	5	4	13	10			49	7 500
» folkskollärare		1		2			3	3	1			10	(7 000)
» bibl.- och museipersonal	1	1		2	3	1	1	1	1			11	5 500
Juridisk examen						1	1	1	1			3	
Läkarexamen						1	2	1	6			9	> 10 000
Tandläkarexamen (inkl. od. kand.)		1	2	1			2	1	14			19	> 10 000
Apotekarexamen, farm. kand.				1		4	2	2	2			9	(6 000)
Annan fackhögskoleexamen							1	1	2			3	
Examen från G. C. I.					1	1	1	1	1			4	(6 000)
Folkskolläraryrket					2		6	6	14			14	8 000
Diplom från Socialinstitutet						1	1	1	2			2	
Examen från handelsgymnasium	2			2	6	6	6	1	13	2		13	6 500
Anställda vid postverket		1		1	2	7	4	1	15			15	6 500
» tull, telegraf													
Med akademiska studier utan examen samt utan utbildning	10	4	4	10	16	9	12	2	6			73	5 000
därav i kontortjänst	2	2	2	6	12	7	5	2	38			38	5 500
b) Icke yrkesverksamma	19	2	4	3	4	2	3	2	3			42	3 000

Tabell 128 b. Studenterna av årgång 1937 efter inkomst, examen och yrke.

Examen och yrke	Egen nettoinkomst (i 1 000-tals kronor)										Summa	Median- inkomst	
	0—1	2	3	4	5	6	7	8—9	10—w				
a) Yrkesverksamma													
Filosofisk och teologisk examen .	16	14	18	15	17	15	15	10	4			12½	5 000
därav läroverkslärare	8	9	13	9	10	9	10	7	1			76	5 000
» folkskollärare	2	1				1	1					5	(2 500)
» bibl. och museipersonal .	1		4	1	3	1	1					11	4 500
Juridisk examen	1			2	1	4	5	4				17	7 000
Läkarexamen	1		1	2	1	1	2	1				8	(5 000)
Tandläkarexamen (inkl. od. kand.)				2				4	11			17	10 000
Apotekarexamen, farm. kand. . .	7	2	2	4	14	7	3	2				39	5 500
Annan fackhögskoleexamen						1	2					3	(7 500)
Examen från G. C. I.		2		3	4	1	1					11	5 500
Folkskolläraryrket	1	3	6	5	13	35	8	2				73	6 500
Diplom från Socialinstitutet				1	2				1			4	(5 500)
Examen från handelsgymnasium . .	1		2	10	13	2	2					30	5 000
Anställda vid postverket		1		4	6	10	1					22	6 000
» tull, telegraf	1					1		1				3	(6 500)
Med akademiska studier utan examen samt utan utbildning	22	10	27	58	55	23	16	5	4			220	5 000
därav i kontorstjänst	13	7	16	37	35	14	10	1	3			136	5 000
b) Icke yrkesverksamma	42	10	12	8	5	2	4	5	4			92	2 500

Sammanfattningsvis kan beträffande de yrkesverksamma studentskornas egna nettoinkomster framhållas dels att inkomststandarden är ett å två tusen kronor högre i den äldre studentårgången än i den yngre, dels att i båda studentårgångarna inkomststandarden är ganska lika för samtliga utbildningsgrupper, tandläkare och (för de äldre) läkare undantagna.

Likheten i inkomststandarden utbildningsgrupperna emellan framträder ännu tydligare, om man jämför med inkomststandarden bland de jämnåriga manliga studenterna, där som tidigare påvisats stora olikheter föreligga i inkomstnivå. Genomgående äro kvinnornas inkomster lägre än männens inom motsvarande yrkesgrupper. Främsta undantaget är gruppen folkskollärare (med folkskollärarexamen som huvudutbildning). Här är inkomststandarden för män och kvinnor lika. Bland läroverkslärarna äro olikheterna relativt små.

b) Mannens inkomster.

Inkomstförhållandena för de gifta studentskornas män framgå av siffrorna i tabellerna 129 och 130. I den första tabellen ha studentskorna fördelats dels efter sin egen utbildning — med eller utan akademisk examen — dels efter mannens utbildning, även den uppdelad i akademisk respektive icke-akademisk. Man kan visserligen ej från mantalslängdernas yrkesuppgifter med säkerhet avgöra makens utbildning, men de män, som förts till gruppen »akademisk utbildning» ha samtliga med säkerhet avlagt akademisk examen. Dit höra dels personer, som för sin yrkesutövning nästan undantagslöst måste ha akademisk examen, dels personer med någon akademisk titel som enda yrkesbeteckning. I gruppen utan akademisk examen torde emellertid även ingå en del med akademisk examen. Så t. ex. ingår säkerligen i grupperna direktörer, disponenter och affärsmän en del personer med akademisk examen, i första hand civilekonomexamen. Men även en sådan grupp som högre tjänstemän torde omfatta en del personer med

Tabell 129. Medianinkomsten för männen till de gifta studentskorna i årgång 1930 och 1937 efter hustruns och egen utbildning.

Utbildningsgrupp	1930				1937			
	Samtliga	Mannens medianinkomst	Därav hustrur med egen nettoinkomst		Samtliga	Mannens medianinkomst	Därav hustrur med egen nettoinkomst	
			Antal	Medianinkomst			Antal	Medianinkomst
Hustrur med akad. examen.	115	12 500	92	6 500	149	8 500	117	4 500
därav mannen akad. yrke	87	13 000	69	6 500	104	9 500	81	4 000
» » icke-akademiskt yrke	28	9 500	23	7 500	45	7 500	36	5 500
Hustrur utan akad. examen	174	13 000	102	5 000	432	9 500	253	4 000
därav mannen akad. yrke	86	16 500	47	3 000	177	12 000	95	3 500
» » icke-akademiskt yrke	88	10 000	55	5 500	255	8 500	158	4 500

akademisk examen. Siffrorna för gruppen män med akademisk examen äro m. a. o. minimisiffror. Det kan i detta sammanhang nämnas, att i gruppen män utan akademisk examen de högre tjänstemännen dominerar, närmast följda av grupperna direktörer, disponenter, större affärsmän och office-rare. Huvuddelen av männen med dessa yrken har studentexamen. De män, vilka ej avlagt studentexamen eller därmed jämförbar examen torde i båda årgångarna uppgå till högst 10—15 % av samtliga.

Siffrorna i tabell 129 visa, att i årgång 1930 inkomsten för de äkta männen i stort sett är densamma antingen hustrun har akademisk examen eller ej. Däremot tyda siffrorna på att bland de hustrur, som ha inkomst, inkomsten är något högre bland dem som ha akademisk examen än bland övriga. Procentuellt sett ha något flera av de gifta studentskorna med akademisk examen egna nettoinkomster än av de gifta utan akademisk examen (80 resp. 59 %).

Både i äktenskap, där hustrun har akademisk examen och i övriga är männens inkomst högre, om mannen har akademisk examen. Skillnaderna äro här ganska väsentliga, störst i de äktenskap, där hustrun ej har akademisk examen. Där ha männen med akademisk examen 16 500 och männen utan akademisk examen 10 000 kronor i årsinkomst. Å andra sidan ha hustrurna högre inkomster i de äktenskap, där männen ej ha akademisk examen, varför den gemensamma inkomststandarden i de äktenskap, där hustrun har egna inkomster, är förhållandevis likartad, oavsett mannens yrkesutbildning. Det bör även påpekas, att det är något vanligare att hustrun har egna inkomster i de äktenskap, där mannen ej är akademiker. I årgång 1937 äro förhållandena i stort sett desamma som i årgång 1930. Påpekas bör dock, att procentantalet hustrur med egna inkomster ej är större i denna årgång inom äktenskap, där mannen ej har akademisk examen.

Det bör framhållas, att denna tabell ej ger besked om den sammanlagda familjeinkomsten. Man kan ej lägga ihop männens och hustrurnas medianinkomster till en medianinkomst för familjen. Det skulle bliva för höga värden, då hustrurnas medianinkomster blott äro räknade på dem som ha egna inkomster. Däremot tyda siffrorna på att hustrurnas inkomster i viss utsträckning är ett komplement till männens inkomster. I de grupper, där männen hade de högsta inkomsterna, ha kvinnorna de lägsta inkomsterna och vice versa, även om variationerna i hustruns medianinkomst alltefter mannens inkomst ej är särskilt stor.

För att belysa sambandet mellan mannens inkomst och förekomsten av förvärvsarbete för hustrun har i tabell 130 männens nettoinkomstfördelning och medianinkomsterna angivits för familjer med och utan förvärvsarbete hustrur, varvid som i föregående tabell skilts på äktenskap, där hustrun har akademisk examen och övriga äktenskap. Det bör i detta sammanhang påpekas, att antalet familjer, där hustrun har förvärvsarbete, ej överensstämmer med det antal familjer, där hustrun har egna nettoinkomster (se föregående tabell). De senare äro fler, beroende på att i vissa

Tabell 130. Inkomsterna för männen till de gifta studentskorna i årgång 1930 och 1937 efter hustruns utbildning och förvärvsarbete.

Utbildningsgrupp	Mannens nettoinkomst (1 000-tals kr.)						Summa	Me- dian- in- komst
	Ingen	0—4	5—9	10—14	15—19	20—w		
Kvinnor 1930								
Hustru med akad. examen	3	6	32	35	16	23	115	12 500
därav med förvärvsarbete . . .	3	5	23	24	7	12	74	11 500
» utan »	—	1	9	11	9	11	41	15 000
Hustru utan akad. examen	2	15	43	44	30	40	174	13 000
därav med förvärvsarbete . . .	—	7	31	23	7	11	79	10 500
» utan »	2	8	12	21	23	29	95	16 000
Kvinnor 1937								
Hustru med akad. examen	6	25	59	43	8	8	149	8 500
därav med förvärvsarbete . . .	3	23	40	21	7	4	98	8 000
» utan »	3	2	19	22	1	4	51	10 500
Hustru utan akad. examen	10	37	180	124	49	32	432	9 500
därav med förvärvsarbete . . .	4	24	97	46	14	6	191	8 500
» utan »	6	13	83	78	35	26	241	11 000

äktenskap hustrun har annan inkomstkälla än förvärvsarbete (såsom inkomst av kapital eller fastighet).

I båda årgångarna kan konstateras, att där männen ha relativt låga inkomster är förekomsten av förvärvsarbete bland hustrurna vanligare än i de äktenskap, där männen ha relativt höga inkomster.

Särskilt klart framträder sambandet mellan mannens inkomst och hustruns förvärvsarbete i de äktenskap, där hustrun ej avlagt akademisk examen (d. v. s. de äktenskap, där hustrun saknar utbildning, har icke-akademisk examen eller akademiska studier utan examen).

Flyttningar.

På samma sätt som för de manliga studenterna kan man även för de kvinnliga jämföra hemorten 1947 med hemorten vid tidpunkten för studentexamen och på så sätt få en bild av nettoflyttningarna under perioden. Här ges av utrymmesskäl blott en sammanställning av hemortstypen vid de två tillfällena med fördelning på storstäder, övriga städer och landsbygd.

Som framgår av tablån å nästa sida har antalet studentskor med hemort i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö ökat inom båda årgångarna. Ökningen är betydligt större i årgång 1937 än i årgång 1930; 60 mot knappa 20 %. Landsbygden har minskat sin andel något mindre än övriga städer, om man jämför siffrorna för samtliga stadsbor i båda årgångarna.

Det har för de kvinnliga studenterna ett visst intresse att se dessa nettoflyttningar i kombination med civilstånd. Därför har i tablån även angivits de ogifta studentskornas nettoflyttningar mellan de olika hemortstyperna. För båda årgångarna kan konstateras, att ökningen för storstäderna varit

Hemortstyp	Årgång 1930				Årgång 1937			
	Samtliga		Ogifta		Samtliga		Ogifta	
	Stud.- ex.	1947	Stud.- ex.	1947	Stud.- ex.	1947	Stud.- ex.	1947
Storstäder	156	185	34	53	293	469	83	164
Övriga städer	172	152	42	35	444	322	171	105
Landsbygd	96	87	28	16	222	168	77	62
Summa	424	424	104	104	1959	1959	331	331

¹ Två som vid studentexamen hade obekant hemort äro ej medtagna i tablån.

kraftigare bland de studentskor, som förblivit ogifta, än bland övriga. Antalet ogifta studentskor i storstäderna har nästan fördubblats i båda årgångarna. I årgång 1930 har landsbygden förlorat förhållandevis fler än städerna, medan i årgång 1937 förhållandet är det motsatta.

Det bör ihågkommas vad som framhölls vid redovisningen av de manliga studenternas flyttningar, att siffror av det slag, som ingår i tablån ej ge vägledning för bedömning av hur stor del av studenterna som lämnat den ort de bodde i vid studentexamen, då även flyttningar inom de tre hemortsundergrupperna ägt rum.

För de manliga studenterna kunde konstateras, att de som flyttat från den hemortstyp, där de bodde vid tidpunkten för studentexamen, hade bättre studentbetyg än de som 1946 voro bosatta inom samma hemortstyp som vid studentexamen. För kvinnornas del visar gjorda beräkningar, att för dem som 1946 voro gifta inga skillnader föreligga mellan de två grupperna, medan däremot bland de ogifta studenterna de som 1946 bodde i annan hemortstyp än den, där de bodde vid studentexamen, i likhet med samtliga manliga studenter hade bättre studentbetyg än de ogifta studentskor, som ej växlat hemortstyp.

Kvinnliga privatister.

Av de 9 kvinnliga privatisterna av årgång 1930 identifierades 7 och av de 16 i årgång 1937 11 st. i fråga om hemorts-, civilstånds-, yrkes- och inkomstförhållanden 1946.

Av de 7 identifierade i årgång 1930 voro 5 ogifta och 2 gifta, vilka senare båda voro icke-förvärvsarbete. Av de 16 identifierade i årgång 1937 voro 12 ogifta och 4 gifta, av vilka senare 3 hade förvärvsarbete.

De ogiftas antal förefaller trots de små talen vara förhållandevis stort bland privatisterna jämfört med förhållandena bland läroverksstudenterna.

Som framgår av tabellbilaga C: 2 hade 5 av privatisterna i årgång 1930 och 8 i årgång 1937 yrkes- eller titeluppgifter enligt mantalslängderna. Av dessa 13 voro 6 lärarinnor vid läroverk eller i folkskolor. (Därtill kommer en akademiker med inkomster och avslutade studier.)

Ytterligare redogörelse för privatisterna saknar intresse på grund av materialets ringa omfattning.

Bilaga A: Fördelningen av samtliga vitsord i studentexamen på ämne och betyg bland läroverksstudenter åren 1930, 1937 och 1943.

Real 1930.

Ämnesgrupp och ämne	M ä n							K v i n n o r								
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Modersmålet.....	—	—	15	295	224	151	43	3	—	—	4	27	21	12	7	—
Tyska.....	3	45	9	246	200	153	63	12	3	—	—	15	16	28	9	—
Engelska.....	14	41	7	227	199	169	67	7	12	1	—	22	16	12	6	2
Franska.....	720	—	—	6	3	1	1	—	67	—	—	1	1	1	1	1
Matematik.....	4	45	11	263	196	113	71	28	—	3	—	30	17	15	4	2
Fysik.....	10	45	4	245	167	137	87	36	12	11	—	27	9	5	7	—
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	1	—	—	178	282	210	51	9	—	—	—	10	23	23	15	—
Modersmålet.....	—	—	—	246	255	166	57	7	—	—	—	14	27	19	10	1
Tyska.....	3	24	11	295	199	136	52	11	—	—	—	17	19	23	9	3
Engelska.....	5	15	5	264	237	149	44	12	—	—	1	13	28	20	8	1
Franska.....	40	15	9	267	231	112	44	13	1	1	—	13	18	22	12	4
Historia.....	2	3	4	167	271	206	63	15	—	—	—	13	17	27	12	2
Geografi.....	—	—	—	135	286	224	53	33	—	—	—	13	26	23	9	—
Filosofi.....	—	2	1	220	314	150	34	10	—	—	—	13	32	19	7	—
Matematik.....	5	17	7	270	207	124	67	84	—	3	—	20	24	15	6	3
Biologi.....	2	3	—	153	261	199	79	34	—	—	—	—	27	30	13	1
Fysik.....	9	18	5	232	207	135	90	35	1	1	1	23	29	8	8	—
Kemi.....	3	8	3	208	215	166	83	45	11	—	—	11	24	18	7	—
Övningsämnen																
Teckning.....	177	4	1	71	119	161	112	85	7	—	—	7	24	20	12	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Musik.....	518	—	—	28	87	65	19	14	52	—	—	2	7	6	3	1
Gymnastik.....	100	2	2	130	176	192	80	49	18	—	—	3	23	13	10	4

Latin 1930.

Ämnesgrupp och ämne	M ä n								K v i n n o r							
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Modersmålet.....	—	—	40	377	268	202	49	19	—	—	8	119	141	92	27	3
Latin.....	17	110	44	348	196	141	79	20	1	47	14	147	93	52	32	4
Tyska.....	17	24	11	265	245	257	115	21	22	2	2	86	104	115	50	9
Engelska.....	943	—	—	2	3	6	1	—	380	—	—	2	2	5	1	—
Franska.....	950	—	—	—	1	3	1	—	372	—	—	3	5	2	4	4
Matematik.....	284	22	5	238	192	131	73	10	147	16	2	82	74	52	16	1
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	1	4	220	317	297	91	25	—	—	—	37	136	155	51	11
Modersmålet.....	—	6	7	295	323	220	81	23	—	—	—	61	128	130	57	14
Latin.....	17	36	20	371	253	150	89	19	1	9	6	141	102	87	41	3
Grekiska.....	705	1	2	42	71	88	35	11	311	—	—	6	17	33	20	3
Tyska.....	—	9	4	294	309	219	101	17	—	1	—	55	132	128	55	19
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Engelska.....	27	3	2	254	361	217	74	14	1	—	1	47	139	143	52	7
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Franska.....	6	4	5	328	308	211	70	22	3	1	1	61	122	108	70	24
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Historia.....	—	9	5	216	307	278	112	28	2	1	—	58	115	164	44	6
Geografi.....	—	—	1	175	372	298	77	32	—	—	—	60	148	145	23	14
Filosofi.....	—	—	1	329	341	223	52	9	1	1	—	80	162	109	29	8
Matematik.....	38	25	12	272	189	125	69	14	83	5	4	79	80	58	18	2
» v. f. t. n. h. r.	—	1	24	121	34	14	15	2	—	—	4	44	8	4	1	—
Biologi.....	31	6	—	244	320	241	67	25	15	1	—	58	126	143	34	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	3	8	8	2	—	—	—	—	4	—	7	1	—
Fysik.....	57	14	5	278	316	205	56	7	70	—	2	83	126	92	15	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	3	7	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Övningsämnen																
Teckning.....	431	7	3	78	107	83	32	16	111	1	—	21	60	79	33	14
» v. f. t. n. h. r.	—	2	6	93	59	35	3	—	—	—	—	38	24	9	—	—
Musik.....	661	—	—	38	74	108	51	23	229	1	—	26	39	57	29	8
Gymnastik.....	206	3	1	164	246	191	103	41	144	—	—	45	77	83	29	10
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—

Nyspråkliga linjen 1930.

Ämnesgrupp och ämne	M ä n								K v i n n o r							
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Modersmålet.....	—	—	—	9	11	5	3	—	—	—	—	2	1	3	—	1
Latin.....	20	4	—	1	3	—	—	—	—	1	—	4	1	—	1	—
Tyska.....	8	—	—	5	3	6	6	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Engelska.....	—	—	—	5	14	6	1	2	—	—	—	1	3	1	2	—
Franska.....	7	—	—	6	5	8	2	—	5	—	—	1	—	1	—	—
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	—	13	6	9	—	—	—	—	—	1	3	3	—	—
Modersmålet.....	—	—	—	3	14	6	5	—	—	—	—	2	1	3	1	—
Latin.....	20	1	—	4	1	2	—	—	—	—	—	4	2	—	1	—
Tyska.....	—	—	—	2	6	4	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	6	2	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	1
Engelska.....	—	—	—	5	7	9	6	1	—	—	—	1	3	1	2	—
Franska.....	—	—	—	7	11	6	3	1	—	—	—	1	3	2	—	1
Historia.....	—	—	—	5	13	8	2	—	—	—	—	2	4	—	1	—
Geografi.....	—	—	—	3	10	11	1	3	—	—	—	1	2	4	—	—
Filosofi.....	—	—	—	13	7	7	1	—	—	—	—	—	4	2	1	—
Matematik.....	8	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	1	5	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Biologi.....	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	4	13	5	2	—	—	—	—	2	3	1	1	—
Fysik.....	8	—	—	—	3	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	3	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kemi.....	11	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	2	7	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övningsämnen																
Teckning.....	14	—	—	—	9	2	3	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Musik.....	10	—	—	2	9	7	—	—	3	—	—	2	—	2	—	—
Gymnastik.....	11	—	—	8	5	2	1	1	2	—	—	3	—	2	—	—

Real 1937.

Ämnesgrupp och ämne	M ä n								K v i n n o r							
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Svensk skrivning.....	73	—	13	371	426	288	83	6	—	—	1	57	94	62	17	2
Modersmålet.....	—	27	30	397	425	261	106	14	—	3	5	63	78	63	18	3
Tyska.....	1 160	6	—	25	30	24	13	2	198	1	—	15	5	11	2	1
Engelska.....	4	43	21	344	362	316	143	27	4	5	3	58	68	58	34	3
Franska.....	1 245	3	—	3	2	4	2	1	229	—	—	—	2	1	1	—
Matematik.....	—	23	14	297	303	326	208	89	—	8	3	68	62	55	29	8
Matematik spec.....	735	14	2	59	103	120	134	93	210	1	—	4	1	5	5	7
Fysik.....	304	58	4	273	177	162	151	131	109	22	1	51	20	12	12	6
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	—	2 212	500	449	92	5	—	—	—	12	96	95	28	2
Modersmålet.....	—	—	—	3 271	495	351	123	17	—	—	1	24	84	85	36	3
Tyska.....	5	5	15	499	390	246	91	9	—	—	1	14	43	42	16	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	14 378	209	108	27	1	—	—	4	37	44	25	5	1
Engelska.....	—	21	19	379	473	243	106	19	—	—	2	31	93	81	20	5
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Franska.....	—	9	19	596	388	192	49	7	—	1	—	18	57	51	12	3
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	15 431	221	81	12	—	—	—	—	32	40	16	3	—
Historia.....	—	3	5	212	432	410	163	35	—	—	—	18	87	104	20	4
Geografi.....	2	—	1	237	522	394	94	10	—	—	—	3	36	53	9	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	1 225	423	277	47	3	—	—	—	14	52	53	13	—
Filosofi.....	1 217	—	—	4	13	16	10	—	214	—	—	—	5	6	6	2
Matematik.....	—	25	9	334	334	289	191	78	—	9	4	57	82	54	18	9
Matematik spec.....	737	1	2	74	122	137	113	74	210	—	—	2	4	7	5	5
Biologi.....	747	—	—	66	130	187	80	50	116	—	—	6	25	61	16	4
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	37	34	17	2	—	—	—	—	3	1	1	—	—
Fysik.....	—	20	16	413	342	233	143	93	—	6	—	42	35	25	12	5
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	3 182	94	19	3	—	—	—	1	49	46	12	—	—
Kemi.....	1	3	6	357	357	290	150	96	—	—	1	14	33	55	19	10
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	4 198	115	54	4	—	—	—	—	48	37	15	1	—
Övningsämnen																
Teckning.....	19	16	2	246	374	278	176	149	8	1	—	36	81	54	36	11
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	6	5	1	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—
Musik.....	862	—	—	69	119	135	48	27	110	—	—	15	39	37	14	2
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	6	10	3	1	—	—	—	—	5	8	2	1	—
Gymnastik.....	111	4	—	276	348	308	161	52	26	—	—	34	71	41	39	13
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	19	18	9	3	—	—	—	—	4	3	2	—	—

Latin 1937 (inkl. latinlye.).

Ämnesgrupp och ämne	M ä n								K v i n n o r							
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Svensk skrivning.....	—	—	12	283	342	218	68	17	—	—	5	203	264	227	63	9
Modersmålet.....	—	27	18	295	294	204	83	19	—	20	21	208	243	189	81	9
Latin.....	—	64	32	289	235	201	97	22	—	46	16	255	182	190	69	13
Tyska.....	829	3	4	19	27	31	21	6	630	2	1	31	38	35	29	5
Engelska.....	851	—	—	15	32	20	18	4	701	—	1	10	15	19	16	9
Franska.....	—	21	13	220	246	255	146	39	2	9	3	122	169	254	163	49
Matematik.....	690	8	1	87	61	52	31	10	610	5	—	44	42	36	22	11
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	—	146	384	292	95	23	—	—	—	58	283	333	84	13
Modersmålet.....	—	1	3	217	346	248	100	25	—	—	3	81	302	267	99	19
Latin.....	—	27	31	366	248	155	97	16	14	6	7	241	255	176	58	14
Grekiska.....	774	2	3	24	46	43	38	10	716	—	—	2	6	16	22	9
Tyska.....	1	1	5	232	366	225	94	16	—	—	1	78	214	238	91	19
» v. f. t. n. h. r.	—	—	2	90	65	45	17	2	—	—	1	40	41	39	8	1
Engelska.....	13	—	4	213	345	238	103	24	—	—	—	80	237	286	120	20
» v. f. t. n. h. r.	—	—	2	47	38	25	6	1	—	—	—	9	7	9	2	—
Franska.....	—	3	14	269	356	193	87	18	—	1	—	124	270	255	104	17
Historia.....	—	4	2	166	324	301	108	35	—	1	1	106	288	257	103	15
Geografi.....	1	1	1	172	372	281	99	13	—	—	—	26	134	143	49	8
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	149	263	169	46	4	—	—	—	73	172	142	24	—
Filosofi.....	500	—	1	73	152	143	59	12	501	—	—	24	90	104	48	4
Matematik.....	659	4	—	83	98	57	29	10	565	—	1	24	50	49	27	10
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	26	3	2	—	—	—	—	1	27	14	2	1	—
Biologi.....	823	—	—	30	33	33	14	7	619	—	—	7	30	47	14	2
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	17	9	2	—	—	—	—	—	13	14	21	3	1
Fysik.....	223	—	1	237	315	134	27	3	263	—	—	—	7	13	9	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	1	230	289	108	19	—	—	—	—	191	193	84	11	—
Kemi.....	876	—	—	26	15	14	4	5	731	—	—	2	4	9	6	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	18	9	2	—	—	—	—	—	10	7	1	—	—
Övningsämnen																
Teckning.....	66	28	1	341	307	125	45	27	47	2	—	99	239	203	97	21
» v. f. t. n. h. r.	—	—	1	66	57	26	2	—	—	—	—	30	23	8	2	—
Musik.....	578	—	—	47	106	138	52	19	341	—	—	42	123	162	59	24
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	2	3	2	—	—	—	—	—	9	8	3	—	—
Gymnastik.....	154	1	1	200	253	198	108	25	122	—	—	103	211	195	86	31
» v. f. t. n. h. r.	—	—	1	17	7	5	—	1	—	—	—	7	13	2	1	—

Nyspråkliga linjen 1937.

Ämnesgrupp och ämne	M ä n							K v i n n o r								
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Svensk skrivning.....	—	—	1	9	9	8	2	—	—	—	—	15	20	21	6	—
Modersmålet	—	—	1	11	8	8	1	—	—	—	2	15	15	23	7	—
Latin.....	29	—	—	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—	—	—	—
Tyska.....	28	—	—	1	—	—	—	—	54	—	—	—	2	4	2	—
Engelska.....	7	—	—	8	8	5	1	—	—	—	—	8	13	23	15	3
Franska.....	1	1	2	4	11	9	—	1	1	—	—	11	13	20	14	3
Matematik.....	11	2	—	7	3	4	2	—	54	3	—	2	2	—	1	—
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	—	3	11	13	2	—	—	—	—	6	32	18	6	—
Modersmålet.....	—	—	—	7	13	8	1	—	—	—	—	3	24	26	6	3
Latin.....	7	—	—	12	7	3	—	—	4	—	—	5	7	5	2	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	11	5	3	—	—	—	—	—	24	10	5	—	—
Tyska.....	—	—	—	12	12	3	1	1	—	—	—	9	21	17	5	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	7	2	2	—	—	—	—	—	4	4	1	—	—
Engelska.....	—	—	—	7	9	11	2	—	—	—	—	8	15	27	11	1
Franska.....	—	1	—	9	15	4	—	—	—	—	—	11	25	18	8	—
Historia.....	—	—	—	8	8	8	5	—	—	—	—	7	23	21	10	1
Geografi.....	—	—	—	9	9	8	3	—	—	—	—	1	13	19	8	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	8	7	3	—	—	—	—	—	7	9	4	—	—
Filosofi.....	14	—	—	1	6	7	1	—	48	—	—	1	9	3	1	—
Matematik.....	10	—	1	6	4	4	4	—	50	—	—	4	3	1	1	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
Biologi.....	26	—	—	1	—	2	—	—	53	—	—	—	5	3	1	—
Fysik.....	10	—	—	7	8	2	2	—	24	—	—	1	2	4	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	7	2	—	—	—	—	—	—	14	15	2	—	—
Kemi.....	27	—	—	—	—	2	—	—	51	—	—	1	2	3	1	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
Övningsämnen																
Teckning.....	10	—	2	5	5	3	3	1	16	—	—	12	13	7	3	2
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	3	2	3	1	—	—	—	—	4	4	1	—	—
Musik.....	19	—	—	1	4	4	1	—	49	—	—	—	5	7	1	—
Gymnastik.....	5	—	—	5	7	8	3	1	10	—	—	10	14	16	7	2
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—

Real 1943 (inkl. reallye.).

Ämnesgrupp och ämne	M ä n								K v i n n o r							
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Svensk skrivning.....	—	—	27	521	728	391	101	3	—	—	8	112	231	111	35	3
Modersmålet.....	—	66	38	538	619	368	124	18	—	15	11	131	191	108	42	2
Tyska.....	1 619	33	5	50	26	26	12	—	444	11	2	21	14	6	1	1
Engelska.....	12	70	40	476	521	442	179	31	3	8	13	112	148	113	96	7
Franska.....	1 746	—	—	10	5	6	4	—	496	—	—	—	1	1	2	—
Matematik.....	—	107	17	828	423	257	99	40	—	35	7	289	101	53	12	3
Matematik spec.....	1 018	57	9	244	166	121	95	61	437	5	—	12	21	14	6	5
Fysik.....	446	104	12	472	310	195	130	102	203	56	4	128	59	34	11	5
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	—	291	733	610	128	9	2	—	—	32	208	199	55	4
Modersmålet.....	1	4	4	381	711	506	142	22	—	—	1	55	209	175	57	3
Tyska.....	3	1	7	199	333	194	66	6	3	1	—	34	97	60	21	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	13	543	273	109	24	—	—	—	9	119	76	58	20	2
Engelska.....	—	16	43	625	632	336	103	16	—	4	7	126	189	138	33	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Franska.....	10	5	20	201	220	117	23	8	8	2	5	53	77	81	16	3
» v. f. t. n. h. r.	—	1	23	627	341	158	17	—	—	—	2	95	94	54	9	1
Historia.....	4	5	10	228	659	611	211	43	—	1	—	52	200	198	49	—
Geografi.....	16	—	—	38	151	176	37	7	12	—	—	12	79	80	16	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	269	604	409	61	3	—	—	—	35	126	121	15	3
Filosofi.....	1 669	—	—	11	37	44	7	3	471	—	—	—	13	13	3	—
Matematik.....	12	62	31	668	510	288	151	59	—	22	10	234	144	62	22	6
Matematik spec.....	1 016	7	6	175	246	156	104	61	436	1	—	8	19	21	9	6
Biologi.....	1 043	—	1	59	198	261	106	51	138	—	—	28	122	142	57	9
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	26	22	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	—
Fysik.....	5	40	9	404	387	256	144	89	2	26	8	91	102	51	17	3
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	7	270	129	28	3	—	—	—	7	106	62	24	1
Kemi.....	8	3	3	226	365	326	196	117	5	—	—	33	115	117	38	6
» v. f. t. n. h. r.	—	—	5	309	172	40	1	—	—	—	2	75	94	14	1	—
Övriga ämnen																
Teckning.....	37	27	2	345	505	402	237	209	2	2	—	75	182	140	63	28
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	2	3	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Musik.....	1 149	—	—	63	201	174	89	57	179	—	—	65	86	88	37	17
» v. f. t. n. h. r.	—	—	3	12	13	8	1	1	—	—	—	10	11	4	3	—
Gymnastik.....	118	7	—	352	513	457	238	59	42	1	—	72	158	137	63	18
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	15	7	5	—	—	—	—	—	6	3	—	—	—

¹ Ej angivna i betygstabellen.

Latin 1943 (inkl. latinlyc.).

Ämnesgrupp och ämne	M ä n								K v i n n o r							
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Svensk skrivning.....	—	—	7	164	294	184	73	10	—	—	15	242	358	241	77	7
Modersmålet.....	—	17	19	171	242	176	93	14	—	30	30	254	294	230	90	12
Latin.....	—	49	27	255	189	149	55	8	—	74	40	331	251	184	53	7
Tyska.....	658	11	—	23	17	9	5	5	786	19	6	48	42	27	7	5
Engelska.....	690	2	—	8	9	15	5	3	816	2	2	20	37	40	16	7
Franska.....	2	13	7	152	199	214	122	23	2	14	5	157	222	294	208	38
Matematik.....	512	40	3	92	30	25	22	8	759	17	4	63	35	34	18	10
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	1	103	262	252	92	22	8	—	—	58	348	392	125	9
Modersmålet.....	—	—	3	108	295	198	98	32	—	—	5	91	380	305	138	21
Latin.....	3	9	14	269	221	131	68	17	—	27	26	290	314	191	82	10
Grekiska.....	610	—	—	15	26	38	25	18	884	—	—	—	8	17	25	6
» v. f. t. n. h. r.	2	2	8	122	228	135	61	9	2	—	2	109	291	251	90	17
Engelska.....	5	1	2	133	249	174	63	16	2	—	1	123	350	294	125	11
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	35	30	23	—	1	—	—	—	20	7	6	1	—
Franska.....	—	9	7	218	271	152	64	11	1	1	8	230	345	252	90	13
Historia.....	—	2	7	72	253	272	98	28	—	—	1	112	360	358	97	12
Geografi.....	5	1	—	24	86	101	27	4	5	—	—	33	127	128	41	5
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	80	220	152	29	3	—	—	—	107	260	211	23	—
Filosofi.....	405	—	—	43	116	111	49	8	634	—	—	19	92	135	54	6
Matematik.....	469	12	4	66	75	35	20	7	726	1	2	41	63	42	20	10
» v. f. t. n. h. r.	—	—	1	22	15	4	2	—	—	—	—	19	11	5	—	—
Biologi.....	577	—	—	16	42	27	12	6	575	1	—	37	120	132	22	6
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	16	25	8	3	—	—	—	—	14	24	9	—	—
Fysik.....	173	—	—	9	13	8	7	—	228	—	—	3	12	20	5	2
» v. f. t. n. h. r.	—	—	1	184	227	108	5	—	—	—	2	211	294	153	10	—
Kemi.....	666	—	—	8	8	14	5	2	798	3	4	16	48	38	11	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	21	7	1	—	—	—	—	—	14	7	1	—	—
Övningsämnen																
Teckning.....	66	12	—	208	215	104	30	20	45	1	—	111	332	260	98	47
» v. f. t. n. h. r.	—	—	3	31	24	16	1	2	—	—	2	17	16	9	2	—
Musik.....	458	—	—	18	72	89	56	32	317	—	—	96	191	196	72	19
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	1	3	3	—	—	—	—	—	16	22	8	2	1
Gymnastik.....	97	1	—	180	222	133	64	19	102	1	—	157	294	223	104	36
» v. f. t. n. h. r.	—	—	2	5	8	—	1	—	—	—	—	9	8	4	2	—

Nyspråkliga linjen 1943.

Ämnesgrupp och ämne	M ä n							K v i n n o r								
	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A	Stu- dent- betyg saknas	C	B?	B	Ba	AB	a	A
Skrivningar																
Svensk skrivning.....	—	—	1	13	8	5	1	—	—	—	1	12	16	5	4	—
Modersmålet.....	—	3	2	9	3	8	3	—	—	1	—	14	14	4	4	1
Latin.....	14	—	1	3	4	3	3	—	34	1	1	1	—	1	—	—
Tyska.....	24	1	—	—	3	—	—	—	24	3	2	4	3	1	1	—
Engelska.....	20	—	—	—	4	2	1	1	4	1	1	9	7	12	2	2
Franska.....	—	—	—	9	8	4	6	1	—	—	3	7	9	8	7	4
Matematik.....	20	1	—	3	2	1	1	—	31	3	—	4	—	—	—	—
Muntliga ämnen																
Kristendom.....	—	—	—	—	12	15	1	—	—	—	—	2	13	16	5	2
Modersmålet.....	—	—	2	4	12	9	1	—	—	—	1	3	14	16	3	1
Latin.....	7	1	1	1	5	4	2	1	—	—	1	5	5	5	1	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	3	1	2	—	—	—	—	—	15	3	2	—	1
Tyska.....	—	—	—	8	9	6	4	—	—	—	1	5	14	13	2	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Engelska.....	—	—	—	6	14	3	4	1	—	—	1	5	13	11	7	1
Franska.....	—	2	—	8	5	8	4	1	—	1	—	7	14	13	3	—
Historia.....	—	—	2	8	8	9	1	—	—	—	—	7	15	11	4	1
Geografi.....	—	—	—	2	3	4	2	4	—	—	—	—	7	15	5	2
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	5	8	—	—	—	—	—	—	3	2	4	—	—
Filosofi.....	14	—	—	—	7	6	1	—	29	—	—	1	2	6	—	—
Matematik.....	20	—	—	5	2	—	1	—	31	—	—	5	1	1	—	—
Biologi.....	26	—	—	1	1	—	—	—	28	—	—	—	6	4	—	—
Fysik.....	3	—	—	1	—	1	—	—	24	—	—	1	—	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	15	6	2	—	—	—	—	—	3	6	4	—	—
Kemi.....	27	—	—	—	—	—	—	—	36	—	—	—	2	—	—	—
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övningsämnen																
Teckning.....	4	2	—	12	5	1	—	—	24	—	—	2	3	3	4	1
» v. f. t. n. h. r.	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Musik.....	24	—	—	3	1	—	—	—	20	—	—	10	3	4	1	—
Gymnastik.....	2	2	—	12	7	4	1	—	4	—	—	9	15	8	2	—

**Bilaga B: Hemortstyp och yrkesgrupp (fadern) i kombination för läroverks
studenter åren 1930, 1937 och 1943.**

Män 1930.

Yrkesgrupp (fadern)	Hemortstyp enligt särskild kod												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	x	y	
A 1.....	2	1	3	—	—	2	—	—	5	6	—	—	19
A 2.....	2	6	6	1	—	3	1	1	24	56	—	—	100
A 3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
A 4.....	3	5	4	—	1	3	—	1	4	10	—	—	31
A 5.....	1	1	2	—	—	—	—	—	3	7	—	—	14
B 1.....	10	12	13	6	3	3	1	1	15	21	—	—	85
B 2.....	1	1	3	1	—	—	—	1	1	3	—	—	11
C _A 1.....	4	9	3	1	—	1	—	—	5	22	—	—	45
C _A 2.....	39	3	10	4	1	2	2	1	5	2	—	1	70
C _A 3.....	17	7	3	4	1	2	—	2	2	4	—	—	42
C _A 4.....	8	1	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	16
C _A 5.....	8	8	6	4	—	—	—	2	—	2	—	—	30
C _A 6.....	5	4	10	2	—	2	—	—	—	1	—	—	24
C _A 7.....	6	6	11	3	—	4	1	2	6	4	—	—	43
C _A 8.....	23	2	9	4	—	1	—	1	1	1	—	—	42
C _A 9.....	28	9	5	3	1	2	2	2	5	5	—	—	62
C _M 1.....	10	8	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	31
C _M 2.....	11	5	6	5	—	—	—	—	2	1	—	—	30
D 1.....	65	15	24	6	3	6	—	2	16	6	—	—	143
D 2.....	24	9	9	4	1	2	—	1	3	1	—	—	54
E 1.....	43	15	30	11	5	4	1	2	17	16	—	—	144
E 2.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	5
E 3.....	3	9	6	—	—	1	—	—	2	2	—	—	23
E 4.....	9	7	4	2	1	5	—	3	8	6	1	—	46
F 1.....	23	16	17	1	1	7	2	1	13	5	—	—	86
F 2.....	29	18	24	2	—	5	—	—	8	6	1	—	93
F 3.....	5	1	5	—	—	—	—	—	2	—	—	—	13
F 4.....	6	—	3	—	—	1	—	—	2	—	—	—	12
F 5.....	3	2	2	—	—	4	1	—	—	3	—	1	16
G 1.....	12	4	8	1	—	2	—	1	8	—	—	—	36
G 2.....	14	4	7	1	1	2	—	—	1	1	—	—	31
G 3.....	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
G 4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
H 1.....	20	9	10	3	7	2	—	—	6	4	—	—	61
H 2.....	10	9	17	1	—	1	—	1	2	4	—	—	45
H 3.....	19	8	12	4	—	—	—	—	4	1	—	—	48
H 4.....	24	7	14	6	2	5	1	—	2	8	—	—	69
H 5.....	13	7	12	—	—	1	—	1	10	5	—	—	49
H 6.....	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4
Y 1.....	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6
Y 2.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Y 3.....	—	2	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	5
X	15	1	1	1	—	—	—	—	2	—	3	—	23
Summa	525	232	316	88	28	74	12	27	187	218	5	2	1714

Kvinnor 1930.

Yrkesgrupp (fadern)	Hemortstyp												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	x	y	
A 1.....	—	1	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	6
2.....	2	3	1	1	—	1	—	1	4	7	—	—	20
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.....	2	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	7
5.....	1	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	5
B 1.....	4	3	4	2	—	1	—	2	2	7	—	—	25
2.....	—	1	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	5
CA 1.....	1	2	1	—	1	—	—	—	1	7	—	—	13
2.....	7	2	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	16
3.....	7	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
4.....	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
5.....	3	2	2	2	—	—	—	—	1	—	—	—	10
6.....	6	4	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	15
7.....	2	2	1	1	—	—	1	1	1	2	—	—	11
8.....	4	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	8
9.....	10	6	2	—	1	2	—	—	2	—	—	—	23
CM 1.....	4	—	4	1	—	—	—	—	1	—	—	—	10
2.....	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4
D 1.....	13	2	7	5	—	2	—	—	5	—	—	—	34
2.....	5	2	4	—	—	—	—	—	3	6	—	—	20
E 1.....	11	1	8	4	1	2	—	1	7	6	—	—	41
2.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
3.....	3	1	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	9
4.....	4	1	2	—	—	3	—	—	1	—	—	—	11
F 1.....	5	5	4	—	2	3	1	1	4	3	—	—	28
2.....	6	1	5	1	1	2	—	—	1	2	—	—	19
3.....	2	—	2	1	—	1	—	—	1	—	—	—	7
4.....	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3
5.....	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	4
G 1.....	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4
2.....	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H 1.....	6	2	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	12
2.....	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
3.....	4	4	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	10
4.....	4	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8
5.....	4	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	8
6.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Y 1.....	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
2.....	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X	29	1	—	1	—	1	—	—	2	3	—	—	37
Summa	167	60	68	28	9	30	2	9	39	56	—	—	468

Mån 1937.

Yrkesgrupp (fadern)	Hemortstyp												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	x	y	
A 1.....	3	2	2	—	—	1	—	—	2	16	—	—	26
2.....	5	7	6	3	1	1	2	2	21	61	—	—	109
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	6
4.....	2	6	6	1	—	1	—	1	5	15	—	—	37
5.....	1	2	3	—	—	2	—	—	5	9	—	—	22
B 1.....	18	13	15	2	2	5	—	3	20	24	—	—	102
2.....	2	—	4	1	—	2	1	—	3	4	—	—	17
C _A 1.....	3	3	7	1	4	3	—	—	9	15	1	1	47
2.....	45	11	9	8	—	2	—	1	4	3	—	5	88
3.....	15	6	6	2	1	3	—	1	4	2	—	—	40
4.....	9	5	7	—	—	—	—	—	1	1	—	—	23
5.....	13	9	6	4	—	—	—	1	1	1	—	—	35
6.....	17	5	5	2	2	1	—	2	4	2	—	—	40
7.....	13	4	5	4	1	7	2	—	13	4	—	—	53
8.....	39	9	13	4	2	3	—	4	4	3	—	—	81
9.....	35	14	15	2	2	3	—	4	9	10	—	—	94
C _M 1.....	13	5	7	5	—	6	—	—	5	—	—	—	41
2.....	17	12	14	11	—	—	—	—	2	1	—	—	57
D 1.....	84	27	29	8	2	3	3	3	6	13	1	1	180
2.....	20	6	10	—	3	2	—	1	1	2	—	—	45
E 1.....	66	26	38	8	6	8	—	9	17	26	1	—	205
2.....	4	—	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—	9
3.....	7	1	7	1	1	4	—	1	2	2	—	—	26
4.....	6	3	8	2	1	3	—	1	3	3	—	—	30
F 1.....	40	13	20	2	2	8	2	1	15	8	—	—	111
2.....	69	19	22	8	3	5	—	2	13	10	—	—	151
3.....	9	3	4	1	—	1	—	—	—	1	—	—	19
4.....	25	3	9	2	—	—	—	—	—	—	—	1	40
5.....	5	7	5	—	—	—	—	—	4	1	—	—	22
G 1.....	11	9	2	—	3	4	—	2	8	6	—	—	45
2.....	25	8	9	—	—	3	—	—	5	3	—	—	53
3.....	7	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	10
4.....	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6
H 1.....	16	10	8	2	2	1	—	—	9	6	—	—	54
2.....	7	8	13	2	—	1	—	—	5	2	—	—	38
3.....	12	6	16	6	3	4	—	—	2	3	—	—	52
4.....	13	9	11	2	1	3	1	3	3	1	—	—	47
5.....	12	7	9	1	1	2	—	4	12	9	—	—	57
6.....	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Y 1.....	12	3	6	1	—	1	—	3	3	4	—	—	33
2.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
3.....	2	4	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	10
X.....	18	5	5	1	2	1	—	—	11	6	9	1	59
Summa	728	293	369	100	45	94	11	49	235	294	12	9	2 229

Kvinnor 1937.

Yrkesgrupp (fadern)	Hemortstyp												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	x	y	
A 1.....	2	—	1	—	—	—	—	1	—	4	—	—	8
2.....	2	2	3	2	—	4	—	1	8	18	—	—	40
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.....	1	6	2	—	—	1	—	—	1	7	—	—	18
5.....	1	—	2	1	—	—	—	—	2	1	—	—	7
B 1.....	8	5	8	1	2	3	—	1	12	21	—	—	61
2.....	2	2	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	7
C _A 1.....	3	4	1	1	—	—	1	—	4	5	—	—	19
2.....	16	5	7	2	—	1	—	—	1	1	—	—	33
3.....	6	4	11	1	—	1	—	—	2	2	—	—	27
4.....	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5
5.....	10	2	8	3	—	1	—	—	2	—	—	—	26
6.....	9	3	10	4	1	4	—	—	—	—	—	—	31
7.....	5	4	7	3	—	1	2	2	3	7	—	—	34
8.....	11	2	3	4	1	1	—	1	1	1	—	—	25
9.....	25	5	6	1	2	1	—	—	5	2	—	—	47
C _M 1.....	5	—	3	2	—	1	—	—	1	—	—	—	12
2.....	9	—	5	—	—	1	—	—	1	1	—	—	17
D 1.....	26	9	14	7	1	5	—	1	5	10	—	1	79
2.....	11	6	4	2	—	2	—	1	1	3	—	—	30
E 1.....	27	12	25	6	5	9	2	4	8	11	—	—	109
2.....	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	3
3.....	4	1	5	1	1	—	—	1	1	1	—	—	15
4.....	7	2	2	2	—	1	—	1	1	2	—	—	18
F 1.....	17	11	15	3	5	2	1	4	8	5	—	—	71
2.....	23	9	16	3	1	3	1	3	7	2	—	—	68
3.....	7	3	3	1	—	1	—	—	—	1	—	—	16
4.....	12	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	15
5.....	2	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7
G 1.....	4	2	4	—	—	1	1	—	1	1	—	—	14
2.....	4	4	3	—	1	—	—	1	—	2	—	—	15
3.....	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H 1.....	6	3	5	1	—	—	—	—	3	1	—	—	19
2.....	1	1	6	1	—	—	—	1	3	1	—	—	14
3.....	10	2	8	—	2	—	—	—	1	5	—	—	28
4.....	5	7	4	3	—	2	—	—	5	1	—	—	27
5.....	6	4	2	2	—	1	—	—	3	1	—	—	19
6.....	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5
Y 1.....	26	2	2	1	1	—	—	—	4	3	—	—	39
2.....	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3
3.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
X.....	14	4	4	1	2	2	—	—	—	3	2	—	32
Summa	332	131	208	60	26	49	8	24	97	128	2	1	1 066

Män 1943.

Yrkesgrupp (fadern)	Hemortstyp												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	x	y	
A 1.....	2	1	1	2	—	—	—	—	2	16	—	—	24
2.....	2	4	6	7	1	4	1	8	31	87	—	—	151
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	4
4.....	3	5	6	—	1	—	1	2	8	18	—	—	44
5.....	—	—	2	—	1	2	—	1	9	10	—	—	25
B 1.....	16	10	13	9	6	9	—	5	25	59	—	—	152
2.....	4	—	3	—	—	—	—	—	4	4	—	—	15
CA1.....	3	5	5	—	—	2	—	2	14	27	—	—	58
2.....	38	10	11	3	2	4	2	1	4	4	—	1	80
3.....	26	7	7	6	—	4	2	2	6	2	—	—	62
4.....	7	2	5	—	—	—	—	—	3	1	—	—	18
5.....	17	9	9	4	—	—	—	1	—	—	—	—	40
6.....	13	7	11	5	2	3	—	5	2	1	—	—	49
7.....	11	7	13	4	1	4	—	—	8	7	—	—	55
8.....	37	10	10	5	—	4	—	3	5	4	—	4	82
9.....	35	11	9	6	5	1	2	2	7	7	—	—	85
CA1.....	11	5	6	6	—	—	—	—	1	2	—	1	32
2.....	25	5	12	2	1	—	—	—	5	3	—	—	53
D 1.....	87	21	21	10	4	8	—	6	15	10	—	1	183
2.....	7	6	4	—	2	—	2	—	4	1	1	—	27
E 1.....	69	34	40	12	1	12	3	3	28	21	—	1	224
2.....	5	1	3	—	1	—	—	1	4	1	—	—	16
3.....	9	3	12	—	2	2	2	1	3	5	—	—	39
4.....	16	5	4	2	2	4	1	1	5	7	—	—	47
F 1.....	42	15	21	4	3	7	—	4	11	10	—	—	117
2.....	96	17	30	4	6	4	—	2	17	18	—	—	194
3.....	12	—	3	—	—	—	1	—	—	1	—	—	17
4.....	21	1	4	1	—	3	—	1	1	—	1	—	33
5.....	5	2	1	2	1	2	—	—	2	1	—	—	16
G 1.....	21	8	7	1	1	1	—	—	9	6	—	—	54
2.....	21	8	22	3	3	3	1	2	8	11	—	—	82
3.....	12	—	2	1	—	—	—	1	2	—	—	—	18
4.....	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	3
H 1.....	35	5	12	3	—	5	—	3	6	6	—	—	75
2.....	3	7	22	3	1	3	—	—	1	—	—	—	40
3.....	15	13	9	4	3	2	2	—	5	11	—	—	64
4.....	13	9	16	4	1	2	—	4	6	11	—	—	66
5.....	11	19	11	3	2	1	1	8	17	7	—	—	80
6.....	5	1	6	2	—	1	—	1	1	2	—	—	19
Y 1.....	19	2	—	—	1	1	1	—	4	2	—	—	30
2.....	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X.....	24	3	7	—	2	1	1	—	4	6	6	1	55
Summa	799	278	388	118	56	100	22	71	289	393	8	9	2 531

Kvinnor 1943.

Yrkesgrupp (fadern)	Hemortstyp												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	x	y	
A 1.....	—	—	—	—	—	—	—	1	3	5	—	—	9
2.....	2	3	5	1	—	1	—	3	22	45	—	—	82
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3
4.....	1	1	4	—	—	—	1	1	3	5	—	—	16
5.....	2	1	2	—	—	—	—	—	1	6	—	—	12
B 1.....	16	14	15	3	1	1	—	3	21	41	—	—	115
2.....	5	2	8	1	—	—	—	—	1	3	—	—	20
CA1.....	3	4	8	1	1	—	—	1	7	14	—	—	39
2.....	22	11	7	3	1	1	—	—	4	1	—	1	51
3.....	16	6	7	3	2	2	1	—	2	3	—	—	42
4.....	2	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11
5.....	13	4	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	26
6.....	12	5	11	6	—	2	—	1	4	3	—	—	44
7.....	11	2	7	2	—	5	—	—	6	5	—	—	38
8.....	26	6	4	3	1	2	—	—	6	1	—	—	49
9.....	26	10	13	2	4	1	—	—	5	7	—	—	68
CM1.....	13	—	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	17
2.....	9	1	5	5	1	1	—	—	2	1	—	—	25
D 1.....	33	15	11	5	3	13	—	1	4	5	—	—	90
2.....	5	3	5	1	—	2	—	—	—	2	—	—	18
E 1.....	33	14	26	5	5	8	2	8	26	20	—	—	147
2.....	2	—	1	—	—	1	1	—	2	—	—	—	7
3.....	5	5	6	1	—	2	1	1	1	—	—	—	22
4.....	4	4	6	2	—	—	—	2	7	2	—	—	27
F 1.....	19	10	12	6	1	5	1	1	2	6	—	—	63
2.....	38	14	15	5	4	1	1	2	10	5	—	—	95
3.....	3	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	7
4.....	11	3	3	—	—	3	—	—	1	2	—	—	23
5.....	1	2	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	7
G 1.....	7	5	5	1	—	2	1	1	3	3	—	—	28
2.....	21	5	2	1	3	3	1	2	6	2	—	—	46
3.....	8	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	10
4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H 1.....	13	3	6	—	1	1	—	2	5	4	—	—	35
2.....	2	2	3	—	—	2	—	—	4	1	—	—	14
3.....	6	1	8	4	—	—	1	—	4	4	—	—	28
4.....	12	3	6	2	2	2	—	3	6	3	—	—	39
5.....	10	3	8	1	—	—	1	4	3	2	—	—	32
6.....	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Y 1.....	9	2	1	1	1	—	1	—	1	4	—	1	21
2.....	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3
3.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
X.....	16	4	7	—	1	—	1	2	4	6	2	—	43
Summa	440	172	245	72	33	62	14	39	180	217	2	2	1 478

Bilaga C 1: Männen i studentårgång 1930 efter yrke i detalj.

(De inom parentes angivna siffrorna avse privatisterna och övriga avse läroverksstudenterna.)

Yrke	Antal
Godsägare, jordbrukare m. m.	10
godsägare, godsarrendator.....	4
agronom, lantbruksinspektör.....	3
hemmansägare.....	2
slakterichef.....	1
Jurister i rättsväsendet.....	43
borgmästare, rådman.....	2
assessor.....	5
hovrättsfiskal.....	14
hovrättsnotarie.....	2
advokat.....	20
Polisväsendet.....	29
polismästare.....	1
stadsfiskal.....	3
landsfogde-, landsfiskals-, stadsfiskalsassistent.....	8
polisöverkonstapel, konstapel.....	16
laborator.....	1
Statlig förvaltningstjänst.....	59
byrådirektör.....	2
byråsekreterare.....	15
legationssekreterare.....	1
kanslisekreterare, sekreterare.....	10
byråinspektör, överkontrollör.....	3
revisor, taxeringsrevisor.....	7
arkivarie.....	1
amanuens, notarie, jur. kand., civilekonom.....	12
kansliskrivare, riksdagsstenograf.....	3
tjänsteman.....	5
Länsförvaltningstjänst.....	27
länsarbetsdirektör, civilförsvarsdirektör.....	3
byråsekreterare.....	1
assessor.....	2
länsnotarie, amanuens.....	8
häradsskrivare.....	2
länsbokhållare.....	2
bilbesiktningsman.....	1
landskontorist, kanslist.....	8
Kommunal förvaltningstjänst.....	24
stadsombudsman.....	3
stadssekreterare.....	2
stadskamrer, kommunalkamrer.....	2

Yrke	Antal
stadsnotarie, assistent.....	7
kammarsskrivare, kontorsskrivare, kyrkoskrivare.....	3
egnahemsdirektör.....	1
syssloman, tjänsteman vid socialvården, kurator.....	6
Anställda vid intresseorganisationer.....	14
direktör, direktörsassistent.....	2
sekreterare, ombudsman, jur. kand.....	12
Notarier, aktuarier etc. utan angiven arbetsplats.....	48 (2)
Läkare.....	137 (1)
docent, överläkare.....	4
underläkare, 1. läkare.....	20 (1)
leg. läk., prakt. läk., med. lic.....	110
med. kand. med läkartitel i mantalslängd och med inkomst.....	3
Leg. tandläkare.....	73
Leg. veterinärer.....	21 (1)
Apotekare och apotekspersonal.....	24 (1)
leg. apotekare.....	22 (1)
farm. kand.....	2
Präster.....	87 (4)
kyrkoherde.....	6 (1)
komminister.....	42 (2)
kyrkoadjunkt, pastorsadjunkt, pastor.....	39 (1)
Lärare.....	148 (5)
professor, docent, fil. dr i universitetsstad.....	18
lektor.....	12 (1)
rektor (utan lektorskompetens).....	9
läroverkslärare, adjunkt, seminarieadjunkt.....	30 (1)
e. o. lärare, fil. mag., ämneslärare.....	21
folkhögskollärare.....	2
folkskollärare.....	42 (3)
ämneslärare (utan fil. mag.-examen), idrottslärare, teckningslärare, handelslärare, privatlärare.....	14
Biblioteks- och museipersonal.....	9
bibliotekarie.....	2
biblioteksassistent, biblioteksamanuens.....	3
högre museitjänsteman.....	1
lägre museitjänsteman.....	2
amanuens vid landsarkiv.....	1
Akademiker med inkomst, som ej studera vidare.....	35
Teknisk forskning.....	7
Fria yrken.....	40 (2)
redaktör, redaktionssekreterare, journalist.....	26 (2)
författare.....	3
konstnär.....	6
regissör, skådespelare, musiker, sångare.....	4
musikdirektör.....	1

Yrke	Antal
Ingenjörer. lantmätare	225 (6)
statlig förvaltning	9
försvarsväsendet	10 (1)
Telegrafverket, S. J., Vattenfallsstyrelsen m. m.	14
kommunal tjänst	7
lärarverksamhet (tekn. högskola)	3
intresseorganisationer	3
privat tjänst, konsult, kemist	27 (1)
ej angiven yrkesinriktning	152 (4)
Arkitekter	39
statlig, länsförvaltning	2
kommunal tjänst	3
intresseorganisationer	3
möbelarkitekt	1
byggnadsingenjör	5
byggmästare	1
ej angiven yrkesinriktning	24
Jägmästare	13
Postkontrollörer, postassistenter	21
Tull. Lotsverket	20
kammarskrivare	16
tull-, passkontrollör	3
lotsinspektör	1
Telegraf och telefon	9
telegrafkontrollör	1
telegrafassistent	5
aktuarie	1
radiotekniker	1
redaktör	1
Järnvägar	4
trafikinspektör	1
1:e stationsskrivare	2
kontorsskrivare	1
Vattenfallsstyrelsen	4
överdirektör	1
driftsdirektör	1
agr. d.r.	1
arbetschef	1
Officerare på aktiv stat	64
regementsofficer	1
kompaniofficer	63
Gymnastikdirektörer	7
Reservofficerare	7 (2)
Direktörer, disponenter och liknande	59 (3)
direktör, verkst. direktör, disponent	44 (2)
fabrikschef, förlagschef	4 (1)
fabrikör	1
direktörsassistent	10

Yrke	Antal
Affärsverksamhet	48
försäljningschef, inköpschef.....	7
butikschef, ekonomiföreståndare.....	5
handelsresande, representant.....	6
köpman, handlande, grosshandlare.....	23
reklamtjänsteman.....	7
Bankverksamhet	63 (1)
bankkamrer.....	12
banktjänsteman, korrespondent, bankkassör.....	46 (1)
riksbankskommissarie.....	2
riksbankstjänsteman.....	3
Försäkringsverksamhet	15
direktörsassistent.....	3
organisationschef.....	2
försäkringstjänsteman.....	10
Revisionsverksamhet	17
aukt. revisor, revisor utan examen, bankrevisor.....	17
Kontorsverksamhet	103 (3)
kontorschef, bokföringschef.....	8
avdelningschef, distriktschef.....	13 (1)
kamrer.....	23 (1)
kassör.....	4
sekreterare, bokhållare.....	3 (1)
korrespondent, översättare.....	5
kontorist.....	24
tjänsteman.....	23
Civilekonomer utan angivet yrkesområde	6
Kroppsarbetare m. m.	5
Studerande	22 (2)
med examen.....	10 (1)
utan examen.....	12 (1)
Ej angivet yrke	8 (2)

Bilaga C 2: Kvinnorna i studentårgångarna 1930 och 1937 efter yrke i detalj.

(De inom parentes angivna siffrorna avse privatisterna och övriga avse läroverksstudenterna.)

Yrke	Antal	
	1930	1937
Jordbrukare	1	1
hemmansägare.....	1	1
Jurister i rättsväsendet	1	1
advokat.....	1	
hovrättsfiskal.....		1
Statlig förvaltningstjänst	7	29 (1)
amanuens, notarie etc.....	7	29 (1)
Socialvårdstjänstemän	7	27
Läkare	9	7
underläkare.....	2	
leg. läk.....	7	7
Leg. tandläkare	24	19
Apotekare. apotekspersonal	11	44
leg. apotekare.....	4	2
farm. kand.....	7	42
Sjuksköterskor	6	22
Lärare	74 (2)	113 (4)
läroverkslärare.....	8	2
e. o. lärare, fil. mag.....	35 (1)	14 (2)
folkhögskollärare.....		3
folkskollärlarinna, småskollärlarinna.....	22	63 (1)
ämneslärlarinna.....	6 (1)	23 (1)
skolkökslärlarinna.....	3	8
Biblioteks- och museipersonal	14	11
bibliotekarie.....	12	9
museitjänsteman.....	2	2
Akademiker med inkomst, som ej studera vidare	8	70 (1)
Fria yrken	11 (1)	16
redaktör, journalist.....	5 (1)	11
författare.....	2	
konstnär.....	2	3
sångerska, skådespelerska.....	2	2

Yrke	Antal	
	1930	1937
Ingenjörer	1	4
Arkitekter	2	1
Anställda vid postverket	22	23
postassistent	2	
postexpeditör	17	21
lägre postpersonal	3	2
Anställda vid tullverket		2
kammarskrivare		2
Anställda vid telegraf. telefon		5
telegrafassistent		2
telefonist		3
Anställda vid SJ	(1)	2
Gymnastikdirektörer	7	11
Banktjänstemän	5	11
Försäkringstjänstemän	6	6
Kontorsverksamhet	41 (1)	157 (1)
Varia		4
Studerande	6	26 (1)

1. 1. 1907

2. 2. 1907

3. 3. 1907

4. 4. 1907

5. 5. 1907

6. 6. 1907

7. 7. 1907

8. 8. 1907

9. 9. 1907

10. 10. 1907

11. 11. 1907

12. 12. 1907

13. 1. 1908

14. 2. 1908

15. 3. 1908

16. 4. 1908

17. 5. 1908

18. 6. 1908

19. 7. 1908

20. 8. 1908

21. 9. 1908

22. 10. 1908

23. 11. 1908

24. 12. 1908

25. 1. 1909

26. 2. 1909

27. 3. 1909

28. 4. 1909

29. 5. 1909

30. 6. 1909

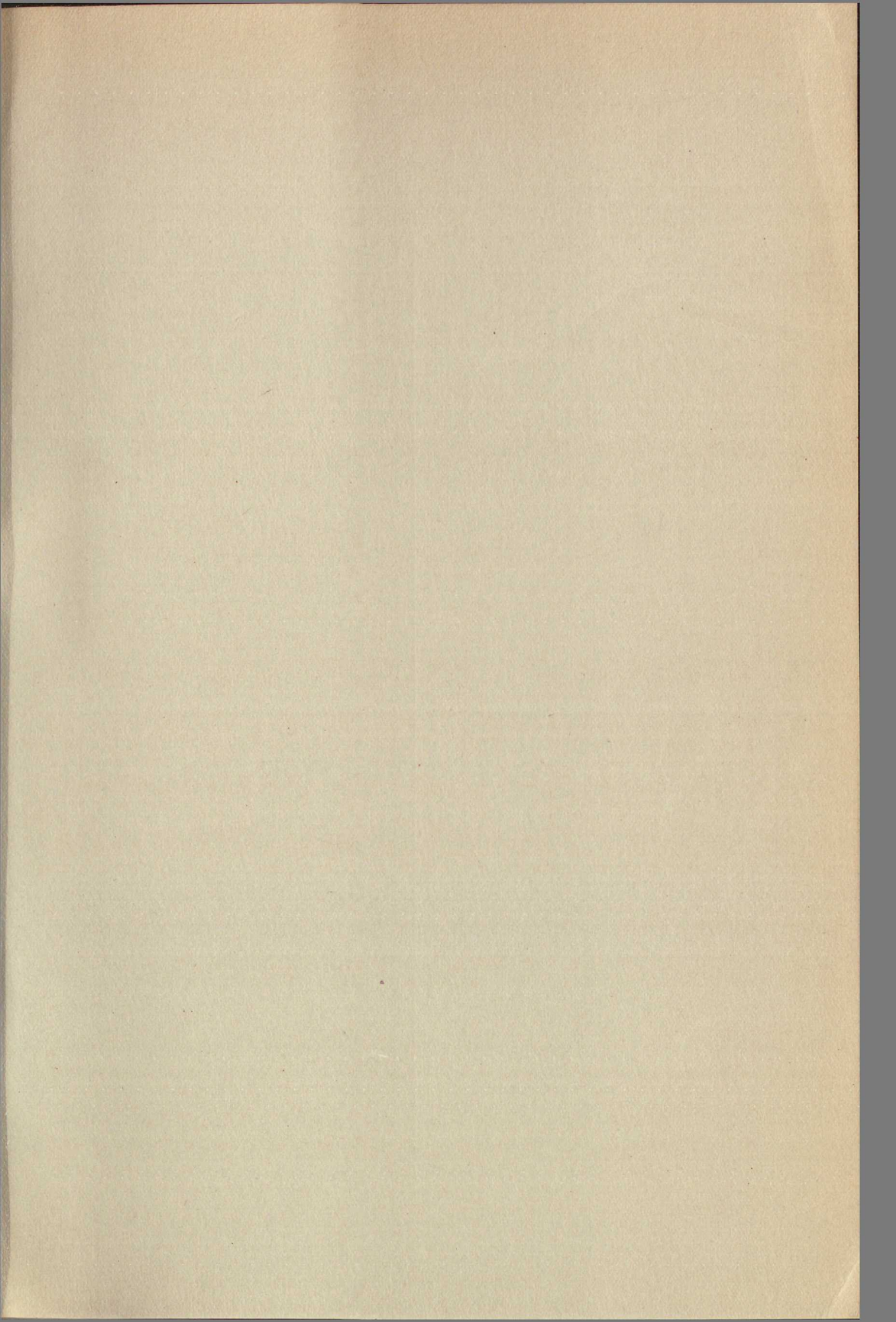
31. 7. 1909

32. 8. 1909

33. 9. 1909

34. 10. 1909

35. 11. 1909

Statens offentliga utredningar 1949

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Utredning med förslag om lösdriverlagens upphävande m. m. [4]
Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning ang. skyddsarbetets organisation m. m. [6]
Betänkande ang. förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. [8]
Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. [27]
Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. [45]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. [24]

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande ang. beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. [9]
Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. [47]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. [7]
Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. [12]
P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. [15]
1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. [19]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. [30]
Social upplysning. [31]
Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. [36]
Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försunliga försörjare och störande understödstagare. [37]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkande om sinnesslövdärd. [11]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2:17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras rätkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. [10] 2:3—4. Uppsala län och Södermanlands län. [29] 2:1—2. Stockholms stad och Stockholms län. [42]
Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [43]
Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. [44]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. [1] Andra delen. Särskilda utredningar. [2] Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. [23]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. [18]
Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. [38]

Kommunikationsväsen.

Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. [5] Bilagor. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. [14]
Svensk hamnbyggnadspolitik. [21] En generalplan för rikets farleder och hamnar. [33]
Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. [34]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. [13]

Försäkringsväsen.

1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. [25]. 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring m. m. [26]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. [20]
Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag av givet av folkbibliotekssakkunniga. [28]
Yrkesutbildning för varubud m. fl. [32]
Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. [35]
Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. [39]
Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. [40]
Betänkande och förslag angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. [41]
1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. [48]

Försvarsväsen.

Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. [16]
Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. [22]
Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. [46]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.